

Grigore Caraza

Aiud însângerat

Ediție electronică

APOLOGETICUM
2005

Volumul poate fi distribuit liber pentru uz personal.

Această lucrare este destinată tuturor iubitorilor de spiritualitate creștină ortodoxă și de istoria neamului românesc. Ea poate fi utilizată, copiată și distribuită LIBER cu menționarea sursei.

Culegere și editare html : <http://www.aprocescomunismului.com>

Digitalizare pdf : Apologeticum

Dedic această carte celor care, în întunecata perioadă comunistă, au căzut în temnițe, lagăre de muncă și în subteran sau în munți, luptând cu arma în mână și cu gândul la Dumnezeu și Patrie...

... celor care și-au păstrat neîntinată onoarea și au rămas oameni în orice situație...

... celor care au luminat neamul românesc, străjerul de milenii la hotarul dintre civilizație și barbarie.

© 2005 APOLOGETICUM.

<http://apologeticum.net>

[http://www.angelfire.com/space2/carti/](http://www.angelfire.com/space2/carti/apologeticum2003@yahoo.com)

apologeticum2003@yahoo.com

Prefață

Cu mult înainte de a-l cunoaște pe Grigore Caraza, auzisem despre el ca despre o persoană deosebită: un om de o rezistență surprinzătoare la toate suferințele și ispitirile vieții de închisoare, un fel de legendă vie, mai ales după ce s-a aflat că refuzase să iasă din închisoare la termen.

Aș putea spune, fără să exagerez, că Grigore devenise mai mult decât o persoană, devenise un adevărat concept al dârzeniei în fața sistemului de represiune comunistă exercitată în închisori. Firește, această dârzenie nu se exprima numai împotriva violenței fizice și verbale, ci și împotriva ispitirilor, așa cum am spus mai sus, fiindcă închisoarea noastră nu a fost lipsită de astfel de ispitiri.

Cu viclenie, Securitatea uza de tot felul de mijloace de persuasiune, de promisiuni, de sensibilitatea noastră și de sentimentalismul nostru pe care, cel mai adesea, detențiunea îl exacerba până dincolo de măsura normală. Se promitea libertatea, întâlniri cu familia, se specula sentimentul patern vorbindu-ne de gingășia copiilor noștri sau de faptul că familia este întristată pentru că noi refuzăm reeducarea pentru a merge mai curând la ei, un șir întreg și bine organizat în sistem pentru a lucra asupra sufletelor noastre și a submina refuzul nostru la compromis.

În istoria spirituală a sufletului nostru, sub presiuni variate, unii au cedat. Oameni care au susținut moralul altora în timpul violențelor au căzut sub povara promisiunilor care au lovit în punctele lor slabe. Aceste ispite au devenit eficiente din momentul în care guvernul lui Dej, sub presiunea organismelor internaționale la care dorea să adere și să fie primit, a inițiat compromiterea tuturor și, mai cu osebire, a personalităților din închisori.

Lovitura cea mai grea a fost dată atunci când Securitatea, obținând declarațiile de desolidarizare ale unora, chiar i-a pus în libertate. Se părea deci că, de data aceasta, promisiunea era îndeplinită, ceea ce era o înșelăciune, fiindcă, prin compromis sau refuz, în mod egal, toată lumea trebuia să iasă din închisoare, în cele din urmă. Dar Securitatea dispunea de libertatea de a amâna eliberarea celor îndărătnici până la termenul final promis Europei de rezolvare a detențiunii politice.

Unii, chiar dintre cei tari au căzut; mulți dintre cei mai slabi au rezistat. Numai Dumnezeu cunoaște limitele rezistenței sufletului uman. Rezistența materialelor la diferite forțe de tracțiune, presiune sau răsucire este binecunoscută și precizată; sufletul omenesc scapă oricărui calcul și oricăror predicții.

Grigore Caraza a rezistat fără compromis violenței, perfidiei, promisiunilor, tentației sentimentalismului. Nimic nu l-a mișcat, nimic nu l-a îndoit, nimic nu l-a frânt. Cartea lui pare uneori o simplă înșiruire de evenimente expuse într-un stil direct, fără a căuta efecte literare, fără subtilități simbolice, de parcă și-ar povesti lui însuși o istorie de necrezut și totuși reală. El nu are o legendă. El are numai istorie factuală, crudă, străbătută de momente de înverșunare împotriva nedreptății și de sentimente gingașe.

Dar, în cea mai mare măsură, Grigore a fost un fel de paznic al neplierii, o sabie a demnității adevărului, care a lovit necruțător în neadevăr, în bestialitate și în lașitate. Uneori cu prea multă necruțare.

Viața nu a fost prea milostivă cu el nici după ieșirea din închisoare, nici după emigrarea în Statele Unite. Dar niciodată nu a uitat că datoria lui era să nu înceteze lupta împotriva celor care au inventat iadul bestialității de la Pitești, iadul ispitelor de la Aiud sau Gherla, iadul suspiciunilor de după decretul general de grațiere, iadul mizeriei de după evenimentul din 1989 și toate iadurile care ne mănâncă sufletele, în toate modurile, până ajungem la buza

Grigore Caraza

gropii. Căci un iad, odată instalat, se va transforma cameleonic, până ce Arhanghelul dreptății nu-i va distruge forțele și temelia cu sabia sa de foc.

Printre atâtea cărți memorialistice privind viața încătușată, cartea lui Grigore Caraza își are un loc special. Ea nu are temelia mistică a cărții lui Dumitru Bordeianu, nici factologia cărții lui Dumitru Bacu, care sunt totdeauna cărți de referință privind acest subiect, ci valoarea unei mărturii care rămâne neclintită peste ani. Este ca un turn de piatră pentru un far: oricât de slabă i-ar fi lumina, el luminează, indiferent de cât de groasă este ceața; oricât de furioase valurile și vijeliile, el nu se clintește; oricât l-ar acoperi mușchii sau ghețurile, el vorbește.

Preot Gheorghe CALCIU

Cuvântul autorului

Între întâia dimineață a lumii și ultima clipă a vieții, spațiul și timpul sunt două dimensiuni bine definite pentru fiecare dintre noi, dăruite sub pecetluire divină întru vremelnica existență pământească. Despre ce ni s-a dat a trăi, putem reflecta periodic, poate mai atent atunci când viața ne este segmentată de anumite evenimente, însă nu putem ține sub control viitorul, după cum nici înșiruirea unor fatalități, chiar și în pofida gândirii permanent pozitive și a unei voințe de neclintit. Ceea ce m-a definit ca trăitor al acestei lumi a fost o luptă continuă pentru a afla care este scopul vieții noastre pe pământ, de ce ne-am născut, pentru ce trăim?

Astăzi, la 75 ani, cred cu fermitate că am aflat răspunsul. M-am născut ca să-l cunosc pe Dumnezeu, să cunosc binele și adevărul. M-am născut să trăiesc pentru Dumnezeu și în aceste valori să urmez calea vieții, să lupt pentru o cauză sfântă, pentru idealul măreț pe care mi l-am făcut. Și, în sfârșit, m-am născut ca să mor pentru Dumnezeu cel care este **Calea, Adevărul și Viața**.

Reflectând la cele trăite, ideea publicării acestei cărți a apărut cu multă vreme în urmă, în timpul primei perioade de detenție la Aiud, când oameni de mare valoare pe care i-am cunoscut m-au îndemnat să scriu. Din păcate, viața mi-a fost mereu potrivnică iar scrierea acestui volum a fost amânată, până când memoria bunului și inconfundabilului meu prieten Marcel Cazacu m-a convins, la insistența sa adăugându-se rugămintea soției mele, precum și a unor oameni foarte apropiați.

Aiud însângerat este o consecință a faptului că, pe tot parcursul vieții, nici o clipă nu m-am gândit să-mi cumpăr libertatea vânzându-mi conștiința, vânzându-L pe Dumnezeu sau vânzându-mi neamul. «Conștiința este glasul Lui Dumnezeu în om», după cum spunea Immanuel Kant, și cred că reprezintă valoarea cea mai însemnată care i-a fost hărăzită omului pentru a-l deosebi de celelalte ființe. Tocmai de aceea, se spune că trebuie să mergi pe drumul dumnezeirii, unde nu există loc de renunțări.

Am optat pentru acest titlu pentru că Aiud este cea mai însângerată temniță a neamului românesc, este mormântul atâtor luptători anticomuniști, este o metaforă a morții. Acolo a făcut osândă de neimaginat întreaga cremă a intelectualității din veacul trecut, au fost uciși, schingiuiți și maltratați după metode diabolice reprezentanți de marcă ai culturii românești, generali, lideri ai partidelor politice și oameni socotiți deosebit de periculoși pentru comunism - această umbră roșie a diavolului care a înghițit sute de mii de vieți fără o altă vină decât cea de a-și fi iubit țara și neamul.

Volumul este structurat pe 14 capitole deși, inițial, prefiguraseram încă unul. Departele de mine gândul de a face o comparație cu cele 14 popasuri ale lui Iisus Hristos pe Drumul Crucii, însă nu cred să fie o simplă coincidență, ci mai degrabă atâtea etape însumează viața mea, fiecare ducând cu sine povara suferințelor îndurate.

Am primit o condamnare politică de 47 ani, singura vină fiind aceea că am făcut legământ de iubire cu patria mea creștină și străbună. La prima arestare, în 1949, primul gând a fost că va trebui să fac închisoare pentru un ideal al meu, Basarabia și nordul Bucovinei, pentru că sunt ale noastre, pentru că am cântat «Deșteptă-te române!» și «Hora Unirii», pentru că am gândit și simțit românește.

După acel trist și îndoliat 23 august 1944, când au năvălit rușii în țară, am fost martor și am trăit ororile pe care le făceau acești sălbatici. Nu degeaba Churchill, când a început războiul rece, în Fulton-SUA, a spus că Stalin a făcut două mari greșeli: că le-a arătat europenilor pe ruși și că le-a arătat rușilor Europa.

Trăiam din plin eroismul românilor despre care învățasem în școală, citisem și ce înseamnă comunism în «Destinul omenirii» de P.P. Negulescu iar acum îl vedeam, lucru care

nu a făcut altceva decât să mă revolte și să mă transforme în dușmanul acestor barbari care ne călcaseră țara pentru a 12 oară în istorie.

Ceea ce au făcut acești năvălitori este de neimaginat! Făcând abstracție de faptul că luau ceasurile de la oameni și purtau câte două-trei la o mână și două la cealaltă, sau că și-ar fi pus până și pendula la gât, rușii descălțau omul și-i luau încălțăminte, tăbărau prin bucătării și mâncau ciorba din oală cu pumnul, fumau mahorcă învelită în ziar chiar și în biserici. Și, mai mult decât atât, ne pângăreau mamele, surorile și fiicele sub amenințarea armei și, după ce le batjocoreau, le ucideau pur și simplu, căzându-le astfel victime până și fetițe în vârstă de 8 ani. Nelegiuirile lor depășeau orice imaginație, iar gândul de pedepsire încolțea în fiecare om al locului, impunându-se grabnice măsuri împotriva acestor vandali. Pădurile și munții, care îi adăpostiseră secole la rând pe bieții noștri români din calea barbarilor, și de această dată trebuia să ne salveze, luându-ne la sânul lor ca pe niște biete victime, popor străin în propria lui țară.

În primele zile când trupele sovietice au ajuns la Poiana Teiului, un rus a descălecat strigându-mi «Davai! Davai, țăpira!» și din semne am înțeles că-i trebuie hârtie pentru o țigară. Cât am putut de repede, i-am adus din casă o bucată de ziar dar el își învelise deja mahorca... Văzuse ceva, făcut de un neamț în șanț, care era acoperit cu ziar. Rupsesse hârtie de acolo și fuma cum nu se poate de mulțumit...

Aveam doar 15 ani și jumătate și nu numai că m-am scârbit, dar m-a încercat sentimentul că aceste lighioane ne vor pângări până și mocirlele... Cei veniți să înfăptuiască «o nouă eră» erau chiar acești sălbatici care

«Din Urali spre Soare-Apune,
Cum veneau încinși cu piei,
Parcă fumea din ei
Duhnet de sălbătăciune»

(Radu Gyr).

Asemenea mie au gândit mii de români și au luat drumul munților unde au luptat ani la rând, mulți dintre ei murind acolo și tot mulți fiind prinși, apoi executați. Singurul care a scăpat a fost ing. Gavrilă Ogoranu, cel care a fluturat un steag în Munții Făgărașului până în 1956. Acest Gavrilă Ogoranu era un adevărat simbol al jertfei și rezistenței neamului românesc, inclusiv al oamenilor de bună-credință întemnițați la acea vreme. Suntem singurul popor dintre cele stăpânite de comunism care, după ce-al doilea război mondial, a luptat efectiv cu arma în mână împotriva acestuia.

Am tot nădăjduit să se schimbe ceva în România, să revină vechea conducere, să scăpăm de năvălitorii din Răsărit, lucru pe care, sincer să fiu, l-am așteptat tot timpul dar, în ceea ce mă privește, nu am capitulat nici o clipă de la ideea mea.

După ce am executat prima detenție, m-au trimis în D.O. și nu în libertate, apoi “Lotul celor 11” din Răchitoasa a fost trimis în judecată sub acuzații imaginare, pentru că nu-și permiteau ca o parte dintre luptători să-și recapete libertatea de teamă să nu cheme oamenii la răzmeriță.

Au urmat apoi reeducările din 1960-1964, la Aiud rezistând sub 1% din numărul total de întemnițați - apreciat la acea dată de circa 7.000; ulterior am aflat că au fost în jur de 11.000 de deținuți politici în cei 4 ani de reeducare.

În iulie 1964, cu 10-12 zile înainte de eliberare, din Zarca am ieșit 94-96 de oameni, dar au mai căzut și dintre aceștia când au venit procurorii militari de la București pentru a mai rupe dintre noi, așa încât, până la urmă, au rămas doar 56 de condamnați politici care nu acceptat pactul cu diavolul roșu.

A fost o cădere fantastică, asemenea îngerilor în frunte cu Lucifer, iar victimele au suferit atât de mult, încât, la un moment dat, nu au mai rezistat - orice metal are un punct de topire și, din nou, spusele lui Seneca revin decisiv: “Cine știe să moară nu va fi niciodată

Aiud însângerat

rob!”. Așa încât, ca să poți trece prin acest crunt iad, trebuia să știi să mori, de aceea nici n-au rezistat decât numai cei care au fost pregătiți pentru acest lucru. O frântură de timp dacă te-ar fi copleșit ceva din frumusețea vieții, erai pierdut! Viața și libertatea trebuiau privite cu indiferență, iar tu, luptătorul, trebuia să fii pregătit să mori în orice clipă. Acestea ar fi fost condițiile pentru a putea pluti, dar oare câți au gândit în felul acesta și câți au mers, până la sfârșit, pe acest drum?

Destinul m-a urmărit ca o fatalitate și nu știu dacă este numai voință sau și o perseverență dusă până la extremă, dar, dacă de 100 de ori pe zi am fost lovit și aruncat la pământ, tot de atâtea ori m-am ridicat și am mers mai departe, chiar dacă a trebuit să îmi continui drumul în genunchi sau târându-mă.

La 20 de ani, când am fost aruncat în temniță, nici nu bănuiam că voi executa o condamnare mult mai mare decât vârsta pe care o aveam atunci. Am scris în această carte că Aiud a fost mormântul tinereții mele, dar nu regret. Dacă eram în libertate, poate aș fi murit un simplu păcătos, fără un ideal în viață, cum spune Coșbuc:

"Din zei de-am fi coborâtori,
C-o moarte toți suntem datori.
Totuna e dac-ai murit
Flăcău sau moș îngârbovit,
Dar nu-i totuna leu să mori
Sau câine-nlănțuit!"

Este foarte interesant cum trăiești în viață, dar în aceeași măsură cum mori și socot că trebuie să mor așa cum am trăit: mergând pe drumul aceluiași ideal trasat de morala creștină.

La Aiud, am lăsat totul dar nu-mi pare rău, pentru că am stat cu vârfurile neamului românesc de la care am învățat atâtea lucruri, or, într-o situație normală, nu aș fi reușit să le învăț în viață la rând. Și, dacă cineva a zis că acolo mi-am format crezul politic, îi pot spune că mi l-am completat dar am venit de afară cu acest crez. Însă se impune o întrebare în numele celor puțini care au rezistat: cei care și-au format afară crezul politic și au fost robii acestuia ani sau zeci de ani, dar care și l-au vândut, sunt mai mari decât cei care și l-au format în temniță politică și care au rămas robii acestui crez până la moarte?

Nu-i invidiez pe acei oameni care au primit totul de la viață sau au stat în libertate, pentru că majoritatea dintre ei s-au vândut... Chiar dacă m-aș mai naște o dată, tot nu aș vrea să fiu în postura lor. Nu-mi pare rău de amarul pe care l-am trăit într-o viață întregă și mă văd bătrân, la 75 ani, când, sub aspect lumesc, nu am realizat un cămin, copii și alte bucurii ale vieții dar mă mulțumesc în sărăcia mea, după cum spune Eminescu prin gura lui Mircea: «Eu - îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul» și socot că nu mi-am făcut decât datoria pentru patrie.

Și nu a fost deloc ușor, iar cei care au rezistat până la capăt știu asta, însă am simțit puterea lui Dumnezeu în orice moment când îl invocam! Dumnezeu a fost cu mine în toate închisorile vieții! Niciodată nu am fost singur nici în Piatra Neamț, nici în Galata-Iași, după cum nici la Văcărești, Jilava-București, Aiud, Târgu Ocna, Constanța sau Bacău. Am fost cu Dumnezeu în fiecare din aceste locuri și de aici puterea de a rezista. Tocmai de aceea, mă încercă un sentiment de milă față de cei care au cedat, fiind poate torturați sau, chiar și în libertate, șantajați. Însă față de cei care au făcut-o din pură lașitate, mânați de dorința de a provoca un rău, la milă mai adaug și o anumită silă și dispreț. Chiar dacă și ei se numesc oameni, stau sub acest blazon doar în fața celor care nu le cunosc zbatările de căzuți în noroi și hrăniți din răul pe care l-au făcut altora. Mă doare și încerc să îi înțeleg, să le găsesc o justificare, dar din păcate sunt greșeli care parcă nu pot fi iertate. Poate toate au urmat un așa curs pentru că Dumnezeu a dăruit neamului românesc o mulțime de calități în defavoarea verticalității, pe care românul nu prea o are, dar în momente grele, de impas, a apărut cineva care a salvat situația. Să nu uităm că în secolul al XIX-lea, neamul românesc a avut atâția

Grigore Caraza

oameni de frunte, încât se spune că am parcurs în 50 de ani ceea ce țări înaintate au parcurs în 300 ani.

Pentru mine, cei 47 ani de condamnare politică, în afară de faptul că au fost 23 ani de privare de libertate, echivalează cu toată tinerețea mea lăsată în temniță pentru un ideal în slujba neamului românesc, dar nu mă încearcă păreri de rău având în vedere marea țintă către care m-am orientat. Au fost deținuți politici cu pedeapsă chiar peste 23 ani făcuți la zi - arestați în ianuarie 1941 și eliberați în iulie 1964, după 23 ani și 7-8 luni, oameni deosebiți, adevărați luptători legendari în fața cărora mă descopăr și mă închin. Și toate, pentru că nu au renunțat la vis...

A lupta însă este o datorie iar viața este o continuă luptă. A renunța la toate acestea ar fi însemnat să-mi vând conștiința sau să mă prăbușesc din sfera umanității. Și n-am făcut-o căci, după cum scrie Radu Gyr,

«Nu ești înfrânt atunci când sângeri
Și nici când ochii-n lacrimi ți-s,
Adevăratele înfrângeri
Sunt renunțările la vis».

Grigore CARAZA
Piatra Neamț, iulie 2004

MOTTO:

"Îi trebuie neamului acestuia o generație care să se jertfească, o generație de viteji și de patrioți până la nebunie. În toate timpurile au fost căutați oamenii de treabă, dar niciodată n-am avut mai mare nevoie ca acum de luptători hotărâți, de oameni vrednici și de caracter pe care să nu-i abată nimic din drumul lor, să nu-i ademenească nici strălucirile deșarte ale puterii, nici pofta de un trai mai îndestulat, nici slava cea ieftină și trecătoare, pe care o vântură de colo-colo huietul mulțimii..."

Alexandru VLAHUȚĂ

CAPITOLUL I

«Fă să aud dimineața mila Ta
Că în Tine mi-am pus nădejdea.
Fă-mi cunoscută, Doamne, calea pe care voi merge,
Că la Tine mi-am ridicat sufletul». (Psalmul 142)

Seceta

După seceta din 1946, dealurile erau arse de soare, pământul uscat și crăpat, iar porumbul - poate printre puținele posibilități de existență a oamenilor de pe locurile noastre - era compromis. Pe lângă faptul că Dumnezeu ne-a pedepsit cu arșița ogoarelor, a urmat foametea din 1947 care a bătut întreaga Moldovă, parcă mai nemilos ca în alte părți. Și, ca și cum nu ar fi fost de ajuns, în mare parte aceasta a fost adâncită și de comuniștii din țară, direct manevrați de la Moscova. În acea perioadă, sovieticii ne luau tot, începând de la făina din sac și grâul de pe câmp, până la tot ce era aliment - legume, fructe, vite, oi, inclusiv lemnul din pădure, cărbunele și petrolul - pentru care făcuseră conductă directă Galați-Prut-Reni, în Basarabia. Au lărgit ecartamentul de linie ferată, așa încât să corespundă cu cel din Rusia iar trenurile din răsărit să vină direct în România. Nimic nu mai era al nostru! Nouă ne rămâneau doar lacrimile care ne secau ochii și dreptul de a muri de foame.

Oameni aflați în serviciul CFR-ului, la punctul de trecere Ungheni-Iași, au fost condamnați politic pentru că au îndrăznit să comunice zilnic numărul de trenuri încărcate cu grâu și cu alte bunuri, luate din România și trecute în Uniunea Sovietică. De acolo, sovieticii «mărinimoși» ne trimiteau câteva vagoane de grâu, pe care aveau grijă să scrie «Grâu din URSS pentru Republica Populară Română».

S-a întâmplat însă un fapt care a dat în vileag așa-zisa bună intenție a acestor mari dușmani și prădători ai neamului nostru din toate timpurile. La Iași, unul dintre muncitorii care încărcau un tren cu grâu pentru Rusia, fiind nevoit să coboare pentru că acesta se pusese în mișcare, și-a uitat sumanul pe niște saci, într-un vagon. Când un tren care venea din Rusia - cu grâu, pentru români - a oprit în Iași pentru a fi descărcat, deschizând unul dintre vagoane,

același om și-a găsit sumanul în locul unde îl uitase. Uimit și revoltat, le-a strigat celorlalți: «Uite, băi, sumanul meu! Aista-i grâul nostru dus în Rusia și adus înapoi ca dar din partea lor!»

Scump l-a costat pe bietul om această remarcă, plătind cu ani grei de temniță ca deținut politic.

*

Umbra morții se lăsa pe tot întinsul Văii Bistriței și împrejurimi și, parcă încetul cu încetul, se întindea peste întreaga Moldovă. Pentru că foametea cea mai mare a fost în părțile noastre, bieții oameni își luau cele mai scumpe lucruri din casă, unii chiar din vitele pe care le mai aveau, și treceau în Ardeal și Banat ca să aducă făină de porumb sau de grâu. Trenuri întregi, pline de moldoveni care purtau pe față semnul disperării și al morții ce se apropia, au fost numite de ardeleni «trenurile foamei».

Îmi aduc aminte de drama unui preot, din părțile Fălticenilor, care a plecat cu cele două fetițe spre Ardeal, pentru a le salva de la moarte. Zadarnic însă! În apropierea Romanului, sub ochii lui, i-a murit una din fetițe iar în gara din Bacău și cealaltă. Așadar, «în țara turmelor și a pâinii», cum spunea marele Nichifor Crainic, românii mureau de foame...

La insistența credincioșilor, preoții de pe Valea Bistriței au intervenit la Mitropolia din Iași, pentru ca icoana făcătoare de minuni a Sfintei Ana, de la Mănăstirea Bistrița, să fie purtată din sat în sat, poate, poate avea să se îndure Dumnezeu de bietul creștin. Puterea acestei icoane era recunoscută pentru minunile săvârșite și a fost dăruită doamnei Ana, soția lui Alexandru cel Bun, în 1401, de către Ana-Irina, soția împăratului bizantin Emanuil Paleologul.

Casa noastră era în capătul satului Poiana Teiului, în apropiere de Piatra Teiului, pe șoseaua Piatra Neamț-Vatra Dornei. Nu plouase de multă vreme pe locurile mele, când, pe la jumătatea lui august, au început să sune clopotele. Erau cele ale bisericilor «Sf. Neculai» - din sat și «Buna Vestire» - aflată peste apa Bistriței, pe un loc numit Coastă, care era un pinten între satele Poiana Teiului, Poiana Largului, Largu și Poiana Zăvoiului. Toți oamenii acestor așezări au ieșit la capătul satului dinspre Bistricioara și Ceahlău, unde așteptau să le vină salvarea. Când, în fața noastră, a apărut convoiul mult așteptat, mulțimea adunată a căzut în genunchi iar clopotele din Poiana Teiului și cele din Coastă sunau atât de frumos, de parcă ar fi fost trase nu de oameni, ci de întregi legiuni de îngeri. Numai de Paști, când clopotele sunau continuu, mai auzeam aceste sunete rupte din ceruri. Un sobor de preoți, având în frunte un ierarh venit de la Iași, însoțea icoana Sfintei Ana, pe care o purtau doi bărbați puternici, partea stângă fiind susținută de Constantin Vadana, fost primar în timpul războiului. Părea acest om sfârșit de oboseală sub povara imensei greutate pe care o ducea. Ne-am alăturat și noi convoiului care se îndrepta spre Biserica «Sf. Neculai» iar acolo o mare de oameni ocupase toată curtea, livada din jur, ulița și șoseaua, în genunchi, rugându-se.

Soarele ardea atât de puternic, încât arșița pe care o simțeam în ceafă mă împingea parcă înspre leșin. Nu mai auzeam decât glasul preoților, binecuvântarea arhiereului și plânsetele oamenilor. Am stat mult timp cu fața la pământ și fruntea îngropată în iarba uscată. Rugându-mă, la un moment dat mi s-a părut că o adiere de vânt îmi răcorește trupul și sufletul... Din când în când, deschizând ochii, aveam impresia că lumina se stinge lin și zgomote surde se adună deasupra noastră...

Când am ridicat privirile, cerul - senin până atunci - era întunecat de-a binelea și începu să-și dezlege baierile, slobozind peste noi o bură de picuri, apoi, din ce în ce mai tare, o ploaie puternică, astfel că în scurt timp toți eram uzi până la piele.

Citisem în cărți de rugăciuni despre minuni, dar niciodată nu am fost martor la un semn ceresc de această mărime. Lumea plângea. Am ridicat din nou ochii înspre ceruri, încercând continuu să deschid gura și să-i mulțumesc lui Dumnezeu. Dangătele clopotelor răsuna tot mai frumos și parcă încă o dată Iisus învia la noi, acolo, pe Valea Bistriței.

Furtuna

Era vară, pe vremea când porumbul avea cam un stat de om înălțime. Cred că aveam vreo 7 ani pe atunci și eram acasă cu mama toți cei 6 copii. Doar tata lipsea, fiind dus la serviciu. Deodată, lumina care venea de afară începu să pălească ușor și, încetul cu încetul, parcă stătea să cadă noaptea deși era în miezul zilei. Fulgerele, apoi tunetele care se îngrămădeau deasupra satului mă făceau să tremur. Vântul puternic turbase și împrăștia geamurile cu pietricele, crenguțe rupte din pomi, bucăți de draniță smulse de pe bătrâna casă a vecinului...

Mama a venit de afară foarte speriată și, intrând în camera mare unde o așteptam, ne-a spus cu spaimă în priviri:

- Îndreptați-vă înspre icoană, copii, și haideți să ne rugăm lui Dumnezeu să nu ne doboare păpușoi, altfel n-o să mai avem ce mânca!

După ce a aprins o lumânare într-un mic sfeșnic, păstrată special de la Sfintele Paști, plângând, a început să bată mătânii. Alexandrina, Marioara, Gelu, Silvia, Olga și eu făceam mătânii și plângeam înfricoșați odată cu mama.

- Doamne, nu ne pedepsi!

O fi trecut vreo oră, poate mai mult, și furtuna își mai slăbi din putere, după care încetă iar afară începu să se lumineze.

După ce ne-a spus să ne odihnim, mama a ieșit în prag, apoi, cu un glas în care se deslușea uimire și bucurie, ne-a strigat:

- Copii, haideți afară!

Cu mâna întinsă, ne-a arătat grădinile vecinilor cu păpușoi ruși și culcați la pământ, până în hat cu noi. Grădina noastră, întregă!, ca și cum furtuna s-ar fi oprit în gard. Porumbii, spălați și întineriți, erau mai frumoși și mai plini de viață și nici un pom din livadă nu a avut de suferit.

- Vedeți, ne-a spus mama, acestea sunt rugăciunile și mătâniile voastre și lumânarea de la Înviere.

Și-a îndreptat privirile către cer și a început să plângă... Mai întâi potolit, apoi din ce în ce mai tare, până ce cămașa de pe dânsa sălta, de parcă ar fi fost suflată de vântul răzlețit din furtună...

Moaștele Sfintei Parascheva

Tot în perioada foametei din 1946-1947, satul nostru a avut cinstea deosebită să primească în sânul Bisericii «Sf. Neculai» moaștele Sfintei Parascheva, aduse de la Iași și însoțite de mai mulți preoți și un episcop.

Sătul de atâtea nedreptăți, lipsuri și neîmpliniri abătute asupra familiei noastre, i-am spus mamei că nu voi merge să mă închin Sfintelor Moaște, care urmau să rămână în biserica noastră două zile și două nopți, chiar dacă până atunci nu le mai văzusem niciodată. Știu că tare s-a mai supărat mama și n-a mai zis nici un cuvânt însă am văzut cum, pe obraji, au început să îi alunece lacrimile.

În timpul acelei zile, ca să îmbunătățim puținele merinde pe care le mai aveam, surorile mele au mers pe deal, prin pădure și au cules ceva bureți. Când aceștia încă mai fierbeau, înnebunit de foame, am luat câțiva și i-am mâncat cu sare.

S-a înnoptat, am intrat în pat și am început să halucinez. De la picioare, urcând spre genunchi, apoi sus, până la coapse, îmi simțeam corpul cum se răcește și aveam senzația că sunt paralizat. Ai mei nu știau ce să facă în jur. Mi-au dat laptele care se mai afla în casă, apoi

au mers la vecini și-au mai cerut, dându-și seama că mă otrăvisem cu bureții pe care i-am mâncat. Gelu, venit de la București pentru câteva zile, îmi făcea continuu respirație, masându-mi corpul și picioarele care se răceau din ce în ce mai tare. Mă vedeam pe jumătate pește, eram ca sloiul și amorțeala înainta către inimă.

A fost o noapte de groază când, până la porțile inimii, n-am mai fost stăpân pe corpul meu. Speriat, tata a mers de două ori după doctorița Ana Irimescu, dar abia în zori a venit însoțită de sora de caritate, când deja îmi revenisem.

Sfârșit de oboseală, după ce m-am ridicat din pat și m-am spălat cu apă rece pe frunte, mama m-a întrebat, parcă stânjenită și cu spaimă în glas:

- Nici acum nu vrei să te închini la Moaștele Sfintei Parascheva?
- Ba da, mamă, mă duc direct acolo.

*

Ajuns în biserică, mi-am îndreptat privirile spre Moaștele Sfintei Parascheva - erau exact ca în timpul nopții trecute. Când mă chinuiam între viață și moarte, am văzut în biserică racla Sfintei care parcă mă privea, luând și ea parte la suferințele mele.

Am căzut în genunchi în fața Sfintei iar preoții și ierarhul s-au dat la o parte, făcându-mi loc. Și astăzi, retrăiesc momentele de atunci când am simțit aievea cum o mână se așază deasupra creștetului meu, binecuvântându-mă cu blândețe.

Perioada morții

În acea perioadă socotită a morții, tata pleca dimineața pe la diferite cunoștințe care mai aveau încă o rezervă de făină de porumb sau la un prieten, Haralambie Bonteanu, care era morar dar a cărui moară se odihnea de multă vreme, nemaiavând ce măcina. Uneori, venea înspre seară cu puțină făină pentru a face o mămăligă, dar de cele mai multe ori se întorcea cu mâna goală. Și, tot mai mult, psihoza foamei se adâncea, măcinându-ne parcă intestinele și stomacul.

Într-o zi, chiar în cursul dimineții s-a întors cu circa un kilogram de făină de porumb și i-a spus mamei să facă repede o mămăligă mare. Așteptam toți ca la o mană cerească, privind lihnii cum mama învârtea în ceaun. Când a fost gata, a răsturnat-o pe un fund mare și a tăiat-o cu ață în 7 bucăți, pentru câți mai eram în casă. A pus-o în farfurii, adăugând acolo puțină brânză și urda pe care le mai avusesem în casă. Așezați în jurul mesei, așteptam ca unul dintre noi să spună rugăciunea și să ne apucăm să hăpăim tot ce aveam în față, până la ultima firimitură.

În timpul acesta, de afară, am auzit o voce care cerea ajutor ca și cum ar fi fost înainte de a-și da ultima suflare. Fiind cu scaunul chiar în fața ușii, am ieșit în întâmpinarea străinului, care deja urcase treptele și se afla în ceardac. Era înalt și subțire ca un leaț din gard, cu fața străveziu-albastră, ochii stinși și duși în fundul capului și cu un glas care parcă nu mai ieșea din adâncul pieptului. Arătarea a desfăcut un șervet și de acolo a scos ceva nedefinit.

- Iată, abia mi-a suflat, vin pe jos de mai multe zile. Nu mai am ce mânca și mi-am făcut o mămăligă din tărâțe cu făină din coajă de stejar.

Speriat ca de o stafie, m-am întors în cameră și am luat farfuria care mi se cuvenea, apoi am ieșit în cerdac și am pus-o pe masă, poftindu-l să mănânce. Uimit, mi-a prins mâinile și, plângând, a început să mi le sărute deși mă opuneam, mulțumindu-mi pentru dar și mulțumind cerului că a dat peste mine.

Când am revenit în cameră și m-am așezat pe locul meu, mama m-a întrebat ce am făcut. I-am spus.

- Ei, bine, și-acum ce-ai să mănânci?

Aiud însângerat

- Nimic! i-am răspuns cu multă siguranță...

A luat de la ceilalți câte o lingură de mămăligă și brânză, făcându-mi și mie o porție într-o altă farfurie.

- Mănâncă și tu, Grigore! Hai să mâncăm cu toții...

Mă privea și mama, mă privea și tata. Nu mi-a reproșat nimeni nimic. După ce am terminat de mâncat, mama mi-a spus că gestul pe care l-am făcut întrece orice măsură, că este mai mult decât uman și se înscrie undeva printre marile jertfe pe care le poate face un tânăr care, înaintea morții prin înfometare, își dă până și ultima bucătică de pâine.

31 august 1949

Împreună cu tata, am pornit la coasă și am urcat dealul Vârstatu, situat la apus de Poiana Teiului. Era o zi frumoasă de sfârșit de vară iar cerul albastru, ca o tihnă nemărginită, lăsa doar soarele să-și semețească strălucirea peste întreaga vale a Bistriței. Ajunși pe moșia noastră, am pornit unul după altul să culcăm iarba. Altădată, plăteam oameni, dar acum trebuia să cosim doar noi doi.

Tata înainta încet, eu în schimb mult mai repede, așa încât îl ajungeam din urmă, îl întreceam, îi luam brazda lui schimbând-o cu a mea, și așa am cosit până pe la ora 9.00. Obosiți și flămânzi, ne-am așezat la umbră sub un măr pădureț, unde mâncam de obicei și băteam coasa. În acea zi, Olga, sora mea, întârzia cu mâncarea și, ca niciodată, tata începu să depeze amintiri frumoase din viața lui, povestindu-le cu multă duioșie.

Din locul unde stăteam, o privire ageră putea pătrunde până în vale. Spre stradă, era ridicată casa cea nouă, prin fața căreia curgeau șopotit apele Bistriței, iar mai sub coastă casa veche, locul unde gătea mama de obicei.

- Tată, îi zic, văd în fața casei noastre, de o parte și de alta a șoselei, mai multe mașini.

- Cum, vezi atât de departe? se miră tata...

- Ehe, tată! Văd și mai departe. Dacă fac un efort, văd peste Culmea Stânișoarei, hăt, departe, până la Vânătorii Neamțului, i-am zis râzând, după care ne-am ridicat și am pornit din nou la coasă.

Pentru că nici pe la ora 11.00 Olga nu ajunsese, am început o nouă postată, o brazdă lungă, pe lângă gardul vecin. Când urcam a doua oară, întorcând iarba cosită pe terenul nostru, am auzit o voce de femeie sfârșită de oboseală, voce în care se ghicea disperarea și groaza.

- Grigore! Grigore! Grigore!

Vecina noastră Maria Bonteanu-Tănase îmi făcea semne disperate.

- Fugiți! Fugiți cât puteți de repede! Mai multe mașini ale Securității au oprit acasă la dumneavoastră, iar milițienii răscolesc peste tot! Te caută pe mata, Grigoriță. Olguța plânge iar țata Ioana țipă prin casă. Fugi cât poți de repede!

Vecina mea lăsase un copil în leagăn și doi mai măricei în casă, singuri, și fugise pe sub răpă, pe malul Bistriței, ajunsese în satul vecin Roșeni și urcase și dealul; în total, alergase vreo 3-4 km.

- Tată, plec!

- Unde? m-a întrebat cu vocea sugrumată.

- Mă duc în lume! Mă duc să mă pierd de pe aceste locuri! Faceți-mă uitat!

Ne-am îmbrățișat și, pe când tata încă plângea, am urcat dealul, apoi am coborât în pâraul Roșeni, am urcat Curătura, după care am trecut pe Măluștețul împădurit și, din vârf, supravegheam atât intrarea din spate, cât și casa veche. Am rămas ore întregi sub un târș și nu am observat absolut nici o mișcare. Parcă și vântul adormise. Soarele scăpăta când am decis să mă întorc acasă, orice s-ar întâmpla. Știam că, dacă nu-l găsește pe cel căutat, Securitatea arestează părinții, frații, surorile acestuia și nu era drept să sufere ei pentru mine.

La casa veche, mama avea o plită cu un cuptor foarte bun și acolo făcea mâncarea, însă în ziua aceea focul murise în sobă iar mămăliga se uscaser în ceaun. Pe cărarea din porumb, m-am îndreptat spre casa nouă, am intrat prin spate în primul hol, am ascultat, apoi brusc am deschis ușa de la holul principal. Un securist înalt a îndreptat spre mine un pistol și, ochindu-mi fruntea, a strigat parcă mai mult speriat:

- Aruncă baltagul!

Ca și cum nu aș fi auzit, am pătruns înăuntru dar fără să las din mână toporașul bine ascuțit și prevăzut cu o coadă lungă. Același securist s-a dat înapoi până ce a atins ușa cu spatele, strigându-mi pentru a doua oară:

- Aruncă baltagul sau trag!

Apucând toporașul de coadă, l-am aruncat cu viteză așa încât, învârtindu-se, a ajuns la picioarele lui.

- Ce vrei? l-am întrebat.

- Ridică brațele și treci cu fața la perete!

Le-am ridicat, dar nu m-am întors ca să nu mă umilesc în fața lui. Fără să mă atingă, securistul s-a învârtit în jurul meu și mi-a spus să intru în salon, unde erau deja mama, Olga și mătușa mea Aneta Măgură, căreia nu i s-a mai îngăduit să plece. Mai era și învățătorul Benedict Hotnog, coleg la Școala Călugăreni, care venise să-i predau scriptele și direcția școlii, și m-am gândit că Securitatea l-a adus special. Câteva minute mai târziu, a apărut și tata, foarte speriat. Ca să le alung frica, pentru că tata, mama și Olga erau înspăimântați, am căutat să fiu tot timpul deschis, cu voie bună și plin de curaj, ceea ce am și reușit.

Peste circa o jumătate de oră, au venit doi ofițeri de securitate, într-una din mașini recunoscându-l pe slt. Vasile Asofiei, șeful Securității de la Borca. Radia când a intrat în casă:

- Acum, mi-a zis el, Silvia o să-mi rămână mie.

Zâmbind, i-am răspuns ironic:

- Nu aveți nici o șansă, domnule, pentru că Silvia nu se uită la dumneavoastră. Aspiră mult mai sus!

S-a făcut galben la față, semn că era furios și umilit în același timp în fața ofițerului care îl însoțea. Asofiei îmi era rival. Iubeam amândoi aceeași fată, însă el avea foarte puține șanse pentru că era respins sistematic. În conjunctura creată, bucuria lui era că rămânea singur în fața acestei fete.

Pe când Olga, cea mai mică din familie, și poate și cea mai nedreptățită, a avut o atitudine dărză în fața invadatorilor, tata - altfel un om foarte sever și chiar un mic tiran - se pierduse definitiv. Mama se încurca în răspunsuri, dar era și dânsa categorică și sigură de nevinovăția mea, cerându-le securiștilor să mă lase în pace.

Când am ieșit, cei doi câini lup pe care îi aveam au sărit gârduțul care străjuia florile, tăbărând pe străini. Securiștii s-au dat înapoi, cerându-le părinților să-i îndepărteze, dar, în timp ce tata îi alunga, eu îi chemam înapoi, spunându-le că lupii mei se pricep la oameni... Deși prizonierul lor, eram sarcastic și convins că prietenii mei credincioși nu mă lasă în mâinile acelor căpcăuni.

*

Până la post am fost însoțit de cei doi ofițeri, securistul care mă arestase și șeful de post, sosit și acesta între timp. Pe drum, l-am întâlnit pe Nicolae Andronic, agent sanitar, ai cărui copii, Cezar și Toma, îmi erau prieteni, primul fiindu-mi și coleg la Școala Normală.

- La revedere, domnule Andronic. Cine știe când ne vom mai revedea...

Spusele mele de atunci erau ca o predicție, pentru că nu aveam să-l mai văd niciodată. În centrul satului, am salutat-o pe Maria D. Maftei, o altă colegă de la Școala Normală, care stătea în poartă și mă privea cu frică, încercând, totuși, să zâmbească.

Aiud însângerat

*

Sunt momente cruciale în viață când, de undeva din adâncul ființei tale, simți că faci anumite lucruri pentru ultima dată, chiar dacă ai vrea să negi sau să crezi că, poate, te înșeli. Așa a fost și în ziua aceea. Peste ani, aveam să-i înțeleg adevărul căci, fără să bănuiesc, plecam definitiv de pe acele meleaguri. La întoarcere, n-am mai găsit nici casa, nici grădinile, nici pomi, nici flori, nici câini, nici tei... În acea zi, 31 august 1949, Poiana Teiului dispărea pentru mine ca o Fata Morgana.

*

La Miliție, era arestat și Constantin Cerbu iar mama sa i-a adus o pâine caldă, de la brutăria de peste drum. A rupt-o și mi-a întins o bucată, pe care am înfulecat-o în mare grabă pentru că nu mâncasem de 24 de ore, iar acasă securiștii îi interziseseră mamei să-mi dea ceva de mâncare.

Cu vocea schimbată, Asofiei a țipat să scot tot ce am în buzunare și cureaua de la pantaloni. Costumul nu era făcut la comandă, iar pantalonii îmi erau largi, astfel că trebuia să-i țin tot timpul cu mâna...

Înnoptase când am fost urcați în mașină ca să fim duși la Securitatea din Piatra Neamț. Când am văzut Jeep-ul, mi-am zis plin de amar:

- Iată, americanii, în loc să vină să ne scape de cancerul răsăritean, i-au înzestrat pe ăștia cu mașini ca să ne poată aresta pe noi, biete victime ale neamului românesc!

*

Înainte de arestare, împreună cu Pamfil Sălăgeanu, am recurs la crearea unei organizații anticomuniste în zonă, numită „Frăția de Arme“, însă, când mi-am dat seama că acesta devine suspect, am continuat să lucrez pe cont propriu. El a fost arestat pe 28 august 1949, iar eu trei zile mai târziu. Securitatea din Piatra Neamț era deja informată despre ceea ce se întâmplase în organizație, datele fiind furnizate, fără îndoială, de Pamfil Sălăgeanu. Mai târziu, am avut dovezi că nu a fost singurul, contribuind în mod substanțial și învățătorul Constantin Hrușcă, de la Școala Pipirig, precum și alții, în mai mică măsură.

Nicolae Bistriceanu, tot din Pipirig, arestat și el, mi-a destăinuit că Hrușcă, de loc din Oltenia, venea deseori în vizită motivând că-i este dragă fata lui, Silvia. Profitând de acest lucru, a mers la Securitate unde a denunțat faptul că Bistriceanu face parte dintr-o organizație subversivă, dând și unele amănunte pe care le știa chiar de la el. Într-un moment de naivitate, i se destăinuisse lui Hrușcă. O altă dovadă a fost și faptul că, în același timp cu Bistriceanu, a fost arestat și Hrușcă, dar i s-a dat drumul imediat.

*

Despre înrolarea mea voluntară într-o grupare anticomunistă, atât părinții, cât și surorile mele nu știau nimic precis, dar bănuiau anumite lucruri, având în vedere persoanele care mă căutau deseori acasă. De fapt, această organizație era o continuare a unui început din copilărie, mai precis din octombrie 1940, când aveam doar 11 ani și jumătate. La vremea aceea, destinele României erau conduse de generalul Ion Antonescu, șeful statului, și de Mișcarea Legionară. Pe atunci, primar al comunei Poiana Teiului era Anton Almășanu care, totodată, era și șeful grupărilor mișcării din localitate. Anton Almășanu i-a cerut fratelui meu, Gheorghe Caraza, să facă un cuib de tineri legionari, astfel înscriindu-ne cinci inși: Gheorghe Caraza - șef de cuib, Aurel Cojocar, Anton Galbează, Ion Nuțu și subsemnatul. Deși cuibul nostru a activat circa patru luni, până pe 23 ianuarie 1941, mi-au rămas adânc întipărite în

mente cântecele deosebit de frumoase, trăirea mai presus de orice a iubirii față de Dumnezeu, de neamul românesc și țară.

Securitatea din Piatra Neamț

Securitatea din Piatra Neamț avea sediul în Bulevardul Republicii, (actualul imobil cu nr. 7). Am fost închis într-una din celulele de la subsol - o încăpere goală, cu pământ umed. Într-un colț, am găsit o cărămidă pe care am pus-o sub cap, adormind în scurt timp pe pământul jilav. Pe coridor, erau securiștii în termen Casapu, Nedelcu și Ciurea.

Pe 1 septembrie 1949, am intrat în anchetă. De origine bucovinean, fost învățător, venit din Rusia unde căzuse prizonier după ce s-a înrolat voluntar în Divizia "Tudor Vladimirescu", Modest Ruscioru era o fiară.

După ce m-a privit aspru și m-a întrebat ce vârstă am, Ruscioru a început să mă înjure:

- Dumnezeii mă-tii! La vârsta de 20 de ani, faci organizație împotriva regimului?! Zi, mă, f... crucea mă-tii, câți ai în organizație? Spune-i pe toți, că te ia mama dracului amu! 'Tu-vă-n muma-n c., aveți arme, da? Și ce voiți să faceți, mă? Unde voiți să ajungeți, fire-ați voi al dracu' de derbedei!?

Și, ca să fie mai «convingător», mi-a tras câteva dosuri de palmă, apoi m-a pocnit peste cap cu bastonul de cauciuc. Văzând că nu recunosc nimic, m-a lovit din nou și-apoi m-a trântit la pământ. Mi-a rupt sinusul și buza superioară în stânga, semn pe care îl port și astăzi, iar un canin l-am scuipat în palmă, după care fiara dezlănțuită m-a lovit cu cizma în piept și în cap, până am leșinat. Nu știu cât am zăcut la pământ, dar m-am trezit când s-a aruncat cu apă peste mine. Era acolo și comandantul Securității, Munteanu - un evreu cu numele împrumutat, iar un doctor îmi făcea respirație.

- Încă nu a murit, Dumnezeii mă-sii! au fost cuvintele lui Modest Ruscioru.

Fără să-i răspundă, doctorul i s-a adresat în șoaptă lui Munteanu:

- Să nu mai fie lovit!

După ce m-au așezat pe un scaun, mi-au adus puțină apă. Gura îmi era uscată din cauza loviturii, iar capul îmi ardea cumplit. Sprijinit de plt. Cucu, secretarul Securității, de loc din comuna Crăcăoani, am fost dus în celulă, la subsol. Atunci, la Securitatea din Piatra Neamț lucrau și frații Corbu - ofițeri în funcții operative.

În acele zile, a venit în control șeful Securității pe Moldova, col. Aurel Ceia, de loc din comuna Vărădia, județul Caraș-Severin. După ce m-a văzut, a dat dispoziție anchetatorului Modest Ruscioru să insiste și să întrebuițeze orice mijloc pentru a scoate de la mine cât mai multe informații. Drept urmare, în mai multe seri ușa celei rămănea deschisă, în cadrul ei fiind postat un câine lup care mârâia ori de câte ori încercam să ațipesc. Dacă nu deschideam ochii, se îndrepta înspre mine să mă rupă cu dinții.

Aurel Cojocarul era unul dintre cei mai curați sufletește și mai buni prieteni. Poate și din acest motiv, Modest Ruscioru a dat dispoziție să fim legați cu aceeași pereche de cătușe, câteva zile și nopți la rând. Astfel, o brățară a cătușei era la încheietura mâinii stângi a lui Aurel iar cealaltă la piciorul meu drept. A doua zi, eu aveam brățara la mâna stângă, iar Aurel la piciorul drept. Când unul dintre noi avea nevoie la WC, și asta se întâmpla foarte des din cauza frigului, cel încătușat la picior trebuia să meargă în genunchi, iar celălalt încovoiat, suferind în același timp și durerile fizice, dar și umilințe de neînchipuit.

Postul călugărilor

Câteva zile la rând, în timpul nopții, la Securitatea din Piatra Neamț au sosit mașini încărcate cu alți arestați de pe Valea Bistriței, din Buhalnița, Crucea, Borca, Farcașa, Poiana Teiului, Galu, ca și de la Pipirig și Târgu Neamț. Astfel, primul care a intrat în celulă a fost

Aiud însângerat

călugărul Filaret Gămălău, din comuna Crucea, fost stareț al Mănăstirii Rarău. Acest preot, cu o mare trăire duhovnicească, fusese vândut chiar de cumnatul său, I. Roșu, din Poiana Teiului, precum și de D. Irimescu. În același timp, au mai fost arestați și Felix Gutman, frații Ion și Aurel Cojocar, preotul Vasile Gheorghiasa, Vasile Roșu, Nicolae Bistriceanu - fost primar în Pipirig, Maria Vasiliu - învățătoare din Pipirig, Anton Almășanu - fost primar în comuna Poiana Teiului, preotul Mihai Mitocaru împreună cu cei doi copii (unul elev la Seminarul «Sf. Gheorghe» din Roman iar celălalt la Școala Primară din Crucea), ing. Denc - șef Ocol silvic Borca, călugării Varahil Moraru și Iosaf Marcoci, apoi Virgil Petroșanu, Ruscanu, Mantescu, Ion Ropotică, Ion Buium - fost viceprimar la Poiana Teiului, Nicolae Grigoriu, Constantin Cerbu, Anton Galbează, Iosif Crăciun, Chesarie Ursu de la Mănăstirea Durău, Constantin Iosub-Iosifescu, Costică Hoge, Ion Crăciun din Hangu ș.a.

După a doua arestare a viețuitorilor de la Mănăstirea Durău, când a fost luat călugărul Chesarie Ursu, se spune că starețul a dat dispoziție să se postească trei zile și trei nopți, ba mai mult, au fost postite și animalele mănăstirii, fără apă și fără hrană. Urmare a acestui fapt, cei care au vândut secretele bieților călugări au fost amarnic pedepsiți de pronia cerească. Astfel, lui D. Irimescu - căruia îi fusese încredințată o cantitate considerabilă de aur pentru restaurarea icoanelor din mai multe mănăstiri din Neamț și împrejurimi - i s-a intentat un proces de drept comun, executând 15 sau 16 ani de închisoare. La o verificare făcută de autorități, s-a constatat lipsa unei anumite cantități de metal prețios, Irimescu neștiind, probabil, că în viață totul se plătește. La această fraudă, a mai fost implicată o persoană, pictor, despre care însă nu știu prin ce împrejurări a reușit să scape basma curată.

De ce, Doamne?

În curtea închisorii din Piatra Neamț, în partea dreaptă erau situate birourile, iar în partea stângă se deschidea un lung coridor cu celule. În prima, viețuiau 4 sau 5 femei, deținute de drept comun, care lucrau la bucătărie, iar în următoarea stăteam eu, Pamfil Sălăgeanu și Mihai, băiatul cel mai mic al preotului Mitocaru. Copilul preotului, în vârstă de vreo 10 ani, a fost luat de pe stradă odată cu arestarea tatălui și a fratelui său, fiind îmbrăcat doar cu cămașă, pantaloni scurți și sandale în picioare.

Pe 8 noiembrie, de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, gardianul a deschis ușa de la celula preotului pentru a-l scoate în curte ca să-și ia apă. Între timp, fiind chemat la telefon, preotul Mihai Mitocaru a rămas singur și a deschis vizeta celulei noastre ca să-și vadă copilul. Cu ochii plini de lacrimi, l-a chemat să-l sărute. Se vedeau pentru prima dată de când fuseseră arestați. Copilul a început să plângă în hohote strigându-și tatăl, în timp ce cu mâinile încerca din răsuferință să se agațe de el prin vizetă. Îl priveam din spate pe micuțul care, disperat, căuta să simtă căldura tatălui, să-l sărute, însă totul era zadarnic. Nu se puteau atinge. Nici unul, nici altul nu reușea să facă acest lucru din cauza sistemului metalic protector cu care era prevăzută vizeta. În cele din urmă, copleșit de neputință, tatăl i-a spus băiatului să-i atingă vârful limbii cu limba lui...

- Mulți ani, tăticle!

- Mulți ani, fiul meu!

Asistam, fără să pot face nimic, la această întâlnire dureroasă cu lacrimi, cu gemete și cu atâta suferință în glas... M-am întors și, ridicând brațele înspre cerul pe care nu îl vedeam, dar îl bănuiam, L-am strigat pe Dumnezeu:

- De ce, Doamne?! Pentru ce îngădui, Doamne, asemenea lucruri? De ce? De ce, Doamne?...

Două felii de pâine...

Într-una din zile, o deținută s-a distanțat puțin de celelalte pentru a ajunge prima în fața celulelor. A deschis vizeta și, căutându-mă din priviri, m-a întrebat cine sunt, de unde vin și pentru ce am fost arestat. Mi-a spus apoi să fiu atent în fiecare seară când se va întoarce în celulă, căci mă va căuta.

Am așteptat să se întâmple acest lucru stând mult timp cu urechea aplecată și aveam impresia că timpul s-a oprit. Târziu, am auzit niște pași grăbiți care s-au oprit în fața celulei mele. S-a deschis vizeta și, din sân, tânăra a scos două felii de pâine pe care mi le-a întins, după care a dispărut. Așa s-a întâmplat în mai multe seri și, desigur, pâinea o împărțeam, după caz, cu unul sau cu doi care mai erau în celulă. Trecuseră mai multe zile de când fata mă alinta cu câte două felii de pâine ascunse în sân, încălzite de propriul trup. Într-o seară, m-a întrebat:

- Câți ani ai?

- 20.

Mirată, a dus mâna la gură și mi-a zis:

- Și eu am tot 20! După ce se face închiderea, așează cana cu gura la perete, la înălțimea urechii dumitale, la un metru depărtare de ușă.

Așa am făcut. De dincolo de perete, s-a auzit un cântec dumnezeiesc de frumos, uimind prin curățenia și sensibilitatea vocii: „Dacă-n douăzeci de toamne,/ Zi senină n-am avut/ O, spune-mi atunci Tu, Doamne,/ Pentru ce m-am mai născut?“

Străina

Aripa dreaptă a fostei închisori din Piatra Neamț era prevăzută cu birouri. Prin luna noiembrie, când afară se făcuse frig și celulele erau înghețate ca niște sloiuri, securiștii au decis să ne mute la penitenciar. Pentru formalitățile de încarcerare, fiecare dintre noi trebuia să meargă, escortat de un gardian, la serviciul Grefă. Când mi-a venit rândul, gardianul a rămas în ușă, păzind în felul acesta și coridorul și biroul. M-am trezit în fața unei tinere care, ridicând ochii de pe registrul pe care îl avea pe birou, m-a privit foarte mirată, schimbându-se la față:

- Grigore! Ce cauți aici?

Am încercat să-mi amintesc unde am mai întâlnit-o, să o localizez printre cunoștințele mele de până atunci. Fuma. Realizând dorința mea, a aprins o țigară și mi-a întins-o. Nu m-a întrebat nimic, a notat exact și foarte clar numele meu, dar celelalte date mi le-a cerut. M-a privit din nou insistent, cerându-mi și alte informații, de care nu avea nevoie, doar pentru a prelungi momentul. În același timp, privea cu oarecare teamă la gardianul din ușă. Ușor, mi-a împins pachetul de țigări, apoi a scos din sertarul biroului o pară și, ridicând-o, i-a spus gardianului:

- Îi dau o pară...

Zile la rând, săptămâni, poate și prin somn, m-am chinuit să-mi aduc aminte unde am mai văzut-o pe acea tânără. Când m-am întors pe meleagurile natale, în orașul copilăriei și adolescenței mele, deseori privirile mele au încercat să o descopere pe necunoscuta de la Grefă. S-au scurs de atunci 55 de ani și mă întreb și astăzi unde este acea străină binevoitoare?

Lidia N.

De jos, din pivniță, priveam printr-un geam situat la nivelul solului afară, în curte. Dintr-o celulă a garajului, am văzut ieșind pentru a merge la anchetă o tânără drăguță, în jur de 22 de ani, care părea a fi însărcinată. Impresionat de starea și tristețea fetei, m-am interesat

Aiud însângerat

cine este. Lidia N. era din Oradea sau Arad, fusese arestată în mai 1948 și chinuită cumplit de Securitate, care voia să scoată de la dânsa anumite lucruri. Îi cerea continuu să spună «unde se află», «în ce punct al casei le-a ascuns», fiind vorba, probabil, de niște documente.

După un timp, le-a spus că le are acasă, într-un loc de unde numai dânsa le-ar fi putut scoate la iveală. Îmbrăcați civil, doi securiști au însoțit-o spre domiciliul ei, ducând-o de braț, ca și cum i-ar fi fost foarte apropiați. I-a condus pe o stradă îngustă, până în apropierea unei curți împrejmuite cu un gard de uluci și cu poarta deschisă, unde se vedea o femeie care spăla rufe. Lidia a simulat că are nevoie să-și sufle nasul, așa încât cei doi au slobozit-o de brațe, înaintând doi pași. În clipa următoare, ca o nălucă, s-a smuls de lângă ei, a intrat pe poartă, a închis-o cu cheia pe dinăuntru, a străbătut curtea în viteză și a cerut ajutorul femeii, spunându-i că este urmărită de niște bărbați. Femeia i-a dat un scaun de pe care a escaladat gardul înalt și, ieșind pe altă stradă, a rupt-o la fugă pierzându-și urma.

Cu teama de a nu fi prinsă, Lidia a mers mai mult noaptea tăind Ardealul până la Tulgheș, apoi trecătoarea Prisecani, Bradu, Bistricioara, Ceahlău, ca să poposească în cele din urmă la Mănăstirea Durău. La fel de precaută, a intrat pe sub boltă în curte, oprindu-se la prima clădire din dreapta, care era locuită de doi călugări. Vreme de mai bine de un an, fata a fost găzduită într-o cameră a acestei case, iar cei doi îi duceau mâncare. Unul dintre ei se ocupa și cu pictura, fiind vizitat frecvent de un coleg de la Bele Arte, care locuia în Poiana Teiului. Ambii sunt cunoscuți dar, dintr-o cumplită rușine față de fărâdelegile lor, nu le voi da numele. Ulterior, Lidia N. a fost arestată odată cu călugării în cauză - care au stat, pe rând, în celulă cu mine.

Într-una din zile, la anchetă, am fost martor la destăinuirile făcute de călugărul al cărui nume conspirativ ca informator al Securității a fost Luca Ion. Cele auzite atunci prin ușa întredeschisă m-au îngrozit și, totodată, m-au dezgustat tocmai prin mârșăvia faptei comise.

- Bă, al cui este copilul din burta Lidiei?

- Apăi, nu știu, domnule ofițer, că amândoi am umblat la ea. Doar doctorul, după ce va naște, o să poată stabili!

Prin octombrie, Lidia a fost dusă la spital pentru a naște, iar din clipa aceea nimeni nu a mai știut ceva despre dânsa.

*

Au trecut ani grei de temniță și surghiun. Întors la Piatra Neamț, am aflat de la cineva care lucra periodic în casa aceluși călugăr că, de mai multă vreme, acesta ținea pe perete tabloul unui tânăr. Insistând mai mult cu privirile asupra acelei imagini, menajera călugărului - care, de altfel, locuia permanent în casa acestuia - s-a simțit obligată să-i explice:

- Este copilul părintelui din prima dragoste. De fapt, are cam aceeași vârstă cu tine. À-propos, tu când ești născută?

- În februarie 1949.

- Ei, bine, și el este născut tot în 1949, dar toamna...

*

La insistența mea, Lenuța mi-a mărturisit și cele ce au urmat:

- Pe acel om din tablou l-am cunoscut personal, văzându-l în câteva rânduri după aceea. Urmase Teologia. Nu se înțelegea cu părintele și avea deseori discuții contradictorii cu el. Ultima dată când am fost acolo, a intrat în casă și părea foarte demoralizat. Era îmbrăcat rău, nebărbierit, nespălat și se vedea cât este de neajutorat. S-a certat cu călugărul, a părăsit casa și, din câte știu, nu s-a mai întors niciodată.

CAPITOLUL II

“În decursul istoriei multisekulare a omenirii, faptele de eroism au fost săvârșite în numele unor idei drepte, mărețe, nobile”. (Albert Camus)

Galata - Iași

După mai bine de patru luni de anchetă sub teroare, pe 9 ianuarie 1950, toți cei arestați am fost transferați la Închisoarea Galata, din Iași.

Pe un ger cumplit, în jur de -15 grade Celsius, am fost duși cu un camion acoperit doar cu o prelată. Era atât de frig, încât nu ne mai simțeam corpul și aveam senzația că suntem purtați de o nălucă într-o regiune polară. Am ajuns pe la ora 2.00, noaptea, aproape înghețați și mai mult morți decât vii.

În gangul închisorii, parcă înapoi au căutat să ne țină cât mai mult, până când ne-au întocmit formele de încarcerare, după care ne-au dus în niște încăperi de piatră - foste celule de pedeapsă pentru călugări. Inițial, clădirea a fost mânăstire, dar comuniștii au transformat-o în temniță, după cum au încercat să dărâme tot pe unde au trecut, atât pe Iisus, cât și zidirile Lui. Pe un coridor cu geamuri sparte, se aflau 3 sau 4 celule cu dimensiuni care nu depășeau 2,5 m lungime și 1,5 m lățime. Șase inși am fost duși într-o celulă cu plafonul curbat, care avea la intrare cam 2 m înălțime, iar în partea opusă doar 0,75 m. Pe jos, erau doar câteva paie, iar în colțul din dreapta se afla o conductă scurtă care, probabil, provenea de la o chiuvetă, dispărută de multă vreme. Ajunși acolo, toți ne-am îndreptat către țeava din colț, pentru necesități, dar care, înfundată fiind, nu a primit lichidul, așa încât urina s-a revărsat pe sub paie.

Frânți de oboseală și flămânzi, ne-am întins jos, încercând să ne odihnim într-o supraetajare piramidală a trupurilor. Astfel, la primul nivel erau trei inși, în așa-zisul al doilea - doi, iar în vârf, la cel de-al treilea nivel - unul. Cei dedesubt gemeau sub povara celor așezați peste dânșii, dar așa am făcut cu rândul până dimineața când am observat că înăuntru ninsese. Ușa celei era decupată rotund cu un diametru de 28-30 cm, barat cu o cruce metalică pentru a nu se putea introduce mâncare sau obiecte. Peste noapte ninsese, iar fulgii de zăpadă care au pătruns prin geamurile sparte ale coridorului au ajuns și în celula noastră, pe ferestruia de la ușă.

Așa am zăcut acolo timp de trei săptămâni. Mă întreb și astăzi dacă a fost realitate sau dacă, în acest interval bolnav fiind - cu febră de 38-39 grade, nu cumva am avut halucinații.

Ion Pillat și Petru Groza, în proces

La sfârșitul lunii, pe 30 ianuarie, am fost dus într-un salon cu mai mulți deținuți, unde l-am cunoscut pe avocatul Filon Lauric, mare spadasin și mare luptător al generației din 1922. Șef de cameră era Anton S. Anton, căruia noi îi spuneam ASA, tot acolo fiind și studentul Petre Ungureanu, zis și Patriciu, de loc din Mădeji, județul Neamț.

Nu știu cum arătam dar, înspăimântați de apariția mea, acești oameni l-au chemat pe directorul închisorii, Bărbieru, de profesie bărbier, din Iași, de altfel, un om cumsecade. Împreună cu acesta, a venit și un medic evreu, al cărui nume nu mi-l mai amintesc, ambii fiind însoțiți de Zgâmbău, prim-gardian la Galata. După ce m-au văzut, au dat ordin să primesc un regim de refacere și medicamente. Mi se oferise deja un loc în fața sobei, în pat cu avocatul Arapu, fost prefect de Botoșani.

Aiud însângerat

*

Avocatul Arapu făcea parte dintr-un lot celebru, împreună cu poetul Ion Pillat și avocatul Silion - care o vreme a fost judecător și la Broșteni-Neamț. De numele acestor trei persoane se leagă un fapt ieșit din comun, în care victimă de moment a fost însuși Petru Groza, în ciuda trecerii de care se bucura în fața comuniștilor.

După iunie 1947, Pillat, Arapu și Silion au mers la București ca să-și recapete moșiile luate cu japca de către comuniști și s-au cazat la Hotelul Continental. Într-o zi, când stăteau la o masă în holul hotelului, și-a făcut apariția și Petru Groza. Pillat a sărit de la masă și l-a palmuit pe Groza, strigând:

- Iată banditul care ne-a luat moșiile!

Cei trei au fost luați de Siguranță și duși la anchetă. Acolo, comisarul anchetator, în mod contrar, în loc să le întocmească acte de trimitere în judecată, le-a redactat actele de punere în libertate, sugerându-le totodată și cum să se apere la proces. Astfel, în instanță, Ion Pillat a susținut că ar fi spus «Iată banditul care mi-a luat servieta cu bani!», nefiind vorba, nici pe departe, despre Petru Groza.

Paște zăvorât

În Săptămâna Patimilor din aprilie 1950, adieri primăvăratice au prins a pătrunde și în celula noastră, iar lumina caldă și blândă care răzbătea din înalțuri era ca un semn al pogorării Duhului peste noi, cei zăbreliți în Galata Iașului.

În seara Învierii, se auzeau clopotele dinspre Cetățuie, vestindu-ne și nouă marea sărbătoare a Luminii. Cu fiecare dangăt, o înfiorare tainică îmi cuprindea trupul iar în suflet mi se strecura lin și prelung o bucurie caldă, care îmi amintea de pâlپări de lumânare și lacrimi fierbinți adunate într-o palmă de copil...

Era un preot catolic în celulă cu noi, care studiasse la Roma. La rugămintea noastră, chiar după asfințitul soarelui am început să asistăm la slujbă și să dăm răspuns la strană preotului care a făcut întâi Drumul Crucii, cu cele 14 popasuri ale lui Iisus, pe Golgotă. Sunau toate clopotele în oraș la miezul nopții când, cu o voce care se înălța la ceruri, ne-a chemat blând și rugător:

- Veniți de luați Lumină!

Am trecut toți prin fața preotului care ne-a mângâiat fruntea și creștetul, dar Lumină nu avea de unde să ne dea, căci nici măcar o lumânare nu putea fi aprinsă în toată blestemata de închisoare. Cu ochii scăldați în lacrimi, ne-am cerut iertare unul altuia și ne-am îmbrățișat, fiecare pomenind în gând numele celor dragi, al părinților, fraților și copiilor...

Era atâta înduhovnicire acolo, încât până și gardienii au asistat la slujbă într-o liniște desăvârșită, stând cu coatele pe geam. A fost o Înviere tristă, dar cu o trăire cum nu am întâlnit de multe ori în viață... Poate doar atunci, în copilărie, când am mers cu mama la biserică... Eram mic și, văzând icoana lui Iisus cu coroană de spini pe cap, o tot întrebam:

- Cine este omul acela, mamă? De ce are spini pe cap?

Mama îmi răspundea în șoaptă și mă mângâia pe creștet iar eu nu mai conteneam cu întrebările, înecându-mă în lacrimi:

- Cine L-a răstignit, mamă? De ce L-au bătut în cuie? De ce, mamă? De ce?

- Ssst! Ssst! încerca mama să mă liniștească.

Înțelegând tăcerea din șoaptele ei, pumnii mi s-au încleștat până ce unghiile mi-au intrat în carne, durere pe care o mai simt și astăzi în mâinile-mi slăbite, prin care s-a cernut sfâșietor atâta timp...

Condamnarea

Prin Sentința nr. 166/1950 din 18 februarie, pronunțată în Dosarul nr. 45/1950 a Tribunalului Militar Iași, am fost condamnat la 8 (opt) ani închisoare corecțională și 6 (șase) ani interdicție corecțională pentru crima de uneltire contra ordinii sociale și la 3 (trei) ani închisoare corecțională pentru delictul de deținere de material interzis.

Capetele de acuzare stipulau sec:

«În fapt: Inculpatul Caraza Grigore a fost pregătit pentru intrarea în organizația subversivă de către Pamfil Sălăgeanu în primăvara anului 1949, fiind încadrat în organizație în luna mai 1949, când a depus și jurământul în fața lui Sălăgeanu, primind de la acesta din urmă carnetul de membru nr.1314.

Împreună cu Sălăgeanu Pamfil, a fost organizatorul «Frățiilor de Arme» din districtul Ceahlău, fiind în același timp unul din cei mai activi membri ai organizației.

În calitate de membru, a cotizat sume de bani pentru organizație. A fost numit de Sălăgeanu Comisar prim, pentru activitatea sa deosebit de rodnică pentru organizație. A luat parte la ședințele organizației cu care ocazie a dat directive pentru buna sa funcționare.

În ziua de 15 mai 1949, a primit de la Pamfil Sălăgeanu 30 de manifeste subversive în scopul difuzării lor în public și printre membrii organizației.

A recrutat mai mulți membri pentru organizație, organizând personal o parte din nuclee, purtând numele de «verigi», ca aceea din Călugăreni, cea din comuna Galu în care a numit comisar pe Felix Gutman, cea din comuna Pipirig, județul Neamț, precum și cele din comuna Borca și comuna Hangu.

A multiplicat și răspândit manifeste, foi circulare și foi de jurământ pe care le-a îndrumat verigilor în subordine.

Parte din materialul primit de la Pamfil Sălăgeanu și multiplicat de acuzatul Caraza a fost ascuns la el, în grădina părinților săi din Călugăreni, unde a fost găsit cu ocazia percheziției domiciliare executate de organele de Securitate și constituite corp delict.

În luna august, 1949, împreună cu Constantin Iosifescu și Ioan Buium a inițiat o colectă de bani printre membrii organizației pentru confecționarea unei icoane reprezentându-l pe Arhanghelul Mihail.

S-a făcut dovada celor de mai sus cu propriile recunoașteri ale acuzatului menținute parțial în fața instanței, coroborate cu mărturiile coacuzăților Sălăgeanu Pamfil, Felix Gutman, Roșu Vasile și Cojocaru Aurel.

Cu drept de recurs.

Data și citită în ședință publică astăzi 18.02.1950.

SS Indescifrabil".

Nicolae Bistriceanu

Primul condamnat din lot, care a primit și pedeapsa cea mai grea - 12 ani, a fost Nicolae Bistriceanu. La stabilirea anilor de detenție, Tribunalul Militar Iași a avut în vedere trecutul său și activitatea ca român naționalist, ca fost primar în localitatea respectivă, la care se mai adăuga și faptul că a fost considerat recidivist ca deținut politic.

Acest om de mare valoare și de bună-credință a fost denunțat Securității de Constantin Hrușcă, venetic în părțile locului, venit din Oltenia ca învățător la Pipirig. În afară de faptul că era agent al Securității, miza pe căsătoria cu singurul copil al lui Nicolae Bistriceanu, Silvia, o frumoasă fată, în jur de 18-19 ani. Șansele lui ar fi fost minime dacă tatăl fetei nu ar fi fost

Aiud însângerat

aruncat în temniță de această scursură a societății, care a făcut atâta rău familiei respective, precum și unui număr de câteva zeci de persoane.

În timpul condamnării, Nicolae Bistriceanu a fost transferat pentru câteva luni de la Aiud la Iași. După ce i-a înștiințat pe ai săi cu o carte poștală primită de la administrația închisorii, a beneficiat de un vorbitor cu soția lui și de un pachet cu alimente și îmbrăcăminte, aflând totodată năucitoarea veste că Silvia s-a căsătorit cu acel Constantin Hrușcă. Îngrozit de cele auzite, a avut un cumplit acces de furie, strigându-i nevestei să facă în așa fel încât să o despartă pe Silvia de Hrușcă, altfel, când va ieși din închisoare, nu știe dacă se va putea împăca vreodată cu acest gând sau își va pierde cumpătul.

Toate aceste lucruri mi le-a relatat el, la Aiud, dintr-o celulă care era situată oarecum vis-à-vis de celula mea, unde aripa lungă a Celularului se întâlnea în unghi drept cu cea scurtă. Cred că era prin 1955, iar după aceea nu l-am mai văzut. Știu că doi ani mai târziu, pe când încă mai eram la Răchitoasa, Nicolae Bistriceanu murea într-o celulă a cumplitei temnițe din Aiud. Numele lui se află incrustat pe una din plăcile de marmură care străjuiesc de o parte și de alta scările ce coboară în Mausoleul de la Râpa Robilor, din Aiud.

Alături de această creatură Constantin Hrușcă, mai sunt atâția alții care au contribuit la aruncarea a mii de oameni în închisoare, uitând probabil că orice nelegiuire își are pedeapsa cuvenită în planul ceresc, proporțional cu răul pricinuit.

Aurel Cojocaru

Chiar în ziua de «Sf. Gheorghe», pe 23 aprilie 1950, Zgâmbău, primul gardian al închisorii, urmat de încă vreo câțiva subalterni, a deschis ușa saloanelor unde erau deținuții politici. Avea în mână un tabel și ne-a spus ca toți cei care își aud numele să-și facă bagajul și să iasă în curte. Printre primii strigați, mi-am auzit și eu numele, iar câteva minute mai târziu eram în curte, pentru percheziție corporală și verificarea bagajelor.

Profitând de neatenția gardienilor, am intrat în corpul de clădire unde se afla un așa-zis cabinet medical și un salon cu câteva paturi pentru bolnavii foarte grav. Între ei, zăcea și bunul meu prieten Aurel Cojocaru, cu TBC pulmonar, trăindu-și în chinuri cumplite ultimele zile. Ne-am îmbrățișat după foarte multă vreme și un noian nestăvilat de amintiri ne-a copleșit, înăbușindu-ne parcă înadins cuvintele...

- Plec, Aurel! Nu știi unde... Poate la Aiud, la Gherla, poate la Canal... Ne despărțim și nu știi când ne vom mai revedea.

Aurel făcea eforturi supraomenești să vorbească și să pară vesel. Adunându-și ultimele puteri, cu vocea stinsă și tremurândă mi-a zis:

- Grigore, eu sunt tare bolnav și mă tem că n-o să ne mai întâlnim niciodată pe lumea asta...

Când ne-am despărțit, am privit lung unul la altul, având presimțirea că este pentru ultima oară, apoi ne-am îmbrățișat plângând.

- La revedere, Aurel! i-am zis, zâmbind trist.

- La revedere, Grigore! Ne vom întâlni pe lumea cealaltă.

Încă mai plângea când am plecat și cu mâna dreaptă străpungea văzduhul ca și cum s-ar fi agățat de ceva văzut numai de el.

O lună mai târziu, prietenul meu Aurel Cojocaru trecea dincolo de viață, îndreptându-se spre infinit, acolo unde, la despărțirea noastră, degetele sale mângâiau azurul ca pe o icoană a izbăvirii din această lume nedreaptă.

CAPITOLUL III

«Copacul prostiei nu va rodi altceva decât răutate».
(Naser Khosrou)

Infernul lui Dante

Duba-vagon în care am fost urcați ca să fim duși la București era «oarbă» din cauza jaluzelelor care oblineau fereastra și care, în afară de lumină, îți luau până și aerul. În Gara de Nord, ne aștepta un cordon de gardieni care ne-au primit cu bâte, cu picioare în spate și cu sudalme. Cele câteva autocamioane, unde stăteam întinși pe burtă, păziți de patru gardieni postați la colțuri și cu armele îndreptate către noi, au fost însoțite chiar de directorul Închisorii Jilava, Maromet, analfabet și rău ca un câine turbat. Așa am intrat în Închisoarea Văcărești, fostă mănăstire, care ne amintea de familia Văcăreștilor.

La ora zece, când s-a dat stingerea, a bătut și clopotul mănăstirii. Aceleași sunete - care odinioară se înălțau la ceruri chemând lumea la Sfânta Liturghie - vesteau sfârșitul unei zile de muncă pentru sclavii năpăstuiți și condamnați pe nedrept. Clopotele de altădată răsuna pentru o lume mai bună, mai dreaptă, cu frică de Dumnezeu, pe când cele de atunci se răsfrângeau peste o lume stăpânită de umbra neagră a diavolului roșu.

- Doamne, Iisuse Hristoase, Tu vezi toate câte ni se întâmplă?

Chiar dacă acel sfârșit de aprilie era încă destul de rece, am dormit o noapte afară, în curte, întinși pe niște rogojini și supravegheați, bineînțeles, de paznicii temniceri. Ne-am strâns grămadă toți oropsiții, unii în alții, pentru a ne încălzi. Cerul ne-a acoperit iar stelele, atât de îndepărtate și reci, de data aceasta parcă ne încălzeau cu lumina lor, încărcându-ne cu energie și cu speranță.

A doua zi, am fost transferați la Închisoarea Jilava, fostul Fort 13 - una dintre cele 14 cetăți de apărare de pe centura Bucureștiului - transformat în temniță în 1907, când 11.000 de țărani au fost arestați, condamnați și închiși în urma Răscoalei de la Flămânzi-Botoșani.

Jilava este închisoare subterană, la o adâncime apreciabilă, iar deasupra ei creștea iarbă și pășteau vitele. Ca paznici gardieni, fuseseră concentrați acolo cei mai cruzi oameni din celelalte închisori din țară.

Regimul era înfiorător. Într-un salon de 30-35 de locuri, erau înghesuți 150, 180 și chiar 200 de condamnați. Oamenii stăteau în șezut, ocupând fiecare centimetru pătrat, dormind chiar și pe sub paturi. Pereții erau groși de 2 metri, ferestrele aveau obloanele bătute în cuie, iar paturile de fier erau suprapuse pe patru rânduri. Din cauza căldurii care se făcea acolo, deținuții stăteau în pielea goală, uzi de transpirație, leșinau foarte des iar cei bolnavi de inimă treceau ca fulgerați pe lumea cealaltă. Neavând loc unde să dorm, m-am culcat pe pervaz, cu capul înspre geam.

În cameră, era un butoi metalic, de circa 200 litri, fără capac, unde bieții de noi, urcați pe un postament, ne făceam nevoile, rând pe rând, înfruntând jena față de ceilalți. Nu ni se dădea hârtie igienică sau ziare de teamă să nu le folosim la scrierea unor mesaje. Mirosurile pestilențiale deveneau insuportabile, mai ales vara, iar tineta era evacuată la 2-3 zile, în acest fel adăugându-se încă o atrocitate la celelalte deja existente. Deținuților le scădea imunitatea, apăreau afecțiunile respiratorii după care deveneau și mai vulnerabili la TBC.

Aiud însângerat

Ca să ne mai oxigenăm cât de cât, preț de un minut ne așezam pe burtă în dreptul ușii și inspiram aerul, și acela viciat, venit de pe coridorul unde temnicerii, și ei murdari, stăteau neconțenit la pândă. Infernul lui Dante a rămas mult în urmă față de iadul care se înstăpânise peste Jilava la acea vreme.

Maromet

Pentru a putea stăpâni, conduce și teroriza poporul, comuniștii s-au servit de elemente de cea mai joasă speță, de drojdia și scursura acestui neam. Un exemplu elocvent este Maromet, care a ajuns în timpul comunismului comandantul celei mai sălbatice închisori, Jilava, cunoscut ulterior printre cei mai sângeroși torționari comuniști. Înainte, fusese om de serviciu la primăria Sectorului Negru București - pe atunci, capitala fiind împărțită pe sectoare, în culori - galben era centrul, iar pentru celelalte sectoare fiind verde, roșu, albastru și negru.

Într-o zi, când Maromet trecea să își vadă robii, sub priviri îi căzu o maximă scrisă pe peretele unei celule: «Cine știe să moară nu va fi niciodată rob» (Seneca - filozof roman, sec. I d.H.). Înfuriat peste măsură, Maromet le-a strigat celor din camera respectivă:

- Care p.... mă-tii ești Seneca, mă?! Ieși afară!!!

Liniște.

- N-auzi, mă?! Ieși, mă, afară!!!

Aceeași liniște mormântală. Spumegând de mânie, Maromet se adresează unuia dintre însoțitorii săi:

- To... to... tovarășe mi... mi... milițian, mergi la Grefă și adu-mi tabelul camerei! Îl învăț eu minte pe Seneca!!!

Milițianul îi aduse tabelul și Maromet îl citi cu insistență de câteva ori, dar Seneca - nicăieri! Pentru că între timp se instalase o atmosferă de groază care nu prevestea nimic bun, un student îi spuse:

- Domnule comandant, Seneca a plecat de dimineață la tribunal pentru că astăzi avea termen și probabil că se va întoarce după-masă.

După ce îl înjură și pe student, luminat, Maromet i se adresează din nou milițianului :

- Mergi în poartă și, când o veni Seneca de la Tribunal, să mi-l aduci mie! I-arăt eu lui Seneca, Dumnezeii mă-sii!

După mai bine de jumătate de secol care a trecut de atunci, mă întreb dacă milițianul l-o mai fi așteptând și acum pe Seneca, în poarta închisorii.

Scump, dar face!

În timpul inspecțiilor sale, Maromet întâlnește într-o celulă un fost funcționar al primăriei unde el fusese om de serviciu. Pentru că îl cunoștea foarte bine, se opri în fața lui, adresându-i-se de sus:

- Ce cauți aici, Popescule?

- Domnule comandant, am fost condamnat, imputându-mi-se un fapt de care nu mă fac vinovat.

Uitându-se mai atent, Maromet observă că victima avea la picioare lanțuri grele de pedeapsă.

- Popescule, dar de ce porți lanțuri? îl întrebă cu emfază, ca și cum n-ar fi știut nimic de acest lucru.

- Păi, să vedeți, domnule comandant. Cu o săptămână în urmă, am fost chemat la proces după ce am zăcut aici, în Jilava, mai bine de un an. În sala de judecată, spre marea mea surprindere, am văzut-o pe soția mea cu un copil în brațe. A arătat către mine apoi i-a

șoptit ceva, iar acesta a întins mânuța înspre mine strigând: «Tata! Tata! Tata!» A fost un moment când totul s-a răvășit în mine și n-am mai știut ce fac. Am deschis porțița boxei, am trântit-o peste gardianul care stătea în față și din câțiva pași am fost lângă soția mea. Mi-am îmbrățișat copilul, după care m-am întors liniștit în boxă. Totul s-a petrecut în câteva secunde. Judecătorul a bătut în masă și i-a strigat gardianului să mă pună în lanțuri când ajung la Jilava.

A tăcut Popescu privind peste umărul comandantului undeva, departe. Cu un licăr de bucurie în ochi, parcă refăcea scena de atunci, îmbrățișându-și încă o dată copilul și nevasta.

- Scump ai plătit, Popescule! zise Maromet. Scump!

- Scump, domnule comandant! Scump, dar face! În România comunistă, faptul de a-ți săruta copilul pe care nu l-ai văzut niciodată constituie o infracțiune foarte gravă și se pedepsește cu lanțuri grele...

Valea Piersicilor

După chipul și asemănarea diavolului, Maromet scotea din celule diferiți oameni de vază ai neamului românesc și, cu un sadism ieșit din comun, ordona gardienilor să-i bată până ce îi năpădea sângele. Alegea militari cu grad superior, cu precădere generali ai Armatei Române care, pe frontul de răsărit, săvârșiseră adevărate minuni de vitejie. Unul dintre ei a fost generalul Iacobici, mort la Jilava în urma bătăilor comandate de Maromet.

Acest Iacobici, care la vremea aceea era Șeful Marelui Stat Major, a fost chemat de pe front de către regele Mihai după căderea Odesei - la 16 octombrie 1941, când a luat decizia să-l înainteze pe Antonescu în grad. Imediat ce a sosit Ion Antonescu, regele l-a înaintat la cel mai înalt grad militar - Mareșal, distincție care se oferă numai în urma unei mari bătălii câștigate pe front. Se știe că Antonescu a fost al treilea mareșal al României, după Averescu și Prezan.

*

Pe 6 septembrie 1940, regele Carol al II-lea a fost obligat să abdice, anunțând la radio că o face în favoarea fiului său Mihai. Atunci, în Piața Palatului s-a adunat foarte multă lume care striga: «Jos regele!», ca apoi aceiași oameni să strige «Trăiască regele!» - referindu-se de data aceasta la Mihai.

Două sau trei zile mai târziu, Mihai, Voievodul de Alba Iulia - denumire pe care i-o dăduse tatăl său după ce-i luase tronul pe 8 iunie 1930 - a depus jurământul de rege la Patriarhia Română. Cel care l-a uns ca rege a fost chiar patriarhul Nicodim Munteanu, de loc din Pipirig-Neamț. La ceremonie, a fost un număr restrâns de martori, printre care se afla și tânărul teolog Dumitru Bejan, din Hârleu, asistentul universitar al lui Dimitrie Gusti.

*

Jilava, această groaznică închisoare și cu o reputație atât de tristă, are un câmp numit Valea Piersicilor, căruia i se mai spune și Valea Plângerii pentru că în acest areal s-au făcut multe execuții, sute de oameni trecând pe cealaltă lume, de cele mai multe ori nevinovați. Astfel, pe data de 1 iunie 1946, în Valea Piersicilor au fost executați unii dintre cei mai mari oameni care au condus destinele țării: Mareșal Ion Antonescu, prof. univ. Mihai Antonescu - ministru de Externe, generalul Picky Vasiliu - fost comandant al Jandarmeriei Române, precum și prof. univ. Gheorghe Alexianu - fost guvernator al Transnistriei.

În tot decursul istoriei, în orice conflict dintre două state, nu se cunoaște nici un caz când cel care a pierdut să fie condamnat la moarte de către învingător. Excepție s-a făcut doar în cel de-al doilea război mondial, cazul procesului de la Nürnberg, când învingătorul, hain și

Aiud însângerat

fără cap, și-a ucis învinsul - dovadă crasă de subiectivism și lașitate, pentru că, în orice situație, doi adversari care se confruntă trebuie să rămână cavaleri și oameni de onoare.

Pe 21/22 iunie 1941, într-o sâmbăta spre duminică, generalul Ion Antonescu, conducătorul statului român, a declarat război fostei URSS, pentru a readuce la sânul patriei două provincii românești, Basarabia și nordul Bucovinei, ambele cotate de ruși. Declarația de război a fost transmisă dintr-un vagon militar aflat în gara din Piatra Neamț. După mulți ani, într-o lume care părea mai bună decât cea din trecut, în apropierea aceleiași gări, s-a ridicat bustul celui care a fost mareșalul Ion Antonescu. O statuie similară a fost ridicată și pe locul unde a fost executat, în Valea Plângerii-Jilava, de către Asociația «Pro-Basarabia și Bucovina». Odată cu statuia din Piatra Neamț, a dispărut și cea din Valea Plângerii. Cine umblă la istoria noastră și în ce scop?

Ce caută acei trădători în scumpa și frământata istorie a neamului românesc și cum ar putea sta alături de marii voievozi și domnitori din toate timpurile? Abia acum, se “lucrează” la îndepărtarea lor din istoria României.

Oare nu pe drept cuvânt mareșalul Antonescu a fost numit, de o seamă de oameni politici și istorici contemporani, cel mai mare patriot al secolului trecut?

CAPITOLUL IV

«Sunt oameni predestinați să concentreze în sufletul lor aspirațiile publice, oameni-drapel care se ivesc pe toate câmpurile de luptă (...) Sunt Tyrteii Elladei, (...) eroi cum îi numește Carlyle. Ființa lor este un rezumativ al societății, o concretizare a epocii». (Octavian Goga)

România - lagăr național

Prevalându-se de faptul că au ajuns la putere, comuniștii au inventat cele mai diabolice metode de așa-zisă corecție, dar care nu aveau nimic în comun cu ceea ce se cheamă echivalent între gravitatea infracțiunii și pedeapsa aplicată. Orice ar fi putut face atingere la orânduire era distrus fără discernământ, astfel ca nici o bridă să nu se mai răzlețească vreodată de imperiul supunerii pe care l-au instituit. Așa au fost uciși sute de mii de oameni în cumplitele temnițe comuniste, iar intelectualitatea, cea care prin valoarea-i incontestabilă ar fi amenințat poziția noului sistem, era decimată metodic.

Cum «depozitele» existente nu aveau capacitate suficientă pentru victimele condamnate, comuniștii au procedat la extinderea rapidă a numărului de închisori, astfel că, în scurt timp, România a devenit prima țară din lume care deținea cele mai multe obiective de exterminare pentru deținuții politici. A fost schimbată destinația inițială a unor amplasamente, cu predilecție vechi locașuri de cult - mănăstiri, biserici, precum și o serie de imobile a căror arhitectură solidă constituia o garanție pentru săvârșirea scopului criminal: genocidul unui popor. Chiar și așa, spațiul nu era îndeajuns. Și au găsit o altă soluție: exterminarea în masă a opozanților!

Convoiul

De la închisorile și securitățile din București, în special Jilava - închisoare de triere, deținuții care trebuiau să ajungă în alte penitenciare din țară erau transportați în Gara de Nord. Acolo, undeva în capătul dinspre Basarabi, feriți de ochii publicului, erau urcați în trenul care urma să-i ducă la destinația stabilită.

Pe 25 aprilie 1950, seara, și noi am fost încărcăți în duba-tren cu direcția Aiud, unde am ajuns dimineața, pe la ora 10.30-11.00.

În gara Aiud, ne aștepta un număr mare de milițieni. Cum, la acea vreme, închisoarea nu avea în dotare mașini pentru transportul deținuților, de la gară am mers pe jos. Înconjurat de numeroși gardieni cu armele în mână, convoiul nostru arăta trist și dezolant. În față, erau doi soldați în termen, desculți, descoperiți și atât de slăbiți, încât abia își duceau bocceaua cu cele câteva lucruri pe care le aveau. În afară de aceasta, aveau la picioare lanțuri grele de pedeapsă care sunau sinistru și răscoleau praful pe drum. Cei doi, Macarie Boieroiu și Ștefan Krepela, erau dintr-un lot dobrogean, având condamnare de muncă silnică pe viață și, respectiv, 25 ani închisoare. În urma lor, veneau ceilalți deținuți în ochii cărora se citea groaza ca și cum, la capătul drumului, i-ar fi așteptat plutonul de execuție. Lumea se ferea de noi, intrând în prăvălii sau dând colțul străzii. Doar pe la geamuri, vedeam că se mișcă perdele apărând câte un cap de bătrân sau tânăr din dosul lor. Îmi amintesc versurile lui Radu Gyr:

«Rupți și slabi și ciuruți de ploaie,
Vineți în amurgul citadin,

Aiud însângerat

Zornăind sub bura de venin,
Poticniți în lanțuri și noroaie,

Strâmbi de lanț, de burniță, de foame,
Ducem boarfa noastră-ntr-o boccea
În orașu-n care nu ne vrea,
Beat de aburi calzi și de reclame».

Zarca Mariei Tereza

Dacă deasupra Infernului lui Dante stătea scris: «Lasciate ogni speranza voi ch'entrate!» («Lăsați orice speranță voi cei intrați!»), deasupra intrării în această temniță scria Închisoarea Principală Aiud.

Socotită cea mai severă din sud-estul Europei, semăna foarte bine cu cea descrisă de Dante în volumul «Infernul». Astfel, pavilionul Celular era o clădire în formă de T, cu patru nivele, fiecare având 78 de celule și două saloane mari. În interiorul închisorii, mai era o închisoare numită Zarcă - o clădire cu parter și etaj, totalizând 70 de celule - ridicată din ordinul împărătesei Maria Tereza, pentru osânda bieților români ardeleni. De acest lucru s-a ocupat Samuel Brukenthal, guvernatorul Ardealului și, totodată, unul dintre amanții săi, aceeași persoană care a înființat muzeul din Sibiu și care îi poartă numele.

Începând din anul 1929, Zarca a fost declarată insalubră, dar nu s-a ținut cont de acest fapt. Când am ajuns acolo, în 1950, pereții Zărcii erau umezi până la înălțimea de 1-1,5 m și pe alocuri mucegăiți. Începând din vara lui 1953, în Zarcă și cele două secții s-au montat peste geamuri obloane de culoare albastră, iar în Celular jaluzele din lemn, de aceeași culoare, așa încât să nu putem vedea în curte. Doar printre crăpături, mai zăream un micptic de cer înspre care ne îndreptam deseori privirile și ne simțeam un pic mai liberi. Timp de peste 200 de ani, bieții români au umplut aceste celule de aspră pedeapsă. Acolo au făcut osândă cei mai mari oameni ai neamului românesc, profesori universitari, savanți, foști miniștri, oameni de cultură, politicieni și tot acolo au murit 34 de generali vestiți, eroi din ultimul război mondial. Nici nu bănuiam atunci că în Aiud voi executa 18 ani de temniță grea, din care 8 ani numai în această Zarcă.

Am fost repartizat în celula 199, etaj II, pe aripa orientată înspre nord, având la oarecare depărtare Cheile Turzii. Într-un spațiu cu o lungime de 4 m și o lățime de 2 m, în colțul din stânga se afla tineta de murdărie, iar în colțul din dreapta vasul cu apă. Spre marea noastră bucurie, pe dușumeaua din scândură de brad ne-am întins, de la geam spre ușă, 8 inși. Drept saltea și velință, aveam o pătură foarte veche, roasă și ruptă.

Așa am stat acolo timp de aproape doi ani. Masa care ni se dădea atingea între 600 și 700 calorii zilnic, apa era raționalizată - cam 32 linguri/om, din care beam, spălam vasele și ne spălam mâinile și fața. După puțin timp, abia ne mai puteam ridica, ținându-ne anevoios de pereți. Coapsele ne erau roase și pline de puroi, iar mușchii se atrofiaseră, rămânând doar pielea care ne mai acoperea oasele.

Din datele furnizate de doctorul civil Ranca, medic al închisorii Aiud (ulterior, acesta va muri în condiții suspecte, acuzat de comuniști că ar fi protejat anumiți deținuți), din septembrie 1949 și până la sfârșitul lui august 1950, au murit de foame 625 de inși care au fost duși la Râpa Robilor.

Klain Pincu

Din lotul Dobrogea, mi-l amintesc pe Gheorghe Gulea, macedonean, condamnat la muncă silnică pe viață – «MSV», care ocupase primul loc de lângă fereastră. Veneau la rând Klain Pincu, evreu, medicul portului, Emil Braun - funcționar în port și translator de limbă engleză, Camara Ahile, grec, funcționar în port, și eu - care stăteam lângă ușă. Mai erau Victor Sălăgeanu și Pamfil Sălăgeanu, și încă o persoană pe care nu mi-o mai amintesc.

În săptămânile care au urmat, Gheorghe Gulea și Klain Pincu au avut nenumărate discuții, de cele mai multe ori în contradictoriu. Ascultându-i, am spus că, parțial, amândoi aveau dreptate, dar am remarcat că dr. Klain Pincu era mult mai bine pregătit, ceea ce îl situa deasupra interlocutorului său.

Într-o zi, Klain Pincu s-a așezat lângă mine, spunându-mi în șoaptă:

- Te văd un băiat liniștit și cu cap. Îmi pare rău că anii pe care îi ai de executat, din păcate, îi vei face pe toți.

- Ce vă determină să credeți acest lucru?, l-am întrebat curios, dar și puțin revoltat.

- În primul rând, ești român și românii nu se ajută între ei, ci se dușmănesc, iar în al doilea rând, coloritul dumatăle politic devine periculos numai la auzul acestor cuvinte. Eu sunt jidan, așa cum spun românii despre noi, evreii, și sunt căsătorit cu o româncă, din Brăila, deși mă tem că va da divorț de mine în timp ce sunt închis. Dar noi ne ajutăm unii pe alții și ai mei nu mă vor lăsa să fac toți cei 25 ani de temniță grea, la care am fost condamnat sub acuzația că, fiind medic în port, am lucrat cu străinii și am primit de la aceștia cadouri și bani. Eu nu am voie să fac mai mult de 5 ani, însă tu, copile, vei face toată închisoarea. Îmi pare rău că ți-am spus asta...

După ce am vorbit cu acest om, m-a cuprins un fel de frică și ceva lăuntric îmi spunea că așa va fi. Peste puțin timp, m-am despărțit de Klain Pincu, el plecând cu un lot la mina Baia Sprie. Din când în când, mai primeam câte o veste despre el și știu că o vreme a fost sanitar la infirmeria minei. Am aflat apoi că exact după cinci ani, așa cum estimase, a fost eliberat din închisoare.

Am reflectat îndelung după primirea acestei vești. Câtă dreptate a avut Klain Pincu în ceea ce privește nația lui și câtă dreptate a avut judecând nația mea, poporul din care mă trag și care s-a născut pe aceste meleaguri, unde Sfântul Andrei ne-a adus scânteia divinității și învățăturile lui Hristos! În țara mea, am deci libertatea să stau o viață în temniță pentru că mi-am iubit patria și pe Iisus. Și, la urma urmei, de ce să nu stau, că doar e țara mea!

Tablele morții

Pentru deținuții politici din Aiud, anul 1950 a însemnat poate cea mai grea perioadă de-a lungul existenței acestei temnițe. Exceptând camerele mari, cele 312 celule erau populate până la refuz de către cei peste 2400 deținuți, câte 8 în fiecare celulă, întinși direct pe dușumea, așa fel să nu mai rămână nici o palmă de loc neocupată.

Din când în când, politiciii din două-trei celule erau scoși la plimbare în curte, păstrând o anumită distanță între ei pentru a nu lua legătura unii cu alții. De o parte și de alta a intrării în Celular, erau două table asemănătoare celor de la școală, unde se scria zilnic efectivul de pe etaje. Când gardienii au observat că noi urmăream totalul, tablele au dispărut.

În acea perioadă, Aiudul se afla în plin regim de exterminare. La ora 19.00, când se schimbau gardienii, paznicul Pavel, șeful secției parter, își striga colegii, luând de la aceștia o anumită situație.

Aiud însângerat

Etajul III:

- Maier, câți ai astăzi?

- Doi!

Cu o voce mai înceată, ca pentru el, Pavel spunea:

- Puțin Maier!

Etajul II:

- Man, câți?

- Unu!

- Prea puțin!

Etajul I:

- Vasile Marcu, tu câți ai?

- Trei!

Aici, nu mai erau comentarii. La rândul său, Marcu întreba de fiecare dată:

- Da' tu, băi Pavele, câți ai?

Și Pavel făcea adunarea cu voce tare, incluzându-i și pe ai lui:

- Doi și cu unul - trei și cu trei - șase, și cu unul - șapte! Șapte, bă!

Ascultam toți acest raport și eu, nou-venit, nu știam despre ce este vorba însă cineva, care avea ceva vechime în Aiud, ne-a dezlegat taina:

- Fraților, asta înseamnă că astăzi au murit 7 inși din Celular!

Așezându-se în genunchi, a făcut cruce, a zis «Dumnezeu să-i ierte!» și «Tatăl nostru», după care s-a rugat pentru cei dispăruți în ziua aceea.

Cele auzite după raportul gardienilor din acea seară mi-au fost confirmate mai târziu. Din celula unde stăteam, pe partea sudică a aripii lungi a Celularului, se putea vedea în stradă, până dincolo de zid, dar mai ales pe podul care traversa pârâul Aiudel. Din umbra care domnea în celulele noastre, deseori puteam vedea cum erau transportate sicriile cu deținuții decedați, pe niște cărucioare. De fiecare dată, din dreapta sau din stânga noastră se auzea un pumn puternic în zid, ceea ce era semn că se întâmplă ceva deosebit iar noi trebuia să privim din colțul geamului. Așa am văzut întâi un căruț cu două sicrie, un al doilea tot cu două și ultimul cu trei sicrie. Era exact numărul care, cu puțin timp în urmă, fusese comunicat lui Pavel de către gardienii etajelor din Celular: șapte morți.

*

Deseori, când gardienii erau deja la parter pentru a ieși din schimb, lipsea paznicul de la etajul I, Vasile Marcu. Dacă Pavel insista să coboare, acesta, doar în cămașă și transpirat, sprijinindu-se de balustrada punții, striga:

- Stai, măi, Pavele, că încă nu m-am săturat de bătut!!!

Ceahlăul, în vis

Pe la sfârșitul lunii august 1950, când se încheia un an în regim de exterminare prin înfometare, frig și boală, mă ridicam foarte greu de pe dușumea. Forțele îmi erau sleite, picioarele nu mai aveau stabilitate, mi se întuneca în fața ochilor și amețeam.

De cele mai multe ori, încercările eșuau, dar o luam de la capăt, bazându-mă pe voința de a nu fi îngenuncheat de înfometarea la care eram supus. Încet, ca un copil căruia mama îi spunea «Hai, copăcel, copăcel!», rezemat sau agățându-mă de perete, încercam să ajung pe verticală. Nu rareori am căzut și mi-am stâlcit nasul, obrajii sau m-am lovit la cap. Dacă ziua

se vorbea foarte des de mâncare, noaptea visam că sunt în fața unei mese uriașe cu cele mai bune mâncăruri și băuturi. Cârnații, de exemplu, îi mâncam pe lungime de metri iar omleta o făceam într-un cazan dintre cele mai mari. Dacă venea plantonul cu șeful de secție să ne aducă hârdăul cu mâncare, visam că îl ridic, îl pun la gură și înghit tot, deși acesta avea un volum mare și o greutate de circa 50 kg.

Într-o noapte, m-am visat pe frumoasa vale a Bistriței privind marea Ceahlăului și am văzut că acesta, până la vârf, era de mămăligă. M-am repezit la el și, în genunchi, apoi pe burtă, am început să-l mănânc de la poale, înaintând spre culmile înalte! Toată noaptea am mâncat din Ceahlău fără să mă satur, iar dimineața, în imediata apropiere a gurii, pe podea, era o baltă de salivă...

«Poate de veacuri, poate de mulți ani,
Nu am prânzit, nu am mai stat și noi la cină...
Poate de veacuri, poate de mulți ani,
Am suge fier, am roade bolovani
Și-am hăpăi moluz sau rogojină...» (Radu Gyr)

Prima oară la Neagra

Detenția politică în Aiud însemna nu doar supliciile diabolice pe care eram nevoiți să le suportăm, ci și interzicerea dreptului de a privi dincolo de zăbrelele geamului.

Într-una din zile, după deschiderea de la ora 7.00, m-am înălțat pe vârfuri, încercând să mă uit în curtea închisorii dar, imediat, din ușa celulei, gardianul Filipescu mi-a făcut semn să-l urmez. Era poreclit Falcă Prăjită pentru că avea o parte a feței arsă din timpul când luptase pe frontul de răsărit. M-a dus la Neagra și mi-a ordonat să mă dezbrac la pielea goală. Am stat 12 ore în această celulă neagră, la propriu și la figurat: nu avea geamuri, ci doar niște țevi care dădeau deasupra închisorii și prin care se făcea un curent greu de suportat, cu atât mai puțin de mine care eram subalimentat de multă vreme și slăbit, iar în acele zile plouase mult și era foarte rece.

Intrarea în Celular se făcea prin capul T-ului și era orientată în partea de est. La întâlnirea celor două aripi ale T-ului, vest și sud, precum și în nord și vest, fiecare nivel avea două celule Neagra sau Celula Neagră, numite așa pentru că erau lipsite de geamuri și de orice orientare în afară, spre lumina zilei. Erau prevăzute cu o singură gură de aerisire către planșeul Celularului, însă țeava avea mai multe coturi care împiedicau pătrunderea luminii din afară. Ușa fiind înălțată cu vreo 3-4 cm, se făcea tiraj cu intrarea principală a Celularului, curentul fiind devastator pentru deținutul aflat în una din aceste celule. Cu vină sau fără vină, acolo stăteau deținuții pedepsiți care, indiferent de anotimp, erau dezbrăcați sau, în cel mai fericit caz, stăteau în cămașă și indispensabili. Timpul de ședere în această celulă era de cel puțin o zi și o noapte, dar s-au înregistrat cazuri când au stat și zile la rând, majoritatea ieșind de acolo foarte bolnavi.

Eu însumi, după 12 ore de pedeapsă la Neagra, dezbrăcat, am făcut congestie pulmonară, apoi TBC. În această celulă am stat singur, fiind una din rigorile de distrugere a celor pedepsiți. Era băgat un singur om, lipsindu-l astfel de posibilitate de a se așeza spate în spate cu vreun alt pedepsit sau de a-și face masaj unul altuia pentru a nu îngheța.

Totul era calculat diabolic. În încăperea respectivă, nu exista pat, bancă, vas de apă sau tinetă pentru necesități. Absolut nimic! Dacă îți era sete, nu deschideau ușa decât după lungi ore de așteptare. Cu autoritatea celor cu drepturi depline asupra ta, ca individ care nu însemna nimic în ochii lor, când trebuia să ieși pentru necesități îți strigau veninos:

- C...-te pe tine!

Abia după multă vreme, te scoteau în șuturi și înjurături la WC, acordându-ți doar câteva secunde, astfel că nici măcar timpul necesar nu îl aveai...

Aiud însângerat

În demența lor de scursuri ale societății, excelau în intenția de a șterge orice graniță între uman și animal la condamnării politici. Astfel, erau zile când gardianul refuza să vină iar bietul om făcea pe el, după care trebuia să execute ceea ce i se ordona superior și implacabil:

- Curăță cu mâna!!!

Bolnav de TBC

După 12 ore de stat la Neagra, am fost scos și dus în celulă, unde doctorul Maximilian Corbu, specialist în boli pulmonare, fost medic la sanatoriile Toria și Moroeni-Dâmbovița, și el condamnat politic la acea vreme, mi-a pus diagnosticul de congestie pulmonară (în prezent, dr. Corbu este cetățean elvețian, locuiește în Fribourg, oraș considerat «Florența Elveției»). Mi-a făcut o frecție ca să-mi revin, apoi a spus gardianului că sunt grav bolnav și că trebuie să fiu scos din celulă. Zadarnic însă, au trecut multe zile până ce am fost văzut de doctorul închisorii, care s-a speriat de starea în care eram:

- Tu, copile, ce cauți aici, la politici?...

Era ora prânzului și temperatura mea se ridicase la 39 grade Celsius. Imediat am fost izolat pe aripa stângă a etajului, socotită o rezervă a infirmeriei unde erau câteva celule pentru cei grav bolnavi, dar, din cauza temperaturii ridicate, aproape 40,5 grade, am căzut de două ori în comă. Prima oară s-a întâmplat pe 9 septembrie, pe la 9.00, dimineața, după ce fabrica de creozot din apropierea gării sunase îndelung. Corpul parcă îmi luase foc, creierul fierbea în cap iar mâinile și picioarele nu le mai puteam mișca. Halucinam. Despre cele ce au urmat în acest timp, cam șase ore, mi-au povestit colegii de celulă. Dumnezeu parcă încă nu voia să mă ia la El.

Intrând întâmplător cu gardianul în celulă și impresionat de starea în care mă găsisse, doctorul Ranca a șoptit: «Este păcat ca acest copil să moară în pușcărie!» Mi-a adus antibiotice și nu a plecat de lângă mine până ce nu s-a asigurat că încă nu-mi venise rândul...

Patru zile mai târziu, pe 13 septembrie, intram din nou în comă dar și de această dată, ca prin minune, am fost salvat.

De-a lungul vieții, am observat că, înainte de a mă scufunda, dintr-un colț de Univers o mână mă readuce la suprafață pentru a mai respira o dată aerul rece, curat și binefăcător. M-am trezit cu brațele îndreptate către cer, exclamând din adâncul sufletului: Doamne, încă o dată îți mulțumesc!»

Ata Constantinescu

Aripa stângă a Celularului fusese pregătită special pentru izolarea bolnavilor care nu mai încăpeau în puținele paturi de spital. Cei ajunși în infirmerie erau doar niște schelete, carnea și mușchii care le acopereau oasele dispărând în cea mai mare parte. O categorie era formată din bolnavii de tuberculoză și o alta din cei care aveau cașexie - edemul foamei. Din celula 199, susținut de un deținut pe nume Hainăroșie, din Jariștea-Vrancea, care era planton pe sală, am mers în camera mare 156 A de la etajul II, aripa stângă, unde erau Năstăsoiu, din Muscel, și Dominic Mihailovici, care, fiind într-o avansată stare de descompunere fizică, avea să moară în scurt timp.

După câteva zile, a fost adus și Ata Constantinescu, fost ministru al Agriculturii, feciorul lui Constantinescu, și acesta tot ministru, zis și «Porcul» - poreclă dată de regele Carol I care, nevorbind bine limba română, în loc să-i spună grasul, i-a zis porcul.

Ata Constantinescu avea o fisură la șira spinării din timpul detenției de la Canal. Unul dintre foștii torționari ai Piteștiului, transferat între timp la Canal, l-a obligat să se urce pe o schelă de unde l-a împins, prăbușirea fiind groaznică pentru volumul său. Înainte de accident, Ata Constantinescu avea o pondere corporală care depășea 100 de kg, dar slăbise atât de mult în închisoare, încât trebuia sprijinit pentru a se ridica și a face câțiva pași.

Mă adresam numai cu «domnule ministru» dar m-a rugat, împreunându-și mâinile, să-i spun simplu, «domnule Ata», căci, de câte ori auzeau asta, comuniștii îl snopeau în bătaie și nu ar fi vrut să moară în temniță.

După circa două săptămâni, Ata Constantinescu a fost scos din cameră și n-am mai auzit nimic de dânsul. Abia după foarte mulți ani, aveam să-l regăsesc pe un tabel întocmit în memoria foștilor camarazi de temniță decedați în Aiud.

Mai târziu, în celulă a venit marele economist Mircea Cancicov, de loc din Bacău, fost ministru al Finanțelor în mai multe guvernări. Pe la începutul lunii octombrie 1950, când am fost mutat în altă celulă, Mircea Cancicov murea. Astfel, cel mai bun economist al nostru din toate timpurile s-a stins în Aiud, pentru că Partidul Comunist Român nu avea nevoie de creiere, ci doar de partea dorsală a oamenilor de nimic.

Alexandru Georgescu

Din camera mare 157 A, am fost mutat în celula 157, unde erau doi deținuți care executau o pedeapsă din ianuarie 1941. Am privit îndelung și speriat la acești oameni aflați în al zecelea an de temniță. Primul era Constantin Crișu, maistru croitor, din București, un om cu multă credință și rob nedezmintit al unui crez, căci așa cum spunea cineva, crezurile politice sunt cele mai mari. Al doilea, întins pe pat, stătea inginerul Alexandru Georgescu, ploieștean, bolnav de TBC, în stare de descompunere.

De fiecare dată când tușea - și lucrul acesta îl făcea într-o scuițătoare, o sticlă specială - elimina din piept bucăți mici de plămân. Am fost zguduit. Prima dată când am văzut, am simțit cum mâinile și corpul îmi tremurau sacadat și orice aș fi făcut nu-mi puteam stăpâni zvâcniturile. Aveam patul deasupra lui Constantin Crișu, în partea dreaptă. Ca bolnavi, ni s-a permis să stăm întinși fără să fim pedepsiți. De acolo, de sus, îl priveam pe Georgescu, care murea în fiecare zi, în fiecare oră, în fiecare clipă...

În ultimele zile, somnul îi era întrerupt de descompunerea galopantă a plămânilor și un horcăit atât de puternic, încât se auzea și pe coridor. Știu că, în dimineața de «Sfântul Dimitrie», suferințele lui Alexandru Georgescu ajunseseră până acolo, încât nimic nu mai lăsa să se întrezărească vreo speranță de viață pe chipul său, încă viu. Din paliditatea avută până atunci, fața i s-a schimbat deodată în roz, în roșu și apoi în vișiniu. Ochii insistau asupra mea și am înțeles că vrea să-mi spună ceva. A întins brațele și mi-a cuprins mâna dreaptă. Mi-o strângea din ce în ce mai tare, apoi mi-a făcut semn să mă apropiu și mi-a șoptit:

- Grigore, mor! Am în fabrică un bun prieten, Alecu Cojocaru, ploieștean ca și mine. Roagă-l să-i spună soției mele cum m-am prăpădit. Acum mor, nu am nimic cu nimeni și nu urăsc pe nimeni!

Apoi, din ce în ce mai pierdut, mă rugă:

- Spune «Tatăl nostru»...

Rar, apăsând și cu o voce din ce în ce mai ridicată, am început să spun: «Tatăl nostru, Carele ești în ceruri, sfințească numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta...»

Ochii lui Alexandru Georgescu mă pironneau, din ei pornind în fascicol o lumină de o forță nemaiîntâlnită de mine până atunci. În timp ce rosteam rugăciunea domnească, forța slăbea treptat... Când am spus «și ne iartă nouă greșelile noastre», capul i-a căzut într-o parte iar brațul încă îmi era strâns ca într-o menghină. Murise. I-am trecut mâna stângă peste față pentru a-i lipi pleoapele și am dat să-mi scot mâna dreaptă. M-am eliberat cu greu și eram

Aiud însângerat

răvășit. Nu știam unde mă aflu. Am vrut să ies pe ușă, dar era încuiată. M-am dus înspre geam, însă era zăbreliț.

Era prima oară când prin mâinile mele se strecura viața cuiva fără ca să îmi fie îngăduit să o opresc. În același timp, m-a zguduit incomensurabilul triumf al morții, care, de fapt, avea o singură dimensiune: clipa. Nu știam ce să fac... M-am urcat pe pat, m-am întors cu fața la perete și am plâns în neștire.

Busuiocul

Era toamnă târzie, încărcată de amintiri multe și, fiind tare bolnav, mă rugam lui Dumnezeu să intre în celulă un preot - deținut, desigur - ca să mă spovedesc. Nu știu de ce, dar mă încerca sentimentul că mi se apropie sfârșitul...

În celulă stăteam trei inși și trebuia să vină un al patrulea. Unul dintre cei doi, CFR-ist, fusese șef de gară la Cristești - pe linia ferată care iese la Blaj, dar și la Aiud. La fiecare șuierat de tren, ne spunea de unde vine și încotro merge, ne spunea chiar și numărul acestuia, iar noaptea nu adormea până ce nu auzea ultimul tren, care pleca de la Cluj spre București. Era atâta tristețe pe fața acestui om când auzea sunet sau trosnet de linie ferată, încât, privindu-l, îți dădeau lacrimile.

Într-una din zile, în celulă a intrat un om de statură potrivită, în jur de 50 de ani, cu niște ochi plăcuți și o figură blajină, ca de moldovean. După ce gardianul a izbit ușa și a tras zăvorul, noul venit ni se adresă:

- Mă numesc... și sunt preot.

Mare mi-a fost bucuria și mi-am zis că Dumnezeu mi-a ascultat rugăciunea consimțind să-l trimită pe acel preot în celula noastră. I-am spus că mă simțeam foarte slăbit, că nu mai aveam siguranța că voi prinde Crăciunul lui 1955 și că aș fi vrut să mă spovedesc. Preotul i-a rugat pe ceilalți doi camarazi să se retragă în colțul patului de lângă ușă și chiar să stea în picioare, de vorbă, blocând în felul acesta privirile iscoditoare ale gardianului care ne pândea de la ușă. Mi-am spus păcatele căutând să nu uit nimic, iar părintele și-a împreunat mâinile în formă de cruce peste creștetul meu, zicându-mi:

- Te iert și te dezleg!

După săvârșirea acestei taine, cu un vârf de cui pe care îl avea a desfăcut cuta zeghei într-un anumit loc, de unde a scos - învelită într-o bucată de pânză curată - o firimitură de pâine ce fusese îmbibată în vin. Era Sfânta Împărtașanie, deci Trupul și Sângele Mântuitorului! Mi-a introdus-o în gură și, înălțând ochii spre ceruri, a murmurat:

- Se împărtășește robul Lui Dumnezeu...

Am simțit atunci un miros de busuioc atât de puternic, încât mi s-a umplut tot coșul pieptului și aveam impresia că plămâni sunt neîncăpători. Mireasma îmi intra prin toți porii corpului, pe față, pe tâmpile, prin ochi, apoi ieșea din trup și parcă o alta intra pentru a-i lua locul, ca într-un circuit.

După ce această Sfântă Taină a fost săvârșită, ne-am așezat liniștiți pe marginea patului și, tare curios, l-am întrebat:

- Spune-mi, te rog, părinte, de unde ai avut busuioc? Și unde l-ai păstrat, că eu nu am văzut când l-ai scos?

Preotul s-a uitat lung la mine și m-a pus să repet întrebarea.

- Ei bine, frate Grigore, nu am busuioc! Nu am avut busuioc! - a întărit, privindu-mă în ochi. Eu nu simt mirosul, dar dacă dumneata îl simți, să știi că trăiești niște momente deosebite și că Însuși Iisus Hristos a fost prezent aici și ți-a pus mâna pe frunte! Stai liniștit că mai ai încă mult de trăit, nu așa cum mi-ai spus dumneata că n-ai să ajungi de sărbătoarea Nașterii Domnului. M-a îmbrățișat părintele, iar mirosul de busuioc a persistat în celulă încă multă vreme...

Era inimaginabil și nu-mi dădeam seama ce s-a produs în ființa mea, de unde atâta liniște și atât de multă bucurie... În tihna pe care o căpătasem, parcă m-aș fi aflat pe Valea Trandafirilor din Kazanlâc-Bulgaria, în Poiana Narciselor din Făgăraș sau mă vedeam departe, foarte departe, în Pacific, pe Insulele Hawai, unde cresc cele mai frumoase flori ale pământului, orhideele...

Colonelul Ceia - deținut în Aiud

Mare mi-a fost mirarea când, într-una din zilele lui aprilie 1951, a intrat în celulă deținutul Aurel Ceia. Fusese șeful Securității pe Moldova și mă anchetase la Piatra Neamț, iar acum avea un rol bine determinat în Aiud. Pentru a ști să se păzească, le-am spus colegilor de celulă cine este noul venit, apoi am bătut în ușă și am cerut gardianului să fiu mutat în altă cameră, refuzând să stau în același spațiu cu această creatură.

După ce i-am comunicat gardianului cererea mea, și Ceia l-a chemat șoptindu-i ceva. Acesta l-a scos din celulă și s-a întors după puțin timp.

Să fi trecut poate două-trei ceasuri de la acest incident când un gardian m-a dus în secția de vis-à-vis de Celular, într-o cameră unde își avea biroul ofițerul politic Văleanu. După ce mi-a adresat mai multe întrebări, mi-a spus că sunt un dușman al clasei muncitoare, care trebuie pedepsit exemplar. Astfel, după ce am ajuns în Celular, gardianul m-a dus la Neagra doar în cămașă și în indispensabili, unde am rămas până seara târziu, drept pedeapsă pentru că l-am deconspirat pe Aurel Ceia.

După confruntarea mea cu ofițerul politic Văleanu, Aurel Ceia a dispărut din Aiud, aspect care mi-a întărit convingerea că, în realitate, nu era deținut politic, ci îmbrăcase haina vărgată pentru a-i spiona pe anumiți deținuți politici. Fiind adus tocmai în celula în care mă aflam, cred că s-a scontat pe faptul că eu nu-mi amintesc figura lui, iar el ar mai putea scoate de la mine unele lucruri pe care Securitatea nu reușise să le afle. Și pentru a întregi acest lucru, aduc drept argument faptul că de atunci Ceia nu a mai apărut niciodată nici în Aiud și nici în alte închisori din țară.

Generalul Gabriel Negrei

După mai bine de jumătate de an, prin martie 1951, boala mea de piept - TBC pulmonar - s-a cicatrizat și am fost scos din infirmerie. La începutul lui mai, un ofițer și doi gardieni au trecut prin celule întrebând de profesia fiecăruia, pentru a munci în fabrică. Atât pentru mine, cât și pentru alții era unica șansă de a ieși din celulă la mai multă lumină, la o mâncare mai acceptabilă, care să ne țină cât de cât pe linia de plutire, precum și la o asistență medicală mai bună. De obicei, când aceștia aveau nevoie de mână de lucru pentru secția metalurgie, spuneam că sunt tâmplar, iar dacă aveau nevoie de tâmplar, spuneam că-s fierar, așa că nu prea o nimeream. Atunci însă am spus că sunt tâmplar și se pare că am avut puțin noroc. Ofițerul a notat numele meu și, după o oră, m-a scos din celulă. L-a chemat pe șeful strungarilor în lemn, Aurel Herghelegiu, din Neamț, fost căpitan de jandarmi, iar de la fierărie un deținut politic, inginer de profesie, însoțit de maistrul civil Savonea. Ferindu-se de ofițeri și gardieni, Herghelegiu m-a întrebat câți ani am, pentru ce sunt condamnat și de unde sunt. Când i-am spus că am doar 22 de ani și sunt din Neamț, m-a strâns ușor de mână și mi-a spus că voi merge la el. În câteva luni, am deprins foarte bine această meserie și am lucrat la un strung special piese de șah, rege și regină, pentru export.

Să fi fost sfârșit de iunie, început de iulie când, ieșind din fabrică după schimbul I, am observat mai mulți deținuți, supravegheați de un gardian, care curățau curtea principală dintre Celular și secțiile I și II. În spatele meu, am auzit pe cineva care a zis:

Aiud însângerat

- Țta-i domnul Caraza.

Unul dintre deținuți s-a apropiat de mine, scoțând de sub haină o legătură mică, în niște cârpe albe. Pentru a se convinge, m-a întrebat dacă sunt într-adevăr Caraza, după care mi-a strecurat rapid bocceluța.

- Ține! mi-a zis. Este de la generalul Gabriel Negrei, care a murit cu o săptămână în urmă, în celula 253. Înainte de a se prăpădi, mi-a dat aceasta, cu rugămintea să ți-o înmânez.

Am vrut să-i mai cer câteva amănunte, dar nu mai aveam glas iar lacrimile îmi podidiseră deja ochii și sufletul.

Desfăcând bocceluța, am descoperit cămașa generalului pe care, din când în când, cât am stat cu el în celulă, o scotea, o întindea pe prici, o mângâia șoptindu-i ceva, ca unei ființe însuflețite. Era din mătase de culoare kaki, frumoasă și bine croită, într-adevăr, o cămașă de general și de nobil, căci așa îl cunoscusem în celulă și așa se purta cu toată lumea. Mi-am îngropat fața în cămașa generalului care purta cu ea atâtea amintiri... România pierduse încă un mare om, un erou care făcuse istorie. Moartea care bântuia până și umbrele din tranșeele frontului nu l-a vrut pe general. Era prea valoros! Dar l-au vrut în schimb comuniștii cu toată lașitatea și indiferența față de un asemenea mare om de stat.

*

Poate pentru că eram cel mai tânăr din celulă și chiar din Aiud, aveam doar 22 de ani, generalul Gabriel Negrei ținea foarte mult la mine, iar eu, în afară de faptul că îl respectam foarte mult, aveam și multă dragoste față de el. Într-o zi, m-a chemat lângă dânsul, pe priciul unde era întins, spunându-mi mai mult în șoaptă:

- Eu nu am șanse să mai ies vreodată de aici, la cei 83 de ani pe care deja i-am împlinit. Dumneata, în schimb, vei ieși sigur în libertate, chiar dacă vei face întreaga condamnare. Am o rugămintă. În primul război mondial, am luptat sub comanda generalului Eremia Grigorescu. Osemintele lui se află în Mausoleul de la Mărășești, acolo, în Moldova, de unde ești dumneata. Te rog mult, poposind vreodată în Mărășești, caută mormântul ilustrului meu comandant și aprinde o lumânare, dar spune-i că este din partea mea. Îmi promiți?

- Da, domnule general. Voi face cu siguranță acest lucru.

Câteva luni mai târziu, când el trecuse desigur și apa Stixului, atunci când mi s-a înmânat cămașa lui, mi-am amintit de promisiunea făcută - cea de a îngenuchea în fața mormântului lui Eremia Grigorescu din Mausoleul de la Mărășești.

Nichifor Crainic

În urma unei delațiuni făcute de un fost student, Mircea, venit din grupa lui Țurcanu, de la Pitești, după un an am fost mutat la tâmplărie ușoară, într-o secție condusă de Gheorghe Cojocaru, de loc din Dobreni-Neamț. Acolo, am avut șansa să lucrez cu Ilie Rădulescu, fost director al ziarului «Porunca vremii», cu Darie Teodorescu, fost prefect al județului Neamț (mort ulterior în Aiud) și cu Florin Isar, fost ofițer în Batalionul 13 Vânători de Munte Târgu Neamț, al cărui comandament fusese vremelnic instalat în casa noastră, la Poiana Teiului. Din discuțiile avute, acesta și-a amintit exact de timpul cât a stat la noi și chiar de toți membrii familiei noastre. Lângă mine lucra col. Mihai Eminescu, fiul lui Matei - fratele cel mai mic al Luceafărului poeziei românești și ultimul descendent al familiei Eminescu. Acesta era căsătorit cu Profira, fiica lui Mihail Sadoveanu. Întrebat de mine cum se face că, în timp ce el este deținut politic în temnița din Aiud, socrul dumnealui se află printre mărimile comuniste care conduc destinele acestei țări bătute de Dumnezeu, mi-a răspuns că acest om este foarte egoist, că niciodată nu va interveni pentru nimeni și că înșiși copiii lui nu au urmat o facultate, oprindu-se la nivelul unui liceu sau al unei școli de menaj, cum este cazul soției sale.

La aceeași masă de lucru, se afla marele Nichifor Crainic, membru al Academiei Române, decanul Facultății de Teologie din București, cel care a înființat prima și ultima catedră de mistică din România și a doua din lume, după Viena, fost ministru al Propagandei, însă dincolo de toate aceste merite poeziile lui Nichifor Crainic atingeau Divinitatea. Mai târziu, l-am cunoscut și pe filozoful Ioan Petrovici, și acesta membru al Academiei Române, fost ministru al Cultelor, autor de manuale, cel care a ridicat în Parcul Cișmigiu grupul statuar al poezilor noștri. Petrovici, în afară de autor de manuale de psihologie, este reprezentantul curentului idealist numit fideism - prin care religia se îmbină cu filozofia.

Faptul că lucram împreună cu acești oameni remarcabili îl consideram un privilegiu sau, mai degrabă, un dar providențial. Nichifor Crainic și Radu Gyr îmi spuneau că sunt volumele lor de poezii și că, fiind mai tânăr, trebuie să le scot în afara închisorii, lucru ce mi-l sugera deseori și filozoful Petrovici. De la Crainic și Gyr, am învățat sute de poezii, așa încât, în ianuarie 1957, când m-am eliberat din Aiud, aveam în memorie peste 10.000 de versuri.

Nichifor Crainic era o comoară, un imens depozit de cea mai pură materie cenușie. De la dânsul mi-au rămas întipărite în memorie atâtea lucruri care au avut menirea să-mi anihileze o bună parte din suferințele ce m-au însoțit toată viața. Într-una din zile, la masa de lucru, ne-a povestit o întâmplare trăită de el, un exemplu tipic de ceea ce însemna «raial comunism» nu numai pentru țara noastră, ci pentru întreaga omenire.

Era în Zarcă, supus unui regim de exterminare lentă, dar sigură. Orice mișcare sau gest care ar fi putut fi interpretat altfel decât normal de către gardianul analfabet și imbecil, pe Nichifor Crainic l-ar fi costat viața. Într-una din zile, la programul de seară, Nichifor Crainic și un camarad de celulă, al cărui nume nu mi-l mai amintesc, s-au făcut «vinovați» în fața gardianului de serviciu - pare-mi-se Barabaș. După ora închiderii de la 19.00, cei doi au fost scoși din celulă, duși la WC în pielea goală și, după ce au fost luate geamurile și depozitate pe coridor, ușa a fost încuiată. Era o iarnă cumplită, zăpada scârția sub picioare și parcă și pietrele crăpau de atâta ger. Cei doi condamnați - de această dată de gardianul care avea drept de viață și moarte asupra lor - au fost lăsați acolo.

Ca să nu înghețe, de seara și până dimineața, acești oameni s-au îmbrățișat, au stat când față în față, când unul cu spatele în brațele celuilalt, și-au făcut masaj unul altuia și s-au lovit cu palmele reciproc, atingând toate părțile corpului.

WC-ul era ultima încăpere orientată spre sud, de unde se desfăcea o aripă formând un unghi de 90 de grade, iar vis-à-vis se afla o brutărie, unde nu se cocea pâine, ci doar turtoaie - un amestec de făină necernută cu apă și puțină sare. Acolo lucrau doi sau trei deținuți de drept comun, șeful lor fiind vestitul Berilă, condamnat pentru o triplă crimă. De un sadism rar întâlnit, acest Berilă a dovedit că, totuși, undeva în străfundul sufletului îi licărea și o scânteie de generozitate. Înțelegând ce se petrece în WC, a băgat în buzunar patru turtoaie fierbinți și cu grijă - pentru că neatenția l-ar fi costat viața - le-a aruncat pe geam acea mană cerească. Pentru ei, turtoaiile au fost salvarea.

Nichifor Crainic a făcut dublă pneumonie, dar a scăpat fiind mai rezistent decât colegul lui, care s-a stins în doar câteva zile.

*

În vara anului 1956, am stat cu Nichifor Crainic în același salon din Secția a II-a a închisorii, unde mai era și Kurt Mott, profesorul macedonean Gheorghe Zima (mort în Aiud după câțiva ani) și unul din frații Cioculescu. Poziția noastră era în apropierea ușii, pe partea dreaptă la intrare, la primul nivel, iar Crainic stătea la nivelul II al priciului, pe diagonală, în partea stângă. Era acest om atât de mare, încât tot timpul mă întrebam cum de încape într-un loc atât de strâmt, neaerisit, cu o tinetă de murdărie într-un colț și, mai ales, cărui fapt mi se datorează onoarea de a sta în aceeași încăpere cu el, cu marele Nichifor Crainic.

La ora 8.00, în capătul opus se auziră uși deschizându-se și un glas de gardian care striga:

Aiud însângerat

- Lasă vorba! Ia pe câte unul și ieși în curte, la plimbare!

Afurisitul de gardian era unul dintre cei trei frați Maier, de loc din comuna Păjida, pe malul stâng al Mureșului, toți temniceri dintre cei mai cruzi, mai blestemați și mai diabolici oameni. Vasile era socotit cel mai feroce, urmat de Gheorghe și celălalt frate, al cărui nume de botez nu mi-l mai amintesc. Mai aveau două surori, despre care se spunea că sunt și ele temnicere, la Mislea, pe Valea Prahovei, o închisoare pentru femei condamnate politic. Deci, o familie de călăi și nu știu dacă frații Samson, cei care au făcut execuțiile în Piața Concordiei, în Revoluția franceză de la 1789, i-au depășit în cruzime pe acești frați Maier.

La un moment dat, cineva dintre noi i se adresa lui Nichifor Crainic:

- Domnule profesor, vorbiți-ne ceva! Trebuie să spun că acest mare om era un orator desăvârșit în orice domeniu. Putea vorbi ceasuri la rând, fără oprire, fără nici o pauză de "ă" sau de "î", oricând, la orice oră, trezit din somn sau înainte de a adormi, flămând, bolnav sau în oricare altă condiție de întemnițat. În acea perioadă neagră din viața mea, am audiat multe personalități din crema intelectualității române, dar nimeni nu l-a egalat pe acest munte de om, Nichifor Crainic.

Și a început maestrul să vorbească. În poziția în care ne aflam în momentul când acesta a deschis gura, așa am rămas, nimeni nu s-a mai mișcat. Cuvintele lui ieșeau ca dintr-o sursă de basm, dintr-un izvor de lumină, coborau parcă pe căi lactee, astrale, pe raze de luceferi. Toți din încăperea îl ascultam fascinați. Mă întreb și astăzi, cum a pus Dumnezeu atâta har în acest om și de ce o așa ilustră personalitate a trebuit să fie aruncată într-una dintre hrubele, temnițele murdare ale comunismului?

Trecuseră ore în șir și noi, furați de melodia divină a lui Crainic, nu am realizat nici când a încetat deschiderea ușilor pentru plimbare, nici când bucătarii au adus hârdaiele cu mâncare pe coridor și nici când a început distribuirea acelor lături mizerabile.

Deodată, zăvoarele au sunat surd iar ușa a fost izbită de perete. În prag - un Maier, care s-a îndreptat cu repeziciune înspre maestrul nostru, apostrofându-l:

- Crainic! Dă-mi cartea!

- Ce carte, domnule șef?

- Crainic, dă-mi cartea, spun! Nu stau eu de două ore în dosul ușii și te ascult?!!

- N-am nici o carte, domnule șef!

Atunci au intervenit câțiva dintre oropsiții celulei, încercând să-i explice gardianului îngrămădit la minte:

- Domnule șef, dar este Nichifor Crainic! N-a citit. A vorbit!

A stat gardianul uitându-se lung, meditând - dacă i se poate atribui această calitate unei ființe ca el, apoi, întorcându-se pentru a părăsi celula, i-a zis:

- Băăăi, Crainic, băi! Băga-te-aș în p.... mă-tii, da' deștept mai ești!

*

Garderoba noastră se compunea din trei cămăși, trei perechi de indispensabili, inclusiv chiloții, și trei perechi de ciorapi. În plus, aveam de acolo o bonetă, aceeași pe timp de vară și iarnă. Când hainele erau ferfenite, ni se permitea să primim altele de acasă sau ni se dădeau de la magazia închisorii, de obicei foarte rupte și rele. Într-un timp, au introdus echipamentul de vară - o bluză și pantaloni scurți din foaie de cort. În picioare, purtam încălțările pe care le aveam de acasă și, când se stricau, ne dădeau bocanci, foarte uscați și tari, de cele mai multe ori din același picior. Din această cauză, picioarele erau o rană deschisă, aveam tot felul de eczeme și ciuperci. De 54 de ani, port o asemenea ciupercă la piciorul stâng, netratabilă.

Pentru că aveam doar două cămăși mai bunișoare, a treia fiind numai petice, unul dintre colegii de cameră mi-a dat una nouă. Mai târziu, fiind într-o altă celulă, a intrat un om care executa o penitență din 1941. Avea o singură cămașă și, când o spăla, rămânea dezbrăcat. I-am dat o cămașă de a mea, rămânând tot cu ce avusesem înainte. Doar două săptămâni de la această întâmplare, a mai venit cineva în celulă. În libertate, fusese o persoană sus-pusă și

scăpase la percheziție cu o cămașă în plus, adică avea patru. Văzând ce rupturi aveam, mi-a dăruit o cămașă de mătase, nou-nouță. Iată, mi-am zis, cine dă lui își dă și dăruind, vei dobândi, căci cu fiecare lucru bun oferit din toată inima îți faci o comoară în cer.

Dorobanțu

Într-unul din saloanele secției a II-a, se aflau mai mulți intelectuali care aveau statut de bolnavi cronici, îndeosebi bătrâni, dar și tineri cu puterile sleite, ajunși la limita neputinței. În toamna anului 1952, căpitanul Dorobanțu, comandantul închisorii, urmat de ofițerul de serviciu și mai mulți gardieni, a trecut prin celule pentru a-i scoate la muncă pe deținuții care păreau mai puțin bolnavi.

Intrând în salonul respectiv, a ordonat ca bolnavii să se așeze pe două rânduri, față în față, așa încât să-i poată analiza cu atenție.

- Ce boală ai? îl întrebă pe primul.

- Sunt bolnav de inimă.

- Și eu sunt bolnav de inimă! zise Dorobanțu, făcându-i semn gardianului să îl ia în primire.

- Cum te cheamă și ce boală ai?

- Sunt bolnav de ficat.

- Și eu sunt bolnav de ficat! Ieși în p.... mă-tii în fabrică!

Așa trecea de la un deținut la altul și, după ce afla diagnosticul fiecăruia, Dorobanțu replica invariabil: «Și eu sunt bolnav! Ieși în p... mă-ti în fabrică!»

Către sfârșitul celor două șiruri de bolnavi, era Cristofor Dancu, un tip cu fizicul neplăcut, dar de o inteligență sclipitoare. Fusese ziarist de mare talie la «Universul» lui Stelian Popescu și la «Curentul» lui Pamfil Șeicaru, apoi călugăr, licențiat în Teologie și în Drept.

Cu toate că Dorobanțu îl știa foarte bine, îl întrebă cu același nezdruncinat dispreț:

- Tu ce boală ai?

- Eu sunt nebun, domnule comandant!

- Și eu sunt nebun, Dancule!

Ironia biciuitoare a deținutului parcă îl înecă pe Dorobanțu, cel năpădit până atunci de toate bolile pământului. Se dezmetici în râsetele din salon:

- Îăăă!!! F...-ți Dumnezeii mă-tii, Dancule! Ieși în p.... mă-tii afară! Schiță un gest pentru a-l lovi cu piciorul în spate, dar Dancu se feri cu abilitate.

Înfuriat peste măsură pentru că și gardienii au cutezat să râdă, Dorobanțu se întoarse brusc, renunțând la a mai merge prin celelalte saloane.

Roata Robilor

În primăvară, stăteam în celulă cu Dumitru Coman din Galați, Stamate Craiu, din părțile Moldovei, și Ștefan Ciocâltău, fost funcționar superior, pare-mi-se consul al României la Istanbul. Lucra la Roata Robilor. Întrebându-l ce anume face acolo, mi-a spus să trec pe la el și să văd această roată, care era amplasată în curtea fabricii, în spatele WC.

CAPITOLUL V

"Nu trebuie să ne fie frică nici de sărăcie, nici de exil, nici de închisoare, nici de moarte; dar trebuie să nu ne temem de frică". (Epictet)

Domiciliul obligatoriu

Teroarea instituită de Gheorghe Gheorghiu-Dej a devenit și mai crâncenă după 1948. De inspirație sovietică, exterminarea luptătorilor anticomuniști s-a extins cu repeziciune devenind un soi de virtute proletară, ale cărei cifre înregistrate erau raportate săptămânal la Moscova. Cum, la acea vreme, Canalul Dunăre-Marea Neagră rezolva doar parțial distrugerea în masă a intelectualității și a burgheziei, au fost înființate numeroase lagăre de muncă. Astfel, Bărăganul românesc a fost populat cu deportați, cu precădere «chiaburi», «dușmani ai poporului», «bandiți», «criminali» etc. Au fost concentrate forțe masive de muncă sub cerul absolut liber, surghiuniților rezervându-li-se drepturile de a suferi și de a tăcea pentru a supraviețui în marele lagăr socialist.

D.O. - domiciliul obligatoriu sau domiciliul forțat - era o nouă condamnare care nu trecea prin fața nici unui tribunal și nu urma nici o sentință. Venea de undeva dintr-un ascunziș, care îți mai adăuga la suferința din temniță și un anumit număr de luni, având în vedere că D.O. nu se număra în ani. Acest domiciliu era dat de ofițerul politic și conducerea închisorii din care plecai, în funcție de numărul denunțurilor pe care le aveai la dosar, întocmite de cei cu care împărțeau necazurile și suferințele.

*

Pe 23 ianuarie 1957, am părăsit închisoarea pentru a merge în domiciliul obligatoriu la Răchitoasa din Bărăgan, fiind predat Miliției Aiud. Acolo, am mai așteptat 24 de ore împreună cu un alt coleg de suferință, Costea, din Tomnatec-Timiș, care mergea, tot în D.O., la Lătești. Milițienii s-au purtat frumos cu noi și ne-au dat liber atât în noaptea respectivă, cât și a doua zi, pentru a vizita Aiudul și a merge unde vrem noi. Atât ofițeri de la Miliție, cât și locuitori ai Aiudului, care puteau lesne ghici de unde venim, ne întrebau plini de curiozitate:

- Dar ce vă făceau milițienii din închisoare de strigați cu atâta disperare după ajutor? Chiar voiau să vă omoare?!

În acea noapte și în ziua următoare, de câte ori am intrat într-un restaurant sau un local ca să mâncăm ceva, am primit cu mult mai mult decât doream, inclusiv mici pachete din partea unor oameni pe care nu-i cunoșteam și nici nu ne întrebau nimic. Am încercat să le dăm bani, dar nici unul nu a acceptat.

Pentru noi, obișnuiți de ani întregi cu foarte puțin sau deloc, gestul lor avea aureolă serafică și o valoare morală aparte. Se întâmpla pentru prima oară după foarte multă vreme când eram priviți ca oameni, ba mai mult, îi simțeam solidari cu lupta și suferințele noastre:

- Știm de unde veniți! ne spuneau cu voce tremurândă. Dumneavoastră sunteți cei care ați înălțat un steag și pentru noi!

În dimineața zilei de 25 ianuarie 1957, însoțit de un milițian, descindeam în Gara de Nord, unde am avut o hemoptizie. Fusesem diagnosticat cu TBC pulmonar activ, diseminare în formă de fagure de albine, ceea ce însemna că pe suprafața plămânilor mei bacilul își făcuse multe cuiburi. La eliberare, doctorul Gheorghe Șerban îmi dăduse câteva flacoane cu Streptomycină, din care trebuia să fac zilnic o injecție. Speriat, milițianul m-a dus la punctul

farmaceutic al Miliției din gară iar o soră de caritate mi-a făcut injecția, punându-mă astfel pe picioare.

Pentru că următorul tren spre Fetești era seara și profitând de faptul că mă simțeam foarte slăbit, am cerut gardianului să mergem și să-l căutăm pe fratele meu. Împreună cu milițianul și colegul meu, am mers la adresa unde locuia în urmă cu 8 ani, dar nu l-am mai găsit acolo, apoi am mers la o altă adresă și, în cele din urmă, l-am căutat la Uzinele «Vulcan». Ieșise de puțin timp din schimbul de noapte, dar atunci am întâlnit-o prima dată pe soția lui, pe numele de domnișoară Nuța Velicu. M-a primit cu o căldură deosebită, apoi ne-a condus acasă, unde mi-am revăzut fratele. La micul dejun, mi-am amintit că era ziua mea onomastică, Sfântul Grigore Teologul.

Seara, Gelu a rămas pe peronul Gării de Nord cu privirile înceteșate după trenul care mă ducea la Fetești.

La postul de miliție al raionului, i-am întâlnit pe ing. Neagu Lungu și pe avocatul Jan Aristide, care aveau aceeași destinație: Satul Nou-Răchitoasa, raionul Fetești, regiunea Constanța. De acolo, un milițian ne-a condus la Miliția Giurgeni, comună situată lângă bacul Giurgeni-Vadul Oii, pe Dunărea Veche, aval de Piua Pietrii, fostă Cetatea de Floci a lui Mihai Viteazul. De acolo, pe digul Dunării, tot în aval, la circa 4 km, era situat acest Sat Blestemat, cum l-a numit preotul Dumitru Bejan.

Era duminică, 27 ianuarie 1957, când am ajuns la Răchitoasa, unde ochii nu aveau nici un punct de desfătare și nici un loc de odihnă spirituală pe tot întinsul său. Acolo, ne-a primit șeful de miliție Duroiu, tuciuriu din naștere dar care nu era un om rău, citindu-ne dintr-o condică de prezență numele celor care se aflau în D.O. Ne-a mai spus că trebuie să stăm o perioadă la unul dintre D.O.-iști, până ce vom repara o casă părăsită de a bănășenilor, care au locuit forțat acolo până când stăpânirea s-a reîmpăcat cu Tito.

Totodată, ni s-a adus la cunoștință că drepturile noastre se mărgineau la a parcurge o distanță cu raza de 15 km, iar dacă depășim, riscăm o condamnare de la 3 la 5 ani. La hotar de raion sau regiune, aria se restrângea pentru că nu aveam voie să depășim aceste linii. În fiecare duminică, în cursul dimineții, eram obligați să mergem la Miliție pentru a semna de prezență în domiciliul respectiv. Am fost atenționați că, la orice oră din zi sau din noapte, milițianul va bate în ușă sau în geam ca să vadă dacă suntem prezenți.

Marcel Cazacu

Ne-a găzduit Ion Vorovenciu, economist, de loc din Rucăr-Muscel, acolo fiind și amicul meu Alfred Cureliuc, venit din Putila-Storojineț, unul din cele două județe luate în mod samavolnic de către Stalin.

După ce m-am trezit dintr-un somn adânc, însoțit de Alfred am plecat să-l cunosc pe Marcel Cazacu. Originar din Rădăuți, Marcel avea doar cu un an mai puțin decât mine, era un tânăr frumos, inteligent, chiar timid și de o seriozitate cu mult peste vârsta pe care o avea. În seara aceea, mi-am dat seama că este un om cu totul deosebit. Mai târziu, aveam să aflu că și el - ca și mine, de altfel - a avut sentimentul că ne-am fi cunoscut într-o altă lume, într-o altă viață, pe alte tărâmuri...

*

Părinții lui avuseseră o librărie și o mică fabrică în Rădăuți dar au fost nevoiți să părăsească localitatea pentru a nu fi trecuți în rândul chiaburilor. Astfel, și-au schimbat domiciliul în Zlatna-Alba, apoi la Timișoara.

În 1948, în noaptea de 13 spre 14 mai, când Marcel mergea să-și revadă meleagurile natale de care îl apucase un dor nemărginit, a fost arestat și aruncat în temniță. După 8 ani de

Aiud însângerat

închisoare cu toate ororile regimului comunist, pe 14 mai 1956 a fost pus în libertate. Era de nerecunoscut!

Tatăl lui Marcel venise la Gherla cu vreo trei zile mai înainte și, din când în când, ca din întâmplare, trecea pe trotuarul din fața închisorii ca un simplu drumeț. În ziua eliberării, când bătea din nou această cale, a văzut un tânăr slab și îmbrăcat foarte rău ieșind pe poarta temniței care pășea descumpănit de-a lungul trotuarului și destul de anevoios. Deodată, se poticni și încercă să se prindă de zid ca să evite căderea... N-a reușit și a rămas nemișcat jos.

Cum poarta temniței se închisese și pe stradă nu mai era nici țipenie de om, Gheorghe Cazacu a traversat șoseaua și l-a ridicat, încercând să-l mențină în picioare, rezemat de zid.

- Cum te cheamă? l-a întrebat înspăimântat pe tânăr.

- Marcel, șopti tânărul. Marcel Cazacu...

Gheorghe Cazacu încremeni: tatăl și fiul se întâlneau după multă vreme într-o îmbrățișare sfâșietor de dureroasă, plângând în hohote...

*

Situația familiei mele era destul de precară, astfel că n-am îndrăznit să cer ceva de acasă. Am scris doar că nu am voie să părăsesc zona și, dacă aș fi făcut-o, riscam să fiu aruncat din nou în închisoare, de această dată pentru infracțiune de drept comun.

Muncisem în Aiud, în fabrica închisorii, din mai 1951 până prin octombrie 1953, și toată agoniseala mea în numerar se ridica la circa 250-260 de lei. Dacă cineva își poate imagina, atât îmi mai rămăsese din banii pe care îi realizasem în doi ani și cinci luni de muncă în Aiud! Cu atât am rămas după ce, din câștigul mizerabil obținut, circa 1 leu pe zi, mi-am plătit mai întâi temnicerul, adică pe cel care mă lovea, mă izola, mă tortura și chiar avea puterea să dispună de propria-mi viață! Pare un paradox, dar în România comunistă faptul era la ordinea zilei. Deci, aceasta era toată averea mea la acea oră, plus zdrențele de pe mine - ceea ce mai rămăsese după aproape 8 ani de osândă.

Având o situație mai bună, Marcel m-a ajutat foarte mult, astfel că toată luna februarie mi-a adus în fiecare dimineață câte o sticlă de lapte, ceea ce a contat enorm în vindecarea TBC-ului pulmonar.

*

Trecuse aproape o lună de când ajunsesem în D.O. Într-una din zile, când spălam rufe, la intrare am auzit vocea lui Marin Dumitrescu și încă una stinsă, obosită, pe care nu o știam. Când s-a deschis ușa, în prag era tata.

Plecuse bietul de el de la poalele Ceahlăului, ca să-și găsească feciorul în Bărăgan.

- Grigore! Grigore! N-am crezut că am să te mai văd vreodată!

Din bagajul pe care îl avea, a început să scoată diferite bunătăți și ceva băutură.

- Astea, mi-a spus, sunt de la maică-ta, și îmi arată niște plăcinte «Poale-n brâu». Să știi că le-a făcut noaptea și, când mi le-a pus în bagaj, le-a stropit cu lacrimi. Am venit într-un suflet din Poiană și cred că nimeni nu m-ar fi putut opri dacă ar fi încercat să o facă. Pe la noi, este așa cum ai lăsat și te așteaptă toată lumea din sat. Mă întreabă elevii pe care i-ai avut la școală și oamenii din sat de ce nu vii. Uite, aici ai o scrisoare de la bunul tău învățător, Ionel Ciucanu. Să știi că de primăvara și până toamna, păsările cântă în grădină, livada este plină de fructe și florile pe strat parcă și ele mă întreabă unde ești.

În cele câteva zile cât a stat la mine, a plâns bietul de el mult timp și, din puținii bani pe care îi avea, mi-a mai lăsat și mie.

Înainte de a se întoarce pe Valea Bistriței, tata își roti privirile în jur și murmură ca pentru dânsul:

- Doamne! Dar urât și pustiu mai e prin locurile astea!

În luna mai a anului următor, l-am invitat pentru a sta cu mine măcar două săptămâni și i-am trimis bani de drum. În sat, tata lua trei mese pe zi la familia Moraru, doamna fiind recunoscută pentru priceperea ei culinară însă, după câteva zile, mi-a spus cu o oarecare tristețe în glas:

- Se mănâncă foarte bine, se face mâncare deosebit de bună, dar tot pâine, pâine... Mămăligă, de ce nu-mi dă?

Răchitoasa

Am stat la Ion Vorovenciu până în primăvară când am reparat o casă împreună cu Alfred Cureliuc, unde ne-am și mutat. De la bănățenii, sașii și șvabii care s-au întors la casele lor, ne rămăsese o mică biserică făcută din paiantă și acoperită cu stuf, o cooperativă (magazin), o primărie și un post de miliție. Se mai afla acolo și o mică piață, unde câțiva macedoneni, sași și olteni își aduceau duminica, spre vânzare, puținele lor produse.

Satul nu avea șosele pietruite, ci doar niște drumuri pe care, atunci când ploua, nu le puteai străbate decât numai în cizme de cauciuc, noroiul ajungând până aproape de genunchi. Uneori, se întâmpla să nu mai poți smulge cizma din clisă, călcai alături și plecai cu ea în mână. Fântânile aveau apa sărată, astfel că până și apa dulce era adusă cu sacaua din Dunăre și distribuită cu găleata, contra unei anumite sume de bani.

Căldura în Bărăgan trecea peste 35 grade Celsius, de multe ori având loc acel fenomen numit «Fata Morgana», când ne îndreptam către un ochi de apă dulce, dar la care nu mai ajungeam niciodată. Din când în când, mă vizita cineva din familie și parcă aducea cu sine nostalgia locurilor natale, frumoasa vale a Bistriței și maiestuosul Ceahlău, socotit Olimpul neamului românesc. Pe rând, au venit să mă vadă fratele meu Gelu și Alexandrina, sora mai mare.

De Paște, în 1958, când plouase și era foarte rece, mi-a bătut în ușă Alexandrina. Pentru că tremura de frig, m-a rugat să fac focul. Dintr-o găleată, unde aveam motorină arsă, am scos două cărămizi îmbibate, apoi le-am introdus în sobă. Rezemându-le în partea de sus, în golul dintre ele am băgat câțiva coceni de porumb, niște surcele și hârtie de ziar, apoi le-am dat foc. Ceasuri întregi, sora mea nu și-a mai luat ochii de la plită și nu înțelegea cum am făcut să ardă și să dea căldură în casă cele două cărămizi scoase din găleată. Și astăzi, după ani, își amintește de acea întâmplare și o văd făcând cruce: «Doamne, da' asta n-am mai putut s-o cred!»

În fiecare duminică, mergeam la biserica din sat, unde slujeau preoții Constantin Stoicescu și Drăguș, iar de la strană dădeau răspuns preoții Dumitru Bejan și Ion Mereu - care, de fapt, era greco-catolic. Când slujba ajungea la rugăciunea domnească, în biserică se auzea o voce care cânta «Tatăl nostru» după Ciprian Porumbescu, sunetele înlănțuindu-se blând, în undiri de pace, lumină și împăcare. Totul era atât de înălțător, încât ochii mei căutau în slăvi, vrând parcă să mă conving dacă nu cumva s-a deschis cupola pentru ca Sfânta Liturghie să urce lin, însoțită de îngerii, la picioarele Lui Iisus. Era Marcel Cazacu.

În toată perioada de surghiun la Răchitoasa, acolo unde Securitatea și conducerea temniței ne trimiseseră fără nici un suport juridic încălecându-ne pedeapsă peste pedeapsă, ne-am simțit poate cel mai aproape de Dumnezeu și mai încrezători în idealul libertății.

La orezărie

În ferma Luciu-Giurgeni, posturile importante și cel mai greu de executat erau ocupate de D.O.-iști, adică cetățenii ieșiți din temniță ca foști deținuți politici. În Bărăgan, erau

Aiud însângerat

aruncați oameni titrați, cei mai buni dintre cei buni, cu o putere de muncă deosebită și o corectitudine pe măsură, dar erau împiedicați să ocupe posturi potrivit pregătirii fiecăruia, astfel că persoane cu două licențe și doctorate erau paznici de noapte, paznici de câmp sau săpau pământul pentru ridicarea digurilor.

Starea sănătății mele se îmbunătățise și începând cu 1 aprilie am ocupat un post de contabil la orezăria GAS Luciu-Giurgeni, situată la 4 km pe digul Dunării, înspre Brăila, pe fosta proprietate a lui Negru Ponte. Moșia lui Negru Ponte, acum GAS, se întindea pe o suprafață de 25.000 ha; avea 25.000 oi, 700 bovine, 70-80 cabaline, câteva sute de stupi, precum și luciu de apă - un heleșteu cu foarte mult pește.

Orezăria avea o suprafață de 1.250 ha și era mărginită de satele Mihai Viteazul, Călmățui și Otmăt. Din totalul celor 1.250 ha, o parte era situată în locul numit Vaca, secție cuprinsă între Dunărea Veche și râul Ialomița. Dincolo de Dunăre, mai era o suprafață de teren tot de a lui Negru Ponte, Sectorul Vărsătură, iar luntrașul care făcea legătura cu această moșie era moș Patap, un lipovan bătrân ca timpul.

În birourile orezăriei, am lucrat până în primăvara anului 1958, când am cerut să trec normator pe teren, fixându-mi locul central la Cantonul lui Zamfir.

Marin Dumitrescu

În vara lui 1957, plouase mult și apele Dunării se revărsaseră, umplând multe gropi, destul de adânci. Prin iulie, am mers cu Jan Aristide și cu Marin Dumitrescu să facem baie, lăsându-ne hainele pe mal, în fața unei astfel de gropi. Eu cu Jan am înotat în largul fluviului iar Marin, care nu știa să înoate, a rămas să se bălăcească la mal. La un moment dat, întorcând capul spre locul unde prietenul nostru se îmbăia, nu l-am mai văzut.

- Jane! Jane! S-a înecat Marin!, i-am strigat, după care amândoi am înotat voinicește înspre mal.

Am ajuns primul la locul unde Marin dispăruse și, după două scufundări, l-am cules de pe fundul Dunării, de la circa 4 metri adâncime. Ajutat de Jan, l-am dus la mal, i-am făcut respirație artificială, reușind astfel să-l readucem la viață.

După două luni, Marin s-a căsătorit cu Silvia, fostă colegă la Facultatea de Geografie, și am fost invitat la nuntă. Împreună cu Jan, în calitate de cavaleri de onoare, am condus mireasa la Altar. În drum spre biserică, Marin, care era în spatele nostru, încadrat și el de două domnișoare, i-a zis miresei:

- Silvia, dacă n-ar fi fost Grigore și Jan, astăzi nu mai aveai cu cine te mărita!

Badea Vasile

La Cantonul lui Zamfir, unde aveam sediul, permanent erau vreo 5-6 oameni care făceau de serviciu la orezărie. Adică, se ocupau de alimentarea și evacuarea apei din parcelele de orez sau repararea digurilor care, roase de apă, se surpau. Unul dintre acești oameni, badea Vasile cum îi spuneam noi, era de loc din comuna Mihai Viteazul. Într-o seară, înainte de terminarea lucrului, mi-a cerut învoire pentru a doua zi, până la ora prânzului, pentru că avea o problemă urgentă de rezolvat.

În ziua următoare, puțin înainte de prânz, pe drumul care venea dinspre Mihai Viteazul spre orezărie, am văzut un om șchiopătând pe dig, apropiindu-se în grabă. Era badea Vasile. După ce a dat binețe și a intrat, a desfăcut pe pat un prosop în care ținea ceva cu multă grijă. Erau mai mulți ciorchini de struguri, albi și negri, deosebit de frumoși, cu picuri de rouă pe bobite.

- Îs pentru dumneata, domnule Grigore!

Se ridică oftând, privind pierdut în zare. Badea Vasile plângea.

Grigore Caraza

- De ce plângi? l-am întrebat nedumerit.
- Plâng pentru că strugurii ăștia i-am furat, domnule Caraza...
- Cum așa, bade Vasile? De ce i-ai furat?
- I-am furat de pe pământul meu, din propria mea vie, pe care mi-au luat-o cu japca ticăloșii de comuniști și s-au făcut stăpâni pe truda mea de o viață, hrăpăreții pământului!

Neaga

Cu toate neajunsurile Bărăganului și în ciuda statutului nostru, niciodată nu am trăit o viață mai frumoasă și armonioasă, niciodată nu am realizat o înțelegere mai mare între prieteni, cunoștințe și camarazi ca în D.O., aspect despre care aveam să aflăm că îi irita vădit pe securiștii anchetatori: «Bandiților! V-am trimis în Bărăgan ca să vă pedepsim iar voi ați trăit mai bine ca într-o familie!»

Întorcându-mă la camaraderia din Răchitoasa, îmi amintesc de o tânără frumoasă, Neaga, pe care am convins-o să meargă la biserică. Nu fusese niciodată iar acum, UTM-istă fiind, i se interzicea acest lucru.

De mai multe ori, îi vorbisem despre puterea rugăciunii, de sfinți, despre Iisus care a stat răstignit pe cruce pentru noi și care a înviat după trei zile și îmi amintesc de ochii ei mari și limpezi de fecioară cum începeau să lăcrimeze de fiecare dată.

- Merg, mi-a spus, într-o duminică, dar nu știu cum să procedez. Ia-o tu înainte, iar eu am să fac exact ca tine.

Până la urmă, am hotărât să meargă ea în față iar eu să-i șoptesc din urmă ce are de făcut.

Ne-am închinat în biserică și totul a ieșit întocmai cum plănuisem, apoi ne-am așezat lângă strana părintelui Dumitru Bejan, care, după ce mi-a strâns puternic mâna, mi-a șoptit:

- Grigore, multe păcate îți vor fi iertate că ai adus un om la biserică. Bun venit, domnișoară! i s-a adresat prietenei mele, înclinându-se.

Au urmat duminici la rând când Neaga mă întreba dacă mergem la biserică și o făcea cu toată dragostea, ca și cum ar fi vrut să recupereze timpul pierdut până atunci. Într-o seară însă, când o conduceam pe Neaga la o aniversare, la intrare în sat ne-am întâlnit cu secretarul UTM. Neaga mi-a mărturisit atunci convingerea că va avea de suferit, confirmarea venind la puțin timp după aceea: a fost dată afară din UTM și apoi din serviciu. Motivul eram eu.

Neculai Dinicu

Când am ajuns normator pe teren, majoritatea oamenilor care lucrau în alte sectoare au venit la mine cerându-mi să-i primesc la muncă. Am acceptat, dar m-am trezit cu brigadierii din sectoarele vecine care rămăseseră fără lucrători. Îmi asumasem riscul de a-i plăti mai bine, certându-mă pe această temă cu Ion Folea, contabilul-șef, originar de pe Târnave, care era și el, ca și mine, fost deținut politic în Aiud. În schimb, șeful secției, ing. Blașcioc - descendent dintr-o familie boierească din Basarabia - nu se opunea niciodată căci, în realitate, ținea foarte mult la mine.

Într-una din zile, un bărbat a venit cu un copil în vârstă de numai 8 ani, rugându-mă să-l las să muncească, deși știa că nu am voie să-i primesc pe cei sub 15 ani. Am refuzat dar, cu ochii în lacrimi, tatăl a continuat să insiste, spunându-mi să-i dau pe zi doar atât cât să-și plătească masa, pentru că el nu mai are ce să-i dea de mâncare.

Cel mai mic salariu era de 16 lei pe zi, din care micul dejun și dejunul costau 6 lei. L-am primit pe Neculai susținând că are 15 ani și-l ascundeam în păpuși ori de câte ori aveam control în sector. Mai mult decât atât, îl normam cu 16 lei pe zi.

Aiud însângerat

Odată, stând pe hat, la o țigară și privind-i pe cei ce lucrau în parcelă, l-am văzut și pe Neculai în apă, până mai sus de brâu, plivind orezul. Se lupta voinicește cu un smoc de mohor care se încăpățâna să se slobozească în mâinile sale firave. Cu ultimele puteri, l-a smuls, dar a căzut pe spate, apa l-a acoperit și în locul unde stătuse mai ieșeau doar bule de aer. Îmbrăcat cum eram, am sărit și am scos copilul din apă, apoi l-am adus pe hat. S-a dezbrăcat de cămașă lui de in, pe care i-am stors-o și i-am întins-o la uscat, rămânând golpușcă lângă mine. Îi era tare rușine și tot căuta cu mâinile să acopere ceva.

M-a înduișat Neculai. Inocența angelică și fragilitatea copilului supus la cazne fizice mi-au inundat sufletul cu o durere înăbușită, aidoma părintelui care se temea să nu-și prăpădească odorul.

- Băiatul tatii, nu trebuie să-ți fie rușine!

Și ca să-i mai alung din stinghereală, l-am întrebat:

- Ia spune-mi, ce vei face cu banii câștigați la orezărie?

- Îi dau lui tata ca, la iarnă, când n-om avea ce mânca, să cumpere făină pentru măvăliță.

Am avut în față toată sinceritatea și curățenia lui de copil copleșit de foame și neajunsuri...

L-am îmbrățișat din nou, apoi m-am ridicat întorcându-mă cu spatele, căci nu voiam să-mi vadă ochii plini de lacrimi.

Condamnat la viață

Plecasem într-una din dimineți pe diguri, din parcelă în parcelă, pentru a verifica dacă apa fusese evacuată la timp și dacă oamenii care pliveau, stând până deasupra genunchilor în apă, fac bine acest lucru sau doar superficial. Așa am ajuns în fața cantonului unde era brigadier Viorica Stoica, pe acolo trecând canalul magistral care alimenta cu apă din Dunăre parcelele de orez. Lângă acest canal, se întindea o mică pajiște până în luciul apelor de la parcelele pe lângă care treceam.

Apropiindu-mă, am zărit un copil, de circa 1 an și jumătate, stând pe burtă. În mână, avea un băț cu care încerca să prindă de pe luciul apei niște frunze și să le aducă înspre el. Dacă, la început, nu mi s-a părut ceva ieșit din comun, am observat apoi că acest copil avea un fel de ham petrecut după umeri și burtă, de care era legată o funie, înnodată la celălalt capăt de un țaruș, astfel ca pruncul să nu cadă în apă. L-am văzut cum scâncea și se chinuia prionit întocmai ca un animal. M-am aplecat și l-am luat în brațe, apoi i-am desfăcut funia cât cu degetele, cât cu dinții, pentru că nu mai aveam răbdare. Întors către mine, i-am văzut ochii senini de azur care când zâmbeau, când revărsau boabe de mărgăritar.

- Doamne! mi-am zis, dacă din cer ai rupt o bucată și-ai dat culoarea ochilor acestui copil, de ce îl lași singur, lungit pe burtă și legat ca o fiară?

Priveam cerul a îndurare pentru nevinovăția pruncului, încercând să talmăcesc prigonirea cu funia care îl ținea la marginea orezării.

În acest timp, de noi s-a apropiat o tânără deosebit de frumoasă, în jur de 20-22 de ani. Avea ochii albaștri ca un crâmpei de cer din luna mai și mi-am dat seama că este mama copilului. Mâinile și picioarele îi erau ude, iar fusta sumecată. Venea din parcelă, de la plivit orez.

- De ce ai legat copilul, ca pe o jivină? am întrebat-o aproape răstit.

- Mi-e teamă să nu cadă în apă și să se înece, mi-a răspuns tânăra, cu ochii înotând în lacrimi. Acasă nu pot să-l las singur. Nu am nici părinți și nici socri, iar bărbatul meu este plecat departe.

A întins brațele ca să-și ia copilul, dar el îmi înconjură gâtul cu mânuțele umede și nu se mai uita la mamă.

- Uite ce-ai făcut! Vezi cum ai reușit să-ți îndepărtezi copilul, chiar și pentru câteva clipe?

Era exponentul unei familii, «celulă a societății» cum o numeau comuniștii, condamnată la agonia supraviețuirii în libertate. Mama, cu brațele întinse, copilul care mă strângea cu putere și eu - care țineam parcă o comoară de neprețuit în brațe - ne-am trezit toți trei lăcrimând...

Irina

Destinul a vrut să-mi poarte pașii și la Răchitoasa, acolo unde toți am fost ca o familie, uniți de aceleași suferințe și năzuințe, bucurându-ne pentru fiecare fir de viață apărut în asprimea Bărăganului. Prietenia cu Marcel Cazacu a fost unul din darurile frumoase rânduite de Sus, în timpul D.O. reprezentând una dintre cele mai luminoase figuri în preajma căreia te înălțai spiritual și sufletește. În afară de chipul său plăcut, avea un caracter cu totul deosebit și o ținută morală ireproșabilă. Deși cel mai tânăr dintre noi - în 1956, când a ajuns în Bărăgan, avea doar 26 de ani - chiar oameni în vârstă și intelectuali de rasă îl consultau pe Marcel în diferite probleme. Era foarte sobru, gândea profund și găsea cele mai bune soluții în situații dificile.

În toată acea perioadă, Marcel a fost un exemplu pentru oricare persoană. Nu cred că exagerez dacă spun că era omul care s-a apropiat de perfecțiune, și nu este doar afirmația mea ca și cel mai apropiat prieten al lui, ci a tuturor celor care l-au cunoscut. Acolo, la Răchitoasa, Marcel era socotit de cei apropiați unul dintre cei doi «Prinți ai Bărăganului», având, într-adevăr, ținuta unui patrician roman peste care Dumnezeu a vrut să pogoare, cu dărnicie, atât de multe haruri.

*

Din când în când, se organiza câte o petrecere la care mergeam și noi. Ca să danseze și Marcel, invitam cea mai frumoasă fată, pe care, în prealabil, o pregăteam, apoi i-o prezentam cu rugămintea de a o dansa și el. Se înroșea tare de tot și, aproape amețit, o purta doar la câteva rondouri, după care își cerea scuze și se retrăgea. Mai târziu, îmi arăta pumnul și-mi zicea: «Mi-ai făcut-o, Grigore!»

*

Pe 14 iunie 1957, m-am întâlnit cu Marcel, gătit ca pentru nuntă și cu un buchet de flori în mână. Am rămas uimit când mi-a spus că merge la Irina Mihalache, care împlinește un an. La început, am crezut că glumește, dar văzând cât de serios este, i-am cerut să mă îngăduie câteva minute. În acest timp, am cumpărat de la cooperativă un pumn de bomboane și o ciocolată, după care am mers împreună la aniversarea Irinei. Era fiica Miei și a lui Andrei Mihalache, economist, din Fălticeni, care făcuse prizonierat în Rusia, în celebrele lagăre Oranki și Mănăstârca, foste mânăstiri cu destinația schimbată de comunismul lui Stalin.

Mirată peste măsură, doamna Mia Mihalache i-a spus Irinei:

- Iată, nenea Marcel și nenea Grigore au venit la tine!

Irina, o dulceață de fată cu ochii mari, ne-a privit atentă, dar s-a ascuns imediat în spatele mamei. Când Marcel i-a întins florile, a zâmbit, le-a cuprins cu amândouă mânuțele și a rămas foarte încurcată când i-am dat bomboanele și ciocolata. La plecare, am avut grijă să-i spun doamnei Mia că fata ei va avea un destin strălucit dacă, de la un an, este căutată și primește flori de la bărbați, fără să conteze faptul că unul avea 27 și celălalt 28 de ani.

*

Aiud însângerat

Marcel se lăuda că este fata lui, ba chiar mi-a atras atenția să nu îndrăznesc vreodată să concurez cu el pentru a intra în grațiile iubitei sale. M-am conformat dispoziției primite însă, când întindeam amândoi brațele spre Irina, aceasta se arunca direct la mine, neglijându-l pe primul ei prieten, Marcel.

Seara, după ce veneam de la orezărie, treceam să văd două persoane foarte dragi: Irina și Marcel.

Într-o zi, doamna Mia mi-a spus că, înainte de a o adormi, a întrebat-o pe cine iubește mai mult.

- Pe mama?

Dar Irina a dat îndărătnic din cap.

- Pe tata?

La fel, cu aceeași vehemență, a dat din cap că nu! După ce i-a înșirat numele mai multor persoane apropiate, pe nașul, pe Magdalena, în cele din urmă Irina consimți să mărturisească:

- Pe Gogolea!

Surprinsă și parcă puțin supărată, doamna Mia mi-a zis:

- Am să ți-o dau duminică s-o crești!

Îmi convenea de minune.

- Hai, iubito, acasă la Gogolea! i-am zis Irinei care deja se afla în brațele mele și am dat să ies pe poartă.

Dar, ți-ai găsit! Doamna Mia m-a și prins de brațe și m-a întors din drum, cu tot cu odor...

*

Îmi făcusem un obicei să deschid încet poarta. Când mă vedea, Irina scotea un țipăt de bucurie, alerga spre mine cât o țineau picioarele și, cam de la un metru, se arunca în brațele mele. Apoi mă mușca de față așa de tare, încât urma dințișorilor îmi rămânea impregnată pe obraji multă vreme, ca o pecete domnească de supunere și neuitare...

De câte ori eu și Marcel eram invitați la masă de către soții Mihalache, Irina îi spunea cu hotărâre mamei sale:

- Eu nu mănânc cu tine! Mănânc cu Gogolea.

Se dădea apoi jos de pe genunchii doamnei Mia, înconjura masa și venea la mine. Se urca în brațe, introducea lingura în farfuria ei de ciorbă, o ridica până la nivelul gurii mele și îmi spunea:

- Gogolea, fuflă!

- Și de ce, mă rog, să fuflu? mă prefăceam a nu înțelege...

- E felbinte sî ma ald la guliță.

Și așa «fufla» Gogolea în fiecare «lingulă» până ce se termina mâncarea din farfurie, iar Irina trecea șervețelul ei pe buzele mele și mă freca vârtos, de se cutremura și masa de atâta vrednicie...

- Na, să nu te muldălesti pe la gulă, Gogolea!

*

Când doamna Mia intra în biserică, de obicei mai târziu, Irina îi spunea de la ușă:

- Mă duc să-l caut pe Gogolea.

Locul meu era la strana din dreapta, lângă preotul Dumitru Bejan, care, deși doctor în Teologie și profesor de istorie, făcea oficiul de cantor bisericesc. Părintele era nașul Irinei și, de fiecare dată când apărea, întindea mâna s-o cheme, știind dinainte ce avea să se întâmple...

- Nu vin la tine. Îl caut pe Gogolea!

Ca s-o necăjesc, mă uitam în altă parte și Irina se întorcea în dreapta și-n stânga, se rotea împrejurul meu ca să-mi prindă privirea. Cum niciodată nu reușea, mă scutura strașnic de pantaloni și când, în cele din urmă, se făcea «observată», bătea din palmuțe iar năvălnicia zglobie a glasului ei străpungea toată liniștea și bună pacea bisericii:

- Gogolea! Gogolea! Te-am găsit!

Până și preoții scoteau capul din altar ca să o vadă, iar oamenii zâmbeau îngăduit și luminos, ca și cum ar fi fost îngerul lor de duminică. O iubea toată lumea.

În dragostea mea pentru Irina, am numit-o Floarea Bărăganului. În schimb, părintele Bejan a numit-o Fata Bărăganului. Care dintre noi o iubea mai mult?...

Într-o duminică, pe când se închina la iconostas, fiind o porțiune foarte îngustă și încadrată de două sfeșnice cu lumânări aprinse, părul lung și dat pe spate al doamnei Mia a luat foc. Am sărit fulgerător, am prins flăcările în pumni și, deși simțeam arsură și înțepături insuportabile, nu am renunțat până ce micul incendiu nu a fost stins. Totul se petrecu așa de repede, că doar puțini credincioși observară acest lucru și apoi, în liniștea ce se făcu în biserică, se auzi o voce speriată de copil:

- Fuflă, Gogolea! Fuflă! Fuflă, Gogolea!

*

Fără nici o exagerare, Răchitoasa era un loc blestemat, printre neajunsuri fiind și mocirla care se forma după ploaie, un hlei ce se adâncea până aproape de nivelul genunchilor, așa încât nu puteai străbate drumurile decât cu cizme de gumă. Altfel, întunecimea untoasă a Bărăganului îți înghițea hămesită încălțările, silindu-te să-i ghicești sub tălpi fierbințelea neostoită încă de stihiiile apoase.

Era duminică și ne întorceam de la biserică în mici grupuri de cunoștințe și prieteni. În apropierea casei lui Andrei Mihalache, într-o baltă rămasă în urma ploii din ziua precedentă, am observat doi copii goi-goluți bălăcindu-se în noroi. Cel mai dolofan era al inginerului Grigore Merceanu, pe care îl chema tot Grigore și era născut în aceeași zi cu Irina. Însă, pe cât de zvăpăiată era fata, pe atât de blând era băiatul, cu o diferență între ei ca de la general la căprar, generalul fiind, se înțelege, Irina.

Unul dintre cei doi s-a desprins din băltoacă, îndreptându-se în fugă către mine:

- Gogolea! Gogolea!

Irina, murdară toată, de la guriță până la tălpile picioarelor, cu puța goală, cam de la un metru distanță îmi sări în brațe...

Doar cu o zi înainte îmi cumpărasem și eu un costum de vară, alb, care îmi venea foarte bine și îmi era chiar drag.

- Ce mă fac, mi-am zis într-o frântură de secundă. Cum să-l iau în brațe pe acest înger tăvălit în noroi?

Am prins-o pe Irina de braț în timp ce mă feream într-o parte și, făcând o piruetă, am reușit să rămânem amândoi în picioare. În aceeași clipă însă, Irina s-a smuls din mâna mea și, plângând cât o ținea gura, a fugit acasă. Printre hohote disperate și cu lacrimi șiroind pe obraz, i-a spus doamnei Mihalache:

- Mamă, Gogolea nu mă mai iubeste!

N-am reușit să o împac nici în ziua aceea și nici în cele care au urmat... Când mă vedea, Irina fugea în casă și de acolo, din colțul patului, îmi replica pe cât de mânioasă, pe atât de supărată:

- Lasă că stiu, Gogolea! Tu nu mă mai iubesti pe mine!

Ultimele zile în Bărăgan

Din primăvara anului 1958, ne-au obligat să mergem de două ori pe săptămână, duminică și joi, la Miliție ca să semnăm de prezență în D.O. Începând cu luna august, au fost îndepărtați din serviciu mai mulți din conducerea fermei, iar în septembrie - toți foștii deținuți politici care aveau posturi mai importante. Așa s-a întâmplat cu Ion Almăjan - contabil-șef, Dobre Măcelaru - șef de serviciu muncă și salarii, contabilul principal Dragomirescu și soția acestuia, Elena, eu și alții.

În același timp, mai mulți civili s-au perindat pe ulițele satului nostru blestemat, întocmind o schiță a caselor și a celor 62 persoane care aveau o culoare ostilă celei roșii. Am înțeles atunci și ne-am pregătit sufletește pentru o nouă încarcerare.

Duminică, 13 septembrie, la mica noastră biserică, după terminarea slujbei, preotul Dumitru Bejan a ieșit în fața Ușilor Împărătești, începându-și predica:

- În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin. Frați creștini, această duminică poate este ultima când suntem prezenți aici și vă vorbesc. Poate...

În clipa următoare însă vocea i se opri în gât și izbucni în lacrimi.

- Nu! Nu pot! Nu mai pot! a zis, mai mult în șoaptă, după care a lăsat capul în pământ și s-a întors în Altar.

În biserică se făcu puțină rumoare, apoi o liniște adâncă, prevestitoare parcă a unui mare dezastru. Știindu-mă cel mai apropiat, enoriașii de lângă mine m-au îndemnat să merg în Altar și să-l rog să-și continue predica.

S-a întors părintele și, pentru că era un mare orator și tot ce spunea pornea din inimă, toată lumea din biserică a plâns în duminica aceea.

*

Pe 19 septembrie, din pragul casei mele l-am văzut pe bădia Andrei venind cu Irina de la fermă. Le-am ieșit înainte și am dat să vorbesc cu Irina, dar mi-a răspuns indiferent și poate mult prea serioasă pentru anii ei:

- Îs tupalată pe tine!

- Dar de ce, mă rog?

Și aceeași întrebare i-a pus-o și tatăl ei însă Irina n-a răspuns... Avea în ochi ceva întunecat, împovărat și parcă ne privea cu de spaimă... În uscăciunea drumului, găsisse un punct pe care îl scruta cu un soi de mânie, aruncându-și privirile din când în când înspre noi, la fel de speriată...

- Îs tupalată pe tine!

Și-am deslușit atâta tristețe în vocea ei, încât brusc m-am temut să nu o podidească plânsul. Cred că instinctul ei de copil îi spunea că avea să ne piardă și, neînțelegând de ce, în ea se dădea o luptă înverșunată să ne păstreze, însă fără ca să poată face ceva... De aici durerea mocnită și răzvrătirea cuprinse în șoaptele acelui «Îs tupalată pe tine!»

Era îmbrăcată în alb și semăna cu un înger din celebrele picturi ale lui Michelangelo Buonarroti. Am privit-o cum se depărtează, până ce cotitura drumului mi-a înghițit-o... M-a copleșit o tristețe pe care abia mult mai târziu am putut să mi-o explic... Și mereu îmi reveneau în urechi spusele ei, se depărtau și veneau din nou, pentru a nu știu câta oară: «Îs tupalată pe tine!... Îs tupalată pe tine!»

Drumul spre nicăieri

Nici nu se sfârșise bine săptămâna și în cumpăna nopții de 19/20 septembrie, securiștii băteau în ușile noastre.

Părintele Bejan, care fusese de pază pe malul Dunării, ne spunea că numărase 35 de camioane cu soldați în termen și câteva automobile cu securiști care ne-au înconjurat satul. Apoi, s-a întâmplat ceea ce bănuisem: au trecut la arestarea noastră, cei care venisem din închisori după executarea unui mandat sub cruntul regim comunist. Ne imputau infracțiuni care nici nu fuseseră comise și nici nu erau susținute de vreun cod astfel ca aruncarea noastră încă o dată în temniță să aibă justificare.

Ofițerul de securitate a intrat în modesta mea locuință, un ostaș în termen stătea în ușă, cu arma în mână, iar un altul în șosea. Eram numai în pijama, noaptea era rece și nu-mi dădeau voie să mă îmbrac. M-am ridicat și, îndreptându-mă spre ușă, am spus că voi striga să audă vecinii. Soldatul mi-a pus patul armei în piept, iar ofițerul a dus mâna la pistol. De afară, se auzea lătratul furios al câinelui, iar pisica începu să miorlăie și să scuipe, arcuindu-și șira spinării. În fața acestei demonstrații, a omului și a animalelor de lângă el, ofițerul și-a schimbat atitudinea și până dimineața, cât a durat percheziția, a fost foarte politicos cu mine.

În zori, securistul l-a chemat pe vecinul Szilaghi, funcționar în fermă, ca să-i dea în primire casa mea.

- Domnule Caraza, spuneți-mi cum să procedez cu hainele și casa? Dați-mi adresa familiei dumneavoastră ca să le trimit și...

- Stropiți casa cu benzină și dați-i foc! am replicat scârbit și revoltat.

Și așa, cu o traistă în care îmi pusesem doar niște schimburi, părăseam în zori locuința și, câteva ore mai târziu, după răsăritul soarelui, Bărăganul... O luam din nou pe calea temniței sau, poate, pe un drum care nu ducea nicăieri.

Afară, mă așteptau câinele și pisica, singura mea avere mobilă, singurii prieteni ai tristei mele locuințe. M-am oprit pe mica alee dintre flori și le-am privit pentru ultima oară.

La început de primăvară, pe acel pământ arid, într-o zonă unde până și apa din fântâni era sărată, adusesem 4 cupe de excavator cu pământ gras pe care l-am depus în fața casei. După aceea, de o parte și de alta a aleii din curte, am făcut două straturi mari și am semănat flori pentru a schimba acel colț de Bărăgan într-un mic rai. Ofițerul m-a observat și, poate lucind și în el o scânteie umană, mi-a zis:

- Așa-i când e să se aleagă praful de om...

- Păcat! i-am răspuns. Păcat că peste tot e praf și pulbere! Nori întregi, necuprinse orizonturi de haos și, din păcate, atât de puțini oameni!

Deși cei doi care mă escortau îi alungaseră în câteva rânduri, câinele și pisica mă urmau la mică distanță.

- Alungă-i! Nu vezi cum se uită oamenii la noi?

- Iertați-mă! i-am spus ofițerului, dar, în primul rând, oamenii se uită la dumneavoastră care arestați nevinovați și îi siluiți, apoi mă văd pe mine ca pe o victimă ce sunt și pe aceste două animale prietene care mă urmează și nu vor să se despartă de mine.

*

În fața Miliției din Răchitoasa, se adunaseră mai multe femei, soțiile sau fetele celor arestați, printre care și Mia Mihalache, și nu voiau să părăsească locul chiar dacă securiștii țipau la ele.

Când a părăsit casa, bădița Andrei și-a sărutat copiii prin somn. Dimineața, văzându-se singură după ce s-a trezit, Irina a plecat numai în cămășuica de noapte la fermă, ca să-l găsească pe tatăl ei. Deși avea doar doi ani și trei luni, cunoștea bine drumul, distanța fiind de circa 600-700 metri.

Aiud însângerat

În biroul unde Andrei Mihalache lucra ca economist principal, se adunaseră câțiva salariați care comentau cele întâmplate, având groaza întipărită pe față. La un moment dat, au auzit un zgomot la ușă, ca și cum cineva ar fi vrut să o deschidă și nu putea. Era Irina. I-a privit pe toți, căutându-și tatăl. S-a uitat în spatele biroului, al fișetului cu dosare, apoi după ușă și, negăsindu-l, a început să-l strige și să plângă cu țipăt disperat:

- Tata! Tata! Unde-i tata?

O doamnă o luă în brațe ca să o împace dar, până la urmă, amândouă au început să plângă în hohote...

- Tata! Unde-i tata?!

*

Cât timp am stat în fața Miliției până să-i adune pe toți cei arestați, prietenii mei dragi, câinele și pisica, au rămas la doar câțiva metri distanță de mașina în care mă aflam.

Am fost urcați în 7 autocamioane acoperite doar cu prelată, însoțite de mașini ale securității atât în față, cât și în spate, și așa am părăsit satul, uitându-mă continuu în urmă. Prietenii mei au alergat peste 2 km pe digul Dunării, apoi au rămas privind cum se depărta coloana de mașini în care se afla singura lor speranță...

- La revedere, prieteni dragi!

Întâmplarea de mai sus, care se leagă strâns de acel sat blestemat, m-a urmărit ani întregi și îmi revine adesea în fața ochilor, parcă pentru a-mi reaminti o parte din odiseea vieții mele.

*

În acea noapte de septembrie, m-am despărțit și de Marcel, apucând, fără voia noastră, pe căi diferite: eu - la Securitatea din Constanța, el - la Noua Culme-Dobrogea, în lagăr, unde a rămas aproape trei ani. Nu știam pentru ce au făcut-o, dar aveam convingerea că nici Securitatea și nici comunismul criminal nu vor putea argumenta cinstit arestarea mea sau a celorlalți.

M-a străfulgerat gândul că ar fi posibil ca niciodată să nu mai fiu în libertate însă cel mai mult mă durea Irina. Luni, ani la rând, am dus-o cu mine din celulă în celulă, din temniță în temniță. Când, în sfârșit, târziu de tot, am ieșit din nou în așa-zisa libertate și-apoi am plecat în exil, am luat-o cu mine și am dus-o din țară în țară, peste mări și oceane, de pe un continent pe altul, ca pe o alinare în sufletul mereu prigonit de soartă...

Lotul celor 11

Înaintând spre inima Dobrogei, după ce am trecut prin Hârșova, camioanele au apucat în diferite direcții: Noua Culme, Salcia, Poarta Albă etc. Un singur camion și-a continuat drumul până la Constanța, pe malul Mării Negre, în punctul numit «Tataia», acolo unde își avea sediul blestemata Securitate.

Camionul ducea 11 inși dintre cei 62 cărora trebuia să li se înceneze un nou proces: preot Dumitru Bejan, preot Constantin Stoicescu, economist Ion Vorovenciu, ing. chimist Neagu Lungu, avocat Jan Aristide, prof. Marin Dumitrescu, tehnician Ion Stan, ofițer Ion Folea, funcționar Alfred Cureliuc, ing. Ion Tonea și Grigore Caraza.

În afară de acești 11, au mai fost arestați Ion Almăjan, care deja se reîntorsese în satul natal din Banat, și Dumitra Lungu, din București, soția ing. Neagu Lungu.

CAPITOLUL VI

“Omul e făcut nu ca să târască după el lanțuri, ci să-și deschidă aripile”. (Victor Hugo)

Securitatea de la «Tataia»

La Securitatea din Constanța, am stat în anchetă începând cu 20 septembrie 1958, până pe 16 iunie 1959, când a avut loc procesul nostru la Tribunalul Militar.

Fiind cel mai omogen lot și cei mai de temut, pentru anchetă a fost adus de la București cpt. Rusu, specialist în probleme de o anumită culoare. Până și numele parcă îi fusese predestinat acestui individ care era o fatalitate, un dezastru, o moarte continuă. După ce ne lega pe o rangă, acest satrap turbat ne bătea sistematic până ce corpul se învinețea, cerându-ne să recunoaștem lucruri pe care nu le făcusem, pentru a ne putea arunca din nou în bezna temnițelor comuniste.

Ofițerul care mă ancheta era unul Pricop, din Pipirig-Neamț și, ca toate scursurile care n-au mai fost răbdate de Dumnezeu, după câțiva ani avea să primească o condamnare de drept comun pentru viol. În viață, totul se plătește!

Din când în când, noaptea, scotea dintre noi pe câte unul din celulă și, după ce ne pune ochelari de tablă, trebuia să coborâm de la etaj, în curte. Gardianul care te ducea de braț îți spunea: „Fii atent că urci!” și, când pregăteai pasul pentru o treaptă mai sus, încercai o cădere în gol, dar tot el te ținea, probabil pentru a împiedica o moarte de care s-ar fi făcut direct vinovat. Și lucrurile se întâmplau invers, când te anunța că vei coborî, te prăbușeai cu fața în trepte. În curte, gardianul care te ducea și un altul își încărcau armele, vorbind între ei suficient de tare ca să-i auzi:

- Băi, trage tu!

- Trage tu primul, că eu trag după aceea, îi răspundea celălalt în zăngănit de armă.

Nu trăgeau, desigur, dar starea de tensiune era atât de mare, încât îți simțeau nervii ca niște strune de vioară care se întind, se tot întind și plesnesc. Așa s-a întâmplat și cu învățătorul Constantinescu, din Dobrogea, care a cedat nervos după ce a venit de la anchetă. Gardianul l-a împins în cameră, închizând ușa după el. Cu o privire străină, de fiară încolțită, învățătorul și-a deschis larg brațele, strigând cât îl țineau puterile:

- La o parte!

Automat, ne-am ferit iar el străbătu în viteză cei câțiva metri până în peretele din fața lui, izbindu-și cu putere capul de calorifer. Sângele a prins a șiroi, acoperindu-i fața și întinzându-se pe jos. Bolborosea cuvinte de neînțeles și din acel moment nu a mai avut nici o logică în gândire. Înnebunise!

Sentința

După 9 luni, pe 16 iunie 1959, a avut loc procesul lotului Răchitoasa.

Printre martorii aduși pentru a mă incrimina a fost și Neaga. Eram sigur însă de ea și nu aveam nici o emoție despre mărturia pe care urma să o depună. Nu m-a acuzat, ci, din contra, m-a apărat și acest fapt mi-a produs teama de a nu fi arestată din Tribunal. După depoziție, trecând pe lângă boxa unde stăteam, parcă m-a întrebat din priviri: «Grigore, am făcut bine?»

Aiud însângerat

Prin Sentința nr. 349 din 16.06.1959, pronunțată în dosarul nr. 336/1959, Tribunalul Militar Constanța a hotărât: «Cu unanimitate de voturi făcând aplicarea art. 209, pct. 1 Cod penal, comb. cu art. 58 Cod penal condamnă pe Caraza Grigore la 23 (douăzecișitrei) ani muncă silnică și 7 (șapte) ani degradare civică pentru crima de uneltire contra ordinii sociale».

Cei 11 inși am căpătat pedepse între 20 și 25 de ani muncă silnică, Ioan Almăjan - introdus și el în lotul nostru - 20 ani și doamna Dumitra Lungu - 15 ani muncă silnică.

În lanțuri

Două zile mai târziu, pe 18 iulie, toți 11 am fost puși în lanțuri grele de pedeapsă. La închisoare civilă din Constanța, în afara lanțurilor, ne mai chinuia și o căldură insuportabilă. Salonul unde ne duceam osânda găzduia circa 30 de condamnați. Ușa era dublă: una compactă, de lemn, și cealaltă din gratii metalice, dese și groase. În timpul zilei, când zăpușeala era mare, stăteam doar în cămașă și indispensabili și ni se închidea numai ușa de gratii. Cei puși în lanțuri aveam o metodă specială de a ne scoate pantalonii de pe noi, metodă însă care dura foarte mult și era foarte anevoioasă.

Pentru a mări teroarea, administrația închisorii luase obiceiul ca seara, înainte de închidere, să trimită în fața ușii un gardian. Acesta își privea hulpav prada, ne cerceta pe rând, după care făcea semn unuia dintre noi să îl urmeze. După câteva minute, din corpul de gardă de la intrare se auzeau țipetele înspăimântătoare ale celui scos din celulă.

Într-una din seri, victimă a fost părintele Constantin Stoicescu. Puțin timp după ce a fost luat, am auzit îngroziți țipetele preotului, apoi liniștea s-a întins peste toată pușcăria. Într-un târziu, a fost adus de gardian și împins în încăpere, unde a căzut moale pe dușumea. Mi-am dat seama că fusese bătut crunt, tot corpul era o vânătaie peste care năclăia sângele. Dincolo, în fața ușii, gardianul întârzia pentru a se desfăta din plin cu efectul torturii pe care i-o aplicase preotului.

Când toți rămăseseră pironiți locului, s-a desprins unul dintre osândiți, trăgându-și după el lanțurile zornăitoare. Aplecându-se, l-a ajutat pe cel bătut să se ridice, apoi l-a dus cu grijă în patul său și l-a dezbrăcat de cămașă, punându-i două prosoape ude peste trupul ciomăgit într-un hal de neimăginat de acele fiare fără suflet și fără Dumnezeu.

Prosoapele se înfierbântau repede și erau din nou duse și muiate în apă rece pentru a înveli corpul tumefiat al celui osândit fără vină.

- Lasă-mă, Gogolea, și du-te de aici ca să nu te ia și pe tine la bătaie, căci va fi vai de capul tău!

- Dar ce, părinte, eu nu am voie să fiu bătut? Dacă n-am murit în Aiud, n-am voie să mor în temnița de la Constanța?

După ce privi îndelung la această scenă, gardianul plecă, dar mă așteptam ca ușa să se deschidă din nou și de această dată eu să fiu cel chemat la corpul de gardă... A trecut însă ziua aceea, apoi a doua și încă multe, dar absolut nimic nu a intervenit.

Să fi fost o simplă întâmplare? O scânteie de umanitate să se fi aprins în sufletul hain al unui paznic fără Dumnezeu sau poate Creatorul Însuși, îndurându-se de mine, mi-a aprobat gestul făcut cu un atât de mare risc?

O dată la două săptămâni, eram duși în altă clădire, unde făceam baie. Înainte de a intra, un țigan, deținut de drept comun, își sprijinea barosul de o menghină în care lovea încet pentru a face impresie. Pe rând, ne întindeam cu spatele în țărână și ridicam ambele picioare pe menghina respectivă. Tuciuriul, care își dădea o importanță deosebită, ne tăia cu o daltă niturile de la brățările metalice din jurul gleznelor care susțineau lanțul pe care îl țâram după noi.

Când țiganul ridica și cobora barosul, închideam ochii și-mi țineam răsuflarea, căci n-ar fi fost de mirare să-l scape pe alături, adică exact în fluierul piciorului. După ce operația era făcută la ambele mădulare, treceam, pe rând, în baie. Bucuria era nespuse de mare și fără lanțuri parcă ne simțeam deja liberi. Starea însă nu ținea mult, căci după 20 de minute baia se termina și din nou, aliniați în șir, trebuia să așteptăm în fața omului cu barosul. Deși îmbăiați, eram nevoiți să ne lungim cu spatele în țărână pentru a ne bate alte nituri, care să ne ferece pentru încă două săptămâni.

De obicei, brățările care uneau lanțul aveau grad, adică o margine neșlefuită, cu striatii, special lăsate așa pentru ca durerile provocate de răni să fie insuportabile. Mulți dintre noi, cu răni mai adânci, făceam puroi. Dacă înveleam cu o cârpă brățările respective, gardienii ne obligau să scoatem apărătorile. Probabil, se gândeau ca nu cumva să rupem metalul și să scăpăm de supliciile lanțurilor!

- Doamne, mă gândeam, Tu ai suportat bătai, ți-a fost coasta împunsă, ai avut coroană de spini pe cap, ți-au fost bătute piroane în mâinile și picioarele Tale, dar, totuși, lanțuri nu ai purtat!

Din când în când, ne scoteau la plimbare în curte, în șir indian. Ca să suportăm mai ușor ieșirea, cu o sfoară sau o bucată de cârpă mai lungă legam lanțul de mijloc, țineam capătul în mână și ridicam ușor zalele. În afară de zgomotul infernal și sinistru pe care îl făceau, lanțurile erau grele și le trăgeam anevoios după noi. Pietrele colțuroase ale curții, ieșite la suprafață, ne agățau nenorocitele de lanțuri și ne poticneam, după care simțeam o durere surdă în ceafă. Prin minte îmi trec versurile lui S. Mihalexe, în care tatăl își plânge feciorul întemnițat și ferecat în lanțuri:

„Mănânc, ești în lingura mea,
Fac un pas, șchioapeți lângă mine-n fiare,
Aprind o văpaie la iconostas,
Curg lacrimile tale din lumânare.

Noaptea, vine lanțul tău, blestematul,
Cu lungi tânguiri să mă scoale...
Eu strig: lanțule, lanțule, lasă-mi băiatul!
Ferecă-mi mie gleznele goale!“

Am purtat aceste lanțuri blestemate timp de 106 zile, din iunie și până în octombrie când ne-au transferat la Jilava.

Încă nu se făcuse ziuă când am coborât în Fortul 13 Jilava, toți în lanțuri, zăngănind și stârnind praful după noi. Când ne-au văzut, gardienii ne-au și întrebat dacă suntem condamnați la moarte. Le-am răspuns că încă nu iar când au auzit că este lotul Răchitoasa ne-am dat seama că deja știau de noi. Probabil că nu mai întâlniseră un lot compact băgat în lanțuri. Ofițerul de serviciu ne-a dus pe un coridor, în stânga, într-o secție care se chema «Secret», spunându-ne că, imediat după deschidere, va da dispoziție să ni se taie lanțurile și să ni se aducă mâncare și supliment. Până și unui paznic de temniță, băgat până la gât în rele, i se făcuse milă de noi...

La Jilava, am stat circa o lună, după care a doua oară intram pe porțile Aiudului. De această dată veneam cu o condamnare grea și sorții de a mai fi liber vreodată parcă dispărușă.

CAPITOLUL VII

"Nu vă temeți de cei ceucid trupul, dar care nu pot ucid sufletul" (Matei 10, 28)

Stingerea

Orașul Aiud face parte din județul Alba, fiind pentru o perioadă chiar capitală de județ. Persoană marcantă în acest oraș a fost contele Bela Bethlen care, printre altele, a ridicat colegiul ce îi poartă numele. Personal, în aprilie-mai 1951, în celula 253, de la etajul III, am locuit cu ultimul descendent al acestei familii ce purta numele străbunicului său, Bela Bethlen, și nu știu dacă străbunicul său a fost un om rău, dar urmașul lui era un tip înfiorător și mare dușman al românilor.

Situat pe șoseaua principală Cluj - Alba Iulia, orașul este foarte plăcut, având în partea de vest dealul cu Viile lui Ambrozie și un străvechi castel. În partea de est, este calea ferată care merge paralel cu râul Mureș, în nord - Cheile Turzii, în sud - localitatea Teiuș. Aiud este un oraș liniștit, pare să fie populat mai mult de pensionari, cu o climă blândă, lipsită de prea mari călduri vara iar iarna de geruri. Apa din Aiud este foarte bună, iar vânturile aproape că nu se simt. Aceste calități ale orașului au fost o adevărată binefacere pentru noi cei care am îndurat osânde de neimaginat.

În temniță, am cunoscut chiar locuitori ai orașului - Hulea, directorul Liceului «Titu Maiorescu», ofițerul Pavel Gliga, frații Spaniolu și alții. Pavel Gliga, care m-a urmat și în D.O. din Bărgan, a stat o scurtă perioadă în Zarcă. Dimineața, când ieșea la programul zilnic, dacă se înălța pe vârfuri din pragul WC-ului, o putea vedea pe soția lui cum dădea de mâncare păsărilor în curte. La întoarcere în celulă, cu ochii înlăcrimați, ne spunea:

- Am mai văzut-o o dată pe soția mea și de acum pot muri liniștit.

Când temnicerii au aflat de acest lucru, a fost mutat la Gherla.

*

Gardienii se schimbau de două ori pe zi, dimineața la ora 7.00 și seara la 19.00, iar la ora 22.00 avea loc stingerea. După încetarea clopotului care anunța acest lucru, de la un geam al acestei crunte închisori se auzea o voce groasă, care purta în ea o notă de osteneală, dar și o adâncă disperare: "Atențiuuune! Atențiuuune! De la Berlin la Vladivostok, stiiingereaaa! Stiiingereaaa! Stiiingereaaa!"

Strigătul producea pe tot întinsul temniței o stare neînchipuit de grea. Vedeam cum, pe unde de eter, vocea gravă a acestui om străbătea Rusia, trecea Uralii, apoi Siberia, Baikalul, Taigaua, Vladivostokul, chiar Marea Japoniei și Marea Galbenă. Într-un târziu, ecoul se întorcea, intra parcă în fiecare celulă din Aiud, spunându-ne că stingerea a avut loc pe tot acest întins blestemat și bătut de Dumnezeu.

Morți în Aiud

În Aiud, col. Gheorghe Crăciun era interesat să câștige cât mai mult teren favorabil în fața comuniștilor, firește, făcând cât mai multe victime în rândul deținuților, în special al celor din Zarcă, adică cei care, cu orice risc, au refuzat reeducarea. Acolo, în Zarcă Aiudului, a

murit filosoful Mircea Vulcănescu, fost ministru în timpul lui Antonescu, pentru a salva un tânăr care avea congestie pulmonară și pe care l-a ținut în brațe pentru a-i da căldură din căldura trupului său. Cu doar câteva clipe înainte de a-și da duhul, acest om deosebit le-a spus celor din celulă să nu îl răzbune.

Un alt caz este cel al savantului George Manu care, la fel, a murit în această închisoare. Acolo, au fost ținuți cei mai mari dintre cei mai mari intelectuali ai țării, dar și oameni considerați periculoși, după cum și politicieni de marcă.

În iarna 1963-1964, după miezul nopții, la ușa din fața Zărcii a oprit o mașină lungă, de culoare neagră, cu număr mic. Din ea a coborât un bărbat care, ulterior, a fost izolat pe aripa dreaptă de la etajul I și, pentru ca să nu ia legătura prin perete cu alți deținuți, cele două celule vecine au rămas goale. Nici un gardian nu avea voie să-i vorbească acelui deținut, în afară de col. Gheorghe Crăciun, comandantul închisorii, acel maestru de forță al «reeducărilor» din Aiud.

Într-una din dimineți, când gardianul de serviciu l-a scos la WC pe deținutul izolat, a țipat la dânsul înjurându-l să «miște» mai repede. Oprindu-se, necunoscutul l-a apostrofat:

- De ce mă-njuri, mă?! Tu știi cine sunt eu? Eu sunt Vasile Luca, bă! Eu te-am îmbrăcat și ți-am dat serviciu, ție și la toți ceilalți!

Gardianul a amuțit.

Câteva seri mai târziu, necunoscutului izolat și cu strășnicie păzit i s-a făcut rău. Cum gardianul nu avea voie să deschidă celula, l-a anunțat pe comandantul închisorii, care a sosit imediat, interesându-se de starea acestuia. A închis celula și, după puțin timp, Crăciun s-a întors cu o pilulă pe care i-a dat-o bolnavului, împreună cu o cană de apă adusă de gardian. Până dimineață, Vasile Luca a fost mort.

Acestea mi-au fost relatate de către gardianul în cauză, prezența lui Vasile Luca în acea perioadă în Aiud fiind cunoscută de mulți deținuți politici.

Reeducarea - metaforă a morții

Cea mai cruntă perioadă din viața mea ca deținut politic nu a fost cât am stat în celulele de piatră ale Galatei-Iași și nici în aprilie 1950, când am pășit în Aiud, ci între anii 1962 și 1964, în aceeași însângărată și cumplită temniță Aiud. Pentru toți cei care au refuzat reeducarea, a reprezentat cea mai crâncenă antecameră a iadului, acolo unde mii de oameni aruncați trebuiau să fie uciși lent, în chinuri care depășeau cu mult metodele Inchiziției. Recent, am citit în presă un articol în care se spunea că Auschwitz-ul a fost mai ușor decât reeducările din Pitești, Gherla și Aiud. Fiecare zi petrecută în Zarcă însemna încă o condamnare. Sufeream pentru fiecare nou intrat pe ușa temniței, iar când cineva pleca în libertate mă eliberam, parcă, odată cu el.

La ora 5.00, dimineața, când suna deșteptarea, ne echipam în grabă și începeam să ne plimbăm unul după altul, într-un spațiu care nu depășea 2 m pătrați. De la ora 5.00 și până la ora 22.00, nu aveam voie să stăm pe pat, să ne rezemăm de perete, să stăm pe tinetă, să ne întindem pe dușumea, să ne apropiem de geamul oblonit sau de ușă... Totul ne era interzis. Ne era frig, foame și dor de libertate, invocam în gând pe cei dragi și am fi dorit să-i știm, măcar pentru câteva frânturi de timp, alături de noi.

De pe coridor, cu cizmele introduse în pâslari, gardianul ne vâna fiecare mișcare «greșită» pe care, eventual, o făceam. Urechile noastre, care se adaptaseră la liniște, percepeau până și cea mai slabă mișcare, chiar și atunci când căpăcelul de pe «spion» se învârtea pentru ca ochiul pândarului să privească înăuntru... Așa am constatat că eram observați la fiecare două-trei minute. Pentru acest lucru, pe fiecare din cele două laturi ale Zărcii erau câte doi-trei gardieni, plus un ofițer de serviciu care urmărea activitatea paznicilor. Nu aveam voie să vorbim decât în șoaptă. Dacă unul dintre noi scăpa un cuvânt mai tare sau, în trecere, se atingea doar cu umărul de colțul patului, vizeta se deschidea și gardianul

Aiud însângerat

însemna numele celui căzut în «greșeală». O oră mai târziu sau cel mult până la sfârșitul acelei zile, era dus cu pătura în cap în acea cumplită izolare unde trebuia să rămână, în cel mai fericit caz, 5 zile și 5 nopți.

Ne băgase în fiecare celulă un fel de sobă, o tulumă, în formă de trunchi de con. Două-trei bucăți de lemn și câțiva cărbuni constituiau rația de combustibil pentru o zi. Plantonul, însoțit de un gardian, trecea cu o feștilă înmuiată în motorină ca să aprindă cele câteva surcele sau hârtii din sobă, dar de multe ori nu reușeam să păstrăm flacăra și rămâneam în același frig care ne măcina trupurile... Nu o dată s-a întâmplat ca tineta sau vasul cu apă să înghețe în celulă.

Când aprindeam focul, fiecare dintre noi puneă în gamelă puțină apă ca să se înfierbânte sau măcar să se încălzească. Și eram atât de fericiți când reușeam acest lucru pentru că sorbeam apa fierbinte din gamelă și simțeam cum tot corpul ni se încălzește, că alungăm moartea din oase. Mai mult, parcă am fi sorbit o cantitate apreciabilă de Cotnari fiert cu cuișoare, scorțișoară și zahăr.

Micul dejun consta fie dintr-o așa-zisă cafea făcută din orz prăjit, fie dintr-un ceai la care nu puteai ghici niciodată ce buruiună are la origine, însă aceste licori niciodată nu aveau zahăr. Foarte rar, ni se dădea și un terci, care era într-adevăr o mâncare deosebită și ne închipuiam că ne ospătam din bunătățile Paștelui sau ale Crăciunului...

Prânzul se compunea dintr-o fiertură de arpacaș ori varză, cartofi sau, în cel mai fericit caz, fasole însă leguma propriu-zisă, dacă nu lipsea cu desăvârșire, putea fi numărată. Până și boabele de arpacaș, care sunt atât de mici, nu treceau de 25-30 de bucăți.

Seara, era tot ceva de genul acesta, dar mult mai slab decât la prânz. Singurul lucru mai consistent era pâinea făcută în tavă, 250 grame, pe care strângând-o în palmă o reduceai la mărimea unui ou de găscă. Astfel, mâncarea dintr-o zi nu depășea 600 de calorii, adică circa un sfert din normalul pe care trebuie să-l primească un om, fie acesta chiar și în stare de trândăveală. Muream în fiecare zi, muream în fiecare ceas, în fiecare clipă muream!

În ianuarie 2004, am citit un interviu dat "Jurnalului național" de către Gheorghe Crăciun, comandantul închisorii Aiud în timpul reeducărilor din 1960-1964. Dacă mărturisirile lui ar fi fost adevărate, nu ar putea fi socotit de posteritate decât un om foarte corect, cinstit, de o moralitate ireproșabilă. În realitate, Gheorghe Crăciun rămâne unul dintre marii călăi ai acestui neam chinuit, de la care parcă și Dumnezeu își întorsese fața.

Nu vreau să readuc în fața ochilor un prăpăd, un dezastru, un iad instalat pe pământ la care fiecare dintre noi a fost supus. Scoși parcă în afara legii, în mod abuziv, noi nu mai aveam nici un drept. Un paria! Eram fiecare în parte câte un paria blestemat care putea fi pedepsit și pentru simplul motiv că a călcat pe umbra călăului său. Acest lucru a durat ani și nu știu ce putere am primit de Sus, nu știu cine ne-a încărcat ca pe un acumulator cu o forță nevăzută și a sădit-o atât de adânc în fiecare dintre noi. Ori poate s-a întâmplat așa tocmai pentru a dovedi că voințele puternice pot sta în calea răului? Cei care am rezistat până în ultima clipă în fața prăpădului am fost oare aleși de Dumnezeu pentru a-i redovedi existența într-o perioadă când era izgonit și negat?

Cred că așa a fost, pentru că în orice peisaj, în orice floare, în unduirea limpede a apelor și în munții falnici, în cerul albastru sau într-un copil frumos l-am văzut dintotdeauna pe autorul acestora, pe Dumnezeu Însuși!

*

În strictul sens al cuvântului, reeducare sună acceptabil, dar pentru comuniști avea cu totul alte conotații. Echivalentul în viziunea lor era aducerea omului liber - făcut de Dumnezeu și înzestrat cu numeroase calități, având chiar și o scânteie de divinitate - în postură de sclav, de om fără voință, de om fără Dumnezeu. «Omul nou» dorit de aceștia era o simplă piesă de șah pusă la dispoziția celui care joacă, era un animal care putea fi dus de funie direct la abator pentru a fi sacrificat. Comuniștii urmăreau ca toți acei care erau cineva în

viață, care aveau o personalitate distinctă, un punct de vedere, un sprijin pe verticală - în Dumnezeu - să fie reduși la zero. În felul acesta, voiau să dispară o pătură de intelectuali, oameni de mare valoare să fie aduși la condiția de îndobitocire așa încât să poată face ce vor cu ei și, implicit, cu societatea românească. Cei care urmăreau acest lucru erau străini de neamul românesc și întruchipau o forță ocultă al cărei unic țel era de a stăpâni o lume adusă la stadiul de turmă.

*

În toamna lui 1962, când reeducarea era în plină desfășurare, din celebra și sinistra Zarcă au fost scoși toți osândiții care își făceau veacul acolo și duși apoi în diferite locuri, în special în fabrică. Din câte știu, aceștia primiseră așa-zisa reeducare care, din păcate, era egală cu o plonjare de voie într-un noroi adânc, spurcat și greu mirositor.

Pentru noi, ultimii rezistenți dintre cei care refuzasem reeducarea, ziua de 29 noiembrie 1962 a reprezentat ultimul asalt al administrației temniței de a ne smulge de pe o poziție fermă și luminoasă pentru a ne arunca în mocirla comunismului.

Mă aflu pe aripa sudică a Celularului, la etajul III, când un ofițer, urmat de câțiva gardieni, mi-a cerut să-mi precizez poziția. Liniștit și foarte hotărât, de parcă o altă voce mi-ar fi suflat la ureche, am spus că nu pactizez cu acei care vor să-mi mutilizeze conștiința. Imediat, am fost scos din celulă și izolat, iar a doua zi am dat o declarație prin care arătam că refuz reeducarea.

Pe aripa stângă a Celularului, începând de la celula 1 și până la a 20-a, am stat izolați ultimele zile din noiembrie, decembrie și douăsprezece zile din ianuarie, cu un regim strașnic de sever și, din acel moment, pedepsele au început să se țină lanț. În luna decembrie, un ger cumplit m-a prins într-o celulă ai cărei pereți erau împroșcați cu grund și sare pentru a menține continuu umiditatea în încăpere. În celulele de izolare din secția I, mâncam o singură dată la trei zile iar seara primeam apă rece amestecată cu sare. Timp de 17 ore eram nevoit să mă plimb prin celulă până ce, extenuat, cădeam pe cimentul rece, înghețat. Îmi aduc aminte că un gardian a spus că afară este un frig groaznic și că termometrul ar fi coborât la -20 grade Celsius. Știu că atunci administrația temniței a făcut singura excepție cu noi, scoțându-ne pe toți de la izolare și trimițându-ne în celulele de unde plecasem.

Acolo, m-a primit zâmbind prințul Alexandru Ghica, prinț și la propriu, și la figurat, un mare domn al pământului. Vorbind despre dimensiunile acestui om, l-aș alătura marilor cavaleri medievali plecați din inima Europei să elibereze Ierusalimul, sau Ceahlăului care domină întinsa Moldovă până departe, peste hotare. Cei care am luat atitudine în fața reeducării trebuia să stăm continuu sub teroare, una din modalități fiind și cea de a spăla dușumeaua celulei, chiar și de două ori pe zi, aruncând apă cât mai multă care nu mai apuca să se usuce și al cărui abur îl trăgeam în plămâni. Executam cu rândul această silnicie. N-am uitat niciodată că, ori de câte ori îmi venea rândul, prințul Ghica nu mă lăsa, pe considerentul că sunt bolnav. Făcea el această operație și pentru mine, intrând pe burtă pe sub paturi și frecând o dușumea care, pe zi ce trecea, parcă se subția tot mai mult. Pe 13 ianuarie 1963, am fost scos din celulă și dus în Zarcă.

Luni de zile mai târziu, prin noiembrie a aceluiași an, am fost scoși cu forța din Zarcă și duși în fosta sală de mese, unde aveau loc ședințele reeducaților, patronate de casapul Gheorghe Crăciun. Când ne-am apropiat, am dat cu ochii de mai multe personalități, cunoscute în România și străinătate, care trecuseră - de voie, de nevoie - în tabăra opusă. Victor Biriș, care se afla printre aceștia, și-a încrucișat privirile cu prințul Ghica. Buni prieteni, amândoi executau un mandat din ianuarie 1941. Ceea ce îi diferenția era faptul că acum se situau pe poziții opuse.

- Ce faci, Alecule? întrebă Victor Biriș.

- Bine! îi răspunse prințul. Dar tu ce faci, ce cauți acolo? Tu, Victore, crezi că, într-adevăr, e bun locul unde stai?

Aiud însângerat

- Da, sunt convins că este bun.
- Și, dacă vei ajunge la convingerea că alegerea ta nu este bună, ce vei face?
- Mă voi sinucide! veni răspunsul...
- Ei, bine, Victore, te vei sinucide!

*

După «reeducările» de la Pitești, Gherla, Târgu Ocna și Canal, al căror răsunet depășise granițele României și îngrozise tot Apusul prin cele întâmplute, conducerea comunistă din România a renunțat la metoda stalinistă al cărui părinte, de fapt, era Anton Semionovici Macarenko. Astfel, aceștia au schimbat metoda și au îndulcit titlul: în loc de reeducare, au numit-o «activitate cultural-educativă».

În anul 1959, a fost adus la conducerea închisorii Aiud col. Gheorghe Crăciun, fost chestor al Poliției, apoi șef al Securității din Brașov și șeful diviziei de securiști care au luptat în Munții Făgăraș împotriva rezistențelor anticomuniști - între aceștia fiind ing. Gavrilă Ogoranu și frații Arnăuțoiu, Dabija (Munții Banatului) și alții.

Se cunoaște bine că singura țară guvernată de comuniștii sovietici care a luptat, efectiv, cu arma în mână împotriva acestora a fost România. În afara acestor misiuni îndeplinite de Gheorghe Crăciun, a fost și cea din 1946, în timpul celebrelor greve studențești de la Cluj, când l-a însoțit pe Lucrețiu Pătrășcanu, ministrul Justiției la acea vreme. Cel care a condus grevele studențești a fost studentul teolog Valeriu Anania, călugăr¹.

Pentru ca Gheorghe Gheorghiu-Dej să fie cel mai mare exponent al partidului comunist, a trebuit să-l doboare pe Lucrețiu Pătrășcanu, care, de fapt, era singurul intelectual din cele câteva sute de comuniști.

Acolo, la Cluj, când Valeriu Anania l-a întrebat pe Lucrețiu Pătrășcanu care este scopul comuniștilor în țară la noi, acesta a răspuns: “Înainte de a fi comunist, eu sunt român”. A fost singura “greșeală” față de partidul comunist, pentru care Lucrețiu Pătrășcanu a plătit cu viața: un singur glonț în ziua de 14 aprilie 1954, la Jilava. Din acea clipă, drumul lui Dej a fost liber pentru a-și atinge mârșava țintă pe care o urmărea.

Așadar, la Aiud, Gheorghe Crăciun ajunsese comandant al închisorii în urma promovării în drepturi. În perioada 1960-1964, acest satrap a organizat și condus reeducarea în spirit ateu și comunist a unui număr de 7.000 de deținuți politici intelectuali - și spun intelectuali pentru că Aiudul concentra o categorie superioară de oameni. Mijloacele întrebunțate în reeducarea orientată înspre Infern erau altele decât cele de la Pitești, Gherla, Târgu Ocna, Jilava sau pe întinsul Canalului Dunăre-Marea Neagră. Dacă în aceste închisori, deținuții au fost chinuți prin metode diabolice și necunoscute până atunci - în decursul istoriei încheindu-se cu schinguirea omului până la moarte, în Aiud s-a întâmplat cu totul altfel.

*

La greva studențească de la Cluj, din 1946, Valeriu Anania s-a situat undeva foarte sus, dar cele ce au urmat mai târziu i-au tăiat elanul cu care pornise și, rostogolindu-se, a ajuns undeva într-un adânc de hău. Ani la rând a fost secretarul particular al patriarhului Iustinian Marina, scăpând astfel de prima arestare din 1948, iar câțiva ani mai târziu, când Securitatea pune mâna pe el pentru a doua oară, preasfințitul patriarh a mers personal, smulgându-l din ghearele acesteia.

În 1958, a avut loc în România al doilea mare val de arestări, când Securitatea, cu executanți ceva mai rășăriți, l-a luat pe Valeriu Anania, ducându-l într-un oraș de provincie pentru a nu mai fi găsit cu una, cu două. Așa se explică faptul că, în 1960, era deținut politic în Aiud iar când au început reeducările, călugărul-teolog se afla în fruntea bucatelor...

---

¹ Astăzi arhiepiscopul Clujului, Vadului și Feleacului, Bantolomeu Anania (n.b.).

Gheorghe Crăciun s-a întâlnit cu fostul șef al studenților greviști de la Cluj și, probabil, cei doi s-au înțeles atât de bine, încât i-a dat mână liberă lui Valeriu Anania să conducă reeducările din Aiud.

La camera 78 din Celular, fostul student își avea instalată o masă, scaun, hârtie la dispoziție și tot confortul ce i se cuvenea ca șef. Marea calitate a lui Anania era o inteligență sclipitoare. Avea o minte ascuțită, era foarte cult și un excelent orator. Aș putea să afirm că și diavolul este foarte inteligent pentru că, inițial, și el a fost înger! **De această dată însă Anania și-a așternut inteligența nu la picioarele Lui Iisus, ci la ale satanei.**

Din 1960 până în 1962, reeducările din Aiud au avut un curs lent. Se citeau cărți, ziare sau reviste, mâncarea era bună și suficientă. Deținuții aveau voie să primească pachete de acasă, inclusiv țigări, în celule și saloane se putea dormi pe saltea, pe cearșaf chiar, și, în sfârșit, se bucurau de o oarecare libertate. Acea scânteie de dumnezeire cu care fusese înzestrat omul spre deosebire de regnul animal dispărea treptat în fiecare reeducat care își vindea sufletul. Și, din păcate, au fost foarte mulți.

Iureșul cel mare a pornit în 1962 și a ținut până în vara lui 1964, în această perioadă abătându-se cea mai mare tornadă a tuturor timpurilor peste români, doborând o lume care s-a menținut în picioare ani la rând, 10, 15, poate 20, poate chiar mai mult... Oameni care au rezistat în fața furtunii asemenea stâncii din vârful de munte, bătută de vânturi și ploaie, s-au rostogolit cu vâiet și trosnet... Nu știi ce s-a întâmplat, nu-mi dau seama nici astăzi, după mai bine de 40 ani care au trecut de atunci. Ce puteri născute, ce timpuri ucigăse, ce iaduri au împins în străfunduri oameni de măreția unui Horea, unui Tudor Vladimirescu, unui Avram Iancu? Oameni care au înnobilit istoria cu credința neșrămutată în idealurile ce i-au consacrat, ducând cu ei flacăra libertății și onoarea întregului neam atunci când poporul nostru era în cumpăna de a rămâne pe harta lumii sau a dispărea în negura timpurilor. Acei oameni, de măreția celor mai sus amintiți, s-au prăbușit irevocabil și fapta lor cu greu va putea fi explicată vreodată urmașilor sau cititorilor acestor rânduri. Aceste căderi pot fi justificate numai de spălarea creierului, de anumite mutații produse în subconștient în urma unui îndelung coșmar sau a unui calvar continuu, a schingiuirilor fizice și morale, a unor suferințe care depășiseră cu mult supliciile chinezești și care au atins pragul disperării în toate temnițele politice.

Specific încă o dată că metoda a fost schimbată, dar cei supuși reeducărilor de acolo aveau în memorie un Pitești, Gherla sau Canal care le instalaseră groaza în toată ființa lor, Aiudul adăugând ultima formă de reeducare, poate în cea mai rafinată și elaborată manieră. Repet: dacă la Pitești nu s-a putut rezista, la Aiud, așa-zisa activitate cultural-educativă putea fi respinsă doar cu riscul de a muri în tranșee, dovadă că au rezistat sub 1% fără să accepte reeducarea. Reamintesc adagiul filosofului Seneca: «Cine știe să moară nu va fi niciodată rob!»

În susținerea celor spuse de mine, redau un fragment din cartea lui Nistor Chioreanu, «Morminte vii», pag. 341-342:

«Din nenorocire însă, cu aceasta nu s-a terminat calvarul mărturisitorilor. A doua zi, când am coborât la cei doi prieteni, Petrașcu îmi spune:

- Bine că ai venit! Trebuie să mergem la secția I, unde un deținut, fost călugăr și fost legionar, Valeriu Anania, s-a apucat să scrie o carte despre păcatele Legiunii. Colonelul Iacob ne-a rugat să mergem să-l ajutăm și să semnăm și noi cartea. N-avem încotro, trebuie să o facem și pe asta. Într-un fel e bine că putem corecta exagerările.

- Vezi, Nicolae? i-am zis, **e destul să faci un pas pe coastă la vale, ca după aceea să nu te mai poți opri!**

Nicolae a dat neputincios din umeri. Ne-am dus. Așa l-am cunoscut pe poetul și scriitorul Valeriu Anania, de care nu auzisem până atunci, un om înalt și cu o mustață neagră, mare, lăsată pe o gură lăcomă. Numai a călugăr nu arăta. Toată figura lui exprima dragoste de viață și lăcomie de bucurii ieftine.

Trăgea cu pasiune din țigară. Ne-a citit capitol cu capitol și, împreună cu Petrașcu, ne-am făcut observațiile și l-am făcut să taie multe pagini, spunându-i că altfel nu semnăm.

În fiecare zi, se eliberau acum câteva sute de deținuți. La 30 iulie, trebuiau să se elibereze Petrașcu și Orbulescu. Cu o zi înainte, Petrașcu îmi spune că mai este o carte de formă mare, scrisă cu tuș pe hârtie specială, pe care trebuie să o semnăm și noi în calitate de coautori. Ea a fost semnată înainte de toate gradele legionare aflate în Aiud. Este un pamflet. Ne-am dus să o vedem și tot maestrul Anania ne-a arătat-o și ne-a întins-o s-o semnăm.

- Eu nu semnez, am zis! Cum s-o semnez, când nici măcar nu-i cunosc conținutul?

- Este tot ce-am scris și în cartea mică, domnule Chioreanu, a zis Anania, numai capitolele sunt așezate altfel. Așa mi s-a cerut, așa am făcut.

- Dați-mi măcar timp s-o citesc.

- Păi nu mai aveți timp. Cartea pleacă chiar acum la București.

- Eu n-o semnez!, am zis.

Până la urmă, am ajuns la un compromis, eu și Petrașcu am semnat o declarație pe aceeași coală de hârtie, arătând că semnăm cartea din solidaritate cu cei care au semnat-o înaintea noastră, dar noi nu-i cunoaștem conținutul».

Prin excelență, cartea cu pricina este opera «călugărului» nostru Valeriu Anania. Acolo dădea în sinteză reeducările din perioada 1960-1964, în calitate de șef al acestor «activități cultural-educative». Cele 64 de persoane care formau Comitetul de reeducare îmi sunt cunoscute, întâlnindu-le, în majoritate, de-a lungul anilor de temniță. Caut să precizez și să rămână scris că primul dintre cei 64 este Valeriu Anania, iar ultimul Cristofor Dancu, tot fost călugăr.

De fapt, din punctul de vedere al autorilor și al colaboratorilor trecuți prin reeducare - și care vrând-nevrând au semnat, cartea tratează în mod subiectiv și calomnios activitatea Mișcării Legionare «Arhanghelul Mihail». De asemenea, este abordată și «Activitatea cultural-educativă» văzută de niște oameni în care se produsese acea schimbare de ordin psihic așa încât binele devenise rău și totul era văzut și conceput în culori sumbre.

Fenomenul numit Pitești, nemaîntâlnit până atunci în lume, în istoria omenirii, a reușit să-și pună amprenta și la această ultimă reeducare din Aiud. Ceea ce s-a produs în Aiud însă nu poate fi luat de bază, nu poate fi considerat un adevăr având în vedere precaritatea sănătății mintale a victimelor - excepție făcând doar cei câțiva care au condus reeducarea și care erau conștienți de răul pe care îl fac. Ba mai mult, au și întrevăzut finalul acestei triste și dureroase prăbușiri a unei generații de elită care a constituit crema și, în același timp, scutul neamului românesc; s-au angajat ca voluntari, mergând până într-atât, încât au ucis în ei până și instinctul de conservare.

*

Mircea Dumitriu, și el trecut prin închisorile comuniste, a mers cândva la Anania și l-a întrebat pentru ce a făcut reeducările din Aiud. Anania a păstrat o lungă tăcere, apoi i-a spus că memoriile dânsului vor fi publicate după moarte și atunci se vor lămurii multe lucruri.

Probabil că, dacă aș fi fost în locul domnului Mircea Dumitriu, l-aș fi întrebat de ce nu vrea să lămurească aceste lucruri în timpul vieții și de ce abia după ce dânsul va dispărea ca ființă. Îi lipsește curajul respectiv? Sau este adeptul adagiului latinesc «De mortuis nil nisi bene» (Despre morți nimic altceva decât de bine).

Discursul prăbușirii

Eram scoși din Zarcă și duși obligatoriu în fosta sală de mese pentru deținuți, unde se ținea așa-zisa culturalizare, care, în fapt, era îndobitocirea unor oameni aflați într-o ireversibilă și continuă cădere, înspre afunduri.

Pentru că sala reeducării devenea neîncăpătoare când eram duși și cei din Zarcă, se instalau afară mese, bănci și scaune. Valeriu Anania, plin de importanță, se plimba cu mâinile la spate prin fața noastră iar prin discursul pe care ni-l ținea căuta să atingă cât mai mult coarda sentimentală, și așa întinsă prea mult. În afară de comandantul închisorii, de față erau ofițeri și, bineînțeles, paznici-temnicheri. S-o fi crezut, poate, un Cicero? Nu știu, dar îmi aduc aminte că, după ce închideam ochii ca să nu-l mai văd, mă prindeam cu ambele mâini de marginea băncii pe care stăteam, până când simțeam că oasele au pătruns prin lemn... Spuneam în continuu «Tatăl nostru» și mă rugam lui Dumnezeu să nu mă părăsească.

- Auziți, voi, cei din Zarcă!, spunea Anania. Afară, în prag, o mamă bătrână, cu mâna streășină la ochi, scrutează zarea. O soție își așteaptă soțul. Un copil își așteaptă tatăl - pe care poate nici nu-l mai cunoaște și care nu se mai întoarce odată. Auzi? O vorbă bună, un cuvânt, o șoaptă, frate drag, ce zici?

În jurul meu, simțeam pe câte unul cum se prăbușește, de obicei persoane care pentru noi reprezentau un mit. Așa s-a întâmplat și cu un bun prieten, avocat, cu care făcusem D.O. în Bărăgan și reintrasem în temniță cu același lot, primind și el aceeași condamnare de 23 ani. L-am simțit că-i tremură mâinile, genunchii, apoi, aplecându-se spre mine, mi-a zis:

- Grigore, nu mai pot! Iartă-mă!

În zadar l-am prins de umeri, în zadar i-am cuprins mâinile, i le-am strâns și i le-am sărutat, rugându-l să rămână...

- Nu mai pot, Grigore! Iartă-mă! Simt că-mi cedeză nervii...

Și s-a dus înspre Anania! Atunci, parcă l-am văzut prăbușindu-se în gol, fără să mai poată să se agațe de ceva care să-l salveze...

*

Iarna din 1963-1964 a fost cea mai grea perioadă din toată detenția mea. Atunci, am executat un număr de 65 zile de izolare, singurul care m-a depășit în domeniul pedepselor fiind prințul Alexandru Ghica, care a executat peste 70 de zile. Nu vreau să fac nici o comparație cu această personalitate marcantă a neamului românesc și a celor întemnițați pentru o idee în slujba unui ideal atât de mare, atât de sfânt, sunt însă obligat să scot în evidență acest lucru.

După câte știu, prințul Ghica nu a reușit să scrie și să-și publice memoriile. Măcar pe această cale să fie cunoscute suferințele acestui mare om.

*

Stăteam câteva zile în celula înghețată din Zarcă, pentru ca apoi să mă bage din nou la izolare, și iarăși, și iarăși, în condiții inimaginabil de grele. Prețul cel mare plătit pentru îndrăzneala de a refuza reeducarea era însăși existența noastră în această lume a temniței comuniste.

În celula de izolare, începând de la ora 22.00 și până la 5.00 ni se lăsa din perete un pat din plăci aglomerate, ni se arunca o pătură care nu era întreagă, în afară de faptul că era ruptă și cu găuri, care trebuia să ne fie și saltea și velință. Mă întindeam pe acel pat și, în câteva clipe, adormeam. Înainte de aceasta însă murmuram «Tatăl nostru» și îl rugam pe Dumnezeu să nu rămân paralizat, dacă, totuși, nu voi îngheța până dimineața.

Aiud însângerat

În izolarea special amenajată pentru cei pedepsiți din Zarcă, timp de 17 ore din cele 24 nu aveam voie să ne atingem de pereți, să ne rezemăm de ușorul ușii, să stăm pe marginea tinetei - care nu avea capac și care scotea un miros îngrozitor nemaifiind spălată - și nici să stăm, eventual, lungiți pe ciment. Masa o primeam o dată la trei zile și consta din 250 grame de pâine și o zeamă caldută, câteodată rece, fiind greu de precizat din ce era făcută. Fiecare clipă de izolare era o trecere prin iad, o defilare prin fața a zeci de legiuni de diavoli, fără să știm, fără să ne dăm seama dacă în partea opusă mai există o poartă prin care să ieșim din acel cumplit infern.

Ochii mi se duseseră adânc în fundul capului, picioarele îmi tremurau și, la un efort mai mare de a tuși, am observat că din gură porneau stropi de sânge. M-am prăbușit pe beton și știu că am rămas foarte mult timp acolo. Mai târziu, când mi-am revenit, am simțit că partea pe care stătusem era rece și galbenă, iar picioarele și mâinile nu le mai simțeam. Am reușit să mă tăvălesc din perete în perete, făcând asta nu printr-un efort al propriilor mele puteri, ci simțind că o forță nevăzută, poate a îngerului meu de pază, mă rostogolește prin celulă. Gardianul care ne păzea continuu prin vizetă m-a văzut, desigur, dar m-a lăsat înadins, probabil ca să mor. Când a deschis totuși ușa, m-a apucat de gulerul zdrențuros al zeghei și m-a ridicat, holbându-se la mine:

- Încă nu te-a luat dracul, bă?!!

După ce mi-a dat drumul, a ieșit și mi-a încuiat celula. A revenit după puțin timp însoțit de ofițerul de serviciu și colonelul Iacob - care se ocupa cu reeducările și era mâna dreaptă a comandantului Gheorghe Crăciun.

- Vrei, bă, să ieși în fabrică? m-a întrebat colonelul.

- Nu! i-am răspuns cu voce stinsă și din nou am căzut pe pardoseală.

Ușa s-a închis cu zgomot după ei și, după câteva minute, s-a deschis vizeta. Era doctorul deținut de pe secție. M-a privit cercetător. Mă cunoștea bine căci era din Neamț, însă, când am dat să mă apropii, a izbit vizeta. Și dus a fost!

*

Într-una din zile, gardienii ne-au spus să ieșim din Zarcă pentru a merge în sala unde aveau loc reeducările însă, fără să putem comunica unul cu altul, am refuzat. Țipând, gardianul a dat telefon pentru ajutoare, chemându-l în același timp și pe ofițerul de serviciu pentru a ne scoate cu forța. Zadarnic însă! Cu puținele puteri care ne mai rămăseseră, ne-am agățat de patul de fier, de colțul zidului, de ușorul ușii sau de zăvorul acesteia. Se luptau zbirii cu noi și erau foarte revoltați că niște umbre de oameni opun încă atâta rezistență, fără să conceapă că fiecare dintre noi invocam Divinitatea să ne vină în ajutor. Împotriva lui Dumnezeu însă nu puteau lupta. Au recurs atunci la o altă strategie și au instalat difuzoare pe coridoarele Zărcii, exact pe perețele din fața celulelor noastre. Când voiau să luăm parte la discursul și, implicit, la căderea unei personalități, ne deschideau vizetele, strigau să facem liniște, după care dădeau drumul difuzoarelor. La început de primăvară, tot fără să ne sfătuim, am înfundat vizeta cu zdrențele de pături pe care le aveam și n-am cedat. Către sfârșitul lunii martie, încetul cu încetul, am observat o slăbire, un fel de oboseală a temnicerilor și ofițerilor care ne supravegheau. Câteva zile, am avut ceva mai mult combustibil pentru soba de tablă pe care ne-o băgaseră în celulă, mâncarea era un pic mai acceptabilă iar izolările din ce în ce mai puține, până ce, în aprilie, au încetat definitiv. Am aflat mai târziu că Ion Gheorghe Maurer trecuse Atlanticul pentru a încheia câteva tratative cu americanii - atât de blestemați și afurisiți de pătura conducătoare.

Au urmat binecunoscutele decrete de grațiere din 1964 și zilnic se eliberau câteva zeci de deținuți politici, începând de la cei cu pedepse mici și o anumită categorie de reeducați. Într-o dimineață, în jurul datei de 20 iulie, un grup de ofițeri a deschis fiecare celulă a Zărcii, întrebând cine vrea să renunțe la poziția de rezistent. Din cele aflate ulterior, știu că s-au întors cu mâinile goale. Pe la ora 11.00, s-au deschis toate ușile Zărcii și ni s-a spus să ne

facem bagajele. Gardienii, liniștiți și gudurându-se ca niște câini - care, scoși din baltă, uzi learcă, se scutură și apoi vin către tine să-ți lingă opincile, încercau să ne vorbească frumos. În fața Zărcii, ne-am aliniat în front. Am încercat să număr de mai multe ori și mi-am dat seama că suntem sub 100 de inși. Așa, precum plăieșii din cetate, ieșeam unul câte unul sprijinindu-ne de umărul celuilalt, în timp ce alții erau scoși pe brancardă. De toți, eram circa 1% din cei mulți care am pornit ca voluntari la o cumplită bătălie și care am stat ani de zile, clipă de clipă, și am putrezit în tranșee.

În fosta biserică ortodoxă

În curtea secției I, am fost introduși cu toții în fosta capelă ortodoxă. Am găsit în acest fost locaș al Domnului pături de fier suprapuse, saltele umplute, cearșafuri și pături curate iar ușa ne-a fost lăsată deschisă de dimineață de la 7.00, până seara la 19.00, însă calvarul încă nu se terminase.

În fața ușii, ni s-au adus două hârdaie cu mâncare, consistentă și bună. Părintele Dumitru Bejan, cu experiența prizonieratului din Rusia, ne-a rugat cu o voce stinsă să îl ascultăm.

- După cum vedeți, ne aflăm în pragul libertății. Suntem aici pentru refacere, dar în fața ușii se află ultima momeală: hârdaiele cu mâncare! Mâncați puțin și cu atenție! În situația în care suntem, putem face ocluzie intestinală și putem muri înainte de a ajunge în poarta I. Repet: mâncați puțin și cu atenție, în așa fel să nu vă săturați.

Părintele Bejan a făcut o rugăciune de mulțumire, apoi am spus cu toții «Tatăl nostru» și am cântat «Cu noi este Dumnezeu». Credeam că sunt singurul care plâng, dar mi-am dat seama că toți colegii mei de luptă și de suferință erau cu ochii plini de lacrimi.

În acele zile, am avut ocazia să schimb câteva cuvinte cu Valeriu Anania. Când i-am spus că amândoi ne eliberăm aproximativ în același timp, a tăcut un timp, ca și când i-ar fi fost necesar să aprecieze dacă trebuie sau nu să mă învrednicească vorbindu-mi. În cele din urmă, mi-a răspuns ceva care nuanța cu un regret, dar în același timp și cu o motivație. A încercat să-mi explice că, de multe ori, o intenție bună poate să sfârșească rău, sau, atunci când ai o responsabilitate față de un anumit grup de oameni, trebuie să te lași călcat în picioare și pentru binele altora. Oricum, chiar și în această postură, nu renunțase la trufia care îl stăpânea de o viață și mi-a venit atunci în minte o zicere din popor pe care o știam încă de când eram copil: «Mândrului, și Dumnezeu îi stă în cale!»

*

În porțiunea dintre fabrică și aripa de vis-à-vis a secției I, se instalase o tribună care fusese ocupată de comandantul Crăciun, ofițerii și subofițerii care conduceau reeducările, între ei Sturza și Gheorghe Lazăr. Pe bănci, ne-am așezat noi, oropsiții scoși la lumină din bezna celulelor, care refuzasem orice tratative cu administrația, urmând ceilalți deținuți, circa 800-900, care, nemaîncăpând pe bănci, stăteau în picioare, pe margine.

- Dragi tovarăși! și-a început Crăciun discursul. Vă spun tovarăși pentru că, din această clipă, toți sunteți liberi iar țara și partidul au încredere în voi.

Un ropot de aplauze și strigăte am auzit în dreapta, stânga și în spatele meu. M-am uitat cu atenție la colegii mei de suferință, dar nici unul dintre ei nu aplauda și nici nu scotea vreun cuvânt.

- Cei din Zarcă, își continuă Crăciun discursul, ați învins!

În acel moment, Crăciun, care voia să vorbească în continuare, a rămas cu gura deschisă căci oamenii din jurul nostru, care mai erau de bună-credință, au tăbărât peste noi și, prinzându-ne în brațe, toți cu ochii în lacrimi, ne sărutau, ne îmbrățișau, ne mângâiau.

Aiud însângerat

- Ați învins! Ați învins! Doamne, ați învins!

Mi-am auzit numele și mi-am dat seama că omul din fața mea care mă strângea puternic de umeri era părintele Constantin Stoicescu.

Când s-au mai potolit spiritele, Crăciun, pricepând că făcuse o mare gafă, a adăugat:

- Cei care veniți din Zarcă să luați aminte, că veți mai trece pe aici!

*

În ultimele zile ale lunii iulie, de la București au venit vreo 7-8 ofițeri superiori pentru a încerca să mai rupă dintre noi, eventual câțiva rezistenți din Zarcă. Am fost chemat și eu de către un colonel jurist care a căutat, chiar și în ultimele clipe, să-mi smulgă o declarație precum că renunț la poziția avută până în acel moment dar a renunțat văzând că am replicat foarte tranșant:

- În aceste condiții, i-am spus, prefer să mă întorc în Zarcă!

Când ni se întocmeau biletele de eliberare, am fost chemat de un ofițer superior care m-a întrebat unde mă stabilesc. Răspunsul meu a fost că în București. La observația dânsului că sunt din județul Neamț și că nu mă pot stabili în București cu atât mai mult că acest oraș este închis, argumentul meu a fost că, dacă ai mei mai trăiesc, nu știu unde sunt stabiliți, pentru că fuseseră alungați din zona lacului de la Bicz iar eu zăceam în temniță de exact 15 ani. La București însă era fratele meu, Gheorghe Caraza, despre care știam că locuiește pe strada Sebastian. Neavând încotro, ofițerul a trecut pe biletul meu de eliberare adresa pe care o comunicasem.

*

Aceeași perioadă a sfârșitului de iulie i-a adus și curioșiei sale Valeriu Anania libertatea pentru care a jertfit verticalitatea și onoarea atâtor oameni deosebiți, pe care i-a sacrificat fără cea mai mică mustrare de conștiință, ba mai mult decât atât, L-a răstignit încă o dată pe Însuși Mântuitorul Hristos. Personal, am regretat faptul că doar cu câteva zile înaintea mea a ieșit pe poartă. Dacă aș fi ieșit odată cu dânsul, l-aș fi întrebat care este diferența privind data eliberării între mine - care veneam de pe căi limpezite, senine și onorabile, și el - care se întorcea de pe drumuri de pierzanie și afurisenie unde se încercase îngenuncherea unui neam...

*

Apreciat fiind în mod deosebit pentru modul cum și-a îndeplinit misiunea de reeducare în Aiud, doar câteva luni mai târziu, adică în februarie 1965, **călugărul Anania era trimis în SUA, cu misiunea de a-l dărâma pe episcopul Bisericii Ortodoxe Române din SUA și Canada, respectiv, Valerian Trifa**. Uitase, probabil, că amândoi erau luptători de rang sub același drapel, în slujba aceleiași credințe în Dumnezeu.

În SUA, Valeriu Anania a dus o bătălie furibundă pentru detronarea episcopului Valerian Trifa fără să-și dea seama că îi era inferior episcopului. Toată suflarea românească îl susținea pe episcop și îl ignora pe Valeriu Anania, pe care îl socotea un venetic, trimis cu o misiune ingrată - de a produce zăzanie și dezbinare. În felul acesta, vreau să amintesc titlul unui articol apărut sub semnătura lui Valeriu Anania, în revista "Credința", din 9 septembrie 1973, intitulat "Cine-mi ești tu Bade Ioane?". Articolul menționat îi era adresat dr. Ioan Cârjă, unul dintre apărătorii episcopului, fost deținut politic la Aiud și martor ocular la reeducările conduse de Anania.

La început, Ion Cârjă a făcut parte din rezistenții din Zarcă, dar după un timp, probabil nemaiputând rezista pârjolului la care era supus, a primit să fie scos în fabrică, ceea ce atunci era echivalentul acceptării reeducării. Chiar și în ciuda acestui fapt, precizez că au rămas

totuși oameni care, deși în reeducări, au căutat cu strășnicie să se mențină cât mai mult pe linia de plutire.

În replică, Ion Cârjă a publicat în periodicul “Acțiunea Românească” articolul intitulat “Răspuns unei scrisori a lui Valeriu Anania” (din octombrie-decembrie 1973, pag. 4 și 5), care apărea în New York.

“Dragă frate de altădată Valeriu

Ți-am citit scrisoarea adresată mie, publicată în numărul din 9 septembrie 1973 al revistei tale «Credința». Nu este deloc rău scrisă. Ai meșteșugit-o cu același rar talent pe care ți l-am admirat întotdeauna și pe care nu mă sfiiesc să ți-l recunosc în public. Dacă din punct de vedere al potrivirii vorbei (și al respectării gramaticale - cu unele concesii republicane, RSR - în care te-ai dovedit tot atât de copios precum «grămăticiei» de la München), scrierile mi-au plăcut și m-au desfătat, am fost profund dezamăgit de eșafodajul ideilor în elaborarea trudită de Sisif, pe care te-ai angajat disperat ca să le așezi sub o boltă proprie, dar fără aceeași iscusință a meșterului zidar Manole, pe urmele căruia pășești voinicește dar, din nenorocire, bătând mereu pasul din faza pre-onirică....

«Multe sunt căile Tale Doamne» care duc la pieire, mi-am zis în gând, înainte de a pași să aștern acest răspuns care, dintr-o oarecare modestie determinată, am fost obligat să îl condensez cât mai mult posibil. (...) Desigur, o recunosc, ai suferit mult și pe nedrept în viață, incomparabil mai mult decât toți foștii și actualii fugari din țară care te atacă. Îți mărturisesc, cu toată sinceritatea, că nimeni de aici din afara frontierelor României, în afară de cei care am pățimit în închisorile comuniste, nu te pot judeca și nu ne pot judeca de ceea ce am făcut acolo. Numai noi, exclusiv noi, care am fost închiși și torturați acolo, noi între noi, da, noi ne putem judeca și va veni ziua, odată, când o vom face-o în țară, unde fiecare care a greșit va avea mare șansă să se dezvinovățească. Și atunci îi vom judeca și pe acești nemernici de aici care se erijează, de la ei putere, în judecători a unor situații din țară și a martirilor. Aceștia, ți-o spun cinstit, nu sunt vrednici să ne dezlege nici șireturile încălțămintelor noastre! (...) Dar, nu ne este permis, ca în numele unor suferințe să ne luăm libertatea aici (sau în țară) să întreprindem tot ceea ce ne convine, în mod egoist. Întrebării tale din scrisoare: «Nu ți se pare că este destul?», eu îți răspund fără ezitare: NU! Trebuie să suferim până la capăt, dacă am fost cei aleși pentru suferință. Am trecut din faza de suferință a închisorilor comuniste în faza de suferință a unui exil mai mult sau mai puțin dărămat moral de veleități și foști politicieni corupți și corupători din trecut, precum și de o rețea activă de agenți comuniști ai Bucureștiului. Aceștia nu mai încap de noi. Aceasta pentru că unde suntem noi, la ceea ce am suferit noi, ei nu pot să ajungă. De aceea trebuie să ne dea la cap. Pentru noi nu este loc, numai pentru noi nu este loc. Pentru toate secăturile care li se aliniază, politicienilor din trecut și agenților comuniști din străinătate, pentru aceia se află un loc de onoare și un scaun bun. Tu, Valeriu, nu ai vroit să te ridici și aici, ca în țară, pe culmile ozonate ale luptătorului, unde te-am întâlnit pentru prima oară și unde eram frați de ideal. Ai mers și te-ai scurs cu dușmanii, prin breșe, pe poteci ocolite, pentru o onoare trecătoare și un scaun vag de arhimandrit. A fost mai ușor, mai simplu și mai folositor pentru interesele tale imediate. Oare numai cu atât ne putem umplea viața? (...) Nu ești cinstit deloc, Valeriu, când afirmi că eu nu ți-aș fi spus că eram în cursul scrierii unei cărți, în care expuneam și rolul tău din închisoarea Aiud. Ți-am spus în repetate rânduri, încă din vremea când locuiam pe First Avenue, în apartamentul meu, pe străzile luminoase ale New Yorkului, oriunde aduceam vorba despre cartea pe care o scriam. Îți mărturiseam durerea mea despre căderile la care am asistat. Nici tu nu ai încuviințat faptele acelora

care au siluit conștiințe în închisori. Dimpotrivă, le-ai reprobat și mi-ai numit mulți “educatori”, pe care i-ai aflat în cartea mea ultimă. Cât despre activitatea ta, tu mi-ai declarat, fără nici o referire specială din partea mea, că ai jucat un anumit rol în acel proces de reeducare. (...) Mi-ai vorbit cu patos și încălzire crescândă, (ca și când ai fi voit să te autoconvingi și tu mai mult asupra tezei tale) despre misiunea pe care ți-ai asumat-o de a apăra creștinismul ortodox, plivind legionarismul din sistemul de gândire teologică, disociind, cum spui tu, valoarea politică de cea religioasă. Prin urmare, eram perfect edificat cu poziția pe care tu pretinzi că ai luat-o în procesul murdar al reeducării și, mie personal, nu mi-ai spus nimic nou. Din acest punct de vedere, tu nu ai făcut decât să rostogolești în public, pe Anania din închisoare, sub o descriție proprie, neinfamant nici pentru “democrația români”, nici pentru partidul comunist din țară. (...)

Dacă nu ai fi mers prea departe cu mesalianța ta, așa după cum ți-am spus la acel timp, eram dispus să îți arăt ce am scris. (Manuscrisul ambelor volume era deja încheiat în anul 1966, când raporturile noastre mai erau încă amicale, și când doream să mijlocesc un armistițiu între tine, pe care te bănuiam a fi numit episcop și episcopul Valerian, împotriva căruia porniseși o campanie (ofensivă) de acaparare de parohii. (...) Desigur, chiar dacă afecțiunea noastră nu ar fi suferit deteriorări, eu totuși nu aș fi scris ceea ce am scris că ai întreprins în închisoare, **dar nu aș mai fi avut nimic de spus despre continuarea unor servicii pe care le faci cu mare râvnă regimului comunist de la București, prin filiera bisericii.** (...) Chiar și în această ultimă “Epistolă către Ion” ai câteva tangențe favorabile regimului.

Într-un loc, zici “Nu am știut dacă această teză (ateistă, n.n.) făcea parte dintr-un plan al Administrației sau dacă a fost opera unor reeducatori zeloși (în special foști piteșteni), și doar însușită de Administrație”. Oare chiar atât de naiv erai să nu fi bănuiești ce planuri aveau cu noi criminalii din solda ministerului de interne? Oare așteptai tu, să ți se spună de către Crăciun, Nodeț, Ivan, Chirilă, etc., ce planuri aveau cu noi criminalii din solda ministerului de interne? Oare așteptai să ți se spună de către ei, că ne dădeau spre citire Biblia pentru credincioși și necredincioși - Biblia hazlie, să ne distrăm cu ea? (...) În fine, ar mai fi să mai inserez numai câteva rânduri la acuzația ta, în baza căreia eu mi-aș fi pierdut independența, că nu mai sunt liber, că cineva mi-ar fi măsluit cartea, în drumul dintre mine și tipografie.

Eu nu mi-am schimbat comandantul în străinătate. Am stat mereu și stau mereu sub un singur comandant: Neamul Românesc. Acesta nu este personificat în străinătate în nimeni și nimic, om politic, față bisericească, mit transplantat. Nu m-am simțit atras de nimeni dintre aceia pe care i-am aflat aici, care au sădit în decurs de trei decenii numai desbinări, dihonii, animozități și bisericeuțe. Am venit cu intenția să colaborez cu oricine l-aș fi aflat pe o poziție pozitivă, activă, pătruns de responsabilitatea istorică a timpurilor pe care le parcurgem. Dar buna mea credință a fost rău înțeleasă și de aceea am ridicat Frontul Consiliului Național Român, care cuprinde oameni greu încercați din închisori, țărani destoinici, oameni dintr-o bucată, nealterați de pizme, oameni liberi, cu picioarele pe pământ, câștigători cinstiți ai pâinii lor de toate zilele. Cu acești, pe aceeași redută, și cu alții care ne sprijină nemijlocit, ducem aceeași luptă ca în securitățile unde am fost torturați, la Canal unde am fost uciși, la închisori unde am fost batjocoriți și înflămânziți. Oare nu vezi tu cum eu sunt lovit, la fel ca la securitatea Cluj unde am fost bătut cu răngile de fier trei săptămâni la rând, de câte trei ori la zi? Oare îmi este ușor să fiu azi surd de o ureche, din cauza bătăilor peste cap, cu palmele, tampoane, scaune, cisme? (...)

Ce interes crezi că aș fi avut să intru în tabăra episcopului Valerian Trifa? Oare nu acesta a contopit singura minoritate națională românească, insignifiantă, la cele câteva milioane de ruși, care întotdeauna au căutat să ne asimileze biologic, cultural, religios?

Ce interes aş fi avut să intru în tabăra episcopului tău Victorin, care pactizează şi serveşte de strapontină tuturor agenţilor comunişti din Bucureşti? Nu ai citit tu «Apelul unui Intelectual Român pentru salvarea Bisericii Române Ortodoxe din America» din 25 mai 1971, semnat de dr. Ion Cârja? Implicaţiile episcopiei misionare cu activităţile antinaţionale şi antipatriotice ale guvernului de la Bucureşti se invederează, chiar în ultimul timp printr-o declaraţie a mitropolitului Iustin Moisescu, făcută la Geneva. (...)

În scrisoarea ta afirmi, de repetate ori, că vrei să separi politica de religie. De ce, în fond, o combini mereu şi de ce atunci, faci exclusiv politică în «exil», când ţii în braţe fariseismul unui mitropolit ca Moisescu, care apără un regim de teroare şi intoleranţă religioasă? De ce te fereşti să fii tu, omul de cultură, scriitorul, luptătorul naţional, fidel liniei pe care te-am cunoscut? (...) Omului îi este drumul spre lumină, spre libertate, spre universul larg ca cerul înstelat deasupra. Ți-ai câştigat libertatea, foloseşte-o din plin! Am bâjbâit destul în întuneric, unde am viermuit. Nu mai avem timp să fim Scarabei, iubite frate de altădată, Valeriu.

Ion Cârja».

*

În zilele de 30 şi 31 iulie, am fost duşi în Celular, unde am stat toată noaptea cu uşile deschise, fiecare pe unde am putut să punem capul pentru a ne odihni puţin, alţii stând chiar pe punţile din faţa celulelor. Îl ascultam pe ofiţerul de serviciu care striga continuu numele deţinuţilor. Cei care plecau erau urcaţi în maşini şi duşi în una din cele trei gări, Aiud, Războieni şi Teiuş, după cum aveau trenuri. În ultima zi din iulie, pe la asfinţitul soarelui, un ofiţer mi-a strigat numele şi mi-a înmănat biletul de eliberare care purta numărul 100. Am mai dormit acolo încă o noapte.

Pe 1 august, Celularul era pustiu, curtea aproape goală, Zarca la fel şi deja câteva convoaie cu deţinuţi de drept comun ocupaseră celulele de la parterul Celularului.

Eram cu bunul meu prieten Marin Dumitrescu, din Bucureşti, şi cu Ion Tonea, din Tiha Bârgăului, zis şi Toni, amândoi dragi şi valoroşi camarazi de ideal şi suferinţă. Cu ei făcusem primul Aiud, D.O. şi acest al doilea Aiud, venind cu acelaşi lot din Bărgan. Odată cu noi, s-a eliberat şi Sima Dimicică, macedonean din Dobrogea, care, fiind foarte bolnav şi neputând să stea în picioare, a fost transportat pe targă de doi gardieni ce primiseră ordin să-l însoţească până acasă.

Ultimii care mai rămăsesem am fost înghesuiţi în trei autocamioane şi am ieşit pe poarta temniţei care, după noi, s-a închis. La Teiuş, Mailat, unul dintre gardienii care ne-au însoţit, a avut neobrăzarea să ne rânjească şi să ne întindă «prieteneşte» mâna. I-am întors spatele.

În tren spre Bucureşti, civilii care ne erau parteneri de drum, înţelegând de unde venim, au alertat vagonul şi ne-au adus pâine, salam, pălincă şi fructe. Mâncam şi-i vedeam ca prin ceaţă. Când privirile mele au căzut pe prima pagină a unei gazete, mi-am dat seama că nu mai văd să citesc decât titlul articolelor.

Am ajuns duminică dimineaţa, pe la ora 2.00, în Gara de Nord şi ne-am văzut înconjuţaţi de mai multe persoane care ne-au spus că de o săptămână aşteaptă toate trenurile care vin din Ardeal. Au curs peste noi o mulţime de întrebări şi numele celor pe care îi aşteptau dar care nu mai soseau... Despre doi dintre ei, ştiam că muriseră în Aiud dar le-am spus că mai sunt încă de venit... Puteam să distrugem în ei speranţa, chiar dacă ştiam că nimeni nu a mai rămas în Aiud iar porţile închisorii au fost zăvorâte în urma noastră?

Acasă la Marin

În cartierul Grant, unde locuia Marin Dumitrescu, am bătut în lung și în lat strada respectivă, de mai multe ori. La un moment dat, Marin s-a așezat pe bordura trotuarului și a început să plângă. După 16 ani de la arestare, nu mai știa unde stă. M-am așezat lângă el, spunându-i să țină seama de schimbările intervenite în această perioadă. S-a luminat deodată la față:

- Știu! Știu unde stau!

S-a oprit în fața unei porți, unde doi copaci înalți acopereau curtea și casa.

- Vezi, Grigore? Acești copaci, sădiți de mine, erau doar până la înălțimea gardului. Uite cât sunt acum! De asta nu mai cunoșteam locul! Și casa asta când o fi apărut, că nu era aici?

A bătut ușor cu degetele în geam și o voce a întrebat speriată:

- Cine-i? Ce cauți aici, în toiul nopții?

- Mamă! Sunt eu, Marin! Deschide, te rog!

Atunci, din casă răzbătu un strigăt de disperare și bucurie, strigăt pe care l-am auzit multă vreme după acea noapte și, de câte ori mi-l amintesc, revăd scena care a urmat...

Înăuntru s-a făcut lumină și au ieșit buluc pe geam și pe ușă mama, sora lui - Silvia, o altă soră și doi bărbați, și încă vreo câțiva au venit de la casa din curte. În câteva clipe, Marin fusese înconjurat de toți ai lui: care îl strângea în brațe, care îl săruta pe față, pe ochi, care îi lua mâinile și i le pupa, unul îl mângâia, altul îl privea și încerca să se apropie de el trecând peste ceilalți... Priveam năucit! Erau ca la rugby! Când Marin a fost puțin slobozit, le-a zis cu vocea lui groasă:

- Ho! Ho! Opriți-vă! Am venit cu un foarte bun prieten. Uitați, el este Grigore Caraza. Tu, Silvia, îl cunoști deja.

Aproape aceeași scenă s-a întâmplat și cu mine...

În avântul lor, bieții de ei mă confundau cu mult așteptatul lor Marin. După ce s-au mai potolit, prietenul meu, căutând cu privirile în jur, a întrebat grav:

- Dar, tata? Tata unde-i?

- A murit acum patru ani!

- Dar nevastă-mea, Silvia?

- Te-a lăsat, mamă! Te-a lăsat și-a plecat! Nu mai știm nimic de ea.

Marin și-a îngropat fața în palme și a început să plângă mocnit...

- Nu-i nimic! Nu-i nimic! Bine măcar că vă găsec pe voi!

Reîntâlnirea cu familia

A doua zi, am plecat în căutarea fratelui meu. Mergeam greu pe stradă și simțeam nevoia să mă așez undeva pe o bancă, pentru a mă odihni. Aveam cașexie iar corpul, mâinile și picioarele îmi erau umflate până la refuz. Pe străzile pe care le-am străbătut pe jos, nu erau atâtea bănci unde să mă odihnesc și atunci m-am așezat pur și simplu pe trotuar. În două rânduri s-a întâmplat să se apropie de mine câte o doamnă și să-mi întindă niște bani.

- Vă mulțumesc, doamnă, dar nu pot primi, pentru că nu sunt cerșetor. Dacă figura mea, faptul că sunt tuns chilug și hainele ponosite de pe mine dau această impresie, nu sunt ceea ce par. Mă întorc din Aiud, după 15 ani de cazne.

De pe strada Moș Ajun nr. 32, penultima adresă a fratelui meu, am fost îndreptat să merg la Uzina Mecanică Fină din Obor. Acolo, ofițerul de serviciu a reușit să-l contacteze telefonic pe Gelu care locuia într-o garsonieră din renumitul Cotroceni. După circa o oră, mai

mulți salariați ai uzinei priveau cum se îmbrățișează doi frați după 15 ani de despărțire și plâng unul pe umărul celuilalt.

*

Cu trenul accelerat București-Bicaz am revenit pe meleagurile Moldovei. În gară la Buhuși, nu mă aștepta nici sora mea Silvia, și nici cumnatul Mihai deși îi anunțasem că voi veni.

Era o dimineață limpede de august și nici țipenie de om pe stradă. Când am ajuns în fața cinematografului, am luat-o pe strada principală Nicolae Bălcescu, la capătul căreia era strada 1 Mai, acolo unde trebuia să ajung. În fața mea, la oarecare distanță, am văzut două persoane care se grăbeau înspre partea opusă și ceva îmi spunea că îmi sunt foarte apropiați.

- Bună dimineața, am salutat. Spuneți-mi, vă rog, unde este strada 1 Mai?

După ce mi-a răspuns, domnul a dat să plece, însă l-am reținut cu o altă întrebare, la care doamna, revoltată, mă fulgeră cu privirea și i se adresă soțului:

- Hai, Mihai!

Din nou, bărbatul mi-a răspuns cu aceeași politețe, dar pentru a-mi lămuri misterul care pusese stăpânire pe mine, l-am mai întrebat ceva. Și mai revoltată, doamna îmi întoarce spatele:

- Hai, Mihai! Hai că pierdem trenul!

- Doamnă, îi zic, dacă voiți să prindeți acceleratul de Bicaz, vă pot informa că a trecut prin gară la ora 5.30, iar acum este mai bine de 6.00...

Dezorientată, doamna privea când la soț, când la mine.

- Doamnă, am continuat, dacă numele dumneavoastră este Silvia, dacă sunteți din Poiana Teiului și dacă îl așteptați pe fratele dumneavoastră care se întoarce din Aiud, pe Grigore, îl aveți în față!

A fost un moment de uluire totală, după care a urmat o explozie: cumnatul m-a îmbrățișat cu o putere de urs, hohotind de plâns, apoi a urmat sora mea, care murmură mereu printre lacrimi:

- Vai! Nu te mai cunosc! Nu te mai cunosc! Tu ești, Grigore?!?

Mai târziu, ajunși acasă, din pat a sărit un copil frumos, în vârstă de 10 ani, îmbrăcat doar într-o albă cămașă de noapte.

- Bine, mamă! Dar tu nu mi-ai spus până acum că ai un frate!

Și privindu-mă curios, încerca să afle cât mai mult despre mine, punându-mi sumedenie de întrebări la care nici nu mai aștepta răspuns:

- De unde vii? Dar de ce nu ai fost până acum la noi? Ai fost supărat pe mama?

Peste cinci zile, când îmi continuam drumul spre Piatra Neamț, pe peron, în urma trenului, alerga un copil strigând continuu:

- Nene Grigore, să mai vii pe la noi! Auzi? Să vii pe la noi, că eu te iubesc mult! Să vii, da?

*

Era într-o zi de joi, pe 13 august 1964, când trenul, obosit parcă, a oprit în gara din Piatra Neamț, în gara adolescenței și a tinereții mele, unde, deseori, mă plimbam de-a lungul peronului, conducând sau așteptând pe cineva sau, pur și simplu, numai de dragul de a vedea trenul. Când am coborât, cu mâna dreaptă am atins zidul din apropierea ușii, ca și cum aș fi întins brațul să mângâi un prieten drag, de care atât de mult timp fusesem ținut la mare distanță.

În cartierul Dărmănești, pe o străduță dintre fostele școli normale, am poposit în fața casei surorii mele Alexandrina. Cu mâna ușor tremurândă, am deschis poarta și am rămas în cadrul ei. Sora mea tocmai pregătea niște zarzavat dar văzându-mă, îmi ieși înainte și mă

Aiud însângerat

întrebă pe cine caut. Fără să-i răspund, am întreat-o unde este Victor, soțul ei, apoi Nicu și, în sfârșit, unde se află Geta. Când mi-a spus că Geta este în casă și lucrează la mașina de cusut, vocea mi s-a oprit în gât și n-am mai putut spune nimic. Această fată se născuse la aproape un an după plecarea mea de pe aceste meleaguri, iar acum avea 14 ani și eu nici nu o cunoșteam. Abia atunci am realizat adevărata dimensiune a timpului care s-a scurs... Nedumerită, Alexandrina m-a întreat:

- Dar cine ești dumneata, de îmi cunoști atât de bine familia?

Făcând un efort pentru a articula câteva cuvinte, i-am răspuns printre lacrimi:

- Eu? Un străin...

M-am întors și am dat să plec așa cum venisem.

În clipa aceea, scoțând un strigăt ușor, sora m-a prins de umăr și m-a tras înapoi:

- Grigore! Tu ești, Grigore?!!

*

Când soarele scăpăta încă, am ajuns în autogara din Târgu Neamț dar, ca și la Buhuși, nu mă aștepta nimeni. Mergând pe strada principală, după ce am trecut de biserică, prin dreptul oficiului poștal am observat un bătrân care m-a privit lung. M-am oprit și eu o clipă, dar dându-și seama că nu sunt ceea ce căuta, bătrânul își văzu de drum. După ce am mai mers puțin, pe partea stângă am văzut o casă care semăna cu cea a familiei mele, din Poiana Teiului, însă mult mai mică. Scoțând biletul unde fratele meu îmi notase numărul, mi-am dat seama că eram în fața casei noastre.

De la poartă, un câine mare m-a și luat în primire. Nu mă temeam de câini pentru că îmi erau dragi și, după ce le întindeam mâna și vorbeam cu ei, aceștia ori se așezau pe două labe și deveneau cumiți, ori mișcându-și coada prietenos îmi lungeau mâna. Așa s-a întâmplat și cu acest câine, și prieteni am rămas cât am stat în Târgu Neamț. Nu același lucru însă s-a petrecut cu gânsacul care governa peste un cârd de găște. Am dat să mă apăr, dar nu prea am reușit căci m-a prins puternic de pantaloni și mă bătea cu aripile...

Din casă, a ieșit în grabă una dintre surorile mele și căutam să-mi dau seama cine este...

- Tu ești Olga sau Mărioara?

- Vai, Grigore! mi-a răspuns cu voce foarte tristă. Sunt Olga...

Când plecasem, avea doar 17 ani iar de atunci trecuseră 15 ani. Cum s-o mai recunosc?

În casă, am întâlnit-o pe mama, de fapt am bănuit că-i ea, fiind singura femeie în vârstă care se afla în cameră. După ce i-am sărutat mâna și am îmbrățișat-o, m-a strâns în brațe îndelung, mi-a prins mâinile și mă întreba neconținut:

- Tu ești, Grigore, dragul mamei?!?

Nu aștepta răspunsul meu, se depărta la oarecare distanță, se apropia, din nou se întorcea și mă privea fix:

- Grigoriță, mamă, tu ești?

Și iar, și iar, mă tot întreba și spunea înăbușită de uimire și de durerea atâtor ani cât îi fusesem luat:

- Nu se poate! Chiar ești tu, Grigoriță?!?

Începuse să se însereze când, în casă, a intrat bătrânul pe care îl întâlnisem și care mă privise lung, pe stradă. În clipa aceea, am realizat că este tata.

Mă așteptase de dimineață la autogară și, văzând că n-am ajuns cu nici unul din autobuzele de la Piatra Neamț, a făcut schimb cu Olga pentru a veni să mănânce.

- Va să zică tu erai, Grigoriță? Am bănuit eu, însă nu eram sigur....

CAPITOLUL VIII

“E-o lege a șoimilor: până la capăt”. (Cicerone Theodorescu)

Alexa

Când spun gardian sau temnicer, mă încercă în egală măsură un sentiment de silnicie și dispreț, deși printre aceștia au fost și oameni mai buni, foarte buni sau chiar excepționali. Puțini, foarte puțini, dar au fost totuși, iar unul dintre ei, de fapt singurul pe care l-am întâlnit în toată viața de detenție, a fost Alexa, al cărui nume de botez, din păcate, nu i l-am știut niciodată.

După evadarea celor trei deținuți din Aiud, celebră prin strategia pusă la punct de ei înșiși și curajul deosebit izvorât din disperare, pentru noi, întemnițații, perioada 21 - 31 decembrie 1952 a fost un prăpăd, un dezastru, un adevărat iad instalat în incinta închisorii.

Gardienii și-au dat arama pe față, arătând exact cine sunt. Ardeleanu urla ca o hienă înfometată când ridica bâta deasupra capului pentru a o coborî cu strășnicie peste oasele noastre; se dezlănțuia în el animalul, cu toată sălbăticia și ferocitatea sa. Urmas Barabaș - român de origine maghiară, Liță - țigan ungar și Dumitru Năstase din Vaslui, comuna Codăiești. Din această comună, în temnița Aiudului, era dl. Corcoțoiu, împreună cu doi fii ai săi, dintre care unul jurist, fost director al închisorii din Piatra Neamț, și celălalt economist. La această familie, Dumitru Năstase fusese argat în curte, iar când a dat cu ochii de foștii lui stăpâni i-a bătut cu sete, consecvent, fără nici un motiv. M-am gândit mult la această întâmplare și mi-am zis: să te păzească Dumnezeu de domnia celor mici, urgia prostului și răzbnarea moșicului! De asemenea, mai erau Biro, Pavel Moldovanu, Marcu Vasile și cei trei frați Maier, Mailat, Sas Pamfilie și alții. Până să ajungeam în Celular, cădeam de mai multe ori în genunchi sau ne prăbușeam la pământ sub bâtele acestor asasini, acestor mizerabili călăi.

Când am ieșit de la schimbul III, am văzut un coridor de gardieni, care începea din poarta fabricii, continua în prima curte dintre celulele de izolare și fabrică, apoi cotea în partea stângă, trecea prin fața Secției I și ajungea până la Celular. Din câte știu, temnița avea 275 de gardieni dar în acel cordon cred că erau cel puțin 220-230. Îmbrăcați în albastru, fiecare având în mână bâte, răngi, bucați de metal, picioare de pat sau tulpini de arbuști, formau un culoar sinistru, numai al morții.

Unul câte unul, în șir indian, încercam să trecem pe sub ploaia de lovituri. Bătele se lăsau cu trosnet în cap, pe umeri, spate sau în picioarele deținuților care se poticneau, cădeau în genunchi sau rămâneau pe pietrișul din curte. Când, în sfârșit, intram în Celular, acesta îmi părea un mic rai față de cele prin care trecusem. Același lucru se întâmpla cu noi și la plecarea din Celular înspre fabrică, la ora 12 noaptea, când mergeam în sala de mese, unde luam terciul - adică un polonic de 300 grame de făină puțin fiartă în apă.

Circa 20-25 de inși dintre noi, socotiți mai periculoși, aveau lanțuri, între care Dumitru Oniga - subinginer și poet, din Stupca lui Ciprian Porumbescu, și Dumitru Cristea - dobrogean, tot subinginer, coleg și prieten cu primul. Dacă Dumitru Oniga a fost și rămâne un erou al temnițelor, al credinței în Dumnezeu și al dragostei de patrie, Dumitru Cristea a fost un adevărat martir.

Pentru a-i observa mai bine pe cei legați în fiare, gardienii se aplecau, apoi îi așteptau cu bătele înălțate deasupra capului. Într-una din zile, când mă întorceam din fabrică în Celular, în fața mea mergea Dumitru Cristea, pus în lanțuri și abia respirând. În momentul

Aiud însângerat

când Ardeleanu a ridicat bâta pentru a-l pocni, printr-o mișcare rapidă am sărit în fața lui primind de bunăvoie trăsnetul care a urmat, în felul acesta scutindu-mi prietenul de încă o lovitură ce i-ar fi putut fi fatală. Din creștetul capului, apoi pe șira spinării și până în călcâie, am simțit ca și cum m-ar fi pătruns un fier roșu pentru a mă despica în două. Am auzit clar cum mi-a pocnit țeasta și s-a clătinat ceva în cap, după care m-am prăbușit iar sângele mi-a inundat fața și umerii, țâșnind pe gură, pe urechi și pe nas. Ardeleanu a ridicat din nou bâta și m-a pocnit, așa cum eram - lungit la pământ.

- Lasă-l, măi! Lasă-l că-l omori! N-auzi? Oprește-te!

Cuvintele parcă veneau din altă parte, tot mai stins, până ce au dispărut definitiv. La intrare în Celular, m-am simțit dus pe brațe de cineva, care a descuiat celula 78, a împins ușa cu piciorul și m-a așezat pe pat.

Când am deschis ochii, am rămas mut de uimire: era gardianul Alexe...

Ceea ce făcuse pentru mine implica un risc prea mare, care depășea cu mult statutul pe care îl avea, cel de gardian al închisorii.

În momentul când a părăsit celula, Alexa a murmurat cu privirile în lacrimi:

- Copil al suferinței! Copil al suferinței!...

*

În acea perioadă, schingiuirile și ororile abătute asupra deținuților din Aiud au fost dirijate de comandantul Dorobanțu care era prezent la toate silniciile și alerga de la un gardian la altul, strigându-le:

- Lovește, Adeleanu! Trage-i, Barabaș! Arde-l, Liță!

Într-una din ultimele zile ale lui decembrie 1952, tocmai trecut prin furcile caudine ale coridorului de foc, mi-am dat seama că gardianul care încheia acel șir funest nu avea nici o bâta și nici nu lovea vreun deținut. Era tot Alexa.

Văzându-l cu mâinile goale, Dorobanțu a venit în fața lui și i-a strigat spumegând de mânie:

- Lovește, Alexa! Lovește, ce stai?!

De această dată, răspunsul lui Alexa m-a uimit și mai mult:

- Eu nu lovesc! Lovește dumneata, tovarășe comandant!

Intrând în sala de mese, mi-am zis că acestui om i s-ar cuveni o statuie înălțată în timpuri mai bune, chiar în acel loc.

În noaptea de 31 decembrie, când am mers pentru a ne lua terciul, Alexa stătea exact acolo unde îl înfruntase pe Dorobanțu cu doar câteva zile în urmă. Când am trecut pe lângă el, s-a apropiat și mi-a șoptit de abia auzit:

- Copil al suferinței! Europa Liberă deja a vorbit de ceea ce se întâmplă cu voi aici...

Așa că stai liniștit, totul o să se termine în cel mai scurt timp.

În timp ce mâncam cu bunul meu prieten Ștefan Olaru, din Piatra Neamț, i-am mărturisit în șoaptă cele spuse de Alexa, Fănică fiind un om de mare încredere. Era ora 24.00 când în depărtare am auzit ceva bubuituri, semn că anul 1953 își intra în drepturile sale.

*

În toamna lui 1953, lucram la un gater din curtea fabricii. Sima Tănase, din Soveja-Vrancea, șef de la tâmplărie mecanică, în afara faptului că nu-l prea ajuta capul, mai era și rău. În urma unei reclamații a acestui individ, am fost dus din fabrică direct în Zarcă și aruncat într-o celulă goală. Deși era o toamnă târzie și foarte friguroasă, am dormit jos, fără pătură și fără să mi se dea mâncare, iar a doua zi, seara, am fost scos în fabrică. După ce am fost pedepsit încă o dată în urma denunțului acestui cetățean, am mers la dânsul și i-am spus:

- Ascultă, bade Sima! Eu n-am de gând să mor în Aiud, iar pe dumneata te voi căuta acasă, acolo unde stai, în Vrancea, nume și faimă pe care le-ai batjocorit, având în vedere că de acolo s-au ridicat cei șapte feciori ai bătrânei Vrâncioaia. Rezultatul a fost că, în seara aceea, în loc să merg în Celular ca să mă odihnesc pentru o altă zi de muncă, am fost dus în pumnii și picioarele unui gardian și apoi împins pe ușa Zărcii. Acolo, însă, unde întrevedeam o altă noapte cumplită, de serviciu era... Alexa.

Zâmbind, m-a dus într-o celulă și mai târziu mi-a adus o gamelă plină de fasole, doar boabe, de la bucătărie. Punându-și degetul la gură în semn că trebuie să tac, s-a dezbrăcat de șubă, spunându-mi să mă învelesc în ea și să dorm. A stat toată noaptea cu ochii pe geam să vadă dacă nu vine în inspecție ofițerul de serviciu. Poate să fi fost miezul nopții când Alexa a deschis ușa în fugă și mi-a luat șuba, aruncându-și-o pe umeri.

- Vine un drac!

După ce acel "drac" a trecut, mi-a adus din nou șuba care mi-a fost și saltea și velință, timp în care el s-a plimbat pe coridor, în frig, iar eu am dormit păzit de acest om cu suflet atât de mare.

*

O altă întâmplare cu Alexa a avut loc tot în Celular, în aceeași celulă 78. Fusesem pedepsit să stau zi și noapte într-una din carcerele de la parter, situată chiar între celula 78 și camera mare. Era atât de strâmtă, încât nu puteam nici să mă întind, și nici să stau măcar pe vine. După ce s-a dat stingerea la ora 22.00, ușa carcerii s-a deschis încet și Alexa mi-a făcut semn să merg să mă culc în celula mea. Până dimineața, a rămas în ușa Celularului pentru a veghea, în eventualitatea că ofițerul de serviciu sau comandantul ar vrea să inspecteze secțiile și posturile unde supraveghează gardienii.

Nu știu dacă cineva, întemnițat fiind, a mai încercat atâta bucurie pe care am trăit-o eu în acele momente. Parcă mâna lui Dumnezeu plana asupra mea, parcă Maica Domnului mă acoperea iar îngerul păzitor nu mă pierdea din priviri.

*

Pe la sfârșitul primăverii anului 1957, când Alexa ieșea din schimb pentru a merge în familie, ofițerul politic l-a luat din poartă ordonându-i să se dezbrace. La percheziție, a găsit asupra lui scrisoarea unui deținut, care trebuia să ajungă la București. Eterna trădare a lui Efiartes și a lui Iuda revenea din nou după mii de ani. Alexa a fost dus imediat într-o celulă de la etajul I, aripa dreaptă, orientată înspre apus, pe acolo trecând zilnic gardieni care îl scuipeau și îl loveau.

Mă aflam în D.O. când un deținut care venea din Aiud mi-a spus că Alexa a fost condamnat de Tribunalul Militar. În 1964, în urma decretelor de grațiere, după ce au fost puși în libertate toți deținuții politici, a ieșit din temniță și Alexa. Bietul de el însă a fost în permanență urmărit și așa, ca din «întâmplare», o mașină l-a accidentat mortal în plină stradă.

Mă simt obligat și mi-am propus chiar în programul meu de viitor să-l caut pe Alexa, să ajung la cimitirul unde se află pentru a îngenunchea măcar o singură dată în fața mormântului său.

Ani de zile, atât în țară, cât și în străinătate, în toate bisericile pe care le-am vizitat i-am aprins o lumânare și m-am rugat lui Dumnezeu pentru sufletul lui bun. Frate Alexa, dormi în pace și «cerul să-ți fie deschis!»

Aiud însângerat

Biriș

În urma decretelor de grațiere din 1964, s-a eliberat și Victor Biriș. Câțiva ani mai târziu, în gara din Mediaș, întâlnindu-l întâmplător, un fost camarad de temniță îi zise:

- Ei, Victore, ce zici de poziția ta din Aiud?!

În gară, tocmai intra un accelerat care venea de la Cluj. Prinzându-l de braț, i-a spus:

- Un moment, te rog!

Și Biriș a plecat în grabă ca și cum ar fi văzut pe cineva care nu trebuia pierdut, îndreptându-se spre trenul care sosea. În doar câteva clipe, de pe peron, Biriș făcu un salt, ajungând exact sub roțile acestuia...

«- Ce faci, Alecule? întrebă Victor Biriș.

- Bine! îi răspunse prințul. Dar tu ce faci, ce cauți acolo? Tu, Victore, crezi că, într-adevăr, e bun locul unde stai?

- Da, sunt convins că este bun.

- Și, dacă vei ajunge la convingerea că alegerea ta nu este bună, ce vei face?

- Mă voi sinucide! veni răspunsul...

- Ei, bine, Victore, te vei sinucide!"

Acesta a fost deznodământul dialogului dintre cei doi foști camarazi și prieteni.

*

În vara anului 1965, mă afluam într-un tren accelerat care venea de la București. Ieșisem pe coridor și, cu geamul deschis, admiram frumusețile naturii care se desfășurau prin fața ochilor mei. Trenul și-a încetinit viteza, pentru că deja intrasem în gara Mărășești. Deodată, în fața ochilor mei, se profilă maiestuos Mausoleul Eroilor din primul război mondial. Fulgerător, m-am văzut în urmă cu mulți ani în Aiud, în celula 253, lângă generalul Gabriel Negrei: «Îmi promiți?»

Am intrat grabnic în compartiment și mi-am luat geanta din plasă, apoi mi-am vizat biletul pentru un alt tren și am plecat către Mausoleu.

Cu ajutorul unui ghid care se afla acolo, am găsit mormântul celebrului erou pe care îl căutam. M-am rugat la o oarecare distanță și apoi, în genunchi, am parcurs cei câțiva metri până am ajuns la placa și crucea pe care era incrustat numele lui. Am aprins nu una, ci câteva lumânări, specificând că prima este din partea generalului Negrei, cel care, pe frontul de la Mărășești, a fost decorat cu cea mai mare distincție românească pentru ofițeri - Ordinul «Mihai Viteazul».

M-am desprins greu de acele locuri unde era concentrată elita armatei române, eroii legendari ai neamului românesc, cei care au salvat România poate în cea mai grea situație prin care neamul românesc a trecut în decursul istoriei sale. De acolo și până în gară, nu mi-am mai putut stăvili lacrimile... Încercând să-l ghicesc pe generalul Gabriel Negrei sus de tot, în cer, i-am șoptit:

- Domnule general, mi-am respectat promisiunea și socot că nu mi-am făcut decât datoria!

Silvia

După mai bine de 15 ani, adică în septembrie 1964, m-am reîntors pe locurile natale. Nici satul meu, nici satul Silviei - Gura Hangului - nu mai erau la vedere, dispărând sub apele lacului de la Bicaz.

Benedict Hotnog mi-a spus că Silvia se căsătorise și locuia în satul Bistrița (astăzi Alexandru cel Bun), în apropierea mânăstirii cu același nume.

Într-o după-amiază tristă de toamnă, cu un cer tulbure ca și sufletul meu, am bătut în poarta Silviei. A venit la gard, cu aceiași ochi albaștri ca și cerul, peste care trecuseră nori grei și furtuni, dar care însă nu i-au putut răpi nimic din frumusețea de odinioară. Mirată, m-a întrebat cu cine doresc să stau de vorbă. Am privit-o adânc în ochi... Vocea îmi scăzuse și cuvintele îmi erau sugrumate de emoție. Era reîntâlnirea la care visasem de atâtea ori în temniță, cu o încărcătură de trăiri și sentimente care, adunate ani în șir, stăteau să năvălească toate parcă într-o singură clipă...

- Nu vă voi spune doamnă cine sunt și de unde vin, înainte ca dumneavoastră să mă recunoașteți, i-am zis...

Silvia m-a privit lung și atent în adumbriri vălurite de tristețe, încercând să mă găsească în chipurile cunoscute demult. Deodată, se luminează la față:

- Grigoriță!

Și-a acoperit fața cu mâinile și izbucni într-un plâns adânc și încărcat. A deschis poarta și mi-a făcut semn să intru, căci vocea parcă îi pierise de tot...

O priveam mut și voiam să cred cu toată ființa că pășesc alături de ea în grădina cu flori, printre cireșii înălbiți primăvăratec, într-o lume care părea cândva că ni se deschide pentru totdeauna...

În casă, nici unul dintre noi nu putea spune nimic însă în mintea fiecăruia se derulau imaginile trecutului nostru atât de frumos, dar atât de scurt. Deși aveam să ne spunem multe, după îndelungă tăcere am început cu greu să vorbim. Parcă se simțea vinovată că am găsit-o căsătorită...

Cu ochii plecați ca și cum ar fi vrut să-și ascundă lacrimile, îmi vorbi stins, dar cu aceeași voce caldă pe care o știam și în care ghicisem durerile înmănunchiate ale anilor cât nu ne văzusem.

- Te-am așteptat, Grigoriță, șapte ani... N-am știut nimic de tine, nici măcar dacă mai trăiești. Îmi pierdusem până și nădejdea că ne vom mai revedea vreodată...

- De 15 ani te visez, Silvia, și te-am purtat cu mine din temniță în temniță și din celulă în celulă...

Silvia avea un copil în vârstă de 5-6 ani, care, intrând în casă și văzând-o pe maică-sa plânsă, o tot întreba:

- De ce plângi, mamă?

Neprimind nici un răspuns, și-a întors privirile înspre mine ca să se convingă dacă nu cumva eu sunt motivul tristeții care o cuprinsese pe mama lui și, văzându-mi ochii înroșiți, îmi zise ghiduș:

- Aha! Te-am prins! Și tu ai plâns!

Cu privirile numai în pământ, Silvia nu-i răspundea copilului, ci îl tot mângâia pe creștet șoptindu-i să stea cuminte pe pat sau să meargă afară, să se joace.

Trecuseră cam doi ani de la această întâlnire și, într-o zi, pe Bulevardul Republicii înspre gară, am văzut-o pe Silvia, cu băiatul și cu un domn înalt, despre care am bănuț că nu poate fi decât soțul ei. Când am ajuns în dreptul lor, am salutat înclinând capul dar copilul, care mă cercetase deja din priviri, îi strigă domnului:

- Tăticule! Tăticule! Asta-i omul care a venit atunci la mama!

Silvia s-a întors râzând:

- Taci, drace, din gură! Grigoriță, vino te rog să ți-l prezint pe soțul meu!

M-am supus, iar acest domn cu maniere deosebite mi-a spus că știe despre mine numai lucruri frumoase și este mândru că am fost prietenul soției sale.

Am mers împreună la un restaurant și am cinstit o cupă cu vin de bucuria acestei minunate întâlniri iar la despărțire au insistat să le fac o vizită, în familie, ca să stăm de vorbă pe îndelete.

Aiud însângerat

- Știu cât ați iubit-o, mi-a spus soțul Silviei, și vă asigur că și Silvia v-a iubit foarte mult... Ori de câte ori vorbea despre dumneavoastră, privea pierdut undeva departe, iar ochii i se umpleau de lacrimi...

Generalul Nicolae Dăscălescu

Din partea de vest a satului Girov, pornește un deal care ține până în Piatra Neamț, învecinându-se cu dealul Balaurul și cartierul Vânători, situat în partea de sud-est a orașului, unde se află o unitate militară - Regimentul 15 Dorobanți. Acest regiment și-a căpătat numele de faimă în războiul din 1877, când, la Plevna, în fața redutelor Grivița I și Grivița II, ostașii nemțeni au cucerit aceste mari bastioane și au înfipt drapelul românesc pe redută.

Pe acest deal, încă din primăvară când se arăta firul ierbii, până târziu, toamna, putea fi văzut un bătrân cu o barbă albă ca a lui Moș Crăciun, purtând o turmă de vreo 20-25 de cârlani adunați din tot satul. Păzitorul nostru de oi purta o traistă pe umăr, în care avea ceva merinde și câteva cărți, însă foarte mult timp din zi îl petrecea admirând dealurile și munții din jur. De niște aduceri aminte, privirile bătrânului când se luminau, când se întristau până la lacrimi.

Pe același deal, recruții din unitatea militară a Regimentului 15 Dorobanți făceau instrucție și teme de luptă. Mai multe zile la rând, un locotenent încercase o temă de luptă care nu-i reușea deloc pentru că formația militară cu care se antrena îl dădea de fiecare dată peste cap.

Urmărindu-i acțiunea, bătrânul se apropie de el și, zâmbindu-i cu blândețe, îi întocmi o temă de luptă atât de apărare, cât și de atac. Necăjit de faptul că până și un cioban știe mai multă tactică de luptă decât el, se răsti la acesta și-l alungă.

Bătrânul oier plecă și în colțul gurii îi apărură un zâmbet amar.

Trecu un an de la această întâmplare și, într-o zi, un ofițer și un grup de soldați veniseră la instrucție pe același deal. Atent la mișcările militarilor, același bătrân dădea dezaprobat din cap. În cele din urmă, se apropie de ofițer și îi zise:

- Domnule locotenent, anul trecut mi-ați vorbit urât și m-ați alungat când v-am spus că tema pe care o aplicați nu este bună. Și dovadă a acestui lucru este că pe umărul dumneavoastră n-a mai apărut nici o stea. De data aceasta, vă rog să mă ascultați.

Calm, cu multă siguranță, păzitorul de oi întocmi un plan de bătălie, în fața căruia locotenentul rămase mut de uimire.

- Cine sunteți dumneavoastră și ce grad ați avut în armată?

- Numele meu n-o să vă spună nimic, îi răspunse bătrânul, dar ca militar am fost general de armată.

Fulger parcă trecu peste ochii ofițerului, călcăiele îi scăpărară în poziția de drepti și cu mâna la caschetă salută:

- Să trăiți, domnule general!

Bătrânul zâmbi, se întoarse și plecă la oile lui, în timp ce locotenentul încremeni în poziție de drepti și nu-și mai putea reveni din uimirea ce îl cuprinsese. Cu planul de luptă făcut de "oier", tânărul ofițer a fost înaintat în grad și citat pe armată. Comandantul regimentului avu însă curiozitatea să-l întrebe cum reușise să realizeze un plan atât de iscusit, în felul acesta ofițerul fiind nevoit să spună că adevăratul strateg este un cioban, fost general de armată.

*

În campania din Răsărit, în afară de un bun camarad și conducător de oști, Nicolae Dăscălescu a fost un om cu suflet mare și, totodată, un bun creștin. Avea grijă întotdeauna de ostașii lui și se simțea îndatorat față de oricare cetățean întâlnit în drum. Astfel, pe frontul din

Rusia, a salvat câteva mii de civili de la o moarte sigură prin înfometare, civili de toate vârstele, dar în special femei, copii și bătrâni.

Între cele două fronturi, în vale se afla un sat populat de circa 2.000 de oameni, izolat de restul lumii și prădat de înșiși ostașii sovietici. Neavând posibilitate de comunicare și nici de a se alimenta, zilnic mureau cu sutele, căci de 4-5 săptămâni, de când erau între fronturi, nimeni nu le venise în ajutor. Cu multe riscuri, generalul Nicolae Dăscălescu trimitea în sat ostași români încărcăți cu alimente.

Și frontul a înaintat înspre inima Rusiei, ca apoi să se întoarcă la bază și să pornească înspre apus, de această dată nu alături de ostașii germani, ci împotriva lor. De la Cotul Donului și Marea de Azov, generalul Nicolae Dăscălescu și ostașii români au ajuns în Munții Tatra, iar la sfârșitul războiului până aproape de Praga. Era cunoscut sub numele de «Eroul din Munții Tatra». După acel trist 9 mai 1945, generalul și ostașii români au făcut cale întoarsă pe jos, de la Praga la București, trecând prin Budapesta și intrând în țară pe la Curtici-Oradea.

În anul 1950, în trecere spre Moscova, Gheorghe Gheorghiu-Dej a mers și la Praga, unde secretarul general al Partidului Comunist Cehoslovac l-a întrebat de soarta generalului Dăscălescu, cerându-l ca specialist pentru instruirea armatei cehoslovace. La Moscova, Stalin l-a întrebat pe Dej de același general care, deși inamic, salvase de la moarte circa 2.000 de nevinovați. După ce s-a întors din Rusia, Gheorghiu-Dej s-a interesat la subalternii săi cine este generalul Dăscălescu, cerând să fie adus în fața lui.

Într-o celulă a închisorii Jilava, arhiplină, un gardian întrebă care este generalul Dăscălescu. Spălat, bărbierit și îmbrăcat cu hainele pe care le avea la magazie, generalul Dăscălescu a fost dus cu o mașină la Gheorghiu-Dej. Au urmat mai multe întrebări, după care i s-a spus că este liber, fiind condus până în stradă. Spre marea sa uimire, când a văzut că nimeni nu-l mai urmărește, generalul a rămas mult timp pe gânduri, neștiind încotro să apuce. S-a hotărât s-o ia înspre satul natal, la singura ființă apropiată pe care o mai avea în viață - o soră văduvă, săracă și care locuia în casa părintească din ținutul Neamțului.

Comuna Girov își primea într-una din zile un fiu, plecat încă de tânăr și reîntors acum bătrân. Cu pensia de 80 de lei pe care conducerea comunistă i-o dădea lunar acestui fost general de armată, erou atât pe Frontul din Răsărit, cât și pe Frontul din Apus, Nicolae Dăscălescu avea voie să moară de foame, neposedând nici un fel de avere.

Chiar dacă toți îl cunoșteau și îl iubeau pe acest mare om de stat, nimeni nu putea să îl ajute, așa încât, pentru a nu fi povară pentru sora și nici pentru nepoții săi, păzea cârlanii satului, pe dealul din Vânători.

*

După alte două luni de la această întâlnire, un colonel comandant de regiment și un ofițer inferior urcau dealul pentru a-l întâlni pe bătrânul păzitor de oi. Au discutat cu el, spunându-i dorința superiorilor de la București. De la această întâlnire, au mai trecut câteva luni și generalul nostru a primit o înștiințare că de la 128 lei, pe care îi câpătase la ultima mărire, pensia i-a fost stabilită la 2.500 lei. De asemenea, i se comunica faptul că, la sărbătorile naționale ale RSR, va putea purta hainele militare și decorațiile câștigate pe Frontul de Vest, va putea merge la București, unde va sta în tribună cu cei mari, în Piața Aviatorilor, primind defilarea care va avea loc de sărbătoarea respectivă. Totodată, i s-a interzis de a mai păzi oile satului pe deal.

*

În luna iulie 1969, l-am vizitat la Spitalul «Dr. Angelescu» din Piatra Neamț, într-o rezervă de la etajul doi. Ieșiți pe coridor, am stat de vorbă cred că mai bine de trei ore. Mi-a

Aiud însângerat

istorisit multe lucruri din zbuciumata lui viață, confirmându-mi și ceea ce știam eu despre dumnealui.

- Am avut noroc, mi-a mărturisit, că n-am apucat să fiu judecat și am scăpat doar cu câteva luni de închisoare.

Pensia de 2.500 lei nu a fost niciodată ridicată integral de el, ci maxim o treime, în jur de 800 lei, și numai în cazuri excepționale 900 de lei, pentru a-și asigura o viață de spartan, cum spunea dânsul. Pentru restul banilor semna și-i oferea copiilor săraci, văduvelor, orfelinatelor, spitalelor, azilelor de bătrâni etc.

De la ieșirea din Jilava, nu a părăsit niciodată satul natal Girov sau orașul Piatra Neamț pentru a merge la vreo defilare străină lui și poporului român, nu a mai îmbrăcat haina militară și nu a răspuns niciunui apel al autorităților comuniste.

Când ne-am despărțit, mi-a spus cu adâncă tristețe:

- Vino să mă mai vezi că nu peste mult timp mă duc dincolo.

Am mai fost, într-adevăr, în două rânduri la el.

Pe la jumătatea lunii septembrie 1969, în fața Casei de cultură am văzut drapelul românesc îndoliat. În hol, pe catafalc, l-am recunoscut pe cel care a fost generalul de armată Nicolae Dăscălescu, Eroul de la Stalingrad și Eroul din Munții Tatra, erou al atâtor bătălii și erou în viața civilă. Am îngenuncheat.

Câteva ore mai târziu, o coloană nesfârșită de oameni urma cortegiul funebru. Însmormântarea era făcută de primăria orașului pentru că decedatul fusese sărac și nu mai avea pe nimeni.

În fața Liceului «Petru Rareș», cortegiul s-a oprit, însemn al despărțirii de instituția unde fostul elev a primit lumină, fiind premiant pe tot parcursul anilor de studiu. Cei care priveau și foarte mulți elevi s-au alăturat acestei nesfârșite coloane pentru a-l conduce pe ultimul drum pe acest om iubit de toți. Am numărat 34 de generali, în majoritate străini, printre care și francezi. L-am însoțit până la cimitir, ca un ultim omagiu adus acestei mari personalități a neamului românesc.

Plecat fără voia mea de pe meleagurile dragi și revenit după aproape 8 ani, am mai îngenuncheat o dată la mormântul lui. Și, în sfârșit, când am fost nevoit să-mi părăsesc țara, plecând în exil, m-am trezit din nou în fața mormântului acestui om, cu ochii scăldați în lacrimi:

- Nu mai pot îndura atâta nedreptate! Iartă-mă că plec! Nu mai pot! Mă duc să mor pe alte meleaguri!

La Liceul «Petru Rareș»

La o oră de biologie, profesorul care ținea locul titularului, respectiv al doamnei Luminița Krausz - aflată în concediu de maternitate, a atins problema viselor. A tratat această problemă în derâdere și fără să dea o explicație precisă. Observând însă că discut în șoaptă cu colegul meu de bancă și sesizând că am o altă părere, mi-a cerut să o expun. Am explicat că sunt trei feluri de vise: datorate agenților externi, datorate refulării sau dorințelor puternice din timpul unei zile și, în sfârșit, vise premonitorii sau filozofice. Cerându-mi să le detaliez, am vorbit despre primele două categorii, specificând că ultima este de o cu totul altă natură.

Insistând să vorbesc și despre a treia, am explicat că sursa lor vine pe o altă cale și are în ea ceva divin. Cu o oarecare ironie, profesorul m-a întrebat dacă eu cred în existența lui Dumnezeu. Răspunzându-i că da și în mod nelimitat, mi-a cerut să-i explic acest fapt. Pentru început, i-am relatat o întâmplare reală, petrecută pe țărmul mediteranean al Franței, legată de Fericitul Augustin, care căuta argumente de existență a lui Dumnezeu pentru a scrie o carte pe înțelesul tuturor.

Într-o dimineață, când soarele încă nu răsărise, acesta se plimba pe plajă, căutând să pătrundă cât de cât sferile cerești. La un moment dat, în fața lui vede un copil de o frumusețe

angelică, având, după propria-i apreciere, vârsta sub doi ani. Dezbrăcat cum era, la doar câțiva metri de apa mării copilul făcuse cu mâinile o gaură în nisip. Cu o insistență cum numai un copil de vârsta lui o poate avea, își umplea pumnișorii cu apă apoi mergea până la gaura din nisip, unde o vărsa. Privea cu nedumerire cum apa dispărea în câteva clipe. Și iarăși, copilul mergea și își umplea pumnii cu apă, se întorcea în grabă, o vărsa în nisip, dar apa se făcea nevăzută. Minunat de cele văzute, Fericitul Augustin îl întrebă:

- Dar ce faci acolo, minunea lui Dumnezeu?

Copilul, în modul cel mai firesc posibil, îi răspunse:

- Nu vezi ce fac? Vreau să mut marea în gaura asta!

- Păi, bine, tu nu vezi ce mare este marea? Cum ar putea să încapă într-o gaură atât de mică?!?

- Fac exact ceea ce vrei tu să faci! Vreau să mut marea în gaura asta mică, pe când tu vrei să-l încapi pe Dumnezeu în mintea ta îngustă!

Realizând că se află în fața unei minuni, Fericitul Augustin s-a lovit cu palma peste frunte, ca și cum ar fi vrut să se trezească dintr-un somn adânc. Ridicându-și privirile, și le îndreptă din nou înspre copil, însă acesta nu mai era acolo și doar urmele de pași pe nisip, care se pierdeau până departe, mai atestau prezența unei făpturi reale pe plajă... Întâmplarea este reală și a fost consemnată atât în presa timpului, cât și în diferite cărți.

După ce am relatat acest fapt, în sală s-a făcut liniște, iar eu - parcă încurajat și mânat de cineva din spate, am continuat să vorbesc de cele 12 argumente raționale despre existența lui Dumnezeu, după Toma D'Achino, Anselm de Cantembury, René Descartes și Immanuel Kant, pe care le-am auzit și învățat în Aiud, de la marele teolog Nichifor Crainic.

Deși foarte mirat de cele spuse de mine, profesorul nu m-a contrazis, iar în următoarele două ore încă am mai vorbit ceva în legătură cu acest subiect. Mulți dintre colegii mei și-au luat notițe, apoi, în pauze sau după cursuri, mi-au cerut mai multe explicații. Mi-am dat seama că ceea ce fac implică asumarea unei mari responsabilități în fața conducerii comuniste, dar aspectul în sine nu m-a determinat să mă opresc, ci din contra, le-am vorbit foarte mult colegilor, hotărât și convingător.

Unul dintre colegii mei, C.C., infam informator al Securității, m-a vândut acesteia precum Iuda Iscarioteanul și nouă luni mai târziu, pe 21 ianuarie 1970, căpitanul de securitate Ionașcu Guiță mă aresta din biroul unde lucram la Industria laptelui.

Comandantul Securității, Ioan Popa, a trimis un grup de securiști, între care cpt. Rusu de la Consiliul Securității Statului București, cpt. Nicolau și cred că era și maiorul Marian Brădeanu. După ce mi s-a perchezitionat casa, am semnat declarația în dreptul consemnului arestat. Întrebat fiind de cpt. Rusu cui vreau să las în custodie lucrurile pe care le aveam, mi-am cerut permisiunea să le scot în curte și să le dau foc. L-au obligat atunci pe proprietarul meu, dl. Popa, fost colonel în armată, pensionar dar coleg de birou cu mine la Contabilitate, să ia în custodie mica mea proprietate.

*

Am fost anchetat în stare de libertate în perioada 21 ianuarie - 31 martie 1970.

În timpul întrevederilor, distanța dintre mine și ofițerul anchetator era doar lățimea biroului la care ne aflam. Fiind conștient și stăpân pe propriile mele puteri, am reușit în mai multe rânduri, captându-le privirea anchetatorilor mei, să obțin ceea ce eu doream. Aveam în fața ochilor experiența unui mare luptător sud-american care a relatat într-o carte o mare victorie obținută asupra unui om de temut în toată regiunea respectivă. Iat-o: «Privește cu îndârjire, țintește cu încăpățănare pe cel ce te privește! Dacă își lasă privirile în pământ, va fi robul tău, dar niciodată nu ceda pentru că, în acest caz, vei fi tu victima lui».

Cpt. Rusu era un tip foarte inteligent și, având în vedere că era și un bărbat frumos, l-am întrebat într-o zi de ce nu s-a făcut artist, pentru că i-ar fi stat mai bine decât securist anchetator. A zâmbit, nu mi-a răspuns, dar mi-a spus că a constatat că mă ocup cu hipnoza.

Aiud însângerat

Pentru a evita această stare de lucruri, m-a rugat să mut scaunul din fața biroului în spatele ușii, fiind o distanță apreciabilă. În tot timpul anchetei care a urmat, locul meu a fost în permanență acolo.

*

Între timp, Codul penal fusese modificat și în loc de art. 209 - în baza căruia a fost trimisă în judecată majoritatea zdrobitoare a condamnaților politici - acum era art. 166 al noului Cod penal.

Pe 11 iunie 1970, Tribunalul Militar Iași a deplasat pentru prima dată la Piatra Neamț un complet de judecată într-un proces politic, președinte fiind lt. col. de justiție Petru Gavrilaș iar procuror - lt. colonel de justiție Alexandru Ionescu.

Sala fusese ocupată de securiști în civil, lucru pe care l-am făcut cunoscut cu voce tare imediat ce l-am constatat. Veniseră tata și surorile mele Alexandrina și Olga, precum și o colegă, Laura, care îmi adusese un splendid crin imperial. De abia am avut bucuria să pun mâna pe el, că un securist mi l-a și smuls din mână, mormăind ca un urs furios.

Din păcate, printre martorii acuzatori, am văzut și câteva persoane foarte apropiate ale căror nume prefer să le trec sub tăcere. Dintre toți cei care au depus mărturie, Marcel nu a scos nici măcar un cuvânt împotriva mea, spre deosebire de ceilalți care au căutat să mă bage la adânc. La vremea aceea, Adina, fata lui, avea mai puțin de trei luni, fiind născută pe 25 martie în acel an, și cu toate acestea a vorbit detașat, cu «cărțile» pe masă, riscând să fie acuzat de fraternizare cu cel din boxă.

Procesul a durat mai mult de trei ore, aducându-mi-se acuzații fictive, aspect pe care l-am comunicat de altfel atât completului de judecată, cât și celor prezenți în sală. La un moment dat, președintele tribunalului m-a întrebat de unde îl cunosc pe prințul Ghica. I-am răspuns calm că am stat cu dânsul în celulă, în Aiud, în timpul reeducărilor și că mă înclin în fața Domniei sale. Când președintele completului s-a ridicat pentru deliberare, ai mei erau convingși că voi fi pus în libertate. Le-am spus ceea ce credeam, că voi fi condamnat între 8 și 12 ani!

Pentru câteva clipe, imaginația mea a început parcă să capete formă, să ia amploare și nori de ceață mi-au învăluit gândurile. M-am văzut din nou intrând pe poarta Aiudului, deschizându-mi-se toate celulele Zărcii, dar de această dată nu mai era nimeni cu mine. Eram singur, doar cu gândurile mele care căutau să evadeze dintre acei pereți umezi ce ani de zile au format mormântul tinereții mele...

Aștept o sentință, destin dezolant,
Dispare lumina, e ceață,
Prind aripi,
Plutesc între azur și neant,
Între moarte și viață...

*

După deliberare, completul de judecată mi-a comunicat sentința: 10 ani închisoare, cu interzicerea drepturilor pe timp de 8 ani, pentru infracțiunea de propagandă împotriva orânduirii socialiste.

Iată-mă deci pentru a treia oară aruncat în temniță, tot ca deținut politic, pentru «crima» de a-mi iubi prea mult patria. În acel moment, mi-am dat seama că nu mai am ce căuta în propria mea țară și trebuie să merg cât mai departe de locurile dragi. În caz contrar, voi fi în permanență hăituit de cei fără Dumnezeu, până ce voi dispărea definitiv atât ca ființă, cât și ca soldat care niciodată nu a părăsit prima linie de luptă, nu a părăsit tranșeul în care a intrat de bună voie și neîmpins de nimeni din urmă.

*

Sentiința nr. 183, pronunțată în Dosarul 159/1970, din 11 iunie 1970, Tribunalul Militar Iași, printre altele, consemna: „După executarea în întregime a pedepsei, inculpatul având domiciliul obligatoriu în localitatea Răchitoasa, județul Ialomița, reia legătura cu o serie de elemente dubioase și în 1959, fiind trimis din nou în judecată, Tribunalul Militar Constanța, prin sentiința nr. 349/16.06.1959, îl condamnă la 23 (douăzecișitri ani) muncă silnică tot pentru infrațiunea de uneltire contra ordinii sociale.

În anul 1964, fiind grațiat de restul pedepsei, inculpatul, stabilindu-se cu domiciliul în orașul Piatra Neamț - așa cum a declarat în anul 1962, (f.138), în Penitenciarul Aiud, unde își executa pedeapsa - că refuză să participe la orice activitate de reeducare și nu renunță la ideile legionare, își reia activitatea, trecând din nou la acțiuni care periclitează ordinea de stat, astfel că pentru a treia oară compare în fața unui tribunal militar, ca inculpat. (...)

Tribunalul, în numele legii, hotărăște: Cu unanimitate de voturi, îl condamnă pe Caraza Grigore la 10 (zece) ani pentru infrațiunea de «propagandă împotriva orânduirii socialiste»”.

CAPITOLUL IX

«Lumea iubirii are în olimpul său mulți eroi, martiri și sfinți, destui ca să umple paradisul și panteonul tuturor națiunilor» (Paolo Mantegazza)

În arestul Securității

Pe 1 mai 1970, dimineața, când pietrenii se pregăteau de mare sărbătoare, mă aflam în arestul Securității din Piatra Neamț și am declarat greva foamei și a setei. Am cerut să stau de vorbă cu procurorul militar, respectiv col. Alexandru Ionescu, din Bacău. După toate datele pe care le aveam, bănuiam că sunt ținut ilegal în arestul Securității.

Pe la ora prânzului, când manifestația era în toi și se auzeau din stradă scandându-se lozinci, mi-a deschis celula cpt. Ionașcu Guiță, anchetatorul meu, furios la culme. I-am spus că ceea ce am de discutat nu ține de competența lui și, în atare situație, vreau să vorbesc cu procurorul militar. S-a enervat și mai tare de felul cum l-am tratat dar, potrivit uzanțelor, trebuia să se conformeze și să-l anunțe pe procurorul militar.

Greva foamei și a setei este atât de chinuitoare, încât te topești și simți cum bucăți din tine se zdrobesc și trebuie aruncate afară, în special din gură și nas care sunt complet uscate. După 36 de ore, am anunțat că renunț la greva setei, dar că voi continua greva foamei.

Ionașcu Guiță trecea zilnic prin fața celulei mele, la fel și ofițerii de serviciu, toți cerându-mi cu insistență, rugându-mă chiar, să renunț la grevă. După 4 sau 5 zile, a venit de la Bacău procurorul solicitat iar în încăperea unde fusesem chemat s-a așezat pe scaun și Ionașcu Guiță. Când mi-a cerut să-mi expun necazul, i-am spus că doresc să vorbesc numai cu dânsul și fără martori. Încruntându-se la mine, Guiță a părăsit biroul.

Din discuția avută, reieșea că mandatul de arestare mi-a fost prelungit cu încă o lună și, dacă în acest timp mă vor găsi nevinovat, voi fi pus în libertate, nu înainte însă de a fi cercetat. Mi-a mai spus că tot ceea ce se făcuse era legal și cu acoperire, cerându-mi și acesta să renunț la protest. I-am spus că înțeleg să renunț la grevă în condițiile în care mi s-ar fi dat satisfacție la cele reclamate de mine, dar în situația de față, nu!

A doua zi, anchetatorul Ionașcu mi-a cerut să urc la etaj împreună cu dânsul și, ca să fie sigur că nu mă răstorn pe trepte, pășea în spatele meu. În birou, am găsit un avocat care mi-a prezentat dosarul spre studiere. L-am răsfoit doar câteva minute și, împingându-l încet pe masă, i-am făcut cunoscut ofițerului că ceilalți doi anchetatori ai mei, din prima și a doua condamnare, și-au «încununat» cariera cum nu se poate mai bine: unul a înnebunit și se plimbă pe străzile Bacăului, iar celălalt a intrat în temniță pentru viol.

Peste încă o zi, Ionașcu Guiță, cu dosarul meu în mână, mi-a spus să-mi iau bocceaua și să ies afară, că părăsesc arestul respectiv. Refuzând, a venit împreună cu o gorilă, despre care aveam să aflu că era șoferul Securității, forțându-mă să ies. M-am prins de marginile patului de fier și, chiar și așa slăbit cum eram, am opus o rezistență la care nu se aștepta. După mult timp, părăsindu-mă puterile, am fost nevoit să cedez, spunându-i civilului că nu are nici un drept să mă bruscheze.

La închisoarea din Bacău, am mai continuat două sau trei zile această grevă. Doi ofițeri superiori, probabil de la București, au venit să mă vadă. Ei mi-au specificat faptul că, în această perioadă, nimeni nu îmi poate da satisfacție la reclamația făcută, câtă vreme în dosarul meu sunt atâtea elemente potrivnice semnate de mai mulți martori.

În celula în care stăteam, tot atunci au venit și trei inși din Piatra Neamț: Petru Ardeleanu, Traian Juncu și Andrei Chiriac. Acesta din urmă, un om deosebit, văzând cât de slăbit sunt, a insistat cu lacrimi în ochi să încerc să mănânc, măcar puțin, înainte de a muri...

Închisoarea Văcărești

În noua legislație, era prevăzut ca deținuții politici să beneficieze de o carte poștală la un anumit timp, vorbitor, pachet de la familie, o carte de citit pe săptămână, precum și presă. De la lege însă și până la fapta în sine, era un drum tare lung. Foarte rar ajungea la deținut un ziar și, încă și mai rar, o carte. Despre pachete, nici vorbă!

În celula vecină, se afla un bun cunoscut al meu, Stelian Rădulescu, fost prizonier în Rusia și un mare luptător pentru cauza românească. Am hotărât amândoi să intrăm în greva foamei - pentru a obține drepturile care, în mod legal, ni se cuveneau - și să nu renunțăm până când cererea noastră nu va fi rezolvată favorabil.

La deschiderea de a doua zi, l-am anunțat pe ofițerul de serviciu că am intrat în grevă, în următoarea celulă prietenul meu procedând în același mod. Cu toată insistența ofițerilor din Văcărești, nu am mâncat trei zile, dar după aceea Stelian Rădulescu mi-a sugerat să ieșim din grevă. Am refuzat, spunându-i că în temniță am intrat individual, fiecare cu problemele sale și, personal, știu ce am de făcut.

Am continuat greva de unul singur.

În celulă, aveam un sas din Ardeal, Hans, și doi dobrogeni, dintre care unul fusese hamal în port. Ultimul mi-a cerut să ies din grevă pentru ca nu cumva să aibă și ei de suferit din cauza mea, Hans în schimb a sărit în apărarea mea, spunându-i hamalului că este rușinos ceea ce face. În zilele următoare, când ofițerul de serviciu a adus cărți poștale, cărți și ziare pentru toți deținuții politici din Văcărești, am ieșit din grevă.

Alte câteva zile mai târziu, primul chemat pentru vorbitor și pachet a fost hamalul. Când s-a întors de la vorbitorul pe care îl avusese cu soția sa, a adus cu el și două traiste pline cu bucate. După ce le-a lăsat în mijlocul celulei, a venit la patul meu unde stăteam întins, cu ochii în tavan, și mi-a prins mâna cerându-și iertare. Și ceilalți doi colegi au beneficiat de pachet și vorbitor, fiecare dintre ei mulțumindu-mi, dar cel mai impresionat de rezultatul grevei a fost Hans, care mi-a spus că nu mă va uita niciodată.

A trecut o săptămână și eu nu promisem nici carte poștală, nici pachet și nici vorbitor, deși mă adresasem fratelui meu, Gheorghe Caraza, care locuia în Drumul Taberei. Am intrat din nou în grevă, de această dată strict pentru problema mea. Un ofițer de serviciu a venit în timpul zilei de câteva ori la mine cerându-mi să ies din grevă. Evident, l-am refuzat. Seara, mi-a adus o carte poștală, zicându-mi:

- Am cumpărat-o personal, o scrieți imediat, mi-o dați până la ora șapte și eu o voi pune în cutia poștală. Dacă în două zile nu veți primi pachet și vorbitor, că doar Drumul Taberei nu-i peste lume, intrați din nou în grevă.

Două zile mai târziu, când fratele meu se afla în poartă cu un pachet de alimente, cerând în același timp vorbitor conform cărții poștale primite, păraseam închisoarea Văcărești într-o dubă, care mă ducea în Gara de Nord, de acolo urmând să ajung la mai vechiul meu «domiciliu», în Aiud.

Din nou în Zarcă

Eram în poarta spitalului închisorii unde fusesem dus pentru un consult și nu aveam cu cine mă întoarce în Zarcă, gardianul fiind chemat în altă parte. Cum prin fața spitalului trecea gardianul B., i-am fost predat pentru a mă escorta la secția de unde plecasem. Pe drum, l-am

Aiud însângerat

întrebat dacă mă mai cunoaște. Crunt cum era dar mimând totuși un zâmbet ușor, mi-a spus că nu. I-am spus cine sunt, i-am amintit de câte ori m-a lovit în Zarcă, Celular sau în fabrică și, ca încheiere, i-am amintit și de Șirianu, pe care îl executase pe malul Mureșului, în aprilie 1953. După primele informații pe care i le-am dat, mi-a răspuns că așa era atunci, dar când a auzit de execuția lui Șirianu, s-a oprit.

Dintr-o dată, fața i s-a îngălbenit căpătând o mină monstroasă. Încerca să deschidă gura însă nu reușea iar buzele i se zbăteau înaintea și în părți, ca și cum ar fi avut un atac de muțenie. Gardianul Stan, cel care urma să mă primească în ușa închisorii, a fost strigat de B., care parcă nici nu mai putea merge:

- Ia-l măi, Stan, că ți l-am adus până aici!

Văzându-l cum arată, Stan se sperie:

- Dar ce i-ai făcut bă, lui B., de i-au înghețat picioarele?

După ce i-am relatat discuția avută, acesta a replicat peste măsură de mirat:

- Măi, Caraza, dar al dracului mai ești!

*

Prin toamna lui 1970, Ceaușescu țipa în toată lumea că în România nu mai sunt deținuți politici. În ciuda acestui fapt, circa 240-250 de deținuți politici erau încă în Zarcă Aiudului, cea mai grea închisoare din țară.

În curtea Zărcii, în fața celor două aripi, erau instalate 8 circulare care funcționau continuu, zi și noapte. Astfel, ne lipsea cu desăvârșire liniștea de care aveam nevoie, cel puțin în timpul nopții, ca să ne putem odihni. Era un zgomot infernal, numărul decibelilor de la aceste circulare depășind cu mult rezistența urechilor noastre. Mulți dintre noi se îmbolnăviseră, alții erau nervoși peste măsură și nu-și mai găseau locul în celulă. Am discutat această problemă cu câțiva dintre deținuții politici pe care îi știam din celelalte detenții, dar n-am rezolvat nimic.

Într-una din zile, am cerut să ies la raportul ofițerului de serviciu pe care l-am anunțat că voi intra în grevă. Mi-a răspuns cu indiferență, convins probabil că nu voi face acest lucru. Am intrat în greva foamei care, de această dată, avea două tăişuri, vârful lancei îndreptându-se, firește, înspre mine, dar știam că nimic nu se obține fără un sacrificiu. După câteva zile, am fost dus în cabinetul comandantului închisorii, Volcescu, dar cum nu-l văzusem niciodată militar, nici gradul nu i-l știam. M-a mirat faptul că mi-a cerut să iau loc și, chiar mai mult decât atât, mi-a vorbit în termeni civilizați, tratându-mă altfel decât ca deținut politic ce eram. I-am spus păsul, precizând că nu voi înceta greva până când nu se va rezolva problema cu zgomotul circularilor.

Comandantul Volcescu mi-a garantat că va lua o hotărâre însă mai întâi trebuia să discute cu superiorii lui. Cunoscând din plin minciuna comunistă, n-am încetat greva, dar, spre surprinderea mea, două zile mai târziu am văzut cum niște mecanici au demontat două dintre cele patru circulare aflate în fața aripei unde stăteam. Am ieșit din grevă. Mi s-a spus că mai mult nu se poate. Făcusem atunci 7 zile de greva foamei și abia mă mai țineam pe picioare.

Au trecut ani de atunci și mă întreb și astăzi cum de am reușit acea performanță?

Frați de suferință...

La suferințele îndurate de fiecare deținut politic în parte, se adăugau cele ale colegilor de temniță, în fața cărora, oricât de puternic ai fi fost, nu puteai rămâne indiferent.

Țin să redau câteva cazuri ieșite din comun la care am fost martor ocular în timpul îndelungatei mele perioade de osândă. Din cele relatate, se poate afla de ce au fost în stare, de ce sunt și de ce vor fi cât vor dăinui cei care se intitulează comuniști.

Am vorbit despre acel copil de 11 sau 12 ani, fiul preotului Mihai Mitocaru, care fusese întemnițat în toamna anului 1949 pentru mai multe luni și a stat în frig, numai în cămașă și în pantaloni scurți, îndurând și o foame cumplită pe lângă teroarea la care era supus.

*

L-am cunoscut în Aiud pe avocatul Lișcu, bucovinean, doctor în Drept la Viena, fără o mână, pe care o lăsase undeva pe frontul din răsărit. În 1947 îi murise soția, rămânând cu o fetiță în vârstă de doar câțiva ani și tot atunci fusese scos din Barou, nemaiaivând nici o posibilitate de trai. Ca să-și poată crește și îngriji fetița, s-a gândit că ultima sursă de existență ar fi cei câțiva dinți de aur pe care îi avea în gură. Fără nici o ezitare, și-a scos dinții și i-a vândut, închipuind o sumă modestă de bani cu care să înzilească traiul copilei.

După puțin timp însă Securitatea îl arestează, fiind nevoit să părăsească locuința unde un copil plângea disperat, rămânând cu mâinile întinse după singurul său sprijin.

*

Dumitru Cristea, de loc din Constanța, om de înaltă ținută morală, executase în Aiud o pedeapsă în perioada 1948-1956, unde era cunoscut ca un adevărat erou. Pe 1 aprilie 1958 este rearestat, acasă rămânându-i soția și o fetiță de doar câteva luni. După puțin timp, Securitatea o arestează însă și pe Dorina Cristea, dar aceasta refuză să-și lase copilul din brațe. În disperarea sa, a început să plângă și să țipe, timp în care vecinii au ieșit alarmați în prag sau la poartă. Pentru a evita să se dea în spectacol, securiștii simulează faptul că sunt de acord să își ia fetița. Ajunși la mașină, unul dintre ei îi deschise portiera doar pe jumătate pretextând că este defectă, iar celălalt îi cere copilul ca să i-l dea mamei după ce aceasta va intra în mașină.

Portiera însă s-a închis cu repeziciune și a fost blocată, iar securistul s-a întors în grabă cu copilul în brațe, l-a lăsat țipând în mijlocul curții, apoi a dispărut. Vecinii priveau consternați.

Astfel, Dorina Cristea a fost condamnată înscenându-i-se un simulacru de proces. Abia după 4 sau 5 ani, reîntoarsă în casa pustie, își caută copilul pe care îl găsi la o familie cu suflet care îl îngrijise în tot acest timp. Când mama îi întinse brațele, a fost respinsă ca o străină ce îi fusese până atunci: fetița nu o cunoștea!

Această doamnă a avut în timpul detenției o comportare cu totul deosebită. Fusese pedepsită 15 zile și 15 nopți să stea într-o carceră pe coridorul închisorii din Constanța în timpul acesta având scurgeri de sânge. Nu a fost scoasă din carceră și nici nu i s-a acordat asistență medicală. Sângele care a curs din abundență a ieșit pe ciment, pe sub ușă, întinzându-se pe o distanță de câțiva metri.

În toamna lui 1964, în autogara din Piatra Neamț, m-am întâlnit cu bunul meu prieten Dumitru Cristea care lucra la mina Leșu Ursului, împreună cu soția sa. Timpul încă nu le vindecase rănilor...

*

Eram izolat într-o celulă care dădea în curtea închisorii de la Bacău, în vara anului 1970. Pe geam, printre ceilalți deținuți de drept comun, am văzut târându-se prin curtea desfundată, prin noroi, o ființă care parcă semăna cu un pui de urs. Privind-o cu atenție, mi-am dat seama că era un om cu ambele picioare amputate. Și el era un deținut, ca oricare altul, deși viața îl condamnase definitiv mai înainte de a fi arestat.

*

Aiud însângerat

Tot în acea perioadă, în luna aprilie însă, în depozitul Securității din Piatra Neamț, care se afla la demisolul Miliției județene, fusese adusă o femeie cu un copil mic. Timp de o zi și o noapte, poate chiar mai mult, copilul țipa iar mama plângea lângă el. Când ofițerul de serviciu a sosit la ușa mea, în care bătusem cu insistență, l-am întrebat:

- Bine, domnule! Ați arestat-o pe mamă, dar ați ajuns să arestați și un copil de doar câteva luni? Oare s-a emis mandat de arestare și pentru acest prunc nevinovat?

Nu mi-a răspuns, dar în după-amiaza acelei zile, mama și copilul au dispărut din arestul miliției și nu am mai aflat nimic despre ei.

*

Prin luna iulie a anului 1953, mă întorceam din fabrică în Celular. În fața mea, era un tânăr avocat de care mă atașasem mult și ori de câte ori îl vedeam mă apropiam de el. Își luase doctoratul la doar 28 de ani. Intrând în Celular, am observat la răscrucea celor trei aripi câte o masă și câte un gardian, fiecare notând ceva pe un tabel.

După ce ni s-a spus să ne aranjăm în linie la una dintre mese, am așteptat să ne vină rândul ca să ajungem în fața gardianului respectiv pentru a răspunde la întrebările ce urmau să ni se pună. Când i-a venit rândul avocatului, după ce și-a spus numele, și anume Dumitru D., au urmat apoi numele părinților, locul nașterii, studii, profesie și încă ceva ...

- Spune, bă, ce studii ai!

- Facultatea de Drept și doctoratul în străinătate.

- Da' ce profesie ai, bă?

- Sunt avocat.

- Unde, bă?

- La Baroul de Ilfov.

- Bă, da' carte știi?

- Nu înțeleg, domnule șef!

Gardianul repetă întrebarea:

- Bă, da' carte știi?

- Mă mai întrebați dacă știu carte?!!

- Bine, bă! Băga-te-aș în p.... mă-tii! Îi fi tu avocat, da' eu te întreb dacă știi carte, pentru că așa scrie aici!

Din spate, abia stăpânindu-mi râsul, am intervenit prompt:

- Păi bine, domnule șef, dacă este doctor în drept, îl mai întrebi dacă știe carte?

Și atunci, «eruditul» gardian parcă atât a așteptat. A trântit tabelul pe masă, s-a năpustit asupra mea care am dat să fug și a început să mă bată cu pumnii și picioarele, până ce gardianul Pavel, care era șeful Celularului și al secției parter în același timp, i-a zis:

- Lasă-l, măi!

Și m-a lăsat, dar luni la rând după aceea, de câte ori mă vedea, se repezea după mine să îmi mai dea câteva picioare în spate.

*

Înainte de a intra în schimbul II în fabrică, treceam pe la bucătărie și ne luam rația pentru ziua respectivă. Mânca fiecare cum apuca, unii nu aveau nici măcar lingură și sorbeau mâncarea direct din gamelă; pâinea ni se dădea înainte și nu mai ajungea ca să o mâncăm odată cu ciorba - de obicei fără gust și fără culoare. Cum stăteam în șir câte unul, în fața mea era un domn care se uita foarte atent la un grup de deținuți proaspăt veniți și care trebăluiau ceva prin curte, păziți de un gardian. La un moment dat, acesta strigă la unul:

- Bă, Gheorghită, ce cauți aici?

În momentul următor, am văzut cum cei doi s-au îmbrățișat, iar noul venit a început să istorisească pe scurt motivul încarcerării lui.

- Știi doar că în profesia mea de doctor veterinar am avut mereu nevoie de un cal, pe care să-l înham la șaretă și să mă duc pe teren unde era necesară prezența mea. În urma unui accident, a murit Surul meu și am fost nevoit să merg în obor, la Târgoviște, și să-mi cumpăr altul. Tot uitându-mă în dreapta și în stânga, m-am oprit în fața unui cal flamand, rămas de la nemți. Dar calul ăsta, bă, era o ruină. Mare cât o mânăstire, slab de-i numărăi coastele de la o poștă, șchiop și fără un ochi. Privindu-l, m-a apucat și mila, dar în același timp am izbucnit și în răs:

- Ascultă, măi nene, l-am întrebat pe proprietarul calului, așa într-o doară. Cât ceri dumneata pe democrația asta de cal?

Nici n-a apucat țăranul să îmi răspundă, că din apropiere a și apărut un civil care mi-a spus că este ofițer de securitate, cerându-mi să-l urmez!

La Securitate, m-au tot întrebat, umplându-mi capul de pumni și c.... de șuturi.

- Cum, mă? Compari tu înfloritoarea noastră democrație cu pocitania aia de cal?

- Dă, dom' șef, așa am crezut atunci.

După cele relatate, compătimitindu-l, prietenul meu îl întreabă:

- Și cât ți-a dat, măi?

- 5 ani am primit! 5 ani, pe muchie!

*

Această întâmplare mi-a fost relatată de un camarad de temniță.

Mergea într-una din dimineți în mare grabă la serviciu când, trecând pe lângă un chioșc de ziare, se opri și întreabă dacă are «România liberă».

Cetățeanul a scos ușor nasul pe gemulețul chioșcului și, arătându-i ușor cu degetul în partea dreaptă, îi zise:

- Ia-o de sub lanț!

- M-am uitat în partea dreaptă și am văzut, cum de fapt era și în partea stângă, un fel de poliță unde se aflau expuse câteva ziare peste care era petrecut un lanț ca să nu fie zburate de vânt. Am luat ziarul, l-am pus sub braț, am plătit și-am dat să plec însă cineva m-a ținut pe loc. Aceași persoană îi spune omului de la chioșc să închidă și să-l urmeze. Am ajuns la Securitate, eu în calitate de martor iar el în calitate de acuzat pentru simplul motiv că mi-a indicat să iau «România liberă» de sub lanț!

Bietul om a primit o condamnare de trei ani și o bătaie cruntă.

Era în 1952, când a avut loc această tristă întâmplare iar martorul acestei absurdități ajunsese și el în Aiud, pentru o altă problemă, însă.

Declarația

Pe 1 septembrie 1976, am cerut ofițerului de serviciu hârtie de scris și toc, anunțând conducerea închisorii și Ministerul de Interne că refuz să ies din temniță, refuz să mai primesc un eventual pachet, scrisoare, vorbitor și orice mici așa-zise drepturi pe care închisoarea sau sistemul comunist mi le-ar da. Acest refuz se datora faptului că trecusem pe al 20-lea an de temniță într-o țară unde nu făcusem decât numai bine și unde familia mea, din moși și strămoși, se jertfise pentru țară. Când căpitanul politic Lazăr a citit declarația, a anunțat Bucureștiul. Era caz unic atât pentru el, cât și pentru întreaga țară în timpul comunismului. Pe 14 și, respectiv, pe 30 octombrie a aceluiași an, de la București au sosit două comisii să mă ancheteze în legătură cu refuzul meu.

Vorbitor

În fond, deși dreptul meu era de a expedia 4 scrisori pe an, care de fapt erau cărți poștale, numai la două li se dădea curs și primeam răspuns, celelalte două fiind reținute. Același lucru se întâmpla și cu pachetele, adică patru pe an a câte 5 kg fiecare, pe care refuzam să le primesc. Însă, de fiecare dată când ofițerul politic mă întreba de ce nu scriu pentru pachete, îi spuneam că eu nu fac închisoare în contul familiei mele, care este săracă și a rămas pe drumuri, ci să-mi trimită pachete cei care m-au întemnițat. În acea perioadă de 7 ani și patru luni, au făcut excepție două sau trei pachete în care se aflau medicamente și cărți, pe care le-am acceptat.

Pe 3 septembrie, într-o dimineață, la locul unde lucram, a venit plt. Man și mi-a comunicat să mă pregătesc că am vorbitor. I-am spus că refuz și nu mă voi duce să văd pe nimeni, chiar dacă ar fi și tata de pe celălalt tărâm. De două ori a venit ofițerul de serviciu în ziua aceea, apoi un alt gardian, după care a urmat ofițerul de la pachete și vorbitor, Popa, toți cerându-mi să ies imediat și să primesc vorbitorul.

După-amiază, când soarele cobora spre asfințit, a venit Man, plutonier de serviciu în acea zi la Zarcă, și, cu un fel de revoltă dar mai mult rugător, mi-a zis:

- Păi, bine, măi omule ! Ce fel de inimă ai? Sora dumitale, Alexandrina, vine atâta cale din Piatra Neamț până aici și plânge în poartă de pe la ora 9.00. A spus că nu pleacă până nu stă de vorbă cu dumneata. Hmm! Ce zici? Te lasă inima măi, omule?!

Argumentul lui Man m-a pus în cumpănă. Mă gândeam în primul rând la adevărul pe care îl spune și la faptul că acest milițian, în ultima mea detenție, a avut o comportarea foarte frumoasă față de noi.

- Bine! i-am răspuns. Uite, merg, dar numai pentru vorbitor, pentru că nu voi primi absolut nimic din cele aduse de sora mea.

Și pentru că acei care veneau de afară trebuiau să ne vadă într-o stare puțin mai omenească, am fost bărbierit, iar Man mi-a adus o zeghe curată, aproape nouă, de la magazie.

Ajuns la clădirea vorbitorului, situată între prima și a doua poartă, am stat un timp afară, până ce a fost evacuată încăperea respectivă, pentru a nu lua contact cu nimeni, iar ofițerul Boldur, șeful Zărcii, m-a rugat să fiu înțelegător, să vorbesc numai ceea ce este voie de vorbit, să nu atrag atenția și să nu fac scandal. Era clar că se așteptau la o eventuală opoziție din partea mea. Am intrat în sala vorbitorului, care avea două rânduri de plase metalice pe lungime, cu o distanță de circa un metru între ele. În acest spațiu, totdeauna se plimba cel puțin un milițian, așa încât să nu se facă nici un schimb de obiecte între vizitator și deținut.

Am intrat însoțit de Man, care a rămas tot timpul lângă mine. În capătul coridorului-tunel, se afla ofițerul Boldur iar doi gardieni se plimbau în spațiul din mijloc deși era destul de îngust și scurt. Și în partea opusă, unde trebuia să intre vizitatorul, se afla un gardian, astfel că eram păzit ca un cetățean foarte periculos.

Imediat după sosirea mea, din partea opusă intră Alexandrina. A stat, m-a privit îndelung și, ca și când nu m-ar mai recunoaște, mi-a zis:

- Dar ce-i cu tine măi, Grigore? De ce ești așa de slab? Ești palid, străveziu la față, că nu te mai cunosc...

- Bine ai venit, Alexandrina! i-am răspuns. Trebuie să-ți spun că, începând cu 1 septembrie, am dat declarație că refuz să ies din temniță, după aproape 20 de ani de osândă în propria-mi țară. Și nu pentru că aș fi comis vreo ilegalitate, ci pentru că mi-am iubit-o prea mult! Am refuzat, de asemenea, vorbitor, pachete și orice relație cu lumea de afară, mai puțin cele două cărți poștale care mi se dau și la care primesc răspuns. Te anunț că sunt bolnav, mi se refuză asistența medicală, paznicii se poartă urât cu noi, iar dacă mi se va întâmpla ceva în urma vizitei tale, să știi că motivul este cel de astăzi. Domnul ofițer Boldur, pe care îl vezi în față, și cei de lângă dumnealui, plt. Sas Pamfilie și plt. Pavel Moldoveanu, se poartă foarte

urât cu noi, așa cum au făcut și în perioada 1960-1964 în timpul reeducării, iar din cauza lor am făcut foarte multă izolare. Am ajuns până într-atât, încât am declarat greva foamei, la care nu am renunțat până ce nu au sosit de la București cei mai mari care răspund de temnițe.

I-am mai mărturisit Alexandrinei tare, ca să audă bine și gardienii, că în curtea Zărcii, respectiv în fața geamurilor unde noi, cei închiși, ne trăim poate ultimele zile, uruie 24 ore din 24 opt circulare care taie scânduri, la o dimensiune destul de mică, pentru lădițe.

- Cu un an în urmă, am făcut greva foamei ca să fie mutate aceste circulare și numai două din ele au fost mutate.

Alexandrina mă privea năucită apoi, plângând, i se adresă lui Boldur:

- Ce-aveți cu el? Nu-i ajunge câtă închisoare a făcut? Nu vedeți cum arată, că abia se mai ține pe picioare? Dar lăsați-l odată în pace!

La vorbitor, s-a produs învâlmășeală. Paznicii gardieni - care încercaseră de mai multe ori să mă oprească dar îi repeziseră cerându-le să-mi respecte dreptul la vorbitor - au intervenit din nou, alăturându-li-se de această dată și Boldur.

- Vedeți, doamnă? Vedeți cum se poartă? De parcă dânsul ar fi ofițer și noi paznici!

- Dar are dreptate! le strigă sora mea. Și tot ce mi-a spus sunt convinsă că este adevărat, pentru că îl cunosc foarte bine! Grigore nu minte!

- Alexandrina, te anunț că nu voi primi nimic! Nici alimente, nici medicamente și nici schimburile pe care mi le-ai adus!

- Dar ce să fac cu ele? m-a întrebat sora mea.

- Dă-le lor să se îmbrace, să mănânce și, dacă te vor refuza, aruncă-le și tu în curte!

- Vorbitorul s-a terminat! mă anunță Boldur.

- La revedere, Alexandrina, și nu uita: dacă mă vor extermina, să știi că de la acest vorbitor este cauza și nu uita persoanele pe care ți le-am descris!

Alexandrina plângea în hohote. M-am oprit în ușă și am văzut-o cum se îndepărtează. Și, trecând pe lângă ghișeul unde apăruse o femeie-gardian care îi răspunsese foarte înțepat, m-am smuls de lângă Man, am mers la dânsa și i-am strigat:

- Te rog să te porți frumos cu sora mea pentru că este liberă și nu arestată! E clar!

Nimeni nu a mai scos o vorbă. Man, care m-a condus înapoi în Zarcă, vorbea de unul singur, se uita într-o parte și în alta și își făcea cruce.

- Măi, omule, așa ceva n-am mai văzut până acum!

Ajuns în Zarcă, mi-am pregătit într-o boccea câteva zdrențe ca să am cu ce să mă schimb acolo unde, eventual, voi fi dus. După aceea, câteva zile la rând, din modesta mea porție de pâine, am pus câte puțin deoparte. Au trecut zile, săptămâni, dar nimeni nu s-a mai legat de mine, ba mai mult, de la gardian, la ofițerul de serviciu și la șeful Zărcii, toți mă ocoleau.

Târgu Ocna

Trecuseră aproape două luni de la acest vorbitor când am fost dus în oraș, la un medic radiolog să mă vadă. La plecare, profitând de faptul că era întuneric, mi-a șoptit:

- Totul va fi bine!

Înainte de Crăciunul aceluiași an, am fost dus la Spitalul TBC din Târgu Ocna, aflat în curtea temniței, special amenajat pentru deținuții bolnavi de plămâni. Fiind singurul deținut politic, am rămas izolat într-un salon timp de 101 zile, beneficiind de un tratament cu totul deosebit pentru a fi pus pe picioare.

Târziu, după ce m-am eliberat, am aflat că Alexandrina făcuse mai multe plângeri la Ministerul de Interne, arătând cele întâmplate și cele aflate de la mine la vorbitorul pe care îl avusesem.

Refuzul de a ieși din temniță

Pe 13 iulie 1977, ofițerul Biro care stăpânea Zarca - schimbându-l între timp pe Boldur de la șefie - a apărut foarte grăbit și, de această dată, cu vocea blândă dar gravă, m-a anunțat că voi apărea în fața unei personalități. Mi-a cerut să mă îmbrac într-un costum vărgat curat și nu cel de pe mine, dând dispoziție să fie adus de la magazie, după care l-a chemat pe frizer care m-a tuns și m-a bărbierit. Am fost condus într-un birou luxos, din corpul administrativ al Grefei, ofițerul Biro rămânând în fața ușii.

Generalul Vasile Ionel, din Ministerul de Interne, m-a primit foarte amabil și mi-a făcut semn să stau pe scaunul din față, apoi a sunat și a cerut două cafele, precizând «pentru dl. Caraza și pentru mine». Iată-mă și domn în fața acestui om, când de 20 de ani eram socotit și strigat dușman al poporului, bandit, criminal, otreapă, om de nimic... Am fost servit cu țigări americane. Aș fi fumat parcă și cu ochii, însă nu am primit și, poate cu o ușoară ironie, l-am întrebat pe general cum se împacă el cu țigările americane, căci eu ani și ani am fost snopit în bătaie, imputându-mi-se că-i aștept pe americani. Inteligent, generalul a privit și a început să-mi răsfoiască dosarul care se afla în fața lui. Ne-a fost adusă cafeaua de un ofițer dar, cu politețe, am refuzat-o. Zâmbind, generalul a luat ceașca mea și a băut, împingându-mi ușor cafeaua lui. Zâmbea. Am zâmbit și eu. Parcă ne înțelegeam de minune.

- Domnule Caraza, mi se adresa generalul, am venit special din București ca să văd cum arată un om care, după o viață de temniță, refuză să iasă din închisoare și care este motivul refuzului.

- Vă voi relata două fapte reale, domnule general, în urma cărora veți trage singur o concluzie.

La Tribunalul Internațional de la Nürnberg, printre cei condamnați a fost și Karl Dönitz, amiralul flotei germane din cel de-al doilea război mondial și succesorul lui Hitler la conducerea Germaniei. Karl Dönitz fusese condamnat la zece ani închisoare, executând pedeapsa undeva în Germania Federală, în condiții optime. În afara faptului că ușa era deschisă tot timpul zilei, avea la dispoziție presă, bibliotecă, pachete, vorbitor și chiar vorbitor intim cu soția lui. Atunci, Karl Dönitz era liber, făcând apostolat ca profesor de liceu. Eu, Grigore Caraza, am 21 ani de închisoare pentru că mi-am iubit patria, nu am făcut rău nimănui și caut în continuare să-mi iubesc neamul din care fac parte și pe Dumnezeu căruia mă rog. Vă rog să-mi spuneți, domnule general, care este diferența între Karl Dönitz, acea ilustră personalitate mondială care a condus una dintre cele mai mari puteri ale lumii, și Grigore Caraza, tot un ilustru, dar un ilustru anonim?

Generalul, care mă privise tot timpul cu un deosebit interes, nu mi-a răspuns, dar mi-a zis:

- Vă rog, vorbiți-mi și de al doilea argument.

- În timpul lui Ludovic al XIV-lea, regele Franței, în Paris s-a făcut o razie. Un tânăr ziarist italian, în vârstă de 28 ani, a fost închis în urma acelei acțiuni a Poliției și «uitat» în închisorile Franței timp de 35 de ani. Când la tron a venit Ludovic al XV-lea, a dispus o numărătoare a populației, iar conducerea închisorii și-a dat seama că acest om zace în fundul temniței de 35 ani. În grabă, a fost scos în curte, îmbrăcat curat, cu niște haine mai acătării, bărbierit, după care i s-au deschis porțile. Bătrânul întemnițat, care acum avea 63 de ani, a căzut în genunchi și, cu ochii plini de lacrimi și vocea scăzută, a glăsuț: «Nu am ce căuta afară! Aveam cu 35 de ani în urmă o țară, acum nu o mai am; aveam părinți, acum nu-i mai am; aveam soție și doi copii, acum nu-i mai am; aveam casă și masă, acum nu mai am nimic. Sunt bătrân și refuz să ies din temniță!»

Și, pe când rosteam aceste ultime fraze, m-am ridicat de pe scaun și m-am îndreptat către ușă, considerând că justificarea ziaristului italian este de fapt și ultimul argument al refuzului meu. În momentul când am dat să pun mâna pe clanță, generalul m-a chemat înapoi, spunându-mi că mai avem de discutat.

- Din păcate, s-au făcut și greșeli!, a recunoscut el.

- Bine, domnule general, i-am replicat, dacă dumneavoastră recunoașteți acest lucru, eu, măcar acum, pot să am satisfacție prin câștig de cauză? Cercetați de unde a pornit răul, scoateți-l la iveală, faceți-l cunoscut și pedepsiți-l!

Generalul a ocolit răspunsul, dar a adăugat:

- Domnule Caraza, în următoarele zece zile veți fi liber, însă vreau să vă rog să nu vă opuneți eliberării pentru a nu fi nevoiți să vă scoatem cu forța.

- Dacă în 1964, în urma Decretului general de grațiere, în toată închisoarea ne urmăreau 275 de gardieni paznici, acum nu sunt mai mult de 150 și eu, bietul de mine, nu mă pot bate nici măcar cu unul dintre ei. Voi ieși pe poartă, dar fără voia mea. Se cunoaște de aproape un an că am refuzat să ies din temniță și lucrul acesta se știe și afară, pentru că în toată această perioadă s-au făcut foarte multe eliberări. Protestul meu, domnule general, va rămâne însă!

- Ajuns în orașul dumneavoastră, continuă generalul, veți avea asigurat un serviciu și, în același timp, o locuință. De asemenea, voi da dispoziție Securității din Piatra Neamț să aibă în vedere cele comunicate de mine pentru a nu mai fi privit ca un element periculos și vă garantez că nimeni, niciodată, nu se va mai lega de dumneavoastră.

Socotind că întrevederea noastră a luat sfârșit, generalul s-a ridicat în picioare, mi-a întins mâna și a apăsat pe butonul de la marginea biroului ca să vină cineva pentru a mă escorta în celulă.

Am fost condus de locotenentul Biro care așteptase în fața ușii mai bine de două ore.

- Ce ați putut vorbi, domnule Caraza, atâta timp cu domnul general? mă întrebă el.

- Dacă nu se poate discuta civilizată cu un simplu locotenent, fără a fi înjurat și lovit cu piciorul în spate, am putut vorbi cu un general care, din fericire, este mai luminat.

Eliberarea

Dacă întrevederea mea cu generalul Vasile Ionel a avut loc pe 13 iulie, doar 5 zile mai târziu, adică pe 18 iulie, Nicolae Ceaușescu a dat acel decret de grațiere pentru deținuții politici. Din cei 10 ani de osândă, mai rămăsesem în urma decretului respectiv cu o restanță de 2 ani, 5 luni și o săptămână.

La eliberarea mea forțată, pentru că practic refuzasem acest lucru, maiorul politic Lazăr, pentru a mă mai încolți o dată, a adăugat la foaia mea de eliberare un raport adresat Securității din Piatra Neamț, prin care mă califica drept un tip periculos, care a refuzat consecvent atât reeducarea, cât și eliberarea din temniță. A specificat și afirmația mea potrivit căreia, în fond, ieșit dintr-o temniță cu ziduri mai apropiate, voi intra într-una mai largă, dar tot cu ziduri și cu securiști care stau de pază sus în prepeleac. A căutat să sublinieze că am executat în total 106 zile de izolare ca pedeapsă, în condiții grele, rămânând până la urmă însă același înrăit dușman al poporului, fapt pentru care trebuie să fiu urmărit și supravegheat continuu. Recomandările date de Lazăr au fost urmate întocmai de către Securitatea din Piatra Neamț, care m-a urmărit tot timpul, pas cu pas.

O săptămână mai târziu, pe 20 iulie 1977, am fost anunțat să mă pregătesc pentru a merge la birourile Grefei. Ajuns acolo, un domn pe care nu-l cunoșteam, îmbrăcat în civil și care voia să pară foarte manierat, mi-a întins mâna, prezentându-se cpt. Vasile Asaftei, de la Securitatea din Piatra Neamț. Mi-am dat seama că avea misiunea să pregătească o cale mai acceptabilă între mine și Securitatea din Piatra Neamț.

Pentru a face, probabil, discuția mai caldă, a început să-mi relateze traseul parcurs cu mașina personală și să-mi descrie Cheile Bicazului pe unde trecuse. De asemenea, a mai căutat să-mi descrie frumusețea drumului, încântătoarele priveliști și împrejurimi ale orașului pe care îl îndrăgeam atât de mult și după care tânjiseam atâta vreme - Piatra Neamț.

Aiud însângerat

Mi-am amintit că de multe ori seara, când lumina era stinsă în celulă, printre jaluzelele care mă împiedicau să ies cu sufletul în libertate priveam cerul, de multe ori înstelat. Acolo sus, parcă gândurile mele se întâlneau cu ale tuturor cunoscuților din Piatra care, în acel moment, contemplau și ei firmamentul ceresc. Probabil, dl. Asaftei prinsese ceva din privirile mele și de aceea s-a avântat mai mult în discuție. Am înțeles până la urmă că venise să mă vadă nu din curiozitate sau dragoste, ci dintr-un ordin de la superiorii lui care, la rândul lor, primiseră indicații de la gen. Vasile Ionel. Și ca să fie mai convingător de bunele sale intenții, mi-a mai spus că deja am serviciu la Industria laptelui, acolo unde lucrasem înainte de arestare, și că mi se repartizase o garsonieră.

Am zâmbit, gândindu-mă la promisiunea făcută de general și la faptul că, într-adevăr, și-a onorat termenii. I-am spus și lui Asaftei, rămas oarecum descumpănit de zâmbetul meu...

*

Bilet de eliberare nr. 10530/1977 din Penitenciarul Aiud: «A fost deus condamnat de la 31.03.1970 până la 30.03.1980 de către Tribunalul Militar Iași cu mandatul 205/1970 emis de Tribunalul Militar Iași sentința nr. 183/1970 pentru faptele de propagandă».

CAPITOLUL X

«Ceahlăul sub furtună nu scade mușuroi» (Vasile Alecsandri)

Vasile Asaftei - căpitan la Securitatea Piatra Neamț

Dar să vedem cine este acest domn căpitan și care a fost menirea lui pe lângă mine. Din câte am aflat, în calitate pe care o avea - secretar de partid al Securității din Piatra Neamț, își luase misiunea de a fi «îngerul» meu păzitor, asta în ciuda faptului că și diavolii sunt îngeri izgoniți!

După ce am revenit în Piatra Neamț, Asaftei era aproape zilnic în apropierea blocului meu, ținând să mă urmărească personal. Locuiam într-un bloc de nefamiliști pe Aleea Viforului nr. 27, pe atunci cartierul V.I. Lenin și, dimineața când plecam la serviciu, oamenii cu care mă întâlneam îmi șopteau din mers:

- Vedeți că, la colțul blocului vecin, omul ăla de la Securitate, îmbrăcat în "Alain Delon" și încins cu curea pe la mijloc, vă pândeste!

Eram deci pus în gardă și uneori, întorcând fulgerător capul, privirile noastre se întâlneau.

- Hei! îi strigam. Bună dimineața, domnule căpitan!

Sau, altădată, când Asaftei a intrat în clădirea unde lucram, mergând la birouri pentru a lua informații despre mine, i-am strigat în auzul tuturor:

- Hei, domnule căpitan Asaftei, când vă întoarceți, veniți și pe la mine!

Rușinat că l-am observat, la plecare a trecut pe la locul meu de muncă încercând să se eschiveze:

- Să știți, domnule Caraza, că nu de persoana dumneavoastră m-am interesat la birouri...

- Domnule căpitan, i-am zis, dar mai există vreun fost deținut politic în această unitate?

*

Deseori, când ne întâlneam «întâmplător», Asaftei mă provoca la diverse discuții și pășea alături de mine în aceeași cadență, ca și cum am fi fost doi buni prieteni.

Observasem în atitudinea lui că urmărea să fim văzuți împreună, în felul acesta încercând să mă compromită în fața cunoștilor și prietenilor mei. Îmi era clar că voia să mă atragă încet-încet, zicându-și probabil că poate, poate... Evident, ar fi fost un câștig al Securității să mă bage în mocirla informatorilor, cu atât mai mult al lui Asaftei, care și-ar fi revendicat în totalitate meritul de autor emerit...

*

Pe la începutul lunii iunie 1979, când mă întorceam acasă, pe fosta stradă Făgetului, acum Orhei, din urmă m-a ajuns dl. căpitan Asaftei. M-a invitat la un păhărel.

L-am întrebat direct:

- Ce părere aveți, domnule Asaftei, mi-ar sta oare bine să mă vadă cunoștii cu un securist la masă?!? Ați văzut dumneavoastră, de exemplu, mielul benchetuind cu lupul? Vreți oare să mă alunge oamenii cu pietre?

Aiud însângerat

- Domnule Caraza, vi s-a urât cumva cu libertatea?

- Da, domnule căpitan! Mi s-a urât cu libertatea! Aveți cumva cătușele la dumneavoastră?

Și în timp ce îi spuneam aceste cuvinte, am împreunat mâinile în față, cerându-i să mi le pună.

- Hai! Puneți-mi-le! Și nu-i nevoie să-mi faceți un nou proces. La Aiud, mă duc pe jos, bat în poartă și merg direct în Zarcă de unde am venit. Fac ceva în libertatea de care mă bucur în România!

Văzând că nu-i reușește planul, Asaftei a venit cu o altă variantă - o bombă, credea dumnealui sau poate un mic șantaj:

- Domnule Caraza, știu că pe la sfârșitul lunii ar trebui să terminați liceul dar nu prea stați bine cu fizica...

- Este adevărat că nu prea stau bine cu fizica, dar știți când am început eu școala? Știți că am 18 ani de școală și un liceu pe care l-am reînceput de 3 ori pentru că m-ați aruncat continuu în temniță ca să nu-l pot termina? Și mai știți că eu, în afară de 2 ani de domiciliu forțat, am mai executat 21 de ani de temniță grea? Se poate pretinde de la mine să fiu șef de promoție? La sfârșitul lui martie 1970, când aveam mai puțin de două luni pentru a termina liceul și a-mi susține examenul de bacalaureat, col. Ioan Popa mi-a propus să devin agentul Securității în schimbul libertății de a-mi termina studiile. Pentru că am refuzat acest lucru, am fost aruncat pentru a treia oară după gratii. Revenit pentru a treia oară din temniță și înscriindu-mă din nou pentru a-mi termina liceul, m-am întâlnit pe coridor cu un profesor, îmi fusese cândva coleg de clasă, care m-a întrebat «Bine, măi Grigore, tu vrei să ieși la pensie ca elev de liceu?» «Da, domnule profesor, i-am răspuns, pentru că voi fi singurul în această situație. Voi fi un unicat!» Acum încercați să repetați aceeași figură? Nu dau nici doi bani! Mă duc în Aiud, mai stau 10 ani, mă întorc și mă duc din nou la liceu! Pentru că liceul vreau să-l fac, fie că vrea sau nu Securitatea! Voi avea atunci 60 de ani, dar rușinea nu este a mea, ci a dumneavoastră!

Văzând că nu ține, acest securist a căutat să pătrundă mai adânc în familia mea mare și, din păcate, parțial a reușit. Căpitanul nu știa însă faptul că eram pus la punct cu aproape toate demersurile făcute de el. După ora 22.00 când se retrăgeau urmăritorii mei, pe la miezul nopții și alteori pe la 2.00, dimineața, cineva îmi bătea în ușă și îmi destăinuia din planurile și cursele pe care domnul căpitan voia să mi le întindă. Trebuie să recunosc însă că asta a fost numai din partea unei persoane, Nicu, chiar dacă se ajunsese mult mai departe în familie...

*

Era în 1980, în Vinerea Mare, când Iisus stătea din nou răstignit pe Cruce. Veneam din Dărmănești, pe strada Obor și aproape de intersecția cu Petru Rareș mi-ați apărut în față. V-ați uitat lung și iscoditor la traista mea în care căram ceva, și v-am satisfăcut curiozitatea.

Vă mai amintiți, domnule căpitan?

- Vă întrebați ce am în traistă? Am un borcan cu murături! Poimâine va fi Învierea Domnului iar eu voi mânca de Paști murături cu pâine sau mămăligă! Și asta în propria mea țară, țară în care sângerez de o viață, unde strămoși de ai mei, unchi și verișori au căzut pentru neam și patrie la Plevna, Grivița I, la Mărășești și Cireșoiaia, la Cotul Donului, Stalingrad și Crimeea și în Munții Tatra! Iar eu, același luptător, nu am nici un petec de pământ și nici un fel de avere! Da, domnule căpitan Asaftei, voi mânca de Paști murături cu pâine sau cu mămăligă, pe când dumneata vei mânca miel copt, sarmale, pască, ouă roșii, cozonac și alte bunătăți. Vei bea din cele mai bune vinuri românești sau poate băuturi străine. În țara mea însă singurul meu drept este să sufăr și să mor!

Ați căutat să mă convingeți că «voi», comuniștii, «ați creat» pentru fiecare în parte posibilități deosebite, condiții de muncă, orașe și sate noi, că ați adus bucurie și prosperitate în RSR. Răspunsul meu a fost că dumneavoastră, comuniștii, ați găsit totul gata făcut iar ceea ce

ați mai adăugat a fost averea, cu proprietățile și cu bunurile luate de la bieții români dintre care mulți nici nu mai sunt astăzi.

Știu că atunci ați căutat să scurtați discuția și ați plecat motivând că sunteți foarte grăbit, ceea ce altădată nu se mai întâmplase.

Vă mai amintiți, domnule căpitan Asaftei? Este adevărat ceea ce afirm?

Însă mă întreb, domnule căpitan, de ce aceste două aspecte nu le-ați raportat superiorilor dumneavoastră? Pentru că în dosarul personal, în rapoartele întocmite către superiorii dumneavoastră nu am găsit niciunde relatarea discuțiilor noastre de mai sus? De ce? V-a fost frică, domnule căpitan?

După cum aveam să aflu mult mai tâziu, Asaftei fusese și mai prolific în misiunile sale...

Vă mai amintiți, domnule Asaftei?

Demersuri pentru expatriere

Când, în martie 1970, după aproape 3 luni de anchetă în stare de libertate, m-au arestat și mi-au intentat un al treilea proces politic, am realizat că nu voi mai putea rămâne în propria mea țară deoarece comuniștii vor continua să-mi însceneze infracțiuni împotriva statului, cu scopul de a mă suprima. Mi-am dat seama că voi fi nevoit să iau o hotărâre de răscruce din viața mea și atunci am decis să părăsesc definitiv țara. De acolo, din depărtare, orișunde m-aș fi stabilit, știam că voi putea continua lupta pe care o începusem încă din adolescență. **Patria pentru mine era un crez superior care depășea chiar și dragostea pentru propria-mi familie.**

Știu că încă de copil când auzeam cântând «Hora Unirii» și «Deșteaptă-te române!», de fiecare dată mă podideau lacrimile și nu le mai puteam opri. Starea de atunci s-a păstrat continuu în sufletul și în viața mea, căpătând proporții covârșitoare.

Așa stând lucrurile, ajuns pentru a treia oară în Aiud, am luat legătură cu colegi de temniță condamnați pentru tentativă de trecere a graniței, culegând cât mai multe date pentru o eventuală trecere ilegală a frontierei.

După iulie 1977, când m-am întors în Piatra Neamț, am încercat să mă documentez în legătură cu această problemă. În ianuarie 1979, de la mine din casă, unde a făcut o ultimă staționare înainte de a părăsi patria, prietenul meu Ion Pruteanu, din comuna Pârlol, județul Bacău, mi-a furnizat mai multe date în legătură cu expatrierea mea, ba mai mult decât atât, mi-a dat un buletin Monitorul Oficial, în care era consemnat acordul internațional încheiat la Helsinki de un reprezentant al țării noastre. Acesta prevedea, printre altele, că oricare cetățean care dorește să își schimbe locul, chiar și țara, o poate face oricând, în orice situație, fără a putea fi oprit de nimeni. Când acest buletin mi-a căzut în mâini, m-am și văzut plutind peste Atlantic, înspre noul continent. Voiam să ajung cât mai departe, punând între mine și cei rămași în urmă - care o viață întreagă m-au năpăstuit - chiar și întinderea unui ocean.

Din iulie 1979, am început demersurile în vederea plecării din țară, cerând autorităților române să-mi aprobe expatrierea în SUA. Am expediat un memoriu lui Nicolae Ceaușescu și unul șefului Serviciului Pașapoarte din Piatra Neamț. Timp de aproape două luni, s-a așternut o tăcere care mă așteptam să explodeze din clipă în clipă. Abia în septembrie am fost invitat la Securitate, unde l-am recunoscut pe șeful de atunci, col. Aurel Mihalcea. În dreapta dumnealui, era un alt civil care, în discuțiile avute, și-a permis conform obiceiului securiștilor anchetatori să mă jignească. M-am adresat atunci col. Mihalcea, întrebându-l dacă sunt arestat. Spunându-mi că nu, l-am întrebat de ce domnul din dreapta dumnealui, care îi este inferior, mă insultă. Rezultatul a fost că acel domn - despre care mai tâziu am aflat că era maiorul sau lt. col. Marian Brădeanu - a amuțit.

Scopul acelei invitații era de a mă determina să renunț la proiectul de a-mi părăsi țara. Văzând însă că hotărârea mea este de nestrămutat, au renunțat să mă mai convingă, căutând

totodată ca despărțirea noastră să fie în termeni destul de amiabili. De la ei, am mers la șeful Serviciului Pașapoarte, col. de miliție Berilă, care s-a purtat deosebit de civilizată la toate întrebările noastre, conduita fiindu-i dictată, probabil, de către cineva sus situat. Acolo, mi s-a comunicat ziua și ora când trebuie să mă prezint la Sfatul Popular (Primărie), unde urma să compar în fața unei comisii.

Am fost invitat într-o sală unde, la o masă lungă, stăteau circa 10 persoane, între care prim-secretarul de partid pe județ, dacă nu mă înșel Petru Enache, precum și șefii instituțiilor de seamă ale orașului, respectiv, Securitate, Miliție, Pașapoarte, Sindicat etc. Prim-secretarul județului avea în față un dosar despre care am bănuț că nu poate fi decât al meu, acolo fiind și memoriul prin care ceream expatrierea. Am fost oarecum mirat că toți cei care mi-au pus întrebări au făcut-o în modul cel mai civilizată, iar eu am răspuns foarte calm și categoric.

Le-am spus că nu mai am pentru ce trăi în țara mea, chiar dacă unul dintre străbunicii mei a căzut la Plevna, în fața Griviței 1, patru unchi au căzut în primul război mondial și alți trei - unchi și verișori - au căzut în al doilea război mondial atât pe frontul din apus, cât și pe cel din răsărit, luptând pentru patrie. De-a lungul închisorilor prin care am trecut timp de 21 de ani, mi s-a spus de sute și poate de mii de ori: «Ești dușmanul poporului», «Ești un criminal!», «Ești un gunoi, o cârpă, o otreapă și nu meriți nici măcar un glonț în ceafă! De fapt, pentru ca să se facă economie, ar trebui să vă punem câte doi-trei cap la cap ca să stricăm un singur glonț și nu două sau trei!»

În concluzie, le-am mai spus că, fiind considerat de o asemenea factură, nu mai am pentru ce rămâne în această țară, chiar dacă este pământul în care m-am născut, pentru care am sângerat și încă mai sângerez.

- Vă mai aduc la cunoștință, le-am spus, că am fost condamnat în mai multe rânduri nu pentru că mi-aș fi vândut patria, ci din contra, pentru că am iubit-o prea mult! Deci, în țara românească de astăzi, a-ți iubi patria înseamnă a cădea sub incidența legii și este echivalentul unei infracțiuni.

Discuțiile au fost mai lungi dar, în urma celor relatate mai sus, mi s-a sugerat să mă mai gândesc. Considerând că așa-zisa audiență a luat sfârșit, m-am ridicat și am părăsit sala.

O lună mai târziu, am apărut din nou în fața comisiei, care avea în componență cam aceleași persoane.

- Ce vei face, tovarășe Caraza, în America? a fost prima întrebare.

- Orice! Și dacă va fi nevoie voi mătura strada.

Cu un zâmbet oarecum ironic, persoana respectivă a adăugat:

- Dar acest lucru îl puteți face și în România.

- În America, fac bucuros acest oficiu, în primul rând pentru a-mi câștiga existența, iar în al doilea rând pentru că America nu are nici o obligație față de mine. Dimpotrivă, mă primește cu brațele deschise, în timp ce sunt alungat din România! Țara mea are obligații față de mine fiind - chiar dacă vreți sau nu - fiul ei! Strada o pot mătura acei semianalfabeți sau absolvenți cu doar câteva clase primare care s-au cocoțat în servicii principale. Exemplu, am două persoane la unitatea unde lucrez, care sunt șefi de serviciu și nu au decât școala primară. Și eu am ceva mai mult decât atât!

Atunci a intervenit prim-secretarul:

- Ce alternativă aveți, ce veți face dacă nu vă dăm drumul?

- În fața Hotelului «Ceahlău», într-o zi când vor fi mai mulți străini, este posibil ca, stropindu-mă cu benzină, să îmi dau foc!

S-a făcut liniște în sală. Ridicându-mă, am pășit ușor spre ieșire, deși eram convins că voi fi reținut. Nu s-a întâmplat așa dar, după ce am parcurs vreo șapte-opt pași pe coridor, m-am auzit strigat. Era colonelul Berilă care mi-a șoptit "complice":

- Stați liniștit, tovarășe Caraza, că vă dăm drumul!

Concluzia era ușor de tras: comisia deliberase cu repeziciune în urma mea, delegându-l pe șeful Pașapoartelor să mă anunțe de hotărârea luată.

*

La puțin timp după cele întâmplătoare, am fost invitat să mă prezint la Pașapoarte, unde același colonel Berilă mi-a spus ce formalități mai sunt necesare înainte de a primi pașaportul, recomandându-mi totodată să nu părăsesc orașul. După ce am ieșit din localul Miliției, m-am îndreptat în cea mai mare viteză la gară și am prins rapidul de București. După cum se vede, urmam cu cea mai mare convingere sugestiile date de șeful Pașapoartelor.

În București, am mers seara pentru a recunoaște terenul unde erau amplasate Ambasada și Consulatul Statelor Unite, iar a doua zi după-amiară intram ilegal în curte, apoi în clădirea ambasadei, trecând cu indiferență printre cele două santinele de securiști români. Ajuns înăuntru, am aflat că nu la ei trebuie să merg, ci în clădirea alăturată.

Din păcate, ca să intru în Consulat trebuia să trec de poarta străjuită de alți doi securiști români. Murmuram încet o rugăciune către Maica Domnului, pe care am repetat-o tot timpul cât am parcurs distanța. Nu știu cum s-a întâmplat, dar când rugăciunea se terminase, eram deja în curtea Consulatului. Am răsuflat adânc și i-am mulțumit Preasfintei Fecioare pentru ajutorul dat.

M-am așezat pe un scaun pentru a răsufla puțin și am văzut că, pe masă, introdus sub sticlă, era scris cu majuscule un anunț: «Dragi români, dacă aveți ceva deosebit să comunicați, cereți să fiți introduși la consul pentru că toți salariații care deservește aceste birouri sunt români». Am cerut așadar unui salariat al Consulatului să fiu introdus la consul. Mi-a arătat o tânără doamnă care trecea pe acolo, spunându-mi că dânsa este viceconsul. Am salutat-o respectuos, i-am spus păsul și în doar câteva minute m-a introdus în biroul consulului. M-a invitat să iau loc și să-i spun ce probleme mă frământă iar după ce m-a ascultat mi-a mai cerut câteva amănunte și copiile după sentințele de condamnare politică. Dar, vai, acestea nu erau la mine și trebuia din nou să ies pentru a merge la locuința fratelui meu, în Drumul Taberei.

Spunându-i îngrijorarea mea, că s-ar putea să nu mai pot intra în Consulat, acesta mi-a dat un formular cu ștampilă și semnat de dânsul pe care era doar numele meu. După ce mi-a spus să nu uzez de el decât numai dacă este nevoie, m-am întors acasă, am luat documentele respective și pentru a treia oară trebuia să trec pe sub aceste furci caudine.

Cu mâinile în buzunar, detașat și liniștit, am trecut printre cei doi securiști din poartă, însă, după ce am străbătut circa jumătate din curte, aceștia au strigat după mine să mă opresc. Apreciind distanța dintre ei, poziția unde mă aflam și ușa Consulatului, am rupt-o la fugă și am intrat ca o vijelie înăuntru. Consulul, care m-a primit zâmbind, mi-a spus să fiu liniștit că de acum înainte, orice s-ar întâmpla, sunt sub ocrotirea Ambasadei americane. Mi-am dat seama că în acea zi făcusem niște pași enormi și deja mă vedeam pe pământul noului continent.

*

Era prima zi de Crăciun a anului 1979 când Berilă mi-a eliberat pașaportul, urându-mi ca acel act să-mi poarte noroc orișunde viața îmi va duce pașii. La începutul lui ianuarie 1980, am mers din nou la Consulatul american din București și am aflat că transportul cu avionul București - New York trebuie să îl suport personal. Mi s-a cerut un număr de telefon pentru a mi se comunica data când trebuie să iau bilet de avion pentru SUA și pentru a mi se înmâna plicul diplomatic. Le-am dat numărul de telefon al lui Nicu.

Într-o zi, la puțin timp după ce Nicu plecase de la mine, l-am văzut că se reîntoarce împreună cu soția sa. Mi-a spus că trebuie să mă prezint de urgență la Consulatul american, fiindu-mi aprobată viza despre care aveam să aflu că era semnată de însuși președintele SUA, Jimmy Carter.

Am plecat a doua zi cu primul tren la București. Doamna viceconsul mi-a cerut să aleg una din zilele 19, 21 și 23 mai pentru a pleca din România. Am optat pentru 21 mai, pe care

Aiud însângerat

și-a notat-o pentru a o comunica Ambasadei americane din Italia, unde un reprezentant al acesteia trebuia să mă aștepte pe Aeroportul «Leonardo da Vinci» din Roma. Totodată, doamna viceconsul mi-a spus să-i dau toate documentele de valoare - acte, diplome etc - sau cele care mi-ar putea fi oprite la vamă pentru a le sigila în plicul diplomatic. Când mi-a întins plicul, mi-a spus:

- Vă recomand să nu-l țineți în apartamentul dumneavoastră până la plecare, ci să-l dați unei persoane de încredere să-l păstreze dar fără să mai știe cineva unde l-ați lăsat.

*

Biletul de avion pentru New York, cu o escală de 18 zile în Roma, purta data de 21 mai, și în acest caz trebuia să părăsesc Piatra Neamț cel puțin cu două zile înainte.

Tocmai îmi terminasem ultimele lucruri de pus în cele două valize, una cu îmbrăcăminte iar cealaltă cu cărți, când un ofițer de securitate îmi bătu în ușă. Făcând eforturi pentru a fi manierat și specificând că nu sunt obligat să merg, m-a invitat până la Securitate. Pentru a nu irosi timpul scurt pe care îl aveam la dispoziție până la plecarea rapidului din după-amiaza acelei zile, s-a oferit să mă ia cu mașina și chiar să mă aducă înapoi. I-am mulțumit și i-am spus că în mașina Securității nu pot să urc decât arestat, dar voi ajunge acolo cu alte mijloace.

La Securitate, ofițerul care m-a primit a avut grijă să-mi spună să nu-mi vând țara acolo unde voi ajunge. Deși eram stresat din cauza faptului că trebuia să plec, poate pentru totdeauna, de pe locurile mele, am avut totuși puterea să râd:

- Mie îmi spuneți asta? Ați uitat oare pentru ce am fost osândit la aproape tot atâția ani cât e vârsta mea?

Căpitanul Vasile Asaftei mă aștepta în curte și m-a rugat să intru într-o cameră pentru a vorbi ceva doar noi amândoi. I-am spus domnului Asaftei că ar fi fost mai bine să aibă microfonul în buzunar decât instalat în camera în care vom merge.

Fără pic de modestie, Asaftei a încercat să mă convingă:

- Vedeți, noi vă dăm drumul să plecați în străinătate!

- Care «noi», domnule căpitan? Dacă ar fi fost după dumneavoastră, de mult m-aș fi odihnit în cimitirul din Valea Viei! Îmi pare rău, dar nu mai pot rămâne pentru că pierd trenul.

Plouase în ajun, noaptea și chiar și în dimineața aceea, iar pe străzi erau numai bălți. Pe bulevardul Dacia, mergeam pe partea carosabilă, pășind de pe o ridicătură pe alta, din cauză că trotuarul era aglomerat și mai erau și foarte multe mașini parcate. Deodată, în spatele meu aud un vuiet de motor. Am avut timp doar cât să plonjez într-o baltă căci, ca fulgerul, o Dacie a trecut razant pe lângă mine. Era mașina care mă urmărea încă de la Securitate, de pe Borzogheanu. M-am ridicat ud din baltă și mi-am zis: asta a fost, deci, ultima încercare a Securității și a partidului comunist de a mă lichida.

După aproximativ o oră părăseam locuința, îndreptându-mă în stație pentru a lua autobuzul spre gară, dar Dacia cu pricina era în spatele meu, la circa 50-60 de pași, și a mers în spatele autobuzului în care m-am urcat, până la gară. Acolo, au coborât două persoane pe peron, una postându-se pe partea dinspre Bacău, iar cealaltă spre Bicăz.

Când trenul s-a pus în mișcare, le-am fluturat întâi o mână, apoi și cealaltă și, în cele din urmă, am dus mâna dreaptă la buze, apoi am ridicat-o în slavă...

*

De la sfârșitul lui ianuarie, rămăsesem fără serviciu și o duceam nespuse de greu.

Eram în momente de cumpănă pentru că nu aveam banii care îmi erau necesari pentru bilet și nici din familie nu aș fi avut cui să mă adresez pentru înlăturarea acestui neajuns. Singura speranță o aveam la nepotul meu Mihai, despre care știam că economisise ceva bani, fiind și singurul care mi-ar fi dat într-un asemenea moment. I-am spus despre ce este vorba și

a fost de acord, rămânând să-i achit datoria din primele salarii obținute pe pământ străin. Și astăzi, îi mulțumesc pentru acest ajutor financiar, bani pe care, bineînțeles, i-am returnat după cum îi garantasem.

De câte ori mă întorc în timp, mă întreb dacă aș mai fi plecat vreodată în America în condițiile în care nu aș fi avut această unică salvare?

*

Pe 21 mai 1980, în ziua de Sf. Împărați Constantin și Elena, mă aflu pe Aeroportul Otopeni, gata să-mi iau zborul către Apus. Trecusem prin mai multe filtre când am fost oprit la o ultimă gheretă de un securist, care mi-a luat pașaportul pentru a-i pune o viză. Însă, în loc să facă el această operație, l-a chemat pe un altul cerând ca bagajul meu, care deja era urcat în aeronavă, să fie dat jos. Pe mine m-a introdus într-o cameră pentru a mi se face o ultimă percheziție. Țineam în mână plicul diplomatic, pe care i l-am arătat vameșului, dar fără să i-l întind. S-a mulțumit doar cu atât și n-a mai scos nici un cuvânt.

Prin megafon, se comunica ora decolării și faptul că la bord lipsea un pasager. Mi s-a făcut percheziție corporală, dezbrăcat, mi s-a scotocit și în cele două valize, insistându-se asupra părții din fund pentru a se convinge dacă acesta nu este dublu. Avionul cu care trebuia să plec era departe când securistul s-a încredințat că nu mai are ce găsi la mine și în geamantane. Am trecut cu el într-un birou unde acesta a dat dispoziție să mă îmbarc în următorul avion, a cărei decolare era peste două zile.

După ce am fost întors de pe Aeroportul Otopeni, pe 22 mai am trecut din nou pe la Consulat. Doamna viceconsul, al cărui nume, spre părerea mea de rău, l-am uitat, a făcut enorm pentru mine, intervenind de mai multe ori la Washington pentru a obține viza de plecare în America. A fost omul care mi-a ținut destinul pentru câteva clipe în mână și nu a ezitat nici un moment să mă scape de calvarul comunist. Singurul obol pe care i l-am adus acestei doamne a fost un braț de trandafiri, iar mulțumirea Domniei sale a fost faptul că, îngropându-și obrazii în frumoasa ofrandă oferită și privindu-mă, i-au dat lacrimile.

Pe această doamnă, fără nici o ezitare, o consider îngerul meu păzitor. De atunci, o port în suflet mereu și, intrând în diferite biserici, mă închin și aprind o candelă pentru ea.

*

Dacă de Sf. Împărați Constantin și Elena, s-au gândit, poate, că nu e ziua potrivită pentru a-mi părăsi patria, două zile mai târziu, pe 23 mai, pe la ora 11.00, decolam pentru SUA cu escală la Roma.

În avionul care mă ducea departe de patria mea, pe când ceilalți călători aruncau cu pălăriile în plafon de bucuria plecării, eu eram foarte trist realizând că, din clipa aceea, am rămas fără țară, suspendat în aer atât la propriu, cât și la figurat. Și mi-am pus mereu întrebarea de ce nu înțelesesem până atunci că plecarea mea din România ar putea fi fără întoarcere...

Când avionul a ieșit din văzduhul românesc, trecând în cel iugoslav pentru a zbura peste Marea Adriatică și a atinge Roma, ni s-a servit masa de prânz. Stewardesa a împărțit fiecăruia câte o tavă de culoare crem dar pe cărucior era și una gri-bleu care mi-a fost dată mie. Când s-a întors cu alte tăvi pentru a continua distribuirea prânzului, am privit cu atenție dar n-am mai văzut nici una de aceeași culoare cu tava mea. În momentul când i-a întins tava următorului călător, i-am luat-o, dându-i-o înapoi pe cea care îmi era destinată:

- Vă rog, i-am spus stewardesei, duceți-i această tavă celui care v-a dat-o!

Ulterior, am observat că nu a mai fost distribuită nimănui și imediat în minte mi-a revenit imaginea unui prieten, din păcate membru de partid, care mi-a spus la plecare, în mare taină:

Aiud însângerat

- Grigore, fă în așa fel ca în avion sau ajuns la Roma, să nu primești nimic de mâncat sau de băut din cele ce ți se vor oferi.

*

Lăsam în urmă o viață de temniță și locurile dragi, și, în ciuda faptului că eram atât de trist, aveam conștiința împăcată. Era echivalentul moral pentru toți anii de ocnă având în vedere că Immanuel Kant a spus «Conștiința este glasul lui Dumnezeu în om». Mi-am servit patria, am servit un ideal căruia i-am fost rob, adică cel care îmi cerea să fiu în permanență împăcat cu mine, cu societatea și cu Dumnezeu. Plecam într-o țară care mă primea la sânul ei neavând nici o obligație față de mine, în timp ce conducerea patriei mă alunga. Când am hotărât să-mi părăsesc țara, America era ultimul meu refugiu. Pe cerul patriei mele nici un petec de azur nu mai era liber pentru mine.

CAPITOLUL XI

«Dumnezeu e pretutindeni; păcătosul nu poate scăpa de El, dreptul îl va afla oriunde». (Sf. Grigore de Nazianz)

Biserica din vis

De pe Aeroportul «Leonardo da Vinci» din Roma și până la Pensiunea «Dina», citind pe toate firmele și afișajele întâlnite în cale, mi-am reamintit în bună parte limba italiană pe care o învățasem cândva în Aiud. Pensiunea «Dina» era situată lângă gara din Roma, care se numea Ponto Termino. Tot lângă pensiunea «Dina» se afla cea mai mare biserică din Roma, și anume Santa Magiore.

Am stat la Roma timp de 18 zile. Spre deosebire de celelalte persoane cu care am mers sau pe care le-am găsit la acea pensiune, mie mi s-a dat o sumă de zece ori mai mare decât celorlalți, ca bani de buzunar. Pentru plecarea în străinătate, am avut doi garanți, unul fiind reprezentat de societatea Tolstoi, cu sediul în Roma, care mi-a oferit 35.000 lire italiene. Astfel, mi-am putut permite ca zile întregi să umblu însetat de nou, de libertate și de frumos, din zori și până în noapte. Dacă dintre cei cunoscuți m-ar fi văzut pe stradă în acele zile, cu siguranță ar fi spus că atunci am scăpat din Aiud. Masa de prânz, ca și cea de seară, nu o mai luam la pensiune, ci mâncam pe unde apucam.

Roma mi s-a părut un loc de vis, un loc de basme. Am intrat și m-am închinat în circa 100 de biserici sau mănăstiri, m-am aplecat și m-am descoperit în fața Columnei lui Traian, am vizitat celebrele catacombe unde primii creștini, în frunte cu Apostolul Petru, s-au adăpostit pentru a se feri de dușmani și pentru a-l invoca pe Iisus în mijlocul lor, apoi am poposit în celebra biserică Quo Vadis.

*

Într-una din zile, într-un centru de difuzare a presei din Roma, s-a apropiat de mine un preot care, ghicindu-mă că nu sunt localnic, s-a oferit să mă ajute. Era preotul romano-catolic Petru Cadaru, de loc din județul Bacău. După ce m-a prezentat la un post de radio unde era foarte cunoscut, preotul mi-a dat foarte multe cărți cu caracter religios, pe care le-am dus în SUA și le-am împărțit gratuit mai multor creștini.

În zilele care au urmat, m-a însoțit în multe locuri importante din această fostă capitală a imperiului roman. Am vizitat împreună superba catedrală Sf. Petru (St. Pedro), Vaticanul, Biserica Sf. Paul, Columna lui Traian, catacombele creștinilor și multe alte obiective despre care auzisem dar nu le văzusem. De altfel, mă descurcam binișor cu limba italiană, pe care reușisem să o învăț în temnița Aiudului, de la avocatul Lăzăroiu, însă compania acestui preot a fost de o mare însemnătate pentru mine. Într-o zi, fără să spună unde mergem, am urcat un deal, apoi l-am coborât ieșind undeva către periferiile Romei. La un moment dat, locurile pe unde treceam îmi erau foarte cunoscute.

- Părinte, i-am zis, după această cotitură, în stânga, urmează cutare lucru?!?

Preotul, privindu-mă cu o oarecare nelămurire, m-a întrebat:

- Ai mai fost pe aici?

- Nu, părinte! Nici vorbă!

Am coborât și la un moment dat l-am întrebat nedumerit:

- Ar trebui să apară acum în fața noastră o biserică?

Aiud însângerat

Părintele Cadaru nu mi-a răspuns, dar distanțându-se puțin mă privi cu suspiciune... Când am ajuns în fața bisericii, am amețit:

- Părinte! Eu cunosc această biserică!

- Quo Vadis! îmi completă parcă gândul...

Am simțit un tremur în tot corpul și m-am sprijinit de brațul părintelui...

*

Mă întorc în timp și iată-mă pe țărmul Mării Negre, la sfârșit de octombrie 1958, în sediul Securității de la Constanța, împreună cu Toma Ionescu, care executa un mandat de deținut politic din 1941. Mă plimbam prin celulă, adică între calorifer și ușă, cu col. dr. Nicolescu. În fiecare zi îmi povestea despre una din țările europene pe care le vizitase, vară de vară, împreună cu soția lui. Văzuse aproape toată Europa.

La un moment dat, în afară de oboseala pe care o aveam, căci timp de 17 ore din 24 nu aveam voie să stăm pe marginea patului sau pe tinetă, m-am simțit atât de slăbit, încât nu mă mai puteam ține pe picioare. L-am rugat pe doctor să păsească între «spionul» de la ușă, pe unde ne pândea gardianul, și marginea patului unde m-am așezat pentru doar câteva minute. Cu brațul drept m-am prins de piciorul patului suprapus și rezemându-mi capul, probabil, am adormit.

*

Eram în Roma. Fugeam dintr-un anumit cartier pentru a ajunge în centrul orașului unde se întâmplau lucruri ieșite din comun, unde se murea, unde se sacrificau oameni pentru Hristos. Coborând dealul, am ajuns pe un drum pavat de unde se auzea și mai mare vuiet, iar pe trotuarul opus am văzut un om înalt, cărunț, îmbrăcat în negru, care ținea subsuoară o carte sfântă.

- E Sfântul Petru! mi-am zis.

Când am ajuns unul în dreptul celuilalt, fiecare pe câte o parte a străzii, ne-am oprit și ne-am cercetat fără să vorbim, după care fiecare și-a continuat drumul.

Zarva din centrul orașului se întetise și am început să fug. Trebuia neapărat să ajung acolo la timp. Deodată însă, în spatele meu, am simțit ceva că mă arde. M-am întors și, departe, în urma mea, într-un halou de lumină și flăcări, L-am văzut pe Iisus Hristos!

De pe trotuarul vecin, Petru i se adresă lui Iisus:

- Quo Vadis Domino!

Nu mai știu ce a fost, ce s-a întâmplat, dar în fața mea se înălța o superbă biserică.

Am sărit din somn și l-am întrebat pe doctorul Nicolescu cât am dormit.

- Dormit? Când să dormi?! Dar n-au trecut nici trei minute!

I-am povestit cele petrecute cu mine...

- Domnule Caraza, asta nu este un vis, ci o premoniție și îți doresc să fii demn de ea!

*

- Părinte Cadaru, asta este biserica din vis!

Și în timp ce părintele mă strângea în brațe, plângeam cu sughituri. Am trecut pragul bisericii Quo Vadis, am pășit înăuntru și chiar în fața intrării, în piatră, era imprimată talpa unui picior de al Sfântului Petru. Am căzut întâi în genunchi, apoi am întins brațele pe pardoseala din piatră și am sărutat urmele lui Simon Petru.

*

Înainte de a-mi continua drumul înspre SUA, am fost chemat în fața ambasadorului american din Roma. Doamna ambasador mi-a solicitat mai multe date personale, apoi a stat mult de vorbă cu mine cerându-mi să-i povestesc câte ceva din calvarul prin care mi-a fost dat să trec în țară. Cum nu știam engleza și nici ea româna, un translator ne-a înlesnit dialogul.

- Mergeți! mi-a spus în final, că sunteți bine primit în țara noastră, iar eu vă voi da cele mai bune referințe.

I-am sărutat mâna și, referitor la acest gest, mi-a spus că românii sunt foarte manierați și au obiceiuri foarte frumoase.

A doua zi, urcat la bordul unui Boeing care transporta 253 de pasageri, tăiam meridianele peste Atlantic.

Plouase la plecarea mea din România. La Roma, începuse o ploaie în aversă imediat ce am ajuns, iar la plecare cernea mărunț și dezolant. Ploua și era furtună când am pătruns în văzduhul american, de aceea turnul de control de pe Aeroportul Kennedy nu a îngăduit aterizarea și am continuat zborul spre Canada.

Am atins țărmul acesteia în peninsula Noua Scoție, am zburat peste Halifax, Quebec, Montreal, Toronto, apoi am intrat în SUA, venind din nord. Deși avionul nostru era un gigant cu patru turboreactoare, era purtat prin văzduh ca o frunză de curenți și goluri de aer. Când zbura la o mare înălțime, când cobora foarte aproape de sol, iar cerul se zărea când deasupra, când dedesubtul nostru. La bordul avionului, s-a iscat o ușoară panică și am auzit voci de femei și copii țipând. De fapt, toată lumea era alarmată.

În toată această perioadă, eram inexplicabil de liniștit. Un om care și-a pierdut până și patria, ce-ar mai avea el oare de pierdut?

CAPITOLUL XII

«Inimile mari și generoase, sufletele pline de un patriotism cald și înălțător se pot asemăna cu un templu, unde pentru eternitate trebuie să ardem candela recunoștinței» (Vasile Conta)

Laura Garibaldi

New York - Flushing, în a doua jumătate a lunii iunie 1980.

Ajuns în SUA, prima mea dorință a fost de a vedea Statuia Libertății, fiind pentru mine un fel de mit. Citisem, auzisem de ea, o văzusem pe vederi, ilustrate și la tv, dacă nu mă înșel. Însoțit de încă un cunoscut, sosit din Italia cu același avion și conduși de Vasile Snacoveanu, un om pe jumătate orb, care era ghid pentru românii ajunși pe continentul nou, am pornit ca să vedem Statuia Libertății.

Din sudul Manhattanului, din locul numit Bateriile Olandeze, am mers cu vaporul Liberte pe Insula Libertății. Acolo, erau foarte mulți vizitatori și m-am alăturat imediat unui grup în care se vorbea românește.

- Români? am întrebat inundat de bucurie.

- Da! Români, români!

- De unde?

- Din Israel! a venit răspunsul.

- Cum români din Israel!?!?

- Da, din Israel, dar noi suntem născuți în Folticeni!

Le-am spus că și eu sunt din Neamț iar cel întrebat mi-a răspuns cu multă însuflețire:

- Eu cunosc Neamțul. Eu am fost pe Valea Bistriței, pe la Hangu, pe la Ceahlău. Am văzut stânca aia mare, mare. M-am urcat pe Ceahlău. Ehei! Dumneata nu știi ce frumos este pe acolo!

- Auzi, dumneata! Eu nu știu ce frumos e pe acolo?!? Doamne, dar eu de acolo vin! Pe acele meleaguri am văzut lumina zilei!

După ce am făcut cunoștință cu celebra Statuie a Libertății și am reușit să urc până la coroană, am privit Atlanticul până în depărtări, căutând nostalgic dincolo de curbura pământului scumpa mea patrie, apoi am coborât împovărat de amintiri.

Celebrul arhitect Frédéric Auguste Bartholdi construisese această minune a lumii libere în 3 ani, iar în 1888 a transportat-o cu vaporul peste ocean, fixând-o în locul unde este și astăzi, fiind un dar adus americanilor din partea Franței. De la bază și până în vârful făcliei, statuia se înalță la 100 de metri și străjuiește întinsul apelor și al uscatului, situându-se la confluența a trei state - New York, New Jersey și Connecticut.

La sfârșitul zilei, când ultimele raze ale asfințitului alunecau pe apă într-un joc de lumini care se răsfrângeau în privirile noastre, acostam cu vaporul la țarm. Metroul cu nr. 1 și culoare roșie ne conducea pe meridian, de la sud la nord. Am coborât în Times Square apoi metroul 7 m-a dus la capătul de linie Mein Street Flushing, locul de unde plecasem, dar sufletul parcă îmi rămăsese la Statuia Libertății și mă gândeam cum să mai ajung pentru a o vedea din nou.

Lucrul acesta s-a întâmplat, dar de data aceasta singur, singurel, mânat de un curaj despre care de multe ori m-am întrebat din ce sursă izvorăște. Nemaigăsind un partener de drum, l-am rugat pe Vasile Snacoveanu să-mi spună în ce stații trebuia să schimb metroul pentru că acest lucru se întâmpla în două locuri. Fără să știu limba engleză - în afară de circa

60-70 de cuvinte pe care le reținusem din diferite cărți - fără să cunosc această imensă metropolă, acest nou Babilon, am pornit ca într-o aventură în împlinirea acestei dorinți și poate pentru a-mi potoli o continuă sete de cunoaștere.

În sfârșit, am ajuns, am contemplat până seara acele minunate locuri ale zeiței Libertății iar cu ultimul vapor m-am întors la țarm.

Am luat un metrou care trebuia să mă lase în Times Square, dar odată ajuns acolo m-am învârtit ca într-un cerc vicios, poate timp de două ore, poate mai mult, căutând trenul care să mă ducă la capăt de linie în Mein Street din Flushing.

Dar, de unde! Habar nu aveam ce este ăla «Uptown» și nici ce este acel «Downtown», deci, în „sus” sau „în jos” cum se talmăcesc cele două cuvinte.

*

În Manhattan, deși uriaș, este foarte ușor să te orientezi fiind așezat pe linia direct nord-sud; toate străzile pe meridian sunt cunoscute sub numele de „Avenue”, iar cele orientate de la est la vest și care întretaie meridianele au denumirea de „Street”. Avenue-uri poartă nume personale - Park Avenue, Lexington Avenue, Madison Avenue, sau cifre - One Avenue, Two Avenue etc. Toate aceste avenue-uri au sens unic: avenue-urile cu numere impare curg de la sud la nord, iar cele cu numere pare de la nord la sud. Street-urile, care sunt orientate pe paralelă, curg de la est la vest sau de la vest la est, tot în felul mai sus arătat.

Fifth Avenue (5 Avenue) este strada care desparte New York în două pe meridiană. Astfel, față în față, se află două clădiri pe trotuare opuse și care poartă același număr - de exemplu 45, dar clădirea din partea estică are nr. 45 E (est), iar cealaltă, de pe trotuarul opus, 45 W (vest). Pe acest Avenue, locuiesc toți bogătașii Manhattanului, această metropolă adăpostind peste 4 milioane de locuitori.

Strada principală care desparte New York în două este 42 Street sau Forty Second Street, aici fiind cele mai mari clădiri, instituții și magazine. Pornind din partea estică, 42 Street începe cu impozanta clădire ONU, care numără 47 de etaje, acolo existând peste 200 de drapele ale statelor membre ale acestui mare for mondial - de la intrarea principală, în partea stângă, al 17-lea drapel era al României, simbol prin fața căruia ori de câte ori treceam îmi luam pălăria în mână.

Urmează cea mai mare bibliotecă din New York și, totodată, din SUA, apoi Pannam - prima companie aeriană care a avut și autorizație de a survola Atlanticul făcând legătura cu Europa, Crysler Building, Grand Central ș.a.

După toate acestea, dar și alte clădiri, este celebrul Times Square, orașul de la suprafață, acolo unde 24 ore din 24, prin piața luminată ca ziua, curge continuu un fluviu de oameni și tot acolo au loc marile sărbători americane. De revelion, de exemplu, în această piață și împrejurimi, sute de mii, poate chiar 1 milion de oameni așteaptă cumpăna dintre ani într-o adevărată sărbătoare de lumini. În această noapte memorabilă, din cer se revarsă adevărate căi lactee de lumină și străluciri multicolore, sunete și bubuituri, apoi confeti care nu sunt doar simbolice, ci aruncate cu zecile de vagoane. Referitor la New York, îmi revin în minte vorbele pline de duh ale primarului Rudolph Giuliani care afirma: «Dacă Washington este capitala Statelor Unite ale Americii, New York este capitala lumii, având în vedere că este cea mai mare metropolă de pe Terra».

*

Trecuse cred că mai mult de două ore de când orbecăiam fără să reușesc să dau de un punct de ieșire. Îngrijorat peste măsură și ajuns la limita răbdării, m-am oprit în punctul cel mai înalt al unei scări de odihnă și, privind într-o parte și în alta, am început să strig:

- Cine știe românește? Vă rog să vă opriți!

Aiud însângerat

După ce am repetat de câteva ori chemarea în limba română, am făcut-o și în limba italiană:

- Chi parla la lingua italiana, per favore?!

Nimeni, nimic!

Lumea trecea pe lângă mine, mă cerceta cu privirea, dar fiecare își vedea de drum. Am început din nou chemarea:

- Cine știe românește? Chi parla la lingua italiana, vi prego?!

Undeva, la o oarecare distanță, tot pe o treaptă de odihnă, doi cetățeni vorbeau și zâmbeau, privindu-mă cu insistență însă fără să-mi vină în ajutor. Cu siguranță, cei doi au înțeles chemarea mea pentru că s-au oprit când am vorbit românește. Văzând însă că nu vor să mă scoată din impas, nu i-am solicitat și din nou am strigat în limba italiană:

- Chi parla la lingua italiana, per favore?!

În partea stângă, la coborâre, am observat o tânără de circa 27-28 de ani, care s-a oprit, întorcând privirile ca și când pe la urechile ei ar fi trecut un ecou... Când am reînnoit chemarea, tânăra s-a apropiat de mine, spunându-mi că vorbește limba italiană.

Cu sufletul la gură, i-am istorisit în câteva cuvinte cine sunt, de unde vin și unde vreau să ajung.

- Sunt complet dezorientat și nu pot ieși din această situație confuză.

Când persoana respectivă mi-a întins mâna zâmbind, am văzut că este atât de frumoasă, încât mi-am dat seama că începeam să mă bâlbâi. Observând probabil starea mea, mi-a luat mâna și m-a condus ca pe un copil ca să-mi arate calea pentru a mă reîntoarce acasă.

Am urcat, am coborât mai multe trepte, am parcurs distanțe mai mari pentru a face legătura între diferite metrouri, am urcat din nou și am coborât la trenul cu numărul 7 care venise, Flushing-Grand Central - Times Square, iar cel care urma să plece și avea săgeata roșie avea înscris Times Square - Grand Central- Flushing.

Ajungând pe peron, cu un zâmbet fermecător, frumoasa doamnă mi-a spus:

- Am ajuns. Acesta este trenul care merge în Flushing. Și acum, vorbiți-mi despre dumneavoastră.

Era tocmai ceea ce voiam ca să pot rămâne mai mult timp și să contemp lu această frumusețe pe care o aveam în față. Aș fi vrut parcă să nu mai sosească și să nu mai plece nici un tren spre Main Street.

Se spune că, într-o discuție, un bărbat nu știe niciodată ce gândește femeia, timp în care însă aceasta îi poate citi cu măiestrie întreg sufletul, ca într-o oglindă. Cred că mi-am dat seama de acest lucru atunci, în acele momente. A zâmbit când i-am spus că, în afară de cele circa 60-70 de cuvinte din engleză pe care le reținusem din diferite cărți citite, mai știam un lucru foarte important - să număr până la zece!

I-am relatat cât de frumoasă este țara mea și cât de legat sunt de plaiurile natale. Pentru că, probabil, observase o schimbare în voce și o altă licărire a privirii mele, m-a întrebat de ce am părăsit România. Desigur, i-am spus cauza, precizându-i că am venit în exil.

Poate pentru a motiva gestul ce urma să-l facă sau chiar având nevoie să deschidă geanta, mi-a dat drumul la mâna pe care mi-o ținuse până atunci într-ale ei.

*

După doar câteva clipe, mâinile mele căutau ceva, pipăind însă doar aerul dintre noi... În același timp, mi-am dat seama că și mâinile ei căutau și parcă ar fi vrut să intre din nou în posesia aceluia ceva pierdut... Nu știu cum, dar parcă purtați de un fluid, atrași de o forță necunoscută, mâinile noastre s-au întâlnit din nou într-o atracție irezistibilă. Când ne-am privit, știu că Laura era îmbujorată. Mi-am dat seama că era de o rară sensibilitate - din ochii ei frumoși izvorau boabe de rouă...

Gândul m-a purtat la mari depărțări în timp și spațiu, și m-am întrebat dacă nu cumva pe Laura am mai întâlnit-o cândva, într-o altă viață, fiindu-mi o persoană foarte apropiată și

foarte dragă? Numai în felul acesta îmi puteam explica cele trăite cu atâta intensitate de amândoi, într-un timp atât de scurt, într-un timp record.

*

Mi-a spus că s-a născut și a trăit în Manhattan, că mama ei este italiancă, având numele Garibaldi, iar tatăl ei, american, chiar din Manhattan, și a lucrat în Diplomatie undeva în America de Sud. Locuiau în Hawaii, unde s-au mutat definitiv, și doar din când în când venea pentru a vizita locurile dragi și a-și vedea unele cunoștințe.

- Dacă spuneiți Garibaldi, vă referiți la Giuseppe Garibaldi - personalitate marcantă, luptător pentru libertate, cel care, în afară de faptul că a unit provinciile Italiei și a adus libertatea acesteia prin anii 1864, a luptat ca voluntar pentru eliberarea Franței, de asemenea în America de Sud, lângă marele om Simon Bolivar, aducând libertatea Boliviei?

- Da, exact. Mama este descendentă din acea familie. Dar dumneavoastră sunteți profesor de istorie?

- O, nu! Îmi pare rău, aș fi vrut să fiu dar nu am avut timp și nici libertatea de a studia această specialitate într-o formă organizată de învățământ. În schimb, în afară de istoria patriei mele, un domeniu care mă pasionează este istoria universală și, în special, marile personalități ale omenirii, între aceștia fiind și Garibaldi.

La un moment dat, doamna mi-a întins o carte de vizită și mi-a spus că, dacă voi rămâne în SUA, are convingerea că voi vizita frumoasele insule Hawaii, care întrec în farmec multe locuri de pe Terra. La numărul de telefon din cartea de vizită o pot suna oricând sau pot corespunda cu dânsa. Atunci mi-a spus că este profesoară, că locuiește cu părinții și vizita mea oricând va fi bine venită. Cu multă jenă, a tot aranjat ceva în geantă, apoi mi-a întins un plic.

- Vă rog să primiți ca un semn de dragoste din partea mea pentru că începutul, ca orice început, va fi foarte greu.

I-am prins mâna și i-am mulțumit cu vocea puțin sugrumată:

- Vă rog să nu vă supărați, dar nu pot primi ofranda dumneavoastră... Ar însemna prea mult pentru mine. Cel mai mare dar pe care mi-l faceți este prezența dumneavoastră... Sunteți una dintre cele mai frumoase femei mângâiate de ochii mei vreodată...

La auzul spuselor mele, a rămas foarte stingherită, mi-a întins mâna și cu fața îmbujorată, parcă neștiind cum să procedeze, a încercat să o retragă, lucru pe care nu l-a reușit pentru că nu voiam să renunț la acest dar, aripă de înger, conștient fiind că a doua oară în viață nu îl voi mai avea.

La acel cap de linie, când sosea un tren, automat celălalt pleca și în felul acesta s-au succedat multe la rând, eu încă neștiind ce se petrece cu mine. La un moment dat, simțindu-mă foarte stingher, i-am lăsat mâna, dar în clipa următoare mi-am dat seama că de această dată ea îmi caută mâna pe care mi-a cuprins-o cu drag... Eram inundat de o fericire care parcă avea menirea de a mă compensa în câteva clipe pentru anii de privațiuni și de a comprima în ele tinerețea pe care nu am trăit-o. Aș fi vrut parcă să nu se mai facă ziuă și să rămân în acel oraș subteran zile, luni la rând. La despărțire, mi-a întins amândouă mâinile pe care i le-am sărutat pe rând, iar ea m-a sărutat pe față.

- Să nu uitați, mi-a spus, că vă aștept în Hawaii.

A rămas pe peron fluturând mâinile, în timp ce eu priveam pe geam la ceea ce las în urmă. Am încercat sentimentul că norocul și viața mea au rămas pe peronul din Times Square, punctul de plecare a trenului înspre Mein Street. Numele ei de familie nu l-am reținut și niciodată n-am reușit să-l știu pentru că acea carte de vizită a dispărut de la mine. Numele de botez în schimb i-l văzusem pe cartea de vizită, Laura, fără să mai rețin altceva fiind mult prea emoționat și copleșit de o fericire absentă până atunci în viața mea. Când metrourul cotea înspre Grand Central, mi-a trecut prin fața ochilor o scenă din Regele Lear al lui W. Shakespeare: «Și-am rămas cu mâna-ntinsă ca a Regelui Lear».

De atunci, de câte ori, în cei 21 de ani, ca și cetățean american și locuitor al New Yorkului, treceam prin Times Square, coboram să mai văd încă o dată porțiunea de peron de care mă lega acea fascinantă amintire. Și a trecut de atunci o viață, și mă văd și astăzi - deși la mari depărtări - în acea stație de metrou cap de linie. Privind în urmă, îmi văd parcă aievea mâna întinsă care ar vrea să prindă ceva - ceea ce ar fi vrut să rețină, dar soarta, mereu potrivnică, m-a nedreptățit și de această dată.

Laura a însemnat pentru mine un meteorit care, într-o noapte adâncă, a brăzdat întregul cer, un Luceafăr de primă magnitudine, un Sirius care a răsărit pentru câteva secunde pe cerul meu îndurerat pentru ca să asfințească în clipa următoare...

Pe pământ american

Ajuns în America, între 1980 și 1984, am luat parte la toate manifestațiile care au avut loc în New York în fața Consulatului Român și în fața Națiunilor Unite, iar din 1984 și până în 1989 am organizat aceste demonstrații în calitate de secretar și apoi de președinte al Consiliului Național Român, secția America de Nord, și de vicepreședinte pentru SUA al Asociației Foștilor Deținuți Politici cu sediul la Geneva. Am fost prezent la demonstrațiile organizate pe scările Congresului și în fața Ambasadei Române de la Washington D.C., apoi la Los Angeles, precum și la o demonstrație ad-hoc din fața Ambasadei Române de la Paris.

Începând din 18 martie 1986, am devenit cetățean american, depunând jurământul de credință în fața președintelui Curții Supreme a SUA.

Pentru că situația românilor se înrăutățea cu fiecare zi, am avut intervenții la posturile de radio Europa Liberă, Vocea Americii și BBC Londra, cerând respectarea drepturilor românilor și, totodată, încercând să împiedic nebunia comuniștilor, în frunte cu Ceaușescu, de a dărâma bisericile, de a desființa circa 7.000 sate din România și de a supune întregul neam la privațiuni fără precedent în istoria acestuia.

Astfel, în Parlamentul american - Cameră și Senat, am depus oficial la secretariatul a 99 deputați și 31 senatori documente despre România comunistă, inclusiv «Cartea neagră a României» tradusă în franceză, engleză și română, cerând insistent să intervină, în calitate de cea mai mare putere a lumii, pentru respectarea drepturilor românilor. Ca un strigăt de disperare față de cele ce se întâmplau în țară, în fața Consulatului Român de la New York am dat foc steagului URSS în semn de protest față de amestecul acestui stat în treburile interne ale României. De asemenea, în același an, la începutul sesiunii ONU din luna septembrie 1986, am fost în clădirea acestui for internațional, prezentând pentru 20 miniștri de Externe din cele mai reprezentative țări ale lumii aceleași documente despre România și solicitându-le ca țara noastră să fie trecută pe ordinea de zi a anului respectiv.

În aceeași perioadă, am avut o intervenție la Radio Europa Liberă prin care transmiteam un mesaj-ultimatum: «Dacă fratelui meu Gheorghe Caraza, din București - care în prezent se află în ancheta Securității pentru câteva volume de versuri, în manuscris, surorilor mele din Piatra Neamț, Buhuși și Târgu Neamț sau altcuiva din familia mea i se va întâmpla ceva, Securitatea română folosindu-se de numele meu, eu, Grigore V. Caraza, mă voi lega în lanțuri în fața Națiunilor Unite din New York sau pe scările Congresului de la Washington și voi rămâne așa până ce în mine, în ființa mea, chiar și ultima licărire de viață se va stinge! Va fi ultimul strigăt de alarmă pentru nedreptatea care ni se face de o viață atât mie, familiei mele, cât și întregului neam românesc!»

Emisia respectivă a fost transmisă de BBC Londra, precum și de Vocea Americii. Părintele Calciu, care doar de o săptămână plecase în Europa, a transmis de la München un mesaj similar în numele meu, pentru salvarea fratelui din ghearele Securității. În scurt timp, mesajul a fost interceptat de cine trebuia, iar Gheorghe Caraza a fost scos de sub ancheta Securității.

În aceeași scară de bloc din Drumul Taberei unde locuia fratele meu, stătea și un colonel de securitate, care se ocupa de caz. A doua zi, întâlnindu-se, l-a înjurat și amenințat pe Gelu: «În curând te voi lichida pe tine, apoi pe fratele tău din America!». În timpul anchetelor de la Securitate, fratele meu a fost iradiat și, nu după multă vreme, a murit.

Ar trebui poate să mai amintesc că, în timpul alegerilor din România, începând cu luna mai 1990, apoi 1992, 1996 și 2000, am făcut parte din Biroul electoral la centrul de votare din sediul Consulatului Român de la New York. Acolo, timp de 24-26 de ore și chiar mai mult, nu am avut voie nici măcar să ațipesc. Am fost prezent peste tot, atât la sigilarea cât și la deschiderea urnelor. Rezultatele au fost de fiecare dată de 97-98% de partea românilor de conștiință și restul de doar 2-3% de partea celor vânduți. Televiziunea română a surprins imagini de la Consulat, din secția de votare, pe care le-a transmis la București și de aici în toată țara.

Cu recomandarea unei personalități din București, doamna Lucia Hossu-Longin, realizator la Televiziunea Română, însoțită de dl. Dan Necșulea, directorul Departamentului Film-Teatru al Televiziunii Române, trecând Atlanticul și poposind în New York, m-a anunțat de vizita dumnealor în scopul de a-mi lua un interviu, care să fie difuzat în serialul «Memorialul Durerii».

Astfel, sâmbătă, 5 iunie 1993, mi-au bătut în ușă, însoțiți fiind de dl. Vasile Cozma, care reprezenta Alianța Civică din New York. Interviul a durat două ore și în plus au fotografiat mai multe documente, sentințe, cărți din domeniul închisorilor, tablouri etc. La sfârșit de noiembrie 1994, interviul a fost difuzat în episodul nr. 37 al serialului «Memorialul Durerii» iar la cererea mai multor persoane din București, Piatra Neamț și alte localități din țară a fost reluat la sfârșitul lunii decembrie a aceluiași an.

În același episod, a fost inclus și interviul cu preotul Gheorghe Calciu, precum și cu profesorul universitar Ion Halmaghi, de asemenea, amândoi foști deținuți politici. Îmi amintesc de faptul că doamna Hossu-Longin și domnul Dan Necșulea au fost surprinși că am vorbit despre reeducările din Aiud, fiind primul fost deținut politic ce a abordat acest subiect, precum și despre cel care a condus reeducările în Aiud, respectiv, teologul Valeriu Anania.

Zaharia-Zahu Pană

Originar din comuna Beala de Sus, Bulgaria, Zaharia-Zahu Pană s-a născut la 21 august 1921. Când românii au cedat Cadrilaterul în 1940 și s-a făcut schimb de populație, Zahu s-a mutat din Cadrilater în Dobrogea, așa încât, pe lângă faptul că era bulgar de origine macedoneană, a devenit și român.

Prima lui condamnare fusese de doar câțiva ani, dar s-a întors în Aiud în 1958. Acest Zahu Pană a fost secondat de Stere Mihalexe, tot macedonean - coordonator în alcătuirea acelei cărți din temnița Aiud „Despre păcatele Legiunii”, citată de Nistor Chioreanu în volumul „Morminte vii”. Celor doi indivizi li se aduce în culpă sinuciderea lui Miron Chiraleu - macedonean de origine și Cornel Prâslea, ambii făcând parte din grupul de reeducați - grup compact de macedoneni - conduși de Zahu Pană și Stere Mihalexe.

Despre Pană, care era foarte zelos în timpul reeducării, se știa că merge foarte des la ofițerul politic și la col. Crăciun, comandantul închisorii, pentru a da informații precise despre camarazii de temniță. Astfel, l-a forțat pe Mircea Popa, din Deva, să declare că a organizat acțiuni în legătură cu Mișcarea Legionară în temnița Aiud. Apoi, i-a silit pe Miron Chiraleu și pe Cornel Prâslea să facă declarații mincinoase dar aceștia, neacceptând sub nici un motiv, au ajuns la exasperare și s-au sinucis în fabrica temniței din Aiud, în 1962, în plină reeducare.

Aiud însângerat

Cel mai puternic argument care îi descalifică pe cei doi reeducați - Zahu Pană și Stere Mihalexe - este cel de a fi trecuți în cartea mai sus menționată, fapt pentru care istoria îi va înfiera ca trădători.

*

La scurt timp după ce am ajuns în SUA, l-am întâlnit pe Zahu-Pană care avea un scop precis. Știa că, în Aiud, unii camarazi de temniță mă numeau «Trilogia de versuri», denumirea fiind justificată de faptul că memorasem mii de versuri de ale lui Nichifor Crainic, Radu Gyr, precum și din versurile mai multor poeți din închisori. Atât Radu Gyr, cât și Nichifor Crainic mă numeau fiecare în parte «volumul» lor de poezii. Invitat la el acasă, mi-a propus să scriem împreună un volum intitulat «Poezii din închisori». Știa că memorasem foarte multe poezii în Aiud și că dețineam un bagaj suficient pentru a scoate o carte, insistând asupra faptului că drepturile care decurg din editare le voi avea pe toate, fără nici o rezervă. În felul acesta, mi-a propus să îmi refac poeziile, să le scriu, să i le dictez sau să le înregistrez pe casetă pentru ca totul să meargă rapid și să fie gata în timp optim. Acest subiect parcă m-a jenat puțin, având în vedere că aveam foarte multă încredere în oamenii cu care pornisem la luptă în sprijinul unui ideal, iar pe Pană îl cunoșteam din Aiud.

Începând din acel moment, am refăcut toate poeziile învățate în temniță, dictându-i din memorie sute de poezii ale lui Gyr, Crainic și încă 15 poeți pe care i-am întâlnit în primii 15 ani de Aiud.

Memorasem în anii de detenție peste 10.000 de versuri ca să le scot în libertate, din care i-am dictat cursiv aproximativ 1800, iar circa 50 de poezii le-am refăcut cu mare precizie, Zahu știind doar o strofă sau două, și acelea căpătate din altă parte, multe dintre ele șchioape și fără rimă. Și, culmea ironiei, am refăcut chiar două din poeziile sale, învățate tot în Aiud, «La roabe» și «Vizită», fapt pentru care Pană a rămas foarte mirat, dar în același timp și jenat.

După o muncă titanică, volumul a apărut în 596 pagini, format mare, circa 300 pagini din acestea reprezentând munca mea. Caut să precizez că am pierdut foarte multe zile pentru a merge la el acasă ca să-i predau versurile pe care le notam într-un caiet ori pentru a-i dicta poeziile, în cele din urmă dictându-i chiar și prin telefon. Dacă lucra până după miezul nopții, deseori mă trezea din somn pentru a mă consulta, aceasta întâmplându-se chiar și la ora 2.00, dimineața.

Din cele 61 de poezii ale lui Radu Gyr publicate în acest volum, 29 au fost date integral de mine, iar 14-15 poezii din cele 32 rămase au fost refăcute, în mare măsură, tot de mine.

Timp îndelungat, fiind la Secția I bolnavi cronici unde se aflau poeții Nichifor Crainic, Radu Gyr și academicianul Ioan Petrovici, când eram scoși la plimbare stăteam permanent în preajma lor, iar când aveau de dictat o poezie stăteam în fața lor. După ce mi-o spuneau și a doua oară, treceam în spatele lor și o redam exact. Pană cunoștea aspectul în sine tocmai pentru că, prin acești mari oameni, eu, un anonim, căpătasem alte proporții în ochii camarazilor de suferință.

Când ultimele poezii fuseseră înregistrate și începuse corectura volumului, Zahu Pană m-a solicitat tot mai puțin și chiar mă evita. Nu l-am întrebat de ce procedează așa, dar aveam câteva bănuieli. În sfârșit, a fost tipărită cartea - și nu în 1.000 de volume cât era dată cifra oficială, ci în 1.500, am constatat că numele meu nu figura nici pe copertă - în calitate de coautor, și nici în prefața cărții nu apărea contribuția exactă pe care mi-o adusesem la editarea acestui volum. Singura referire la munca depusă de mine pentru apariția acestui volum de versuri era rezumat în următoarea frază: «Au contribuit cu trimiterea de material pentru prezentul volum: Ion Halmaghi, Nicolae Dima, Nicolae Novac, Nelu Popescu, M. Stoenescu, C. Șerban și în mod deosebit Grigore Caraza, care beneficiind de o bună memorie, m-a ajutat la reconstituirea multor poezii de Radu Gyr și Nichifor Crainic».

Iată-mă furat de un om despre care crezusem că, trecut prin temnița Aiudului, mai păstrase în el o fărâmbă de conștiință curată. Din păcate, era același care furase buna-credință și conștiința atâtor deținuți politici, mulți dintre ei martiri ai neamului românesc, în timpul reeducărilor din Aiud.

*

Din 1960 până în 1964, Pană a fost prezent cu trup și suflet la reeducările care s-au făcut în această temniță. Peste ani, aveam să-l găesc la poziția 40 din cei 64 componenți ai acelui diabolic comitet de reeducare, care începea la nr. 1 cu Valeriu Anania, cunoscutul călugăr, și termina la nr. 64, tot cu un fost călugăr și mare ziarist, Cristofor Dancu. Dacă aș fi știut atunci cine este Pană, l-aș fi evitat sau, cel mult, i-aș fi răspuns la salut.

Cu două zile înainte de eliberarea din 1964, nemaifiind pândiți de gardieni la orice pas, la îndemnul unui coleg de temniță am intrat în sala unde se țineau ședințele de reeducare. Peste tot, erau expuse desene și picturi murdare care prin conținutul lor căutau să denigreze pe acei care au condus politica și destinele neamului românesc - sub aspectul naționalist. De exemplu, oameni de frunte, de o moralitate în afara oricărei îndoieli, erau pictați având relații sexuale cu sora sau chiar cu mama lor.

Mai mult decât atât, erau și motive religioase denigrate satanic, precum și imaginea unor sfinți târâți în mocirla celor care și-au vândut conștiința și au trecut de partea lui Iuda. Văzând toate acestea, m-a încercat o scârbă, un dispreț total pentru acea categorie care ne-a târât neamul românesc în noroi, am simțit în suflet un gol atât de mare, ca și cum o Sahară mi-ar fi pustiit toată ființa... Am ieșit afară și căutam din priviri o toaletă pentru că timp de câteva minute am avut senzația de vomă... Iată ce am ajuns! Iată cu cine am mers umăr la umăr, ca voluntar în slujba unei idei, a unui ideal atât de măreț.

În timp ce mă depărtam de această încăpere cu lucruri atât de obscene, mi-am îndreptat privirile către Ceruri și, invocând puterea divină, am mulțumit lui Dumnezeu că m-a ferit de această lume a păcatului. În același timp însă mă întrebam cu o oarecare teamă: oare, pentru acest mare dar pe care mi l-a dat Dumnezeu - de a rezista în fața acestui val, acestor ani de chinuri, nu îmi va rânduia cândva să trec prin alte suferințe?

Teama de atunci avea să se adevărească peste ani. Dacă cineva ar considera că străinătatea este o nouă libertate și o nouă viață, eu îi voi răspunde prin versurile poetului Radu Gyr:

«Străină străinătate,
Rai cu porțile-ncuiate
Vai de cine-n poartă-ți bate
Cu răni grele, nelegate.»

Prin toamna anului 1981, mă aflam în casa lui Zaharia. Purta o discuție cu Ovidiu V., amândoi uitând pare-se că sunt și eu acolo. Vorbeau de niște așa-zise isprăvi făcute în fabrica închisorii din Aiud, în timp ce se reeducau. După ce i-am ascultat mai mult timp, l-am întrebat pe Zaharia:

- Dacă voi, care v-ați reeducat, sunteți capabili să vorbiți despre asemenea isprăvi, ce părere aveți de cei care rezistau în Zarcă trăindu-și cu fiecare zi ultimele clipe din viață?

Zaharia mi-a răspuns fără să delibereze:

- Este un adevăr! Voi, cei din Zarcă, ați atins sublimul!

*

Pe 6 februarie 1983, Pană mi-a înmănat un volum de poezii cu dedicație, având grijă să adauge că, odată apărut primul volum, trebuie să-l scoatem și pe următorul. După ce am

citit «Nota asupra ediției» semnată de el și am văzut ce scrie în legătură cu mine, i-am telefonat și i-am spus că volumul II va fi scris de unul singur, adică de el, dacă, bineînțeles, va mai avea ce stoarce din memorie, pentru că pe mine nu mă va mai fura și a doua oară. Cert este că volumul pe care îl prevăzuse Pană nu a mai apărut niciodată, din simplul fapt că sursa dispăruse și nu mai găsisese alta pe care să o exploateze.

Spiritul de negustor care predomină la macedonenii l-a îndemnat pe acest individ să învețe limba engleză, în loc să se ocupe de alte discipline ca istorie universală, literatură, teologie sau filozofie, anticipându-i utilitatea în eventualitatea eliberării din închisoare. Chiar dacă scria versuri, acestea n-ar fi putut constitui pentru el și asigurarea existenței. Astfel, în timpul detenției, pe când Zahu Pană se ocupa să învețe limba engleză, care i-a priit de minune în America, eu mă chinuiam să învăț cât mai multe poezii pentru a le scoate afară, cu intenția de a le respecta dorința celor care mi le încredințaseră, de a le publica, aducându-mi, fie și în felul acesta, o modestă contribuție la îmbogățirea culturii românești. Și n-a fost deloc ușor.

Pentru că nu aveam voie să vorbim între noi, gardienii, care dădeau buzna în celulă, m-au prins deseori cu poezia scrisă pe pingica bocancului, plătind cu zile și săptămâni de izolare și carceră în Aiud. Atunci, am recurs la o altă modalitate, și mai anevoioasă. Astfel, scriam câte o poezie pe cureaua de la pantaloni sau pe o bucată de sticlă peste care așterneam mai întâi un strat ușor de săpun, apoi un strat subțire de DDT, după care, cu o așchie de lemn, vârf de sârmă sau ciob de sticlă în loc de creion, scriam versurile și, avându-le în față, le memoram și mai rapid. Acest individ însă, fără pic de scrupule, a profitat din plin de buna-credință și de munca mea, la acestea adăugându-se anii atât pentru memorare, cât și pentru rememorarea poeziilor pe care căutam continuu să le reactualizez pentru a nu le uita.

Privilegiul de a memora peste 10.000 de versuri în închisoare de la marii poeți ai neamului, de a înmagazina un tezaur care, în mare parte, s-ar fi pierdut, l-am plătit din greu, cu sacrificii, cu luni de izolare, carceră, regim de Neagra sau bătăi crunte. Știa oare domnul Pană câte am răbdat, câtă suferință și foame am făcut pentru ca el să-mi fure singura mea bucurie pe care atât de greu o adunasem în ani de osândă?

O, Doamne, cât de greu și câtă suferință am îndurat în acea cruntă perioadă! Mi-apar în față secvențe ca într-un film de groază:

«Pașii mei se pierd într-un vijelios trecut,
Carpații prin ger și viscol i-am trecut
Și urme de sânge-am lăsat fără de veste
Prin trecători, pe poteci și pe creste». (Radu Gyr)

*

Din cele redade de Pană în legătură cu așa-zisa mea contribuție, se observă cu ușurință reaua-credință a lui. Cum poate fi vorba de contribuție, când circa jumătate din cartea respectivă este, efectiv, munca mea? Dacă, repet, din 61 poezii de Radu Gyr care apar în carte, 29 sunt integral date de mine, iar din cele 32 rămase circa jumătate sunt refăcute tot de mine, mai poate fi numită «reconstituirea unor poezii de Gyr și Crainic»? Dacă, în afară de ultimii doi mari poeți, i-am mai pus la dispoziție versuri de la 15 poeți, pot fi redus doar la primii doi?!

Cât despre expresia «beneficiind de o bună memorie», este ca și cum aceasta mi-ar fi fost livrată de o altă persoană ca să mă folosesc temporar de ea, și nicidecum că, de fapt, m-am născut cu acest dar. Cum stăm cu această insinuație despre persoana mea, în cartea mai sus menționată, domnule Pană? Ați fost sincer și drept cu dumneavoastră când ați scris aceste lucruri, după cum am dreptul să vă întreb dacă ați fost sincer cu idealul căruia inițial i-ați servit, cu neamul românesc din care faceți acum parte și care v-a primit la sânul lui chiar dacă dumneavoastră erați născut în Bulgaria? În această situație, nu vi se pare că ați târât după dumneavoastră și pe unul, și pe altul în noroiul murdar al reeducărilor din Aiud? Dar prin

faptul că ați făcut presiuni continue asupra lui Miron Chiraleu și Cornel Prâslea care s-au sinucis, ați devenit sau nu autorul moral al disperatei lor hotărâri de a-și curma viața?

Dacă nu i-ați cerut neamului românesc iertare - căruia în genunchi ar fi trebuit să o faceți, credeți că veți putea trece neobservat de Judecătorul Suprem?

În ceea ce privește exilul, care a luat notă de comportarea dumneavoastră, inclusiv cea din afara închisorii - pentru că ați lucrat în continuare cu dușmanul neamului românesc, acesta v-a înfierat prin articole publicate în diferite ziare sau reviste. Și pentru confirmare, am să vă amintesc de dr. Ovidiu Vuia, din Germania - poet, scriitor, publicist și critic literar - care v-a luat în nenumărate rânduri în vârful condeiului, bunăoară în ziarul «Libertatea» din ianuarie-februarie 1987, pag. 24-25, cu «Plugușor întârziat» și trei epigrame adresate lui Argus - pseudonimul lui Pană din «Cuvântul Românesc», care apărea în Hamilton, Canada. Dacă Nicolae Cârjă - fratele lui Ion - a făcut același lucru în ziarul pe care îl conducea - «Acțiunea Românească» din New York, dacă Nicolae Niță, în ziarul «Libertatea», de asemenea, vă ridiculiza și în loc de numele Zahu scria Zacuscă Pană, au mai fost și alți condeieri care v-au fixat ca pe un gândac, după cum scrie Topârceanu:

«Să nu-ți arunc în ochi o ștanță
Cu versuri mici,
Să nu te ard de la distanță
C-un hexamtru ca un bici!

Și-apoi, în hazul galeriei,
C-un vers subțire ca un ac,
Pe frontispiciul veșniciei,
Să te fixez ca pe-un gândac!»

*

M-am adresat atunci cunoscutului nostru comun prof. univ. Ion Halmaghi, corespondent al ziarului «Cuvântul Românesc», directorului acestei publicații - George Bălașu din Hamilton-Canada, apoi lui Eugen Popescu din San Diego-California, precum și altor personalități care trăiau în exil.

Și pentru ca acest lucru să nu fie trecut cu vederea, am trimis în acest sens o documentație celei mai mari biblioteci românești din exil, Biblioteca Institutului Român de Cercetări din Freiburg-Germania, cu data de 23.07.1986, primind confirmarea nr. 14.160. Apoi, încă o documentație Bibliotecii de la «Vatra Românească» din Jackson, Michigan, «The Romanian-American Heritage Center», din 23.09.1986, Publishing House, 1982 - ARCH IV. Documentațiile trimise au primit număr de înregistrare, au fost publicate în gazetele bibliotecilor mai sus amintite și am primit în scris confirmarea cu numărul, poziția și corpul unde au fost depuse.

Până a reacționat nu ca un om cu cap, ci ca unul care nu-l avea în dotare decât pentru a pune căciula pe el. La «Cuvântul Românesc», unde colaboram și semnam sub pseudonimul Ig. Roger, el răspundea de articolele primite din SUA. Ca primă represiune, nu mi-a mai publicat unele articole, dar a inserat în același ziar două epigrame pline de otrăvă la adresa mea, fără a-mi da însă și numele. Pentru că în rubrica «Efemeride» a publicat o însăilare de cuvinte și invective la adresa mea dar tot fără să îmi dea numele, mă întreb dacă a făcut-o pentru a mă menaja sau din pură lașitate pentru a se situa în afara oricărei răspunderi.

În schimb, ani la rând, nici una dintre acțiunile la care am luat parte sau pe care le-am condus, același Zahu Pană nu le-a inserat în «Cuvântul Românesc». Scandalizat de cele întâmplate, Eugen Popescu l-a sunat pe Zahu Pană, apoi pe George Bălașu, întrebându-i de ce activitățile Consiliului Național Român din New York organizate de mine nu sunt publicate în «Cuvântul Românesc» pentru a fi cunoscute de românii din SUA și din cele câteva țări ale

lumii unde ajunge ziarul respectiv, așa cum procedează alte publicații editate în limba română, din New York, Los Angeles, Chicago sau chiar îndepărtatul Paris.

În urma celor întreprinse de Pană prin «Cuvântul Românesc», eu, care eram un vechi abonat al publicației respective, am protestat pe lângă directorul ziarului și am cerut retragerea abonamentului. Domnul George Bălașu, după ce și-a cerut scuze pe considerentul că nu a știut cui sunt adresate invectivele lui Pană, a continuat să îmi trimită ziarul până ce am fost nevoit să-l returnez.

Toți l-au apostrofat pe Pană pentru crasa incorectitudine, dar degeaba!

Trec peste faptul că, în urma vinderii acestor cărți, a luat o sumă importantă de bani, având în vedere că fiecare volum costa nu mai puțin de 20 \$. Nu m-a interesat acest capitol și cu multă greutate am primit doar un singur exemplar, cu următoarea dedicație: «Lui Grigore Caraza, adânc scormonitor al anilor de tinerețe netrăită, de unde a scos la lumină frânturi de cântec îngropat, care și-au aflat locul în aceste pagini, alături de făuritorii marii fresce a poeziei românești. Cu frățească dragoste, Zahu Pană».

După protestul meu în legătură cu publicarea cărții, dl. Halmaghi s-a deplasat din Pittsburg-Pennsylvania, în New York, la mine acasă, și împreună l-am întâlnit pe Pană, căruia i-a spus textual: «Zahule, rezolvă problema cu Grigore, că ești complet vinovat!» Asemenea afronturi a mai primit și de la alte persoane.

La pomenirea de un an de la moartea mamei mele, pe 27 mai 1983, pe când preotul Nicolae Bârsan de la Biserica «Sf. Maria» din Sunnyside-Queens anunța acest eveniment rugând lumea să îngenuncheze, Zahu Pană oprea de la publicare un articol-remember despre mama, semnat de dr. Traian Andreescu, și el fost deținut politic.

*

La începutul lui noiembrie 1980, în aceeași perioadă când scriam la volumul «Poezii din închisori», ne-am întrunit mai mulți foști deținuți politici și am pus baza Asociației Foștilor Deținuți Politici Români, (AFDPR) organizație pe care am înscris-o ca persoană juridică la Albany, capitala statului New York. Din păcate, președinte a fost ales Pană. În SUA, pentru ca o organizație să fie recunoscută, este necesar ca membrii componenți să se întrunească cel puțin o dată pe an într-o adunare generală. Pană, care a pus mâna pe conducerea organizației, a căutat să o mențină uzând de două lucruri. Primul - mândria dusă la maximum îl îndemna să rămână în funcția de președinte cât timp va trăi și cu orice risc. Al doilea, de care mi-am dat seama puțin mai târziu, era cel de a frâna orice acțiune a celui mai pur exil, a foștilor deținuți politici. Din 1980 și până în primăvara lui 2001, Pană nu a organizat decât o singură dată adunarea generală și doar două-trei întruniri ocazionale la insistența mea. Văzând această atitudine a sa și intrând în posesia mai multor date în legătură cu poziția lui de reeducat, m-am depărtat iar, ulterior, m-am separat de el.

Eram deja în Biroul de conducere al Consiliului Național Român de pe continentul american, în calitate de casier, apoi am avansat secretar și, în cele din urmă, prin alegeri, am ajuns președintele acestei asociații. Ca președinte, am organizat manifestații anticomuniste în fața Consulatului Român, de pe 3 Avenue, colț cu 38-39 Street Manhattan, după cum și din fața Organizației Națiunilor Unite, și în această calitate și în cealaltă din cadrul Organizației Foștilor Deținuți Politici, fiind de asemenea, în Biroul Executiv. În afară de acestea, în sala de festivități a Bisericii Ortodoxe «Sf. Maria» din Elmhurst-Queens, lăcaș din al cărui consiliu bisericesc făceam parte și pe care l-am reprezentat ani de-a rândul, împreună cu Liviu Butura, la congresele bisericești de la «Vatra Românească» Detroit, am organizat și condus toate sărbătorile naționale românești: 24 Ianuarie, 27 Martie, 10 Mai, 28 Noiembrie în același timp cu 1 Decembrie. De Ziua Eroilor în 1986, m-am deplasat în Europa împreună cu părintele Calciu și Liviu Butura, precum și la Alsacia, la celebrul cimitir de la Soultzmat, unde avea loc pomenirea anuală a celor peste 700 de români morți de foame în primul război mondial, ca

prizonieri la nemți. Am reprezentat atât AFDPR, cât și Consiliul Național, având onoarea deosebită de a sta în preajma familiei regale - regele Mihai, regina Ana și prințesa Margareta.

Toate aceste activități ale mele însă îi stăteau ca un ghimpe în coastă lui Pană, în așa măsură încât evita să ia parte chiar la sărbătorile naționale unde în prezidiu, printre alții, lua parte și părintele Calciu și unde concura de fiecare dată și regina romanței românești, Mia Braia.

La manifestațiile din fața Consulatului, prin care ceream respectarea drepturilor românilor din țară, libertatea preotului Calciu, încetarea dărâmării bisericilor din România sau apă caldă și pâine pentru români, Pană nu a luat parte niciodată pentru că erau conduse de mine, deși, în afară de presa română, de fiecare dată venea și presa străină. A făcut totuși o singură excepție și aceea doar pe jumătate. Când, împreună cu Pavel Niculescu, pastor baptist, și Ioan Târziu, în fața Consulatului Român din New York, am dat foc steagului sovietic în semn de protest față de amestecul în treburile României, Zahu Pană împreună cu un ziarist de la săptămânalul "Lumea Liberă Românească" din New York, veniți din partea presei, au părăsit în mare grabă locul manifestației, s-au urcat în mașina care era în parcare și au demarat în viteză.

*

Cei care vor citi aceste rânduri vor fi tentați, poate, să tragă o concluzie pripită pentru că ceea ce am scris este cu patimă. Nu, voi răspunde tuturor. Am luptat toată viața pentru adevăr, mi-am servit toată viața patria cu aceeași seninătate cu care am privit albastrul cerului. Adevărul este unul și trebuie să fie recunoscut.

Cât timp a fost în străinătate, până la moarte, Pană a fost elementul dizolvant al oricărei închegări românești, asociații, organizații, poziții de luptă etc, etc. Așa a contribuit - și așa spune că fără nici o reținere - la anihilarea Asociației Foștilor Deținuți Politici din statul New York și de pe continentul american. De asemenea, a subminat Consiliul Național Român de pe continentul nord-american. În momentul când a fost înlăturat din Consiliul bisericesc de la «Sf. Maria», a căutat să dezbină acel consiliu, să frâneze desfășurarea serbărilor naționale care aveau loc în sala de festivități a bisericii, ajungând până într-atât încât l-a determinat pe preotul paroh Nicolae Bârsan să interzică ținerea ședințelor CNR, precum și a serbărilor în biserică. Ulterior, preotul a recunoscut că acest lucru i se datorează lui Pană.

Împreună cu mai mulți cunoscuți, am părăsit biserica datorită acestui aspect și nu știu de ce preotul Bârsan și-a anunțat ieșirea la pensie, care nu era deloc motivată. Episcopul Nathanael Pop l-a trimis atunci pe preotul Casian Fetea, care venea din partea Episcopiei conduse de episcopul Victorin și care primea ordine directe de la patriarhul comunist de la București.

În duminica întâi, când preotul Bârsan ni l-a prezentat pe Fetea, din biserică plină de oameni și din curtea înțesată de enoriașii care nu încăpeau înăuntru, s-a ridicat cineva care a cerut să nu fie primit Fetea, deoarece este comunist:

- Biserica este a noastră de la prima cărămidă, până la crucea de pe cupolă și cui îi place să aibă preot comunist să se întoarcă în România!

Acea persoană care a vorbit în biserică, fiind și singura care s-a opus, a fost subsemnatul. Am protestat în continuare pe lângă Episcopia de la Vatra Românească, cerând ca episcopul să vină la fața locului. A venit într-o zi de lucru, probabil pentru a avea câți mai puțini oameni în biserică, spunându-mi printre altele că el nu face politică și în biserică nu se face acest lucru.

I-am răspuns că politica este arta de a governa sau arta de a realiza posibilul - după alții, imposibilul, este obligația fiecăruia de a ne apăra cetatea, iar faptul că Preasfinția sa venise să discute cu noi nu era decât un act politic. Mergând mai departe, i-am spus că Însuși Iisus Hristos a făcut cel mai mare act politic. A început cu 12 apostoli, cu care a propovăduit credința creștină, ca la această oră numărul creștinilor să se ridice la peste 2 miliarde.

Aiud însângerat

Până a sărit atunci în barca popii Fetea și a episcopului Nathanael, ajungând mai târziu președintele Consiliului bisericesc, dar după un timp a fost înlocuit, având nereguli în finanțele bisericii. Văzând acest lucru, a părăsit și barca lui Fetea și s-a întors să lupte împotriva lui. Bătălia pe care am dus-o pentru recăștigarea bisericii a fost grea, intervenind în foarte multe rânduri poliția. Am ajuns în cele din urmă ca, în frigul aspru al iernii, să ocupăm cu trupurile noastre primele patru trepte ale bisericii pentru a-l împiedica pe Fetea să intre în biserică, plus lumea care îl respingea de la ușă. Degeaba, pentru că episcopul Nathanael, împreună cu un parlamentar de la Washington, s-a deplasat la New York și cu ajutorul poliției ne-a luat biserica. Revoltați peste măsură, i-am cerut episcopului și celor doi preoți din conducerea episcopiei care îl însoțeau să părăsească sala, ceea ce au și făcut.

Venea Paștele și în săptămâna întunecată i-am scris episcopului că nu avem preot, nu avem biserică, nu am la cine mă spovedi și împărtăși și toate păcatele pe care le-am făcut în timp de un an vor trece de la mine în patrimoniul spiritual al preasfinției sale. La această ultimă lovitură primită de românii din metropola New York-ului, Pană a trecut, în momentul cel mai greu, de partea adversă.

*

După ce teologul de care ne-am ocupat anterior, Valeriu Anania, a părăsit SUA, el a continuat totuși să vină pe furiș noaptea și să plece în zori. Întâlnirile aveau loc în casa lui V.I., din Elmhurst-Queens, din apropierea bisericii Sf. Maria. Persoana cu care se întâlnea era Zaharia Pană. Ce vorbeau, ce puneau la cale și unde voiau să ajungă acești doi care făceau parte din comitetul de reeducare a Aiudului nu se știe, dar se bănuiește.

În ziua de duminică, 11 martie 2001, pe la ora 11.00, Zahu Pană murea luând cu dânsul un imens bagaj de date ascunse, de urzeli, intrigi, răfuieli și planuri diabolice pe care nu reușise să le ducă la îndeplinire.

Când mi s-a comunicat acest lucru, în micul sfeșnic pe care îl aveam sub icoana din colț am aprins o lumânare. Timp de trei zile, până la înmormântare, mi-am pus de mai multe ori problema dacă trebuie să fiu de față sau nu. Poate a fost un păcat faptul că am avut îndoieli dar în ultima zi m-am dus la căpătâiul lui și, după ce am îngenuncheat și am sărutat iconița care străjuia sicriul, am șoptit:

- Te iert, te iert pentru tot ce mi-ai făcut mie ca om, dar pentru păcatele pe care le-ai făcut împotriva neamului românesc și împotriva credinței, împotriva idealului pe care l-ai slujit dar pe care l-ai trădat, te va ierta doar Dumnezeu!

M-am ridicat și am părăsit încăperea mortuară unde era depus și unde nenumărate priviri îmi urmăreau pașii.

Helene

Pentru că nu aveam serviciu, bunul meu prieten Angelo Anghel mi-a recomandat să lucrăm împreună într-o companie cu profil electronic, din Long Island City - Queens New York, unde patronul companiei și salariații erau din Extremul Orient.

După ce am stat de vorbă cu conducerea unității respective și am fost acceptat, prietenul meu m-a condus în atelierul unde urma să muncesc. Nu eram specializat în domeniu dar, într-o sală mai mare, prevăzută cu multe rafturi, primeam pe o bandă radiouri, casetofoane, televizoare, monitoare pe care le verificam punându-le în priză timp de câteva ore sau chiar câteva zile. Dacă acestea erau corespunzătoare, le dădeam drumul pe o bandă care le ducea într-o altă sală, unde erau ambalate și expediate la diferite magazine spre vânzare. Dacă nu corespundeau, le puneam pe banda opusă care le ducea înapoi în secție.

În felul acesta, parcă mă aflam undeva în centrul Terrei, de unde luam cunoștință de tot ceea ce se întâmplă în lume. Așa am aflat de dezastrul care avusese loc la Cernobîl și, ajuns acasă, i-am comunicat imediat fratelui din București ce se întâmplase, cu atât mai mult cu cât la televizor și radio se anunța că norii ucigători ajunseseră deasupra României.

*

În mai 1984, compania la care lucram împlinea 10 ani de activitate și s-a organizat un banchet la care a luat parte însuși patronul, venit din Extremul Orient special pentru această sărbătoare. La începutul festivității, fiecare salariat, împreună cu familia, era invitat să urce pe un podium, unde, la microfon, își spunea numele, profesia și funcția pe care o ocupa în compania respectivă.

Când mi-a venit rândul, lumea din sală m-a privit cu nedumerire și am auzit multe voci întrebând:

- Singur?

- Numele meu este Grigore Caraza, sunt român, sunt singur - în sensul că nu am familie, dar port cu mine patria mea, România, pe care, la acest banchet, o reprezint.

În sală, s-au stârnit emoții, s-a aplaudat îndelung, câteva blitz-uri s-au îndreptat înspre mine iar patronul care se afla în apropiere a murmurat: «Nice man!» - (Minunat om!).

*

Pe la sfârșitul verii, Angelo Anghel renunță la serviciu pe motiv că era slab remunerat și se angajă ca taximetrist. Deși bine plătită și preferată de foarte mulți exilați, taximetria era foarte periculoasă și grea. De multe ori, oamenii lucrau câte 18-20 ore și dormeau pe apucate, cu capul pe volan, la fel cum s-a întâmplat și cu Angelo.

Într-o dimineață, când încă nu mă trezisem, telefonul a sunat prelung și parcă mai alarmant ca niciodată. Am sărit din pat și, cu mâna tremurândă, am apucat receptorul. De la celălalt capăt al firului, am auzit o voce de femeie țipând:

- A murit! A murit! A murit!

- Cine? am întrebat năucit de somn.

- Soțul meu, Angelo Anghel!

- Cum? Când? În ce situație?

- Aseară, era în sudul Manhattanului și a avut un atac de cord! A murit cu capul pe volan și cu piciorul pe frână, mașina oprindu-se după ce s-a izbit de o alta, din față.

- Dar, doamnă, ieri a fost duminică. Nu l-am rugat să nu lucreze duminică?

*

Lângă compania mai sus amintită, era parcul Long Island City (L.I.C.), mare și frumos, o adevărată oază de verdeață. Avea mai multe intrări și în jurul acestuia erau clădiri locuite de oameni, ale căror geamuri și uși dădeau în parc. În acest loc atât de frumos, plin de copaci și flori, de alei minunate și cu o întregă lume de porumbei și veverițe, luam masa de prânz, pachet adus de acasă sau de la restaurant.

Parcul îmi amintea de locurile copilăriei mele. Acolo vedeam plaiurile nemțene, Ceahlăul îmi apărea ca un uriaș în față iar Bistrița murmură șopotit, mângâindu-mi urechile cu undiri printre stâncile care i se împotriveau în cale. În jurul meu, se adunau sumedenie de porumbei, apoi, încet, pășind cu atenție, se apropiau veverițele, frumoase și de o rară delicatețe. Le-am dat mâncare. La început, împărțeam pachetul cu mâncare jumătate - jumătate, dar după aceea am început să le cumpăr în fiecare sâmbătă o pungă de zece kg de orez chinezesc pe care îl împărțeam pe zile și, în fiecare dimineață când plecam la serviciu, luam mai întâi mâncarea porumbeilor, apoi pe a mea.

De câte ori intram în parc, parcă o vedeam pe mama ieșind cu poala de grăunțe în curte și strigând păsările: "Puuuu! Pui! Pui! Pui! Pui!", după care cele în jur de o sută de orătănii se adunau împrejurul ei, nerăbdătoare să mănânce. Așa strigam și eu când intram în parc și din toate părțile auzeam fâlfâit grăbit de aripi îndreptându-se spre mine. Întindeam brațele și primii porumbei care ajungeau se așezau în palme și pe mâinile mele, pe umeri și, nu de puține ori, câte unul mi se așeza pe cap... Era atâta blândețe în aceste vietăți și atâta prietenie, încât acele zile au rămas printre cele mai frumoase din viața mea de hoinar, de om alungat, fără casă și fără țară. Deseori, eram fotografiat de către cei veniți în parc, de secretara companiei, iar odată mi s-a spus că o astfel de imagine apăruse și într-un ziar local.

Într-o zi, o doamnă care locuia în apropierea parcului m-a întrebat dacă am o fabrică unde prelucrez orezul sau dacă dețin pe undeva vreo plantație de orez. Surprinsă de răspunsul meu, m-a întrebat de unde am atâta orez, căci ani la rând mă observase cum aduc mâncare porumbeilor. I-am spus că eu cumpăr orezul. "You are crazy?!" (Tu ești nebun?!). Întrebarea era îndreptățită din simplul motiv că americanul nu poate înțelege un asemenea gest care se repetă atâta vreme și cu atâta regularitate. I-am răspuns că nu sunt nebun, că porumbeii au nevoie de mâncare și îmi sunt foarte dragi. A plecat dând din cap ca și când ar fi vrut să spună că, până la urmă, tot un nebun sunt.

*

Într-una din zile, pășind pe lângă alee, pe gazon, s-a apropiat de mine nu o făptură omenească, ci un înger. Am făcut ochii mari și inima mi s-a umplut de bucurie. Când îngerul a fost în fața mea, mi-a spus plin de siguranță:

- Da' tu stii că toate polumbelele îs a' mele?

- Nu știu, i-am răspuns... Mie îmi sunt tare dragi și le dau să mănânce, dar nu-ți iau niciuna...

- Da' pe tine te iubeste polumbelele că stau la tine!

I-am întins mâna, am retras-o și am întins-o din nou, cu teama că îngerul din fața mea o să dispară... Mi-a întins însă mânuța pe care i-am cuprins-o și i-am sărutat-o, rugând-o să stea lângă mine, iar eu am îngenuncheat ca să fiu mai aproape de înălțimea ei...

Era într-adevăr un înger. Îmbrăcată în alb, cu părul negru, cu ochii mari și verzi ca în primăvara pădurii, iar deasupra buzei, în partea stângă, aproape de colțul gurii, avea o aluniță. Fața albă, ca petala de crin, era luminată de un zâmbet dumnezeiesc. Privind-o și încărcat de o emoție nebănuită, mi-au dat lacrimile.

- Cum te cheamă, înger frumos?

- Helene - am auzit o șoaptă ca adierea de mătase... Da' de se plângi?

- O! Nu plâng, Helene.

- Ba da! Uite, am văzut!

Și întinzând mânuțele, mi-a șters cu palmele ei mici lacrimile care, într-adevăr, alunecau pe obraz. Mi-am acoperit ochii...

De la un geam din spatele nostru, s-a auzit o voce. Era o femeie tânără și foarte frumoasă, pe care am bănuțit-o a fi mama lui Helene. Am vorbit cu ea și mi-a spus că este româncă iar soțul ei american. Locuiau acolo de puțin timp, urmând să meargă la Washington, de unde, inițial, pleaseră la Rio de Janeiro, unde soțul ei lucrase o perioadă. Mi-a mai spus că Helene s-a apropiat și s-a lipit foarte repede de mine și că mi-o lasă în pază pentru tot timpul cât stau în parc, dar să am mare grijă de ea.

Zilnic, Helene deschidea ușor ușa care dădea în grădina unde mă aflam, pășea pe gazon cu pași de vis, se urca pe bancă fără să o vad, îmi acoperea ochii cu mâinile ei mici și mă întreba:

- Ghisi, sine e?

Și cum nu „ghiseam“ niciodată, îmi spunea mâniaș:

- Da' tu nu stii sine te iubeste?

Amândoi, cu mâinile întinse, aşteptam să vină „polumbelele“ să mănânce boabele de orez din palme, însă toți veneau la mine și nici un afurisit de porumbel nu mergea la ea. Atunci Helene începu să plângă și, cu mult năduf, mi-a reproșat:

- Tu volbesti cu polumbelele si tăte vin la tine! Si pe mine nisi una nu mă iubeste!

Încercam sentimentul că tot cerul se va prăbuși asupra mea dacă n-am să reușesc s-o împac și s-o opresc din plâns...

- Dar, dragă Helene, tu nu vezi că nu vin la tine pentru că vrei să le prinzi?

- Sî si dacă veau. Tu nu vei?

- Vreau și eu dar, dacă aş încerca să le prind, toate ar zbura, fiindcă le este mai dragă libertatea...

Și din nou umpleam mânuțele lui Helene și-i spuneam să stea cuminte, în timp ce în gând mă rugam Maicii Domnului și-i promiteam că aprind o lumânare duminică, la biserică, dacă măcar un singur porumbel o să vină să-i ciugulească din pălmuță.

Când, în sfârșit, unul mai curajos i-a ciugulit din palmă orezul, Helene a țipat, orezul i-a curs printre degete iar porumbeii au zburat! Oricum, ceva mai mulțumită, Helene mi-a spus că-mi va da și mie niște «polumbele», desigur, toate fiind ale ei.

- Câte? am întrebat-o...

Avea mai puțin de doi ani și, la întrebarea mea, m-a privit nedumerită. Mi-a arătat întâi două degete, apoi patru, cinci, trecând după aceea și la mâna cealaltă. Văzându-mă însă nemulțumit, a căzut până la urmă la o înțelegere și mi-a răspuns foarte clar în limba engleză:

- O.K.! Fifty-fifty! (Bine! Jumătate-jumătate!).

*

Într-una din zile, Helene, mai frumoasă ca niciodată, s-a apropiat tiptil de banca unde stăteam, mi-a acoperit ochii cu pălmuțele și, după ce am “ghisit-o”, s-a așezat lângă mine.

- Helene, i-am zis, dă-mi mie alunița asta din colțul gurii.

- Da' de se? Nu si-o dau!

- Helene, tu ești frumoasă ca un înger, iar eu sunt urât ca dracul...

M-a privit îndelung, și-a încrețit fruntea, s-a gândit și mi-am dat seama că eu trebuie să-i explic cum e diavolul. După ce i-am spus, și mai încruntată s-a dat jos de pe banca unde stăteam amândoi, a trecut de câteva ori prin fața mea, m-a privit cu atenție și din stânga, și din dreapta, ca în cele din urmă să-mi spună hotărât:

- Da' tu nu esti ulât! Tu esti fumos!

No, mi-am zis în gând, să mai îndrăznească cineva să-mi spună că sunt urât, atât timp cât un înger coborât din slăvi m-a asigurat că sunt frumos!

Umărindu-ne cu privirile de la geam, mama lui Helene a înțeles că este vorba despre ceva deosebit și m-a întrebat ce se întâmplă. I-am spus lui Helene să meargă la ea și să o întrebe dacă îi dă voie să-mi dea alunița din colțul gurii. La început, maică-sa nu prea a știut despre ce este vorba dar, după ce s-a lămurit, a încuviințat acest lucru. Bucuroasă, Helene a venit la mine și mi-a întins gurița.

- Si-o dau! Ia-o! Fă-te si tu fumos!

Mama lui Helene râdea de se prăpădea, râdeam și eu, numai Helene se uita foarte mirată la noi:

- Da' de se lădeți voi amândoi?

*

Era pe la jumătatea lui iulie 1988, ultima zi de lucru la companie și ultima zi când o mai vedeam pe Helene cu «polumbelele» ei în parc.

Aiud însângerat

La despărțire, ca și cum ar fi presimțit ceva rău, Helene a plecat uitându-se mereu înapoi... Făcea doi pași apoi întorcea capul și mă privea...

Ce instinct, cine-i spunea acestui înger că este ultima dată când ne mai vedem?

- Auzi? îmi zise Helene, sî mai vii si eli (ieri), că eu te mai iubec pe tine...

Și s-a dus Helene și odată cu ea parcă tot orizontul care mă luminase până atunci s-a întunecat. Dacă ar fi știut ce însemna pentru mine...

Când Helene apărea în parc, totul în jurul meu devenea Paradis iar din ceruri se auzeau coruri de înger. Când însă nu venea iar la sfârșitul pauzei de masă trebuia să mă întorc la serviciu, mă gândeam s-o apuc aiurea, să merg pe alte străzi și ajuns în fața unei temnițe să bat în poartă pentru a mi se deschide...

Dacă ar fi știut Helene, dacă ar fi putut înțelege, la mult prea frageda ei vârstă, ce însemna ea pentru mine...

*

Iarna 1987-1988 a fost cumplită pe partea estică a continentului american, mai ales din zona New Yorkului înspre nord. Școlile au fost închise pentru o perioadă și s-a recomandat prin radio și tv să nu fie scoși copiii din casă pentru că zăpada va fi foarte mare iar troienele greu de străbătut.

În acea perioadă, am fost internat în spitalul Ridgewood - Queens New York timp de 18 zile. A nins continuu cu fulgi mari și grei, zile și nopți la rând, până ce zăpada, pe unele locuri, a urcat până la nivelul geamurilor. Priveam ziua, priveam noaptea cum se înalță troienele și așteptam parcă pe deasupra lor să văd o sanie trasă de reni și mânată de legendarul Moș Crăciun. Ningea și nu se mai oprea...

După ce m-am externat, m-am dus cu o rație dublă de orez, alune și nuci la porumbeii mei dragi și la delicatele veverițe. Am intrat în parc și, ca de obicei, am început să strig:

- Puuuuu! Pui! Pui! Pui! Pui!

Am așteptat un timp și am repetat chemarea, dar nimeni nu-mi răspundea... Aveam sentimentul că mă aflui nu în parcul bucuriilor mele, ci într-un imens cimitir. Parcul respectiv era întrebuițat și ca trecere comună pentru câteva străzi deosebite. Primăria orașului avusese grijă să facă părții înalte pentru a ușura traversarea, iar pereții acestora ajungeau la nivelul frunții sau chiar mai sus.

Am văzut atunci un lucru deosebit: din diferite puncte din zăpadă, toate în apropierea copacilor, veverițele scoteau curioase capul afară, ciuleau urechile și apoi, pășind pe zăpada tasată, s-au îndreptat către mine, care le ademeneam cu alune și nuci. Erau veverițele mele. Știu că număraserem vreo 35 înainte de căderea zăpezilor, iar acum doar vreo 6-7 s-au apropiat, cu oarecare neîncredere. Am scos alune și nuci pe care mi le luau cu delicatețe din mână, făceau câțiva pași înapoi, le luau în lăbuțe, le învârteau și începeau să le spargă pentru a le mânca.

Își săpaseră un tunel pe dedesubt prin care circulau ca să-și caute hrană. Înainte, când le strigam, veneau la mine, le arătam nuca sau aluna, întindeam piciorul și purtam mâna cu fructul respectiv de-a lungul piciorului, de-a lungul corpului, până la nivelul ochilor mei. Cu multă atenție, se urcau după fruct și ochii noștri se priveau fix, de la o distanță de mai puțin de o palmă. Îmi lua nuca sau aluna, cobora pe piciorul meu, o mânca la 2-3 metri apoi venea după alta.

În iarna aceea, veverițele rezistaseră mult mai bine decât porumbeii. Aceștia, în timpul lipsei mele, nu au avut hrană iar adăposturile din copaci au fost nesigure, căci 40-50 de porumbei n-au mai răspuns la chemarea mea. Ba mai mult decât atât, când zăpada a început să se topească, am găsit înghețați mai mulți dintre ei. Am persistat în a-i căuta și chema, și încetul cu încetul au venit, le-am aruncat mâncare pe cărările care se făcuseră în parc, dar nu se mai apropiau de mine... Când înaintam înspre ei, se depărtau sau zburau. Simțeam în privirile lor un protest, o mustrare, de parcă mi-ar fi spus că din cauza mea au murit atât de

mulți. Înainte, când ajungeam în parc, zburau în jurul meu și erau atât de numeroși, că nici nu puteam să pășesc printre ei. Acum, parcă tot acest vis mi se destrămase și înduram o năpastă de care nu mă făceam vinovat...

*

După ce am părăsit acel serviciu și parcul atâtor amintiri frumoase, am rămas acasă câteva zile, pentru o scurtă odihnă. Într-una din dimineți, când am trecut din dormitor în bucătărie, am observat la un geam un porumbel care parcă se uita înăuntru. Stătea pe treapta de odihnă a unei scări de incendiu cu care era prevăzut imobilul respectiv. Curios, pentru că îmi părea foarte cunoscut, m-am apropiat încet de geam și, privindu-l, am rămas uluit. Porumbelul din fața ochilor mei avea vârful ciocului retezat și era unul și același cu porumbelul din parcul L.I.C. Pentru că nu se putea alimenta, îi făceam mici cocoloașe de pâine pe care mi le ciugulea din palmă, până se sătura. Mai greu îi era sâmbăta și duminica, atunci când lipseam din parc și îl găseam la începutul săptămânii aproape leșinat de foame. Cum mă găsisese acest porumbel, ce instinct l-o fi adus o distanță de circa 6 km în linie dreaptă - pentru că eu niciodată nu am parcurs această distanță pe jos, ci numai cu autobuzul - a rămas și rămâne pentru mine un mare mister. Am deschis geamul cu mâinile tremurânde, i-am spus să rămână pe loc și cred că m-a înțeles. Am alergat și i-am făcut cocoloașe de pâine pe care i le-am întins în palmă dar nu s-a mai apropiat. Încet, încet, se retrăgea. Le-am pus atunci pe un carton și i l-am așezat la picioare. Le-a mâncat pe toate, până la ultimul. I-am pus apă într-o farfuriuță, dar văzând că nu poate să bea, i-am adus într-o ceașcă.

Parcă mi se întâmpla un lucru neobișnuit, ireal. Trebuia să ies însă din casă pentru câteva ore. I-am lăsat geamul deschis, am mai făcut cocoloașe de pâine pe care i le-am întins pe masa din bucătărie, lângă ceașca plină cu apă. Am tras masa sub geamul deschis, i-am spus să mănânce și am plecat.

Când am revenit, porumbelul nu mai era iar cocoloașele de pe masă dispăruseră și ele. Doar câțiva fulgi rămăseseră pe locul de ospăț ca și cum, dintr-o deosebită corectitudine și delicatețe, porumbelul îmi plătea festinul... Zile la rând, l-am așteptat să revină, dar nu s-a mai întors niciodată.

Liviu Butura

Când avionul transatlantic se apropia de continentul american, Carol Somoro, cu care decolasem de pe Aeroportul «Leonardo da Vinci» din Italia, mi-a întins un bilet cu o adresă: Liviu Butura, Seneca Avenue, Ridgewood New York, 11385.

- Acesta este bunul meu prieten și locul unde pot fi găsit.

Nu după mult timp, l-am cunoscut pe Liviu Butura și am constatat că este un om deosebit. Deși cu 20 de ani mai tânăr decât mine, am comunicat foarte bine cu el de la început, potrivindu-ne atât în vorbe, cât și în gânduri și fapte, ne-am atașat aproape fulgerător unul de altul și am rămas buni prieteni.

Liviu Butura este din Ghironda-Timiș, un vajnic român care face cât mai mulți luptători la un loc. Executase o osândă modestă, pentru că a mers cu încă vreo câțiva prieteni la București unde, în fața Universității, a scos o pancartă pe care scria «Ori libertate, ori moarte!»

Începând din anul 1984 până în decembrie 1989, chiar și după această dată, împreună am organizat demonstrațiile din New York și sărbătorile naționale românești, am fost delegați ai Bisericii «Sf. Neculai» la Vatra Românească din Detroit și am fost prezenți la Săptămâna Câmpului Românesc din Hamilton, Canada.

Tot împreună eram și în iunie 1986, când am întâlnit familia regală, la Soultzmat.

Aiud însângerat

Atunci când, în cele din urmă, au descins regele Mihai, regina Ana și prințesa Margareta, așteptam într-un punct important venirea lor. Știu că regele a condus mașina din Geneva până în Alsacia, ba a avut și o pană pe care o reparase singur căpătând astfel la mâna dreaptă o mică rană, care încă mai supura puțin.

La capătul unei coloane de oameni care țineau să-l salute pe rege, m-am așezat și eu. Pe rând, fiecare își spunea numele, apoi completa:

- Majestate, am fost ofițer în Garda Regală.

Altul:

- Majestate, am fost medicul Casei Regale.

Altul:

- Majestate, am fost profesor la Mănăstirea Dealu.

Când, în sfârșit, hop și eu în fața regelui, ce să-i zic?

- Majestate, am spus, sunt Grigore Caraza și vin din New York.

Regele m-a privit, a zâmbit și mi-a strâns puternic mâna. Mai târziu, stând pe un platou înălțat puțin deasupra mulțimii care îl ovaționa, locul mi-a fost stabilit de cei doi organizatori ai sărbătorii, Remus Radina și Cicerone Ioanițoiu, în apropierea familiei regale. Tot în apropiere, se afla și preotul Gheorghe Calciu, sosit pentru prima dată pe acele meleaguri. Se făcea pomenirea celor 700 de ostași români morți pe acele locuri, de boli și foame în prizonierat la nemți, în timpul primului război mondial.

*

Cu Liviu Butura am fost la Washington pe scările Congresului, în fața Ambasadei Românești, în Canada, peste tot unde era nevoie de prezența noastră ca români și luptători pentru o cauză dreaptă.

Ori de câte ori anunțam că va avea loc o demonstrație, chemam românii la protest. Trebuie să afirm, spre părere de rău, că românii sunt dezbinați și n-am reușit niciodată să adunăm mai mult de 80 de persoane. Demonstrațiile noastre se făceau cu 30-35 de inși, rar 60, și pare-mi-se o singură dată am fost 80. Ungurii, polonezii sau cehii, când făceau o demonstrație, veneau din toate părțile, chiar și de la mari distanțe, umpleau străzile, așa încât poliția cerea ajutoare pentru dublarea sau triplarea pazei iar circulația era dirijată pe alte artere. Se adunau circa 2.500-3.000 și chiar peste 3.000 de persoane, iar când începeau să scandeze lozinci răsuna o bună parte a orașului.

În vara anului 2000, a fost o demonstrație cubaneză împotriva lui Fidel Castro, fiind condusă de însăși fata acestuia care se afla în exil. Atunci, s-au adunat circa 4.000 de cubanezi. La o mică distanță de ei, făceam și noi, bieții români, o demonstrație cu doar 40 de persoane. Pentru că demonstrația noastră s-a terminat mai devreme cu jumătate de oră, câțiva dintre noi am trecut în grupul cubanezilor. I-am privit și m-a cuprins o adâncă tristețe. Biata insulă latină - un miracol, înconjurat de puhoiul slav!

Toate acțiunile românești desfășurate în incinta bisericii au fost susținute financiar integral de mine și Liviu Butura. Imediat după terminarea slujbei religioase, pentru a nu pierde oamenii care, flămânzi fiind, s-ar fi îndreptat înspre casă, împreună cu Liviu le ofeream celor 80-100 de persoane care rămâneau la serbare o gustare, un pahar de țuică și un pahar de vin. La fel, din banii noștri, duceam în portbagajul mașinii gustări, sucuri și apă minerală în fața Consulatului Român, unde aveau loc manifestațiile, pentru că acestea durau și ore în șir.

Și așa s-au scurs ani lungi departe de țară, dar în apropierea multor camarazi de închisoare politică din România, cu Liviu Butura însă am dus în această perioadă greul exilului în slujba neamului nostru care stătea parcă pironit în cuie.

Oratoriul Sf. Iosif din Montreal

Plecasem cu bunul meu prieten Liviu Butura spre nord și, după șapte ore de drum, am trecut în Canada, unde trebuia să ajungem la superba Catedrală Notre Dame de Montreal care rivalizează cu Notre Dame de Paris. Trebuie spus că acest obiectiv depășește orice imaginație și orice lucru care ar putea fi adăpostit pe Terra.

În catedrala Notre Dame de Montreal încercam sentimentul că, printr-o minune, am fost rupți de pământ anume ca să plutim undeva într-o lume paradisiacă. Am îngenuncheat peste tot până ce am ajuns în fața Altarului. Acolo am trăit un sentiment cu totul deosebit, ca și cum m-aș fi aflat într-o baie de orbitoare lumină, într-un rai pe care nici pana măiastră a celui unui mare povestitor nu l-ar putea defini. Eram amețit de atâta azur și frumusețe desăvârșită, încât aveam senzația că este suficient să întind mâna și să ajung la Porțile Raiului.

Mai mulți ani la rând am vizitat Montrealul, această superbă insulă îmbrățișată de fluviul Sfântul Laurențiu (Fleuve St. Laurent) care, continuându-și cursul înspre Atlantic, mai străbate câteva locuri minunate, primul fiind Quebec. După toate calculele mele, Quebec este unul dintre cele mai frumoase orașe ale lumii pe care le-am vizitat în Europa, America, Africa și Asia. Continuând cursul apei, fluviul mai sus amintit întâlnește la o distanță de circa 25 km de Quebec superba biserică Sf. Ana de Beaupré (St.-Anne-de Beaupré).

Începând de dimineață, împreună cu Liviu am avut tot felul de ghinioane, ca și cum cineva ne-ar fi stat continuu în cale. Când, în sfârșit, am ajuns la poalele acestui măreț locaș de rugăciune, nori grei și amenințători se adunau deasupra noastră. La Oratoriu se putea ajunge cu mașina, dar erau și trei rânduri de scări. Cele din mijloc erau din lemn, iar cele laterale din ciment, iar vizitatorul care voia să intre pentru a se închina urca pe una din aceste scări și apoi cobora pe cealaltă. Cele 101 trepte de lemn erau destinate celor care doreau să urce în genunchi și să spună la fiecare treaptă «Tatăl nostru».

Când am ajuns la trepte, a început să plouă. Și eu și Liviu ne-am privit muți, fără să mai zicem ceva. În sfârșit, m-am adresat prietenului meu:

- Liviu, nu știi dacă ai realizat că drumul de astăzi ne-a fost presărat de multe neajunsuri. Parcă cineva a încercat să ne împiedice să ajungem în acest loc. În afară de acel «cineva» care ne-a fost potrivnic în tot cursul dimineții, acum parcă și natura ne stă dușman în cale. Ce zici, înfruntăm ploaia? Urcăm în genunchi pe treptele din lemn?

Liviu n-a ezitat nici o clipă:

- Urcăm, Grigore!

Am îngenuncheat, ne-am închinat și am început să urcăm sub ploaia care se revărsa peste noi, rostind pe fiecare treaptă rugăciunea domnească.

După 65 de minute am ajuns la Oratoriu care, de această dată, avea semnificația atingerii celui mai înalt pisc din Himalaya. Ne-am trezit amândoi îmbrățișați și mulțumind Lui Dumnezeu. Deși mă plouase, nu-mi era frig deloc și am constatat că părul capului îmi era uscat, la fel spatele și cămașa pe dinăuntru, doar partea dinafară a acesteia fiind udă.

Oratoriul St. Josef avea circa 600-700 de candelă, dispuse în amfiteatru, una lângă alta. Ajunși acolo, oamenii introduceau într-un dispozitiv special tot atâtea monede câte candelă doreau să aprindă. Cred că am aprins atunci 20-25 de candelă și știu că mă podidiseră lacrimile și parcă nu mă mai puteam opri. Cu Liviu s-a întâmplat la fel.

În fața acestui ocean de candelă, sunt patru colonade care susțin parcă bolta, prevăzute cu niște intrânduri, ca un fel de strane. În fiecare din acestea este expus un număr impresionant de cărje, cadre, scaune cu rotile și alte accesorii de susținere, toate lăsate de acei bolnavi care, după ce au urcat în genunchi cele 101 trepte, au fost descătușați, eliberați de orice boală, complet vindecați. Am numărat în jur de 480 astfel de obiecte. În ceea ce mă privește, ani la rând, de câte ori am ajuns la Montreal, urcând în genunchi aceste trepte, mi-am pus în gând câte o dorință care, ulterior, s-a realizat de fiecare dată. Mărturisesc acest lucru cu mâna pe inimă și în fața Lui Hristos Însuși.

Aiud însângerat

Nu mă voi opri prea mult la dimensiunile acestui Oratoriu care sunt impresionante, vreau doar să mai adaug că, pornind din curte spre acest deal Mont Royal, pe ambele părți ale urcușului este redat calvarul Lui Iisus pe drumul Golgotei, respectiv cele 14 popasuri, din care 3 căderi sub cruce. Toate sunt sculptate în marmură, la mărime naturală, de o frumusețe divină, încât privindu-le îți plâng și ochii și sufletul.

La întoarcere, pe autostrada care leagă Montrealul de Quebec, mașina rula în viteză năucitoare, asemenea unui condor aflat în picaj. Strada este dreaptă și-ți dă impresia unei raze de soare care, urmând aceeași traiectorie, se pierde undeva în infinit. Liviu apăsa pe accelerator și circa 15-20 minute cadranul vitezometrului a arătat 140 km/h. Amândoi ne simțeam tare bine, era o căldură plăcută și o tihnă binefăcătoare ne împlinea din ce în ce mai mult trăirea.

- Liviu! i-am zis la un moment dat, văzând că acul vitezometrului se blocase la 140. Eu nu mai am nimic de pierdut în viață, pentru că am pierdut totul!

- Nici eu, Grigore!, îmi răspunse Liviu, dar înțelegând despre ce este vorba a redus viteza treptat, până ce a ajuns la 100 km/h. Abia atunci n-am mai auzit țuitul din urechi care persistase tot timpul cât viteza era atât de mare.

La Quebec, am străbătut pe jos mai multe artere ținând pălăria în mână, încercându-mă sentimentul că un oraș de această înălțime poartă în el un grad de sfințenie. Fluviul St. Laurențiu, cu măreția și porturile care îl mărginesc și cu sunetul instrumentelor la care cântau cetățenii peste tot - străzi, boschete, parcuri - dădeau orașului o înfățișare de oraș de vis.

Ne-am continuat drumul pe șoseaua care merge paralel cu fluviul, ca la 25 km să întâlnim Mănăstirea St.-Anne-de Beaupré, de tulburătoare măreție și frumusețe. În rotonda din incinta acestei biserici, pe niște scări în spirală, se ajunge într-o încăpere semiobscură, tot rotundă, mărginită de un parmaclâc - o măsură de protecție pentru vizitatorii care trebuie să vizioneze, aproximativ o oră, imagini cu Nașterea, Viața lui Iisus, Crucificarea, Învierea și Înălțarea la cer.

Aplecat peste acest parmaclâc, priveam uluit la imaginile în mărime naturală dispuse în cele 360 de grade. Începând de la primul grad și până la ultimul, într-o încăpere uriașă, se putea vedea în mărime naturală Viața lui Iisus, începând chiar cu apariția acelei stele pe cer și cei trei crai care s-au călăuzit după ea ca să ajungă la Pruncul Sfânt. Continuă cu copilăria lui Iisus - atât cât se cunoaște, alegerea celor 12 apostoli și propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu. Urmează judecarea și condamnarea la moarte, Crucificarea și se termină cu Învierea și Înălțarea Domnului. Această ilustră operă, unicat în lume, a fost realizată de un grup de maestri germani, aduși din Europa la începutul sec. al XX-lea. În tot acest timp cât am avut în față drumul vieții Lui Iisus, cât am trecut sub priviri aceste trăiri ale Mântuitorului, m-am transferat parcă din timpul de față în urmă cu 2000 de ani și parcă de acolo luam parte la întreaga viață și, în mod special, la ultimele momente prin care a trecut Mântuitorul.

Ieșind din această splendidă frescă, am zărit o mică mănăstire, la care, ca să ajungi, parcurgi acel drum înspre Golgota, presărat cu cele 14 popasuri ale lui Iisus, la fel de frumos realizate ca și cele de pe Muntele Mont Royal, de la Oratoriul St. Josef.

Descoperindu-mă, mi-am îndreptat privirile către cer, în rugă de recunoștință și iubire:

- Îți mulțumesc Doamne că, în urma unei lungi nopți de beznă prin care am trecut, mi-ai făcut parte și de bucurii, m-ai trecut și prin această lumină orbitoare de care, poate, nu sunt vrednic. Îți mulțumesc! Îți mulțumesc, Doamne!

Urmărit în libertate

În iunie 1986, timp de două săptămâni cât am fost în Europa, în Franța - Soultzmat, Alsacia și Paris, Germania, Elveția și Belgia, în toată această perioadă am fost urmărit îndeaproape de un ofițer de securitate trimis din țară, al cărui nume, probabil conspirativ, era Radu. În cartea «Orizonturi roșii» a lui Mihai Pacepa, scrie că Nicolae Ceaușescu, atunci când dădea ordin ca o anumită persoană să fie suprimată, uza de expresia: «Dăi-l pe Radu!»² Temându-se probabil de eventualele microfoane care i-ar fi fost plasate pe undeva, hotărârea luată de Ceaușescu îi era transmisă lui Pacepa numai în grădina de trandafiri, după care îi spunea să nu-i comunice rezultatul, urmând să-l afle din presă.

Având în vedere acest lucru, mă întreb dacă numele «Radu» era dat întâmplător agentului care mă urmărea sau mai purta în el și alt mister. Și susțin acest lucru pentru că, la acea oră, am avut câteva intervenții la posturile străine de radio, respectiv, Europa Liberă - München, BBC Londra și Vocea Americii Washington, în afară de faptul că făceam demonstrațiile din fața Consulatului Român și a Națiunilor Unite din New York.

La această supoziție, se mai adaugă o întâmplare care are legătură cu urmărirea mea. În peninsula Long Island din New York, locuia și un fost coleg de temniță din ultima perioadă de detenție, Vasile Sas, care mergea deseori la pescuit. Într-una din zile, pe neașteptate, lângă el apărură un pescar care vorbea foarte bine românește. Intrând în vorbă cu acesta, i-a cerut foarte multe amănunte despre un anumit cetățean, pe nume... Grigore Caraza. Întrebat fiind la ce-i folosesc detaliile solicitate, i s-a răspuns că are treabă cu mine. Străinul s-a prezentat M. Dumitriu, dar sunt sigur că numele respectiv nu era cel real. Alarmat, Vasile Sas mi-a relatat întâmplarea și m-a rugat să fiu atent. Cert este că niciodată nu am cunoscut vreo persoană cu acest nume.

Neculai Popa - Los Angeles

În mai 1952, mă aflu în Celular, aripa dinspre Grefă, prima celulă orientată spre est, împreună cu Romeo Cătuneanu, ofițer, la început cavalerist apoi aviator, Ștefan Cârjan, mare fotbalist și antrenor al echipei Juventus, și Cornel Cereguțiu, din Timiș. În acea perioadă, era un regim mai puțin aspru, cu atât mai mult cu cât lucram și în fabrică. Gardienii se prefăceau că uită ușile deschise, așa că noi puteam circula din celulă în celulă. La parter însă fuseseră instalate pe pardoseala de ciment un fel de cutii, care făceau oficiul de carceră. Înălțimea era corespunzătoare, dar lățimea era atât de mică, încât cel pedepsit era obligat să stea numai în picioare ore, zile în șir, fără să se poată așeza sau măcar să-și flexeze genunchii pentru a se odihni. În total, erau vreo 8 sau 10 astfel de carceri, câte două la capătul fiecărei aripi, plus două la intrare, una fiind poziționată la parter, exact sub celula unde stăteam noi - la capătul aripei scurte.

Într-una din zile, doi gardieni au adus în brânci pe un tânăr care părea a fi cel mult de vârsta mea - 23 de ani. Deloc înspăimântat, tânărul a intrat liniștit în această cutie a morții - pentru că, din câte știu, oamenii mureau la puțină vreme după ce ieșeau de acolo. L-am urmărit zile în șir pe acel deținut căruia i se deschidea ușa și era scos din cutie doar când i se dădea mâncare, o dată pe zi sau la 2-3 zile. Ușa respectivă era prevăzută cu o vizetă pe unde i se dădea din când în când apă, dar nu și mâncare, neavând spațiu pentru a putea mânui gamela și lingura.

Am aflat că pe tânărul din carceră îl cheamă Nicolae Popa, este din Galați și venise în țară cu o misiune. Fiind adus cu un avion de la Viena, a fost lăsat în zona Aradului, dar mult mai departe de punctul unde era așteptat. În felul acesta, derutat și necunoscând zona, a fost

---

² Din alte surse ale securității astăzi se știe că expresia era folosită atunci când cineva era condamnat la moarte prin iradiere. (n.b.)

Aiud însângerat

prins de către Securitate și adus în Aiud. Toți am fost deosebit de impresionați de curajul și dârzenia tânărului și, văzând că rămâne timp îndelungat la carceră, ne-am gândit cum l-am putea ajuta. Din rația noastră, am adunat pâine, apoi niște medicamente și vitamine, cum am putut și noi căpăta de pe la doctori, însă trebuia să i le ducă cineva riscându-și chiar și viața. Nimeni nu s-a oferit, știind că ar fi aproape o nebunie să încerce așa ceva.

În centrul fiecărei secții, parter și cele trei etaje, supraveghea câte un gardian-gorilă care nu știa cum să te prindă cu ceva pentru a-ți zdrobi oasele și, în afară de aceștia, mai erau acei deținuți care făceau oficiul dușmanului. Ca să ajungi la carceră, trebuia să te strecuri prin fața altor zece celule ale căror uși erau îngropate în zid. Astfel, trebuia să poposești în fața fiecăruia, să te faci una cu zidul pentru a nu fi observat și pentru a-ți asigura următorii pași. La bifurcație, nu aveai unde te adăposti și puteai fi văzut din orice unghi. Urmau scările în fața cărora era camera șefului de secție, cu ușa mereu deschisă iar el permanent cu ochii pe noi.

Ajuns la parter, operația trebuia repetată în sens invers pentru a ajunge la carcera străinului pe care nu-l mai văzusem niciodată, dar știam că este în pericol de moarte. Cine, se întrebau mereu colegii de celulă, cine poate să facă acest sacrificiu?, și perechi de ochi au început să mă privească insistent.

- Mă duc! le-am zis.

În situații extreme, când luam o hotărâre ieșită din comun, parcă sufla cineva asupra mea dându-mi curaj și putere, împingându-mă din spate. Nu știu ce înger mă apucase de braț și mă ducea înainte, însă nu cred că era numai unul căci aveam impresia că și din spate mă mai împinge unul. Am băgat în sân cele adunate de noi, am îngenuncheat și m-am rugat, apoi am ieșit.

Am făcut drumul prin fața celulelor, cu popasurile descrise, am coborât scările și am ajuns cu bine la cutia din capătul aripei. I-am suflat celui dinăuntru să fie atent că voi împinge ușor carcera pe ciment, apoi, cu multă atenție, am deschis vizeta și i-am introdus pe rând pâinea, vitaminele și medicamentele.

- Cine ești? m-a întrebat.

- Un străin, i-am răspuns. Nu contează numele meu, dar sunt fratele dumitale și vreau să te ajut ca să treci și de această grea suferință la care ai fost supus.

Am făcut drumul întors și, după ce am intrat în celulă, gardianul ne-a închis ușile, trăgând cu putere zăvorul. M-am urcat pe pat dar tremuram atât de tare, încât corpul meu avea zvâcniri convulsive. Plângeam. Realizam în acel moment cum am ajuns acolo și am înțeles că puterea avută ca să fac acest act cu totul ieșit din comun nu venea de la mine, ci mi se dăduse de undeva de sus, iar acum mi se lua pentru a fi eliberat și readus la starea mea de simplu om. Nu eu făcusem acest lucru, ci acei doi îngeri care m-au condus, de data aceasta eu fiind doar mijlocitorul. Am citit acest lucru din comportarea colegilor mei de cameră și din felul în care mă priveau. Erau la fel de speriați și uimiți în același timp ca și mine.

Am repetat încă de două ori această operație de salvare la un interval de câteva zile și, în sfârșit, după 17 zile de carceră, întâmplarea face să văd ieșind de acolo nu un tânăr de 22-23 de ani, ci un om malformat, cu picioarele și mâinile umflate până la refuz. Abia pășea cu picioarele depărtate și mâinile mult în afara corpului iar capul îi atârna greu. Însoțit de două plautoane, a fost dus la infirmeria închisorii.

M-am eliberat o dată, am revenit în închisoare, m-am eliberat încă o dată și apoi am plecat în exil dar oricât m-am interesat de Neculai Popa nu am mai putut afla nimic.

*

Aveam mulți ani de exil în 1988, când am participat la primul Romfest, organizat la Cleveland-Ohio, în luna octombrie. Regăsindu-mă cu niște camarazi de temniță, l-am auzit pe unul dintre ei pronunțând numele Neculai Popa. Am tresărit.

- Cel din Galați?

- Exact!

În clipa următoare, cei doi cu care vorbisem vedeau doi inși cum se îmbrățișează, plângând unul pe umărul celuilalt.

- Neculai, drag Neculai!

- Tu ești, Grigore?!?

După câțva timp, într-o gazetă editată în limba română care apărea în SUA, am citit un articol plin de venin care ridiculiza faptul că Nicolae Popa ar fi stat 15 zile într-o carceră și că ar fi putut rezista în condițiile care erau acolo.

Am răspuns imediat printr-un material, rugând să fie pus în aceeași pagină și în același loc, pentru a pune la punct impertinența și răutatea unei anumite categorii de oameni. Este adevărat, scriam în articolul respectiv, că Neculai Popa nu a făcut 15 zile de carceră într-un regim și condiții groaznice, ci a făcut 17 zile, iar 17 este mai mare decât 15! Eu sunt persoana care am fost martor ocular la acest calvar al lui și depun mărturie în fața oricărei justiții și mai mult decât atât, când voi ajunge dincolo, în genunchi voi depune mărturie în fața lui Hristos Însuși. Am semnat materialul și nimeni nu a mai contestat cele scrise de mine.

Părintele Gheorghe Calciu

Am scris în paginile acestei cărți că am cunoscut oameni de excepție, adevărați martiri ai neamului românesc sau de o noblețe angelică, în preajma cărora am simțit cum harul lui Dumnezeu pogorât asupra lor se răsfrânge și în ființa celor din jur. În timpul prigoanei comuniste, prin prezența unor astfel de oameni, temnițele din România au concentrat mii de valori ale intelectualității, după cum am mai spus, întreaga cremă a neamului românesc. Unii au fost uciși prin metode machiavelice, alții au rezistat fără a mai pune alt preț pe propria lor viață decât, poate, cel de ofrandă în fața Dumnezeirii. Cert este că și unii și alții au asistat, de multe ori neputincioși, la suferințele camarazilor, au suferit alături de ei dar, din păcate, fără să poată face mare lucru.

În acele vremuri tulburi, exterminarea în masă devenise un fel de a doua natură a închisorilor sau un fel de punct terminus pentru fiecare condamnat politic. Odată cu transferarea deținuților dintr-o închisoare în alta, circulau și informațiile și așa se face că un fapt ieșit din comun ajunsese să fie cunoscut în mai toate mediile de osândă politică. În cele 4 celule din Cazimca Jilavei, ridicată special în incinta Fortului 13, urmau să fie exterminați 16 deținuți considerați a fi deosebit de periculoși. Între ei, se afla și Costache Opreșan, o personalitate care a supraviețuit Piteștiului, care aștepta să-i vină sfârșitul: îndelung înfometat, bolnav de TBC pulmonar și fără medicamente. Văzându-l în cele mai cumplite chinuri, un tânăr din aceeași celulă - student la Medicină, în anul III, când fusese arestat - și-a luat gamela și s-a îndreptat înspre un colț al încăperii, fără să fie văzut de gardianul care controla mereu prin «spion». Cu un ciob de sticlă, tânărul student Gheorghe Calciu și-a deschis o venă de la mână, lăsând să se scurgă o anumită cantitate de sânge. După ce și-a oprit sângerarea, a așteptat câteva minute pentru a se decanta și, cu ultimele puteri ce le mai avea, le-a dus la gura muribundului. Din păcate, în acele clipe, Costache Opreșan trecea într-o lume mai bună...

*

L-am cunoscut pe preotul Calciu multă vreme de la acea întâmplare, când eram în Aiud, într-o perioadă foarte tulbure, cu nori grei deasupra bietelor noastre capete și a întregii temnițe. În momentul când a fost solicitat pentru a lua parte la «activitatea cultural-artistică», studentul Calciu a răspuns cu franchețe că el știe ce este reeducarea chiar de la Pitești, refuzând orice altă discuție în acest sens.

*

La primul proces al Piteștiului care a avut loc pe 10 noiembrie 1954, studentul Gheorghe Calciu a apărut ca un fulger în boxa acuzaților, susținând cu fermitate că reeducarea a fost făcută de generalul Drăghici, de Nicolschi și de acel Pantiușa (Pintilie - nume conspirativ), rus 100 %, care nu era un simplu diavol sau o legiune, ci reprezenta întregul iad cu toate adâncimile și întunecimile sale. Completul de judecată și securiștii din sală au rămas uimiți de atitudinea tranșantă pe care a avut-o și, firește, care comporta o serie de riscuri ușor de bănuț la acea vreme, situație în care președintele a amânat ședința pentru a doua zi. O noapte întreagă, tânărul a fost bătut pentru intervenția făcută, cerându-i-se ca a doua zi să retracteze cele spuse. În ziua următoare însă, din aceeași boxă, mai puternic și cu o voce mai sigură de parcă ar fi fost la comanda unei unități militare, tânărul le-a strigat celor din completul de judecată:

- Cei care au comandat reeducarea și au dirijat-o din umbră sunt cei pe care i-am numit și ieri: Drăghici, Nicolschi și Pantiușa. Din această clipă, nu voi mai răspunde nimic, până când cei trei criminali nu vor fi lângă mine, în boxă!

Uimirea a fost atât de mare și efectul atât de puternic, de parcă un uragan ar fi zguduit din temelii clădirea care stătea gata să se prăbușească. În situația ivită, se înțelege, ședința a fost reluată și a treia zi, dar procesul Piteștiului a fost dat peste cap, luând cu totul o altă întorsătură. Acestui om i se datorează salvarea multor colegi de temniță, aducerea în prim planul vremii a unui adevăr crud, precum și începutul unei istorii care, vrând-nevrând, trebuia spusă așa cum a avut loc.

Reacția studentului Gheorghe Calciu a avut efectul unei bombe și a rămas ca un protest de luptă împotriva scenariilor țesute diabolic împotriva luptătorilor anticomuniști.

*

Eram departe de țară, plecat în exil, în SUA. Fostul student medicinist Calciu, acum profesor la Teologie și preot, luase hotărârea de a apăra Biserica Ortodoxă Română cu orice risc, indiferent de consecințe. După ce odiosul regim condus de Ceaușescu a început dărâmarea bisericilor și prima dintre ele, Biserica Enei, a fost pusă la pământ, adresându-se tinerilor și, în special, studenților de la Teologie, a predicat cele «Șapte cuvinte» binecunoscute. De fapt, acestea au constat în șapte predici fulminante ținute în fața Ușilor Împărătești, care reprezentau strigătul de alarmă față de netrebniciile sistemului comunist. Era atât de multă lume, încât, nemaiîncăpând în biserică și în curte, oamenii l-au ascultat din stradă, cățarați pe garduri, urcați pe mașini și în copaci.

Drept urmare a acestei îndrăzneli, preotul Gheorghe Calciu a fost arestat, urmând să-și ispășească pedeapsa în una din temnițele consacrate de acum deținuților politici din România.

*

Eram în New York și, prin intermediul presei, al preotului din Biserica Română, am chemat românii pentru a lua parte la demonstrațiile pe care urma să le facem în fața Consulatului General al României. Am multiplicat fotografiile de ale preotului Calciu, apoi le-am aplicat pe pancarte. Luni, ani, până la eliberarea părintelui Calciu, am continuat demonstrațiile, am vorbit la Europa Liberă și la Vocea Americii, am publicat articole în presa exilului, am anunțat în biserică și am strigat în fața geamurilor de la clădirea proprietate a Consulatului Român din New York, până ce am răgușit, până ce vocea nu ne mai putea ajuta.

În cele din urmă, părintele Calciu a fost pus în libertate - și vreau să cred că demonstrațiile pe care le-am făcut și de care s-a aflat în întreaga lume au avut efectul scontat.

După eliberare, părintele a avut domiciliu forțat la locuința personală din București până când, într-un târziu, i s-a dat voie să părăsească țara, ajungând în felul acesta în SUA.

*

Era 9 august 1985. Pe Aeroportul Kennedy din New York, numeroși români din exil îl așteptau pe părintele Calciu și pentru că era o personalitate urmărită și urâtă de comuniști, poliția a hotărât să-i asigure protecție. Astfel, o gardă puternică de polițiști, răsfirați din doi în doi metri, străjuia în fața celor care îl așteptau. Când, în sfârșit, părintele Calciu a ieșit de la punctul vamal, din mulțime s-a strigat:

- Vine părintele!

Polițiștii care au întors capul au observat puțin cam târziu că, printre ei, rupând cordonul, un cetățean fugea înspre preot. Doi dintre ei au alergat să-l prindă pe fugar dar au renunțat în clipa următoare, pentru că acesta deja ajunsese la părintele Calciu, cei doi rămânând mai mult timp unul în brațele celuilalt.

- Cine ești? a fost întrebarea noului sosit.

- Sunt Grigore Caraza. Bine ai venit, părinte!

Trecuseră mai bine de 33 ani de când ne-am văzut ultima dată.

- Îți amintești părinte, Aiud 1952? Iar acum, iată, suntem în 1985, la New York!

Ca într-un film, cred că părintelui i-au revenit în minte amintirile acelor vremi de prigoană, i s-au înrourat genele și privirile vălurite căutau să străbată prin pâcla grea a samavolniciei trecute...

*

Pe aeroport, din partea episcopului Nathanael Pop, l-au întâmpinat trei preoți care i-au dat un rând de straie bisericești, o cruce sfințită, precum și patrafirul, care semnifica ridicarea tuturor restricțiilor la care fusese supus de către conducerea Bisericii din România, respectiv caterisirea.

La fel de impresionantă a fost întâlnirea cu părintele Roman Braga, și el fost student la Pitești, amândoi trecând prin iadul temnițelor comuniste. Cei doi, care nu s-au mai recunoscut, s-au întâlnit apoi într-o îmbrățișare lungă, surprinsă de presa și televiziunea prezente acolo, momentul fiind mult comentat de media din SUA.

*

În anii ce au urmat, părintele Calciu a fost prezent la toate acțiunile de protest, peste tot în SUA și în Europa (Franța, Germania, Italia, Elveția, Anglia etc) militând pentru aceeași cauză dreaptă: respectarea drepturilor românilor. Îmi amintesc faptul că, în Viena, după ce apăruse seara la televiziune, în ziua următoare părintele a fost acostat pe stradă de o doamnă, care l-a întrebat în limba germană: "Nu cumva Sfinția ta ești preotul Calciu, cel care ai apărut aseară la televizor?"

La München, la Radio Europa Liberă, părintele a vorbit de mai multe ori iar o dată, la rugămintea mea, a avut o intervenție pentru fratele meu Gheorghe Caraza. Pe continentul american, a fost prezent între Atlantic și Pacific, între Mexic și Canada și, trecând granița, în Hamilton - la Câmpul Românesc, la Montreal, Quebec, Ottawa, Toronto, Vancouver etc. Peste tot pe unde s-a putut trece, părintele Calciu era nelipsit, atitudinea sa plină de fermitate fiind din greu simțită în România comunistă, în mod deosebit de Securitate și de acel care, din nenorocire, conducea România acelor ani, Nicolae Ceaușescu.

În decursul istoriei noastre, puțini români au luptat cu atâta dârzenie și cu atât curaj pentru neamul românesc așa cum a făcut-o preotul Calciu, de aceea și-a făcut și mulți dușmani, numai că mușcătura lor a rămas fără efect. În trecut, vreau să amintesc de

Aiud însângerat

îndărătnicia și răutatea unui oarecare Aurel, care n-a urmărit altceva decât să facă valuri favorabile dușmanilor. Cel în măsură să-l apere de drept pe preotul Calciu eram eu și, pentru că răutatea oamenilor și numărul votanților au câștigat pe moment, ca drept protest mi-am dat demisia din funcția de vicepreședinte pentru SUA al Asociației Foștilor Deținuți Politici cu sediul la Geneva, din care părintele făcea parte, renunțând totodată și la calitatea de membru fondator.

Părintele Calciu este cel care a înființat Romfest-ul, este cel care a luat parte la demonstrațiile ce au avut loc pe întinsul SUA, de la New York, la Washington și Los Angeles, apoi în Europa, la Paris. Este cel care a dat un suflu nou diferitelor activități atât pe teren, cât și în presă, și care, la revoluția românească din decembrie 1989, s-a prezentat în fața Ambasadei Române din Washington, cerând ambasadorului să predea arhiva și documentele instituției respective. Tot preotul Calciu este cel care, la Los Angeles, după o demonstrație organizată de Nicolae Popa, a cerut românilor să formeze niște grupe de voluntari care să meargă la București pentru a lupta cu Securitatea ce trăgea în revoluționari. Printre cei înscriși să plece voluntari în România, în afară de părintele Calciu și Nicolae Popa, am urmat eu, Andrei Calciu și alții.

Hotărâsem să mă repatriez și, într-o discuție dinaintea plecării, părintele Calciu mi-a spus:

- Dacă te hotărăști să rămâi, vino la Washington și, cât om mai fi în viață, eu voi sluji ca preot iar tu, ca și cantor, îmi vei da răspuns la strană. Și-apoi, dragă Grigore, când va fi să murim, ne-om îngropa unul pe altul...

*

Reîntors acasă, m-am bucurat și am trăit alături de fiecare fir de iarbă românească ieșit în calea mea, am respirat nesățios cu fiecare por al trupului meu aerul care mi-a lipsit atât de multă vreme și am pășit sfios pe țărâna însângerată de atâția luptători pentru dreptatea neamului. Am crezut că dorul meu se va aduna pentru totdeauna numai aici, în patria mea, însă aleargă încă zbuciumat în jurul unui om atât de prețuit și atât de drag, părintele Calciu.

Recent, într-o discuție telefonică, mi-a spus că și el s-a hotărât să se întoarcă acasă...

Când va veni, poate și iarba, și apa, țărâna și azurul vor fi înseninate de zâmbetul șagalnic și cald al bunului meu prieten Ghiță Calciu...

Generalul Nicolae Rădescu

Nicolae Rădescu, prim-ministru al României în perioada 6 decembrie 1944 - 6 martie 1945, mare luptător în slujba neamului românesc, a rămas în istorie ca omul care se opunea de la tribună împotriva comunismului. După 6 martie 1945, când s-a instalat oficial comunismul în România, generalul Nicolae Rădescu a trebuit să dispară pentru un timp din văzul celor care ajunseseră la conducerea României, reușind apoi să părăsească țara și să ajungă în străinătate. În SUA, a făcut parte din Consiliul Național Român, împreună cu Vișoianu, un alt om de stat al României. A murit în Queens-New York fiind îngropat în cimitirul Cypress Hill, într-o parcelă rezervată românilor din exil. În anii 1980, când am ajuns în SUA, crucea din mozaic era căzută iar mormântul neîngrijit și năpădit de iarbă.

Împreună cu Liviu Butura, nedezmățat român de primă clasă și cu un suflet deosebit, am luat hotărârea să îngrijim de mormântul acestui mare om al României. Astfel, pentru că nimeni n-o mai făcuse de multă vreme, ani la rând, de cum dădea colțul ierbii, făceam strat și plantam flori, apoi în mod regulat mergeam pentru a le uda și plivi. Am făcut fotografii și am dus la fața locului mai mulți români din localitate sau veniți din străinătate, cum bunăoară a fost Cicerone Ioanițoiu de la Paris, preotul Calciu, preotul Vasile Vasilache și alții, atât pentru

a sluji la mormânt, cât și pentru a lua cunoștință de această personalitate a românimii, care se odihnește în țară străină.

Cu Liviu Butura am încercat să ridicăm crucea pentru a o refixa în pământ, dar nu am reușit nici măcar să o urnim din loc. Am mai rugat atunci încă trei persoane și de-abia am reușit să așezăm crucea la locul său.

În ianuarie 1999, ultimul descendent din familia generalului a venit în New York, încercând prin consulat să găsească mormântul unchiului său, dar din câte știam, nu reușise. Am luat legătura prin telefon cu această persoană și i-am cerut să pregătească în Cimitirul Belu locul unde să fie depus generalul, ale cărui oseminte voiam să le aducem în țară sau, dacă armata s-ar fi implicat, la Cimitirul Ghencea. În acest sens, am dus tratative cu dr. Eugen Șerbănescu, consul general la Consulatul României din New York, interesându-mă totodată dacă Taromul ne-ar înlesni transportul acestui erou român.

La vremea aceea, se părea că suntem foarte aproape de reușită, cu atât mai mult cu cât solicitându-l pe preotul Calciu, personalitate binecunoscută în SUA, acesta ne-a promis ajutor, ceea ce a și făcut. Un pas numai și totul ar fi fost rezolvat, când a apărut Ștefan Isărescu, din statul Rhode Islande, orașul Providence. Ștefan Isărescu era o personalitate atât în România, cât și în străinătate, boier de viță, căsătorit cu prințesa Ileana - mai târziu, maica Alexandra de la Mănăstirea Ellwood City, Pennsylvania, care a și înființat de altfel acest lăcaș de rugăciune. Ștefan Isărescu, un mare luptător pentru neamul românesc, era prezent în New York ori de câte ori se simțea nevoia unui reprezentat de seamă din exilul apolitic în fața unei personalități. Am fost foarte apropiat de acest om, deseori fiind solicitat în anumite probleme, după cum și eu l-am solicitat pe dânsul sau am mers în locuința lui din New York, având și acolo o proprietate. Nu știu cum, dar discutând cu consulul general, acesta i-a propus să ia asupra dânsului misiunea de a duce osemintele generalului Rădescu în patrie, cu atât mai mult cu cât prim-ministru al României era Mugur Isărescu, rudă apropiată a domnului Ștefan. Operația s-a făcut după cum se cunoaște în România și în străinătate, dar strădania noastră, a celor trei - Liviu Butura, părintele Calciu și eu - a rămas doar... strădanie. În capul mesei au stat alții iar cei care s-au îngrijit de reîntoarcerea osemintelor în țară au rămas în urmă, poate pentru că nu aveau nici rudă prim-ministru, nici o anumită culoare politică și nici un loc de frunte într-o societate încă nedreaptă și părtinitoare.

«This is the man!»

În 1988, locuiam pe Menahan Street, colț cu Seneca Avenue. Era într-o zi de marți, pe 9 august, când tocmai mă întorsesem din oraș cu niște cumpărături. În jur de ora 13.00, am auzit zgomote pe coridor, apoi bătăi puternice în ușă.

- Cine-i? am strigat.

- Poliția! Deschideți repede!

În timp ce am făcut cei câțiva pași până la ușă, mă gândeam că, dacă ar fi fost Securitatea, eram obișnuit cu ea, dar cu poliția nicicum pentru că niciodată nu am avut de a face cu această instituție de reprimare. Când am deschis ușa, un polițist mi-a spus să ies în grabă, doar cu ceea ce am pe mine. Am coborât scările și am mers spre locul indicat, la o distanță de circa 200 de metri de imobilul unde locuiam, spre acel refugiu îndreptându-se și ceilalți locatari, precum și cei din casele de vis-à-vis.

Locuiam la etaj și, deși intrarea în clădire era pe Menahan Street, dormitorul meu era spre Seneca Avenue, iar la parter, perete în perete cu camera mea de dormit, se afla un bar de noapte. În timpul nopții, se auzeau acorduri puternice de instrumente muzicale, voci la nivel înalt și de multe ori mici scandaluri, dimineața întâmplându-se deseori să fiu trezit de chefliii care păraseau gălăgioși acel local.

Poliția fusese informată că în peretele respectiv era amplasată o bombă, motiv pentru care evacuasă în mare grabă locatarii clădirilor din zona respectivă și cordoane întregi de

polițiști supravegheau pe toată lungimea străzii. După puțin timp, o mașină dotată special cu detector de bombe a sosit la fața locului iar câțiva specialiști au intrat în bar. După circa 25-30 de minute, au ieșit ducând cu ei ceva într-o cutie metalică. Polițiștii care au fost de față ne-au spus că, într-adevăr, se găsisse o bombă, dar au dezamorsat-o, iar noi suntem liberi să intrăm fiecare în apartamentul său.

Două zile mai târziu, în săptămânalul «Ridgewood Times», articolul «Bomb Squad Checks Bar» comenta evenimentul, dând și o poză de la fața locului, care îi reprezenta pe cei trei polițiști care s-au ocupat de caz: Martin Steiger, Kenny Pollett și Brian Sinclair.

În zilele care au urmat, am observat că, pe partea opusă, în fața unui magazin alimentar italian, staționa un automobil de culoare neagră, lung, de o marcă foarte bună, înmatriculat NY urmat de un număr cu cinci cifre, lucru puțin obișnuit în statul New York. N-am dat importanță acestui fapt până când, într-o seară, ieșind din casă, un cetățean mă privi cu multă atenție, după care i se adresă cuiva de pe trotuarul de vis-à-vis:

- This is the man! This is the man! (Acesta este omul!).

Când m-am întors ca să îl iau pe respectivul la întrebări, am văzut că cetățeanul de pe celălalt trotuar și-a închis aparatul foto, după care s-a urcat în mașină demarând în viteză. N-am avut timp decât să fac doi-trei pași până în mijlocul părții carosabile și să memorez numărul pe care l-am și notat pe o bucată de hârtie. Când să mă îndrept însă spre cetățeanul care mă reperase, acesta nu mai era nicăieri.

M-am tot gândit cine sunt cei care mă urmăreau și două-trei zile mai târziu am reușit să ajung în clădirea bine cunoscută atât new-yorkezilor, cât mai ales străinilor - Immigration. Toți lucrătorii din clădirea respectivă se ocupau de străinii sosiți în SUA. La etajul 18, era o instituție cu totul specială, însă nici un lift nu oprea la acest nivel - lifturile fiind automate în SUA, iar eu tocmai acolo voiam să ajung. După ce mi-am anunțat sosirea, cineva a coborât, apoi m-a condus la FBI.

Întâmplător, cel care m-a primit îmi era cunoscut dintr-o altă intervenție a mea pe lângă FBI când, cu ani în urmă, primeam niște scrisori de la o persoană - care nu semna și care circula foarte mult pe meridiane. Conținutul acelor scrisori, citit de orice specialist în domeniu, dădea de bănuit că eu aș fi în legătură cu anumite organizații ilegale din SUA și din lume.

Când i-am spus respectivului funcționar al FBI pățania mea și i-am dat numărul mașinii al cărui șofer mă urmărise și mă fotografiase, mi-a spus zâmbind și împăciuitor să stau liniștit pentru că persoana care mă urmărește este un agent de-al lor care mă supraveghează ca să nu mi întâmple ceva rău. Așa am aflat că eram în evidențele lor și erau obligați să mă apere. După precedentul cu bomba din peretele barului, persoanele respective primiseră misiunea de a mă ocroti existând, după toate probabilitățile, și varianta de a se repeta.

*

În 1990, mi-a căzut sub priviri săptămânalul «Lumea Liberă» cu nr. 69/27 ianuarie, ziar care apărea în New York și era printre cele mai citite gazete editate în limba română. La pagina 8, mi-a reținut atenția articolul «Exilul și Renașterea» semnat de Liviu Cangeopol.

«Mulți dintre cei din țară dau dovadă de o nerușinare ce frizează incredibilul sau de o naivitate înduioșătoare. Cel puțin așa o dovedesc faptele. Incompetența și minciuna s-au instalat iarăși în fotoliile conducerii. Libertatea este tot atât de urgisită cât și sub Ceaușescu. Puținii oameni demni care se află acolo sunt marginalizați. Este necesar ca în mecanismul renașterii să fie cuprinși și românii din exil, cei care, ani de zile, s-au dedicat ideii de libertate: Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, Paul Goma și Ioan Petru Culianu, Dorin Tudoran și Mihai Ursachi, părintele Calciu și Grigore Caraza, Matei Călinescu și Vladimir Tismăneanu, Ion Negoitescu și Eugen Ionescu. Și lista este lungă,

atât de lungă încât ea ar putea acoperi tot vidul de care vorbeam mai sus. Acești oameni nu numai că nu au pactizat cu diavolul, dar chiar au și luptat împotriva lui. Și pe deasupra, ei au cunoscut și libertatea democrației autentice».

Mia Braia

“Considerații despre Mia Braia

Există o istorie plină de poezie a romanței românești și această istorie se confundă cu Mia Braia.

A fost un început al romanței, un apogeu și un declin. Apogeul l-au adus oamenii, artiștii dăruiți. Mia Braia a fost printre ei, în frunte. Inima noastră a plâns și a visat cu ea. Declinul l-a adus comunismul. Romanța adevărată a migrat, a ajuns în exil. Fidela Mia Braia s-a exilat cu ea. Aici, în Vest, într-un pământ străin și adesea ostil, Mia Braia și romanța ne încălzesc inimile. Și nu știu să spun dacă Mia Braia este mai mare cântăreață sau mai mare româncă. Pentru amândouă însă îi sărut mâinile prin aceste rânduri și-i pun la picioare stima mea și frumosul pe care, în mare măsură, l-am învățat de la ea și din cântecele ei.

Grigore Caraza
New York,
25 martie 1989
Buna Vestire”.

Inconfundabilă și plină de șarm cum era, Mia Braia mă rugă într-o zi să-i scriu câteva considerații despre ea. Am făcut-o cu mare drag, dar neștiind că le va publica în memoriile sale. Surpriza a fost cu atât mai mare cu cât, după ce a fost editat volumul «Amintiri», am primit un exemplar cu autograful Domniei sale.

*

Pentru cei din exil, de fiecare dată biserica românească era duminica primenirii noastre sufletești, era fărâma de țărână strămoșească ce ne șoptea că-i aparținem, chiar și în țară străină. Acolo, limba română se unduia în imnuri de slavă, în har liturgic și în lumini pogorâtoare de liniște și binecuvântare.

În Vinerea Patimilor din 1984, Biserica «Sf. Nicolae» din Woodsyde-New York era aproape neîncăpătoare pentru românii veniți la denia Prohodului. După ce părintele Nicolae Bârsan a început slujba, corul bisericii, organizat pe trei voci, a început să cânte Prohodul Domnului. În grupul din care făceam parte, am auzit o voce cu totul deosebită care parcă venea de undeva de departe, din alte sfere. Am stat un timp năucit și nu știam dacă este realitate sau vis... Și din nou, ne-a venit rândul să continuăm Prohodul iar vocea de lângă mine era și mai frumoasă. Am privit în stânga, crezând că poate un înger mi s-a așezat în preajmă și cânta atât de nepământean, dar nu era deloc așa. Doamna de lângă mine nu semăna cu un înger; era o femeie în vârstă, poate cu o figură puțin comună, dar cu niște ochi ageri și foarte pătrunzători.

- Spuneți-mi doamnă, de unde veniți? - am întrebat-o. Ați coborât pe-acolo, pe sus? Și privirile mele s-au îndreptat spre vârful cupolei.

Doamna m-a privit cu atenție ca să se convingă dacă vorbesc serios sau glumesc.

- Vi se pare ceva deosebit?

- Da, i-am răspuns. Vocea dumneavoastră are ceva din Dumnezeuire. Dacă îmi este îngădui să vă întreb, cine sunteți?

- Mia Braia, mi-a răspuns doamna, cu simplitatea unui apostol.

Aiud însângerat

- Mia Braia? Deci, dumneavoastră sunteți Doamna romanței românești!

*

Mia Braia era în al doilea exil, primul fiind în Germania, de unde a optat pentru SUA, ca în cele din urmă să se repatrieze.

Ani de zile, la demonstrațiile făcute în fața Consulatului Român din New York, la sărbătorile naționale românești, la demonstrațiile din fața Ambasadei Românești din Washington DC sau pe scările Capitoliului, Mia Braia a fost totdeauna prezentă. De asemenea, nu a lipsit de la Vatra Românească din Jackson Michigan, centrul Episcopiei Ortodoxe Românești din SUA și Canada, de la Câmpul Românesc din Hamilton-Canada și de fiecare dată prezența ei s-a resimțit la Romfesturile care au avut loc începând cu anul 1988 la Cleveland-Ohio, apoi cu cel de la Washington și așa mai departe.

Mi-aduc aminte că, într-o anumită ocazie, fiind invitată în mod deosebit la Câmpul Românesc, Mia Braia aflase că eu nu am primit invitație - probabil, cineva dintre cunoștințele mele "mă uitase". A vorbit cu conducerea acestui Câmp și a spus că refuză să vină dacă Grigore Caraza nu va fi prezent la acea sărbătoare deosebită. Bineînțeles că invitația mi-a venit atât prin telefon, cât și prin poștă, imediat. Și scumpa de ea, Mia Braia, când și-a făcut intrarea la Câmp, mi-a zis autoritar: "Vino lângă mine, să le rupem gura dușmanilor!"

Și, luându-mă de braț, am intrat ca doi învingători într-o cetate de mult râvnită.

Dacă la început, în fața Consulatului General din New York, până prin 1983 doar luam parte la demonstrațiile de protest prin care ceream drepturi pentru românii din țară, începând cu 1984 și până în 1990, am organizat aceste demonstrații împreună cu Liviu Butura, unde Mia Braia era prezentă de fiecare dată, strigând lozinci, împărțind manifeste sau dând interviuri presei românești.

În 1990, în luna mai, am înaintat o cerere Consulatului General solicitând ca un număr de foști deținuți politici să fie prezenți și să facă parte din Biroul Electoral, având în vedere că secția de votare din New York era în clădirea Consulatului. Printre cei prezenți, a făcut parte, în primul rând, Mia Braia și îmi amintesc de faptul că ne-a întâmpinat un domn Micu, numit ministru pe lângă Națiunile Unite.

La sărbătorile naționale organizate în sala culturală a bisericii și unde deseori venea preotul Gheorghe Calciu, care făcea parte din prezidiu, o prezentam publicului pe Mia Braia și, în ropot de aplauze, cânta frumos, curat și românește cum numai ea știa s-o facă...

Tot așa a cântat la primul Romfest din Cleveland, în fața a doi prelați, ortodox și greco-catolic, și în fața ambasadorului american, la București, Funderburk a cărui soție, îmbrăcată în costum național bucovinean, ne-a vorbit în limba română, spunându-ne că și ea este româncă, vorbește și simte românește și se îmbracă în port românesc.

Peste tot pe unde a trecut, Mia Braia a lăsat în urmă frumoase amintiri, a lăsat parfumul plaiurilor românești și, în special, al celor oltenești, căci era olteancă get-beget, origine de care era tare mândră. În acea perioadă, a fost vizitată de sora ei, Ioana Radu, și ea o cântăreață de mare talie. Tocmai ieșisem de la slujbă și stăteam de vorbă în fața bisericii, așa cum fac românii când se întâlnesc. Am alergat repede la o florărie și le-am oferit câte un buchet de trandafiri celor două regine ale cântecului românesc.

*

Ioana Radu a murit la București și tot ce avea i-a lăsat Miei, având în vedere că pensia Miei era destul de modestă, a soțului ei, Emanuel Blaga, de asemenea, dar și pentru faptul că aveau un copil de suflet, care, nici pe departe, nu a fost la înălțimea lor. Mia s-a hotărât să se repatrieze. Deși la o vârstă destul de înaintată, a mai susținut un spectacol la Brăila și a vorbit în câteva rânduri la Radio București, unde a amintit și de mine.

Când, în 1994 și apoi în 1996, am venit să-mi revăd patria, i-am făcut o vizită acestei mari doamne. Printre alte lucruri de mare valoare sentimentală, avea o pictură superbă care o reprezenta pe Ioana Radu. I-am spus atunci doamnei Mia Braia că, dacă ar fi să rămân cu o amintire în afară de aceea pe care dânsa mi-ar oferi-o, aș vrea tabloul cu Ioana Radu.

Am continuat să-i scriu din America și în câteva rânduri i-am trimis medicamente, de care și ea, și soțul ei duceau mare lipsă. Mi-a răspuns de fiecare dată, spunându-mi de traiul pe care îl duce și care nu era deloc strălucit în țară...

Cu puțin timp înainte de a muri, Mia Braia își încheia ultima epistolă ca o adevărată regină ce a fost, cu cele mai frumoase cuvinte care mi s-au spus vreodată în toată zbuciumata mea viață: «Cu ce înger te-a făcut mama ta, că ești atât de bun, Grigore?»

Recepție la Casa Albă

După vizita în Europa Centrală și de Est, Hillary Clinton, prima doamnă a SUA, a pregătit o recepție la Casa Albă pentru 22 august 1996, la care a invitat de pe tot cuprinsul Statelor Unite anumite persoane care reprezentau atât țara de unde veniseră, cât și țara gazdă. Invitații erau liderii anumitor asociații și organizații care luptaseră, și încă mai luptau, pentru drepturile din țara lor, drepturi călcate în picioare de tăvălugul comunist care cuprinsese o bună parte din planetă.

Invitații la Casa Albă au luat parte mai întâi la o conferință susținută de prima doamnă, prin care a expus cele văzute și consemnate de dânsa în Europa. A căutat printre altele să ne asigure de sentimentele ei și de faptul că este alături de noi în lupta pe care o ducem. După această întâlnire, în sălile de primire ale Casei Albe, Hillary Clinton și-a întâmpinat invitații cu urarea «Bine ați venit!», un zâmbet și o strângere caldă de mână.

Onoarea ce ni s-a făcut de a vizita mai multe săli ale acestei mari instituții, felul cum am fost primiți și tot ce ni s-a pus la dispoziție ne-au ridicat parcă pe o treaptă pe care, sincer să fiu, nu o visasem niciodată. La această recepție, a luat parte și soția mea Rodica, în calitate de purtător de cuvânt al Asociației Mondiale «Pro Basarabia și Bucovina» pentru New York, cu sediul la Paris.

Părintele Gheorghe Calciu era printre personalitățile marcante care reprezentau România, ca luptător de linia I.

Din partea Ambasadei Române la Washington a participat ambasadorul Mircea Geoană împreună cu soția sa, apoi directorul Centrului Cultural Românesc - Viorel Chirilă, fost deținut politic, iar din partea presei românești - Cornel Dumitrescu, în total fiind circa 15-16 români.

Ceea ce m-a impresionat în mod deosebit la Casa Albă a fost pictura în frescă a președinților Statelor Unite. Acolo, la picioarele lui Roland Regan, am făcut o poză împreună cu părintele Calciu și cu soția mea, fiindu-mi unul dintre cei mai dragi președinți de la Washington. Apoi, un splendid și uriaș candelabru de la primul nivel al clădirii, compus din 5.000 de piese și executat la Bratislava în 1914, care, atunci când sala era în ușoară umbră, iradia mii de nuanțe feerice.

Către seară, când recepția a luat sfârșit și ni s-au deschis ușile principale care dădeau în parcul Casei Albe, am rămas mai multe minute pentru a face fotografii, avându-l în mijlocul nostru pe ambasadorul Mircea Geoană și soția lui. Foarte atent și îndatoritor, dl. Geoană ne-a invitat pe toți românii care eram acolo la Ambasadă iar după aceea în clădirea personală, la o gustare și pentru a închina un pahar de șampanie. Dintre toți cei de față, nu au răspuns invitației doar trei inși: părintele Calciu, soția mea și eu. Atât părintele Calciu, cât și eu, fără a premedita, nu am acceptat invitația unui fecior de fost general de securitate.

Heidelberg, în bezna amintirilor

Trecând pe la unul din cunoscuții cu care fusesem condamnat în același lot, l-am întrebat dacă știe ceva despre soarta lui Marcel și mi-a spus că locuiește în orașul Zlatna. Mi-am încercat norocul scriind pe plic următoarea adresă: „Pentru Marcel Cazacu, undeva în Zlatna-Transilvania“. Cu toate că șansele erau destul de mici ca plicul să ajungă la Marcel, o mână nevăzută l-a pus sub privirile sale, mai târziu înțelegând și cine făcuse acest oficiu: aceeași implacabilă și afurisită Securitate!

În acea scrisoare, aduceam elogiul prietenului nostru Toni, din Tiha Bârgăului, situându-l în partea opusă față de un alt amic de al nostru, Fredi, căruia Marcel, în anumite situații, îi dădea o mai mare atenție. Legat de acest aspect, la ultima condamnare, din iunie 1970, am fost foarte mult presat să spun care este adevărul în legătură cu diferența dintre Fredi și Toni - care de fapt viza reeducarea din perioada 1960-1964.

După decembrie 1989, când în țară s-a instalat o așa-zisă liniște, Marcel a trimis printr-un ziarist francez trei scrisori, pentru a fi expediate din străinătate lui Cicerone Ioanițoiu și Remus Radina în Paris și, la New York, mie. Pe aceste trei persoane le auzise în mai multe rânduri la posturi străine de radio și le socotea cel mai aproape de sufletul lui și de neamul românesc.

*

Câțiva ani mai târziu, fata lui Marcel, Adina Cazacu, venea în SUA cu o bursă obținută în urma intervenției preotului Calciu. Am așteptat-o pe Aeroportul Kennedy împreună cu un alt amic de-al meu și, fără să o fi mai văzut vreodată, privirile mi s-au oprit asupra unei tinere pe care am strigat-o cu foarte multă siguranță. În câteva clipe, cei doi străini s-au îmbrățișat... Era, într-adevăr, Adina Cazacu.

Din Timișoara, Marcel trimisese părintelui Calciu și mie câte un carnet de fost deținut politic, prin care eram ridicați la rang de membri de onoare, precum și o scrisoare în care mă ruga să o consider pe Adina și fata mea.

Pentru că la mine în casă mai era un alt tânăr, Lucian Popescu, venit tot cu o bursă din București, am stat de vorbă cu Adina mai mult timp a doua zi, “fata noastră” știind de prietenia care ne lega de o viață. Adina nu-i spunea tată, ci Marcel iar relația lor era una cu totul specială.

- Spune-mi, te rog, tot ce știi despre Marcel din perioada când ai fost în Bărgan.

- Iată, Adina, imaginează-ți un tânăr care o rupe la fugă pe Bărgan pentru că după dansul alergau vreo 5-6 fete, nu ca să-l ia la bătaie, ci ca să stea de vorbă cu ele. După aceste fete, fugea alt tânăr, nu ca să le ia pe acestea la păruială, ci ca să le spună lucruri frumoase și ca să se încante de frumusețea lor. Primul care fugea de rupea pământul era Marcel, iar ultimul eram eu! Singură poți trage o concluzie despre structura și comportamentul lui Marcel în fața frumosului și, în sfârșit, dacă vrei, despre mine în comparație cu el.

Adina a râs cu poftă:

- Vasăzică, asta mi-ai fost Marcel!? De-abia aștept să mă întorc în România și să-i spun felul cum mi l-ai descris.

- Și, iată, Adina, pentru ca procedura să fie completă, am să-ți mai relatez încă un caz. La nunta unui coleg din D.O., inginer de profesie, Marcel era cavalier de onoare. Nunta se terminase și pentru că invitații din alte localități nu prea mai aveau locuri de dormit, mireasa i-a cerut lui Marcel să o găzduiască pe domnișoara ei de onoare, Mărioara. Neavând încotro, a culcat-o în singurul lui pat. Toate bune și frumoase până aici, dar, în timp ce Mărioara s-a zvârcolit toată noaptea în așternut de una singură, Marcel s-a plimbat toată noaptea pe șosea și pe uliță, tot de unul singur!

Înainte de a pleca la Washington, am încercat s-o pun în temă pe Adina cu câteva aspecte, așa încât șederea să-i fie și utilă, dar și ușoară. Drept dovadă că a înțeles tot ce i-am spus, Adina a ținut să mă asigure de buna ei credință:

- Știi cât este de încăpățânat Marcel, nu? Ei, bine, eu sunt mai încăpățânată ca el!

- Nu cred, i-am răspuns Adinei, iartă-mi lipsa de maniere, dar Marcel poartă nr. 62 la cap.

Adina m-a privit mirată și amândoi am pufnit în râs.

- Cum, o știi și pe asta?

Pentru că la întoarcerea Adinei în țară, cursa de Tarom întârzia, Marcel m-a sunat îngrijorat:

- Grigore, unde-i fata noastră?

- În zbor spre România, cred că pe la jumătatea Atlanticului. Nu s-a întâmplat nimic altceva decât că avionul are o întârziere de 7-8 ore!

*

Venit pentru câteva săptămâni în America, Marcel a stat la mine, la Washington mergând numai pentru o scurtă vizită. A luat parte la primul Romfest de la Câmpul Românesc din Hamilton-Canada, unde a fost prezentat drept tatăl Adinei Cazacu, ea fiind deja foarte cunoscută acolo.

În iunie 1990, m-am întors în țară și am trecut de mai multe ori pe la kilometrul 0 din București, Piața Universității - la vremea aceea fiind singura zonă liberă de comuniști din România. N-am reușit însă să merg la Marcel din cauza primei invazii a minerilor. Abia în 1994, am ajuns pentru prima dată la Timișoara, unde am fost așteptat în gară de Marcel, Adina, Liviu Butura - venit și el în țară, și de prof. Ion Iliescu - prieten comun încă din D.O. Seara, am cunoscut-o pe doamna Teodora Cazacu, soția lui Marcel, despre care acesta spunea că se potrivesc amândoi ca o mânășă pe mână. Cu ocazia venirii mele, a avut loc o întâlnire, la care, printre alții, a luat parte și prof. Ion Iliescu și, în mod deosebit, ing. Gavrilă Ogoranu, eroul din Munții Făgăraș, cel care, cu arma în mână luptase împotriva comuniștilor până în anul 1956. La vremea aceea, Radio Europa Liberă vorbea despre grupul lui Gavrilă, precizând că acolo sus, pe Făgăraș, încă mai flutură liber drapelul românesc.

*

De Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, în 1999, Marcel mă aștepta în gară la Timișoara. Era foarte schimbat și părea a fi bolnav.

După ce ne-am îmbrățișat, l-am întrebat cu strângere de inimă:

- Marcel, ce ai? Ești sănătos?

Brusc, ochii lui Marcel s-au umezit și, aproape în șoaptă, mi-a zis:

- O noapte întreagă am stat în genunchi în fața icoanei și m-am rugat Preacuratei și lui Iisus să nu mi-o ia pe Adina.

Știam că Marcel este foarte credincios și niciodată, în nici o situație, nu a lipsit de la slujba religioasă.

- Ai putut rezista o noapte întreagă?

- Toată noaptea Grigore, până ce a sunat ceasul ca să vin la gară.

Pe la ora 1.00, în Heidelberg-Germania, Adina dădea naștere celui de al doilea băiat, Marcel-Mihail, trecând prin niște chinuri groaznice, încât toți se întrebau dacă va mai ieși la liman. Abia în zori mi-au spus că este în afara oricărui pericol.

- Ți mai amintești, Marcel, de câte ori am dorit ca, măcar în vis, pașii noștri să treacă prin fața Universității din Heidelberg? Dacă am fi fost liberi, cu siguranță ai fi fost unul dintre absolvenți și ai fi fost poate tot printre primii, cum ai fost în propria-ți țară. Poate și eu aș fi ajuns acolo, în urmă de tot sau chiar ca un simplu slujbaș al acelei uriașe instituții. Tu ai satisfacția că Adina și Flavius, ginerele tău, studiază la Heidelberg, dar pentru noi a rămas

Aiud însângerat

doar visul înspre care nu am avut voie nici măcar să întindem mâna... Dragul meu Marcel, nu am avut Heidelberguri pentru că nu am avut nici tinerețe... Cât adevăr în versurile lui Radu Gyr:

«Noi nu am avut Heidelberguri
Cu blonde iubiri diafane,
Pe clare și verzi aisberguri
Noi nu am plutit pe oceane (...)

Ce vânt secetos și fierbinte
Ne-a rupt orice aripi semețe?
Căzuți în genunchi, pe morminte,
Noi nu am avut tinerețe...»

*

În cele câteva zile cât am stat la Timișoara, împreună cu Marcel și cu prietenul nostru prof. Ion Iliescu, l-am vizitat pe mitropolitul Nicolae Corneanu. Am revăzut prieteni de altădată și am cunoscut alte persoane, și în toată această perioadă ne-am depănat viața care trecuse pe lângă noi... Un fluviu de amintiri ne unise pentru totdeauna.

Săteam la masă și Marcel mă privea neclintit, ca și cum aș fi fost într-un alt spațiu, apoi m-a întrebat de ce nu-mi scriu memoriile. Am invocat diferite motive, printre care și lipsa de timp. S-a ridicat, a înconjurat masa și, ajungând lângă mine, a căzut în genunchi, cu mâinile împreunate ca pentru rugăciune:

- Grigore, te implor, scrie!

- Am să scriu, Marcel, dar mai dă-mi un răgaz. Te rog...

A încuviințat din cap și, cu aceeași tristețe în priviri, a adăugat:

- Bine... Am să mai aștept...

*

La sfârșit de octombrie 2001, am primit o veste ca un trăsnet: Marcel era internat în spital. Imediat m-am decis să plec la Timișoara, dar doamna Teodora Cazacu mi-a spus să mai îngădui puțin pentru a vedea cum reacționează Marcel la această veste. Vorbeam la telefon și plângea tot timpul, iar starea de sănătate i se înrăutățea. Seară de seară, până pe 22 noiembrie, am vorbit cu soția lui și cu Adina, amândouă rugându-mă să nu vin pentru că Marcel, de fiecare dată când auzea de mine, plângea și se simțea și mai rău...

Și a plecat Marcel iar soarta, mereu vrăjmașă, îmi făcu și de această dată o figură așa încât să nu-l pot conduce nici măcar pe ultimul drum.

În presa de la Timișoara, încadrat de fotografia lui Marcel, a apărut următorul anunț: «Un ultim omagiu adus unui camarad de ideal și suferință, unui om care, pe întregul parcurs al vieții, a pășit alături cu perfecțiunea. După ce o viață a fost hăituit în propria lui țară, a murit la Timișoara, pe 22 noiembrie, Marcel Gh. Cazacu. Despărțirea noastră nu va fi de lungă durată, deci, pe curând, Marcel!

Grigore Caraza."

Drapelul românesc la O.N.U.

De la intrarea principală în marele building al O.N.U., în partea stângă, al 17-lea drapel era al României. Când am sosit în America, am avut serviciu în Manhattan, nu departe de această mare instituție reprezentativă pentru o bună parte a lumii și de fiecare dată când

treceam pe acolo mă opream în fața drapelului propriei mele țări. Nu știu cum, dar mă trezeam cu pălăria în mână și, privind cu insistență culorile steagului nostru, prin fața ochilor îmi treceau marii domni ai Moldovei, Munteniei și Transilvaniei. Îl vedeam pe Alexandru cel Bun, pe Ștefan, pe Ioan Vodă cel Cumplit, pe Dimitrie Cantemir, pe Cuza. Veneau parcă la rând Mircea - îl vedeam la Rovine, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul, apoi Ioan Corvin, Matei, Horea, Avram Iancu. Și rămâneam așa până ce privirile mi se încețoșau.

În toamna anului 2000, în Brooklyn, hotar cu Ridgewood-Queens, a luat ființă un uriaș magazin universal, care se întindea pe o suprafață de câteva hectare. Deasupra acestuia, fluturau 47 de drapele, care simbolizau tot atâtea nații ce frecventau acel magazin, drapelul nostru însă nu era. La sugestia soției mele, l-am rugat pe proprietarul acestui magazin să arboreze și drapelul României. Foarte amabil, acesta mi-a cerut să-i aducem ca mostră un minidrapel din pânza care o dorim și, în timp de o săptămână, drapelul nostru va flutura alături de celelalte. I-am prezentat un mic tricolor din mătase fină și, câteva zile mai târziu, am mers să vedem rezultatul intervenției noastre. Sus, pe coama clădirii, în colțul dinspre intrarea principală flutura un superb drapel românesc și parcă era cel mai frumos dintre toate. M-am descoperit și i-am mulțumit Lui Dumnezeu pentru această reușită departe de țară.

*

Din cele 50 de state care compun SUA, am străbătut și cunoscut în parte circa 20 dintre ele. Unele, cum a fost California, Washington DC, Pennsylvania, Michigan, Connecticut sau New Jersey, aș putea spune că le cunosc mai bine dar pe celelalte mai puțin. Am privit cu atenție arterele principale sau străzi obișnuite și nu am văzut nici măcar una cu denumirea București sau România, în schimb am găsit foarte multe denumiri din statele europene.

În Ridgewood-Queens, pe linia metroului M, la Forest Avenue, se află un mic parc, în formă de triunghi, strada din partea nordică a acestuia fiind Putnam Avenue. Pe această stradă, la circa 100 m, este și o biserică română, căruia noi îi spuneam Biserica de pe Putna, în dorul locurilor de acasă.

Este și meritul soției mele care, trecând prin fața acestei grădini, m-a prins de braț și mi-a zis:

- Oare de ce nu ar purta numele de Piața Română? La circa 200 de metri de aici, pe un spațiu mult mai mic, ardeeni au obținut aprobare și acel loc poartă denumirea de Piața Coreeană. Consulul general la New York, dr. Eugen Șerbănescu, îți este foarte apropiat. Ce-ar fi să mergi la dânsul și împreună să duceți tratative cu primarul Queens-ului în acest sens?

- Bună idee! i-am răspuns. O sută de puncte dintr-o sută!

În acest caz, am fi legat Biserica Ortodoxă "Pogorârea Sf. Duh" de pe Putnam cu Piața Română, așa că, în zilele ce au urmat, am fotografiat locul din mai multe părți și, urcându-mă pe linia metroului, l-am fotografiat de la înălțime. Am măsurat cele trei dimensiuni, am făcut un plan la scară, am aflat suprafața, am localizat-o geografic și am mers împreună cu soția mea în audiență la consulul general. Ca de obicei, am fost primiți cu multă atenție și, lăsând copii după toate schițele întocmite, am solicitat o altă întrevvedere, după ce acesta va lua legătura cu primarul.

Între timp, l-am contactat telefonic de mai multe ori pe dr. Eugen Șerbănescu, apoi am mers din nou la dânsul pentru că observasem o oarecare tărăgănare a lucrurilor. I-am spus atunci că peste o generație, cel mult două, nimeni nu va mai ști că într-o anumită perioadă a ocupat funcția de consul general al României la New York, dar numele său va rămâne legat de Piața Română din Ridgewood-Queens. Cunoscându-se în același timp și cine a contribuit la această operă, numele de român ar putea rămâne astfel și în acest capăt al lumii.

A fost cu totul de acord domnul consul și mi-a promis că va face tot ce-i stă în putință, deși ulterior s-a dovedit că în putință nu i-au stat prea multe lucruri, pentru că squarul respectiv nu a luat numele românesc, rămânând în continuare în anonim. Nădăjduind totuși

Aiud însângerat

că voi rezolva cu denumirea acestui parc, am dus tratative cu primarul Queens-ului, căruia i-am scris în acest sens, dar a fost zadarnic. Copiile după intervențiile făcute către Primărie le păstrez și acum în arhiva personală. Cu toate acestea, îi sunt recunoscător acestui om pentru că, în câteva rânduri, la diferite recepții din sediul Consulatului, dr. Eugen Șerbănescu a vorbit elogios de mine, cerând chiar să iau loc în fața sălii sub drapelul românesc, unde am fost fotografiați și ulterior publicați în presa română.

CAPITOLUL XIII

«Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire
rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el»
(I, Ioan 4, 16)

Mihai Lungeanu

Prin toamna anului 1955, la o regrupare a deținuților făcută de administrația închisorii, în celula unde stăteam a venit un bărbat tânăr, frumos, ai cărui ochi exprimau blândețe deosebită și o aleasă bunătate. De statură înaltă, tânărul domn s-a apropiat și, întinzându-mi mâna, mi-a spus că este Mihai Lungeanu, din Iași - student la Medicină, în anul V, când fusese arestat prima dată, în august 1947. Era la a doua condamnare. Imediat, între noi s-a legat o prietenie dintre acelea care sunt binecuvântate cu darul de a nu se sfârși niciodată, nici chiar dincolo de mormânt.

Mihai Lungeanu a trecut prin reeducările de la Pitești, din care a scăpat în mod miraculos, de altfel acesta fiind momentul crucial care i-a schimbat viața. Mi-a spus că s-a rugat zile și nopți promițând Mântuitorului că, dacă îl va scoate din acel Infern, toată viața și-o va așterne la picioarele Lui, în sensul că se va preoți sau va merge la o mănăstire pentru a se călugări. Ruga i-a fost ascultată și, pe considerentul că era bolnav de TBC pulmonar, a părăsit definitiv Piteștiul.

După eliberare, ajuns acasă, i-a spus tatălui său, care era preot la Biserica «Buna Vestire» din Iași, că va abandona Medicina și va intra în mănăstire sau va urma Teologia. După ce a meditat câteva clipe, surprins de hotărâre, i-a spus că îl înțelege ca preot, dar nu și ca tată. Hotărârea lui Mihai însă a fost definitivă.

*

Auzind de Mănăstirea Vladimirești, în una din zile Mihai bătu la poarta aceluia lăcaș. A stat de vorbă cu stareța mănăstirii, maica Veronica Gurău, apoi cu aghiotanta ei, maica Mihaela Nicoară, și cu preotul Ioan Iovan, după care a rămas acolo. Cât a stat în mănăstire, a fost socotit un doctor fără de arginți, însă după puțin timp Tribunalul Militar București îl condamnă a doua oară.

În anul 1955, la Mănăstirea Vladimirești au năvălit securiștii turbați, în fruntea lor fiind capul Bisericii Ortodoxe Române de la acea vreme, patriarhul Iustinian Marina. Cele 300 de măicuțe ale mănăstirii au fost scoase în brânci și izgonite cu toate lucrurile ce le aveau, rămându-le doar dreptul de a pleca încotro vor vedea cu ochii. Că o făceau securiștii, nu era de mirare, dar faptul că în fruntea lor se afla capul bisericii române și legifera această crimă era un lucru cu totul ieșit din comun.

Mănăstirea Vladimirești era cunoscută ca unul dintre punctele creștin-ortodoxe de o importanță deosebită, în jurul acesteia creându-se un fel de mit. Or comuniștii, după cum se știe, au căutat să distrugă, să desființeze toate aceste mituri, așa încât totul să devină o apă și-n pământ. De această dată, culpa adusă stăreției mănăstirii a fost că acolo s-au cuibărit oameni potrivnici comuniștilor. Aceștia veneau atât dintre luptătorii din munți, cât și din Mișcarea Legionară, având ca exemplu pe maica Mihaela Nicoară, provenită dintr-o familie de vârfuri legionare. Fratele ei, Iordache Nicoară, profesor universitar, aflat în lagărul de la Miercurea Ciuc, fusese ucis pe 21 septembrie 1939 din ordinul sceleratului rege Carol al II-lea. Peste ani, culmea ironiei, și maica Mihaela Nicoară avea să moară tot în temnița de la Miercurea Ciuc.

Aiud însângerat

La Vladimirești, fusese mâna dreaptă a stareței Veronica Gurău și, totodată, persoana care a avut un rol determinant în continuarea studiilor și formarea intelectuală a acesteia. De fapt, maica Mihaela Nicoară a condus tot timpul Mănăstirea Vladimirești.

*

Mihai Lungeanu mi-a povestit aceste amănunte, deși la ultimele dintre ele nu fusese martor ocular. Mai târziu, când l-am întâlnit pe părintele Ioan Iovan în Zarcă, am aflat și alte aspecte legate de Mănăstirea Vladimirești, iar în ultima mea detenție politică din 1970-1977, m-am întâlnit în Zarcă Aiudului cu un poet și scriitor bucovinean care a cunoscut-o bine pe maica Veronica. Acesta era în posesia jurnalului stareței de la Vladimirești și nu știa cui să-l încredințeze mai înainte de a muri. Ar fi dorit să-l depună într-o bibliotecă tocmai pentru conținutul de date esențiale care au stat la baza unor evenimente din acea vreme de răstribite pentru neamul românesc. Avea însă rezerve pentru că în jurnal erau consemnate și unele lucruri mai lumești, care nu se cădea a fi date publicității.

Persoana cu pricina purta numele de poet Lianu, iar cel de scriitor Dumbrăveanu. În America fiind, am primit prin intermediul unei alte persoane scrisori de la el, iar după 1990, de asemenea, am corespondat cu dânsul. În apropierea casei sale, în pădure, își înălțase o capelă unde locuia și unde insistă să mă duc pentru a ne mai revedea o dată înaintea mării despărțiri. Venit în țară doar în vizită, am reușit să merg la Suceava, cu gând de a-l vedea, însă, la ora când descindeam în acest oraș, iubitul meu prieten intra pe poarta Mănăstirii Putna, întru săvârșirea ultimului drum.

*

Cât am stat în celulă cu Mihai Lungeanu, se plimba încet și continuu, căutând să rețină anumite pasaje din niște file împăturite pe care le strângea în pumni. Prin nu știu ce minune, căpătase un capitol din Noul Testament. Zile, săptămâni și chiar luni la rând, Mihai a reușit să memoreze Noul Testament. Îl priveam năucit și l-am comparat cu Sorel din romanul "Roșu și negru" de Stendhal. Citisem de multă vreme cartea și, în sinea mea, eram convins că sunt exagerări, dar de această dată aveam în față un nou Sorel, pe Mihai Lungeanu, tânărul care a învățat în temnița comunistă Teologia prin alfabetul Morse.

*

Pe secția a II-a, la bolnavi cronici, am fost din nou împreună cu Mihai.

Nu știu de ce, dar nu cred că a fost o simplă întâmplare când, încă o dată de-a lungul osândeii pe care am executat-o, pe 13 ianuarie 1963 l-am reîntâlnit pe Mihai. Cei izolați în Celular, care refuzasem categoric reeducarea, am fost mutați în Zarcă. În curte, gardianul care ne escorta a strigat:

- Ascultă, bă, la mine și ia pe cinci!

Atunci am simțit în dreapta mea un cot, care parcă mă înghiontea. Când am întors capul, lângă mine era Mihai:

- Grigore, deși n-am fost împreună în ultimul timp, eram sigur că ne vom găsi în Zarcă, pe aceeași poziție.

Ajunși în fața ușii, pentru că nu puteam intra cinci odată, gardianul ne-a spus să intrăm câte doi. De mână cu Mihai, am pătruns în Zarcă și odată cu noi, în dreapta și în stânga noastră, parcă cineva ne-ar fi condus pașii.

Și, deși nu am fost în aceeași celulă, soarta a făcut să ne mai întâlnim o dată când greul era atât de mare, încât îmbrăca haina disperării.

Stors și sfârșit de boală și de multele izolări severe făcute - numai în acea perioadă executasem 65 zile ca pedeapsă - zăceam pe un pat unde îmi așteptam, mai conștient ca oricând, sfârșitul. Mihai, care mă veghea atât cât putea pentru a nu fi observat de gardian, după mai multe ocolșuri, m-a întrebat:

- Grigore, care ar fi ultima ta dorință?

- Mihai, i-am răspuns. Aș vrea să fiu scos afară și aruncat pe iarbă în curte, să mor cu ochii la cer...

Au trecut de atunci peste 30 de ani și Dumnezeu a vrut ca amândoi să ieșim din temniță. În libertate, Mihai s-a întors la Iași, iar eu am plecat departe de țară, în exil.

*

Pe locul numit Râpa Robilor din Aiud, s-a înălțat un maiestuos mausoleu, sfințit de Înălțarea Sfintei Cruci, rămânând ca în fiecare an, pe 14 septembrie, să se facă pomenire pentru cei de sub glie. În afara unui mare sobor de preoți, la sfințire au fost prezenți foștii deținuți politici care mai erau în viață, precum și dintre rudele acestora.

Pentru a participa la eveniment, am trecut Atlanticul și mă aflu din nou în Aiud, dar nu între zidurile temniței, ci afară, ca să iau parte la slujba de pomenire. De mine s-au apropiat un domn și o doamnă, care nu putea fi decât soția acestuia.

- Iată, Grigore, ne întâlnim din nou în Aiud, dar de această dată liberi, în afara zidurilor. Îți mai amintești?

- Mihai!...

Ne-am pomenit unul în brațele celuilalt plângând, poate de bucurie, poate de amarul pe care amândoi l-am îndurat iar din cauza emoțiilor care ne-au copleșit nu mai auzeam decât "Frate!", "Frate!"...

Am ajuns la convingerea că o dorință, oricât de mare ar fi, are un timp anume pentru realizarea ei, iar părintele Mihai a confirmat cu prisosință acest lucru. Cu o perseverență rar întâlnită și, în același timp, cu foarte multe piedici, Mihai a fost uns diacon, rămânând astfel multă vreme în slujba bisericii. Abia la vârsta de 74 de ani, visul lui s-a realizat, devenind preot din vrerea și mila lui Dumnezeu, și nu unul obișnuit, ci de o tulburătoare trăire religioasă, cu mult har și cu o nesfârșită iubire de oameni.

Binecuvintează, părinte Mihai!

Părintele Dumitru Bejan

Irina, frumoasa mea de doar doi ani din Bărăgan și fina părintelui Dumitru Bejan, mi-a comunicat că părintele ar vrea să ne mai vedem o dată înainte de marea despărțire. Așa se face că, în vara anului 1994, venind pentru scurt timp în România, m-am hotărât să ajung și la Hârlău, acolo unde părintele Bejan a locuit în ultima parte a vieții.

Împreună cu Ciprian, aflat la volanul mașinii, am trecut prin Codrii Pașcanilor, localitate intrată în istorie în urma bătăliilor dintre români și rușii cotropitori în timpul celui de al doilea război mondial. Ionel ne-a arătat printre altele satul unde s-a născut - Stroiești - în apropierea Cotnariului.

Ajunși la Hârlău, întâlnirea cu părintele Mitiță, cum îi spuneau prietenii, a fost impresionantă.

- Bine-ai venit, americanule!

Lacrimile lui s-au întâlnit cu ale mele și vorbele ne erau înnecate de dorul atâtor ani cât nu ne văzusem...

Chiar dacă timpul îl mai împovărase, părintele era așa cum îl știam, poate puțin mai încărunțit, poate și mai multă blândețe, dar cu aceeași aură de sfânt a cărei strălucire nu a pălit nici în temnițele pe unde trecuse și nici în libertatea pe care abia dacă a putut să o ghicească...

Aiud însângerat

După discuții îndelungi, parfumate cu Grasă de Cotnari, când prietenii mei au ieșit afară pentru o țigară, părintele, prinzându-mă de mâini mi-a zis:

- Iartă-mă Grigore! Eu mai am puțin și voi merge dincolo.

- Iartă-mă și pe mine părinte, am șoptit, și ceva trist mi s-a cuibărit în suflet, bănuind că este ultima dată când ne vedem...

La plecare, părintele, micuț de statură, s-a urcat cu ultimele puteri pe leașul de jos care susținea scândurile gardului și mi-a zis:

- Grigore, am să plec înaintea ta, dar acolo, în fața porții Sfântului Petru, n-am să intru până ce nu vei veni și tu... Auzi, Grigore? Acolo, în fața porții, te aștept și nu intru fără tine!

Și cu fața îndreptată înspre azur, părintele parcă ar fi vrut să imprime pe firmamentul ceresc cele spuse de dânsul. Era cu ochii în lacrimi și, cum privea cerul, l-am zărit pentru câteva clipe odihnindu-se într-un loc plin de verdeață, cu adevărat paradisiac, în așteptarea cuiva, atât de drag lui...

Strângeam subsioară ultima amintire de la părintele, o carte pe care mi-a scris cu sufletul și cu durerea atâtor amintiri care ne-au unit odinioară pentru totdeauna:

„Lui Grigore Caraza - bun și încercat prieten, acum american, mai înainte am fost împreună la Zarca etc, bun luptător pentru românime - căruia îi port mare respect pentru suferință.

Curat a intrat în pușcărie - luminat a ieșit afară - apoi dus a fost în USA să fie fericit. Și a trăit viață fericită aici, în ținutul nostru.

Cu cele mai bune gânduri,

D. Bejan preot.

10 sept. 1994

Hârlău”.

M-am îndepărtat de casa părintelui și vocea lui blândă și caldă încă îmi mângâia urechile cu șoapte de chemare și de juruință:

- Auzi, Grigore? Acolo în fața porții, te aștept și nu intru fără tine!

*

Timp de un an, cât a mai trăit părintele Bejan, am corespondat cu dânsul și îmi amintesc de ultima mea scrisoare:

Părinte Mitiță

E toamnă în New York. Ridic o frunză de pe trotuar, dintr-un parc, și-n ea văd toamna satului meu, a plaiurilor nemțene, văd toamna patriei mele, văd toamna din “Pădurea Spânzuraților” a lui Rebreanu; îl văd pe Svoboda, pe Klapka, pe Apostol Bologa...

E toamnă tristă pe continentul nord-american...

*

În momentul când a primit-o și i-a fost citită de Cornelia, nepoata lui, părintele a plâns cu amar mult timp, apoi s-a întors cu fața către perete...

Doar câteva zile mai târziu, părintele își lua rămas bun de la această lume, pășind pe celălalt tărâm...

De Ziua Crucii, la Aiud

Pe la sfârșitul lunii august 1997, împreună cu soția mea aterizam pe Aeroportul Otopeni, veniți din New York. De la București, am închiriat o mașină și am plecat înspre Piatra Neamț, apoi la mănăstirile din județ și cele din Bucovina. În ziua de Înălțarea Sfintei Cruci, 14 septembrie, eram deja la Aiud pentru a lua parte la pomenirea anuală care se ținea la monumentul ridicat la Râpa Robilor, pe locul unde este cimitirul fără cruci al deținuților politici din temnița Aiudului. Cu noi, mai era și bunul meu prieten Neculai Popa.

Din poarta nr. 1, se formau grupuri de 30-35 de persoane care vizitau temnița, fiind conduse de câțiva gardieni sau chiar de un ofițer. Mai întâi, o hală care a fost lucrată de ing. Gheorghe Jijie în timp ce era deținut politic, apoi fabrica, Zarca și, în cele din urmă, Celularul.

Ajungând în Zarcă și urcând la etaj, am cerut gardienilor și ofițerului care ne conduceau să ne deschidă câteva uși. Le-am explicat soției mele și foștilor colegi de închisoare că, din cele 70 de celule cât are Zarca, în 8 ani am stat aproximativ în 20, amintindu-mi și de numele câtorva dintre cruzii gardieni pe care îi avusesem supraveghetori pe coridor, în timpul reeducărilor din 1960-1964.

Pomenind numele gardianului Pavel Moldovanu, am observat că ofițerul de lângă mine s-a schimbat la față.

- Fiți amabil, mă numesc Grigore Caraza, i-am spus. Care este numele dumneavoastră?

- Moldovanu, mi-a răspuns oarecum stingher.

- Nu cumva și Pavel?

- Da.

- Sunteți feciorul gardianului Pavel Moldovanu de care am amintit acum?

Răspunsul a fost o înclinare afirmativă din cap, în timp ce 3-4 paznici care erau la fața locului mă priveau cu multă atenție.

- În cazul acesta, domnule Moldovan, vă rog să-i transmiteți tatălui dumneavoastră că sunt același Grigore Caraza care, în timpul reeducărilor din perioada 1960-1964, a locuit în aceste celule. M-am numărat printre cei care au refuzat reeducarea și am făcut multă izolare din cauza dumnealui. Sunt același Grigore Caraza care, în perioada 1970-1977, a stat în această Zarcă tot ca deținut politic, Moldovanu dovedind aceeași răutate feroce de paznic. Din cauza dumnealui, în luna iunie 1977 am făcut greva foamei timp de 10 zile, în celulele de izolare construite special încă din perioada reeducărilor 1960-1964. Am cerut ofițerului politic Gheorghe Lazăr și ofițerului de secție Biro să comunice la București că nu voi renunța la grevă până când cineva din Ministerul de Interne nu va veni la fața locului. În a 9-a zi de greva foamei, s-a deplasat din București, îmbrăcat în civil, col. Moise, inspector șef al închisorilor pe țară. Împreună cu comandantul închisorii de atunci, col. Volcescu, și ofițerul politic mr. Lazăr, a venit în celulă la mine, sugerându-mi să încetez greva. Au venit și a doua zi, adică în ziua a zecea. Văzând că am intrat în 11-a zi de grevă a foamei și nu renunț, de abia atunci s-au hotărât să îmi dea satisfacție.

Mai amintește-i tatălui dumitale de un anume deținut politic Suditu, de loc din Buzău, grav bolnav, care locuia în ultima celulă de dincolo de WC. Gardianul Pavel Moldovanu era de serviciu când, de la ora 23.00, până dimineața, în jur de ora 4.00, colegii de celulă ai acestui om au bătut continuu în ușă cerând ajutor pentru un muribund. Acest Pavel Moldovanu, care trecea pe la «spion» cam din 10 în 10 minute urmărindu-ne toate mișcărilor, în acea noapte nu a «auzit» timp de 5 ore bătăile din ușă, până când Suditu și-a dat duhul.

Și mai spune-i tatălui dumitale că, în Chicago-SUA, s-a publicat o carte despre crimele săvârșite în temnițele din România în timpul comunismului. Numele de Pavel

Aiud însângerat

Moldovanu este trecut la locul cuvenit iar eu am prefațat această carte. Dacă tatăl dumitale va fi curios să o vadă, i-o pot pune la dispoziție.

După ce vizita noastră în temniță s-a terminat și ne îndreptam spre ieșire, l-am văzut pe ofițerul Pavel Moldovan stând de vorbă cu un ofițer superior, despre care am aflat că ar fi ofițerul politic și că-l ceartă pentru că a dat curs discuției pe care am avut-o cu el în Zarcă.

La Ierusalim

Au trecut 18 ani de exil și, în iunie 1998, după mai bine de 12 ore de zbor cât am străbătut Atlanticul și Marea Mediterană, am aterizat la Tel Aviv.

- Iată-ne, i-am spus soției mele, și pe aceste locuri sfinte care doar în vis dacă ni s-au arătat vreodată.

La Ierusalim, într-una din zile, un preot de la Biserica Ortodoxă Română de acolo ne-a condus la locul unde Iisus Hristos a fost judecat de Ana și Caiafa. Această biserică, în afară de hramul pe care îl are, i se mai spune și «Biserica cu Cocoșul», simbol al nopții când Petru s-a lepădat de Iisus. Preotul ne-a arătat un cocoș din metal care simbolizează miezul nopții când acesta a cântat pentru a treia oară, amintindu-i Sf. Petru vorbele lui Iisus de la Cina cea de taină: «Adevărat îți grăiesc ție Petre că nu va cânta cocoșul a treia oară și tu de trei ori te vei lepăda de Mine!»

Am coborât multe trepte și, la capătul lor, am ajuns într-o încăpere unde pe zidul din partea dreaptă am zărit în perete o umbră care părea să fie a unui om...

- Aceasta, ne-a spus preotul, este umbra lui Petru, imprimată în zid de aproape 2000 de ani. Sf. Petru s-a rugat cu atâta putere, cu atâta dăruire, cu atât de mare regret lui Dumnezeu ca să-l ierte pentru marea greșală de a se lepăda de El, încât umbra i-a rămas mărturie în zid.

Am privit îndelung urma lăsată pe perete cu aproape 20 de veacuri în urmă și, adresându-mă Sfântului a cărei prezență parcă se mai simțea în încăpere, i-am zis:

- Îți înțeleg căința, disperata părere de rău pentru greșala făcută, dar sub nici un motiv nu pot pricepe de ce te-ai lepădat de Iisus? De ce, Sfinte Apostol Petru, de ce?

Mă depărtasem mult de acele locuri și m-am trezit repetând aceeași întrebare:

- De ce, Sfinte Apostol Petru? De ce? De ce?

Biserica “Sfântul Mormânt”

Când părintele Calciu a aflat că voi merge în Israel pentru a vedea urmele lui Iisus, pe unde trecuse cu atâta amar de timp în urmă, mi-a zis:

- Vezi, Grigore, acolo în Ierusalim, în Biserica “Sfântul Mormânt”, care este prima biserică creștină din lume, vei găsi într-un loc, în semiobscuritate, icoana Maicii Domnului care plânge.

Mirat, i-am cerut câteva detalii, întrebându-l în același timp dacă a plâns și atunci când părintele Calciu s-a aflat în fața ei. Mi-a răspuns că abia a treia oară Maicii Domnului din icoană i-au dat lacrimile în urma rugăciunilor făcute de dânsul.

*

De la Biserica Ortodoxă Română, unde închiriasem o cameră, am plecat să vedem Biserica “Sfântul Mormânt”.

Am pornit pe o stradă foarte îngustă, străjuită de o parte și de alta de tot felul de negustori, la capătul căreia începe Poarta Damascului, care duce direct la biserică. Este cunoscută și sub numele de Via Dolorosa sau Drumul Calvarului, pe unde Iisus și-a purtat Crucea în spate, având cele trei căderi sub Cruce, la al III-lea, al VII-lea și al IX-lea popas. De

acolo, se intră în incinta Bisericii “Sfântul Mormânt”, unde continuau și ultimele cinci popasuri ale lui Iisus, terminându-se cu Golgota, Răstignirea, Pogorârea de pe Cruce, Spălarea și Ungerea Trupului.

Când am pășit în biserică, acoperită de un baldachin, am văzut piatra unde, după ce Iisus și-a dat Duhul și a fost coborât de pe Cruce, I s-au spălat rănilor și a fost uns cu mir de nard. Este Piatra Ungerii și deasupra ei atârnă mai multe candelor foarte frumoase din metal nobil, de o mărime apreciabilă, și care ard în permanență. Când am ajuns în fața acestei pietre, mireasmă îmbătătoare de mir domnea în jur. Am căzut în genunchi, mi-am rezemat coatele de piatră, mi-am afundat tâmpelul în palme și, independent de voința mea, am început să plâng. Știu că au trecut minute în șir și nu mă puteam opri din acel plâns care mă zguduia și care parcă nu venea dinlăuntrul meu, dar care era atât de binefăcător.

Când m-am ridicat din acel loc, parcă eram altul. Am încercat sentimentul unui om care, trecând printr-o apă întinsă și adâncă, ieșise de acolo ușurat, complet schimbat, unul curat și fără de păcate.

*

Înaintând înspre centrul acestor înlănțuiri de lăcașuri sfinte, se află o capelă care reprezintă Mormântul lui Iisus săpat în piatră și care este, propriu-zis, Altarul acestei unice biserici. Masa Altarului este așezată peste Sfântul Mormânt, socotit centrul creștinătății, de unde au pornit învățăturile lui Iisus spre cele cinci continente ale Terrei. Intrând în această biserică, pentru a te prosterna în fața Mormântului Mântuitorului, încerci un sentiment cu totul deosebit, o trăire unică ce nu poate fi asemuită cu nici o alta întâlnită de-a lungul vieții.

M-am văzut parcă în fața lui Iisus care, după ce a stat trei zile în mormânt și a înviat, mă aștepta să dau socoteală pentru ce am făcut, bun sau rău, în viață. Eram atât de sigur că Iisus se mai află încă acolo, încât tremuram din toată ființa mea, dându-mi seama că nu sunt pregătit pentru această mare și ultimă judecată.

După ce am îngenuncheat și mi-am lipit fruntea de Masa Sfântului Altar, am simțit că mă pierd în infinit și undeva, pe aceeași lungime de undă, comunicam cu Însuși Acel care a înviat din Mormânt, pe a cărui piatră îmi rezemam fruntea încărcată de dureri, mici bucurii și mari speranțe întru iertarea păcatelor de care Bunul Dumnezeu se va milostivi pentru mine.

O lume nesfârșită, după ce așteaptă pentru a-i veni rândul, intră în acest sfânt loc, îngenunchează și își reazămă capul pe lespedeala Mormântului. Nu știu ce trăiri or fi avut alții care au ajuns în acest loc, dar eu L-am simțit pe Iisus punându-mi mâna pe creștet! Când am ieșit afară, plângeam în fața întregii puteri a Divinului.

*

Căutam locul și icoana de care îmi vorbise părintele Calciu, să-i văd lacrimile și să sărut pământul din fața Preasfintei.

Icoana era străjuită cu două rânduri de plase metalice pentru că lumea care ajungea în fața ei căuta să o atingă sau să ia o cât de mică fărâmbă pentru a o păstra ca talisman.

Am îngenuncheat și m-am rugat Sfintei Fecioare, spunându-i că am străbătut cale lungă pentru a o vedea. Și minunea, dacă îmi permit să spun acest lucru, a avut loc: din ochiul stâng al Preasfintei Fecioare izvorau lacrimi!

Soția mea era în stânga și zadarnic încercam să-i spun și să-i arat cum curg lacrimile pentru că mi-am dat seama că nu mai pot articula nici un cuvânt. Ea n-a văzut-o lăcrimând pe Fecioara Maria, dar când am trecut a doua și a treia oară a putut să vadă acest lucru. Zilele acelea, de patru sau de cinci ori am revenit în fața Preasfintei și de fiecare dată am văzut-o lăcrimând dintr-un singur ochi, dar ultima dată lacrimile i-au izvorât din amândoi ochii și nu mă înșel dacă spun că Maica Domnului parcă plângea de-a binelea. De acum, mi-am zis, după ce am văzut și această minune, mâine pot să mor.

Aiud însângerat

Spre Golgota, se urcă pe scări, iar deasupra, în mai multe puncte sunt călugării care reprezintă mai multe biserici creștine. În mijlocul acestui vârf, se află o gaură săpată în piatră, una și aceeași unde, cu aproape 2000 de ani în urmă, a fost înălțată și înfiptă Crucea lui Iisus. Pe rând, fiecare vizitator ajuns pe Golgota îngenunchează și introduce brațul cât mai adânc în această gaură sfântă.

După ce mi-am îndeplinit și această dorință, am trăit sentimentul unei sfinte împărtășanii, o împlinire pe care o simțeam adânc înlăuntrul meu. Mâna a primit parcă o sfințenie căci deasupra ei Crucea grea și Trupul Mântuitorului mă eliberaseră parcă de greutatea și de păcatele care mă trăgeau greu în lutul din care ieșisem și în care trebuie să mă întorc.

*

Grădina Ghetsimani mai adăpostește încă 5 măslini, martori tăcuți ai rugăciunii însinguratului Iisus. Pășind în acest spațiu, deși au trecut atâtea veacuri, am simțit Duhul Mântuitorului îndemnându-ne la veghe. Mergeam pe vârfuri, pentru a nu-i tulbura ruga către Tatăl... M-am uitat după cei trei Apostoli care trebuiau să-l vegheze pe Iisus, dar nu i-am zărit nicăieri... Măslinii care mai dădeau viață acestei grădini semănau cu cinci patriarhi uitați de Dumnezeu pe suprafața Terrei. Erau înfășurați în benzi late metalice și ramurile le atârnavă cu adâncă smerenie spre pământul sfințit de îngenuncherea lui Iisus. Am mers la fiecare în parte, le-am atins cu multă pioșenie coaja, apoi i-am sărutat pe rând... Atât eu, cât și soția mea am luat pământ din această grădină sfântă, pe care l-am dus întâi în SUA unde locuiam, iar la repatriere l-am adus cu noi în România.

CAPITOLUL XIV

«Nimeni nu-mi cunoaște adâncul, și eu însumi am fost oare până la marginile lui?» (Victor Hugo)

Din nou în patrie

Plecarea în America a însemnat poate nu atât salvarea vieții mele, cât mai degrabă salvarea a ceea ce se mai putea din ce promisem în temniță de la anumite vârfuri ale neamului românesc. Promisesem lui Nichifor Crainic și lui Radu Gyr că voi duce poeziile lor mai departe. Apoi voiam să mă salvez ca om, ca luptător al neamului, pentru că în România, în mod precis, după ce mă mai hărțuiau o vreme, m-ar fi aruncat din nou în temniță, de unde nu aș mai fi ieșit.

Voiam, așa cum am fost un luptător toată viața, să merg până la capăt, dar nu considerat om slab sau laș. Poate întreaga viață am fost o pasăre care a căutat să zboare la mari înălțimi și, așa cum am mai spus, m-am exilat pentru că pe cerul îndurerat al patriei mele nici un petic de azur nu mai era liber pentru mine. Și m-am tot dus, însă niciodată n-am reușit să-mi exilez și sufletul, ci numai trupul. Am tot respectul pentru America, pentru cei care m-au primit și mi-au oferit serviciu când din țara mea fusesem alungat, dar pentru mine singura patrie a rămas România.

Am trăit în exil peste 21 ani, acolo unde cei mai mulți români năzuiesc să ajungă, dar, când am ieșit la pensie ca și cetățean american, m-am reîntors în România, locul meu fiind mereu aici. După dorul de țară purtat cu mine atâta vreme, m-am repatriat pe 17 iulie 2001.

Eu, copacul smuls din rădăcini și purtat aiurea de tornadele vieții, am tânjit tot timpul după seva țărânei patriei mele, până când am ajuns înapoi, fixându-mă în același loc al obârșiei mele și înverzind în aceeași clipă...

Acasă, am respirat odată cu pădurile seculare, m-au mângâiat munții cu adieri răcoroase și mi-am încălzit sufletul cu susur de Bistriță și lumină de prieten român...

*

În primăvara anului 2003, după intervențiile făcute la CNSAS București, am fost invitat să îmi studiez dosarele.

Până acum, am studiat 20 volume aflate în arhivă, de urmărire, anchetă și condamnare, care totalizează 4.688 file și care, în marea lor majoritate, conțin două pagini. Chiar dacă numărul de pagini este covârșitor, la acestea se mai adaugă încă două volume de la Tribunalul Militar Iași, care, până în luna mai 2004, încă nu ajunseseră la CNSAS.

Așadar, la Iași mai am încă două volume, D.P. nr. 808 și D.P. nr. 15, pe care nu le-am putut studia deoarece Tribunalul Militar refuză să trimită materialul solicitat la CNSAS București, afișând consecvent o singură imagine - cea de stat într-un stat de drept.

*

Trebuie să specific începutul activității mele de opozant al comunismului pentru a clarifica anumite aprecieri neconforme cu realitatea - scrise într-o carte de către un prieten și fost camarad de suferință, pe care nu l-am întâlnit decât în Aiud. În opinia sa, trecutul politic mi l-aș fi format foarte târziu, adică în închisoare. Referitor la acest aspect, mi se pare de bun simț să mai aduc un argument: declarația mea, extrasă din dosarul întocmit de Securitate, pe

Aiud însângerat

care am dat-o pe 29 noiembrie 1962, în fața unui maior-ofițer politic, prin care precizam că refuz să primesc reeducarea și că mă mențin pe poziția avută în toată perioada detenției mele:

DECLARAȚIE

Subsemnatul Caraza V. Grigore, născut la 1 februarie 1929, fiul lui Vasile și al Ioanei din comuna Călugăreni, raion Ceahlău, regiunea Bacău, căzut în anul 1949, cu o organizație anticomunistă din care făceau parte și legionari, în prezent condamnat la 23 de ani muncă silnică, prin prezenta declar următoarele:

Rămân pe poziție legionară pentru următoarele motive:

- a) Mișcarea Legionară este o mișcare creștină care are ca scop încreștinarea acestui neam.
- b) Mișcarea Legionară vrea să formeze omul nou.
- c) Mișcarea Legionară are ca scop Învierea.

Subsemnatul fiind creștin-ortodox, cu credință nelimitată în Dumnezeu, nu pot să mă asociez decât unei formații cu caracter religios. În acest sens, la întrebarea care mi s-a pus de către domnul maior politic, ce cărți vreau să citesc, răspunsul meu a fost că numai cu caracter religios și, în special, “Noul Testament”.

Aceasta mi-e declarația care o semnez.

Grigore Caraza.

(Sursă: CNSAS, Dosar nr. I 2.412, vol. 4, pag. 1)

*

Când am dat această declarație, reeducările erau în toi. Trebuie precizat că întrebarea care se punea de către conducerea închisorii Aiud, care racola oameni pentru a-i băga în reeducare, era: “Vrei să citești cărți?”. Aceasta era capcana sau momeala care i se întindea bietului om neavizat, după care urma reeducarea, adică spălarea creierului, întrebându-se diferite metode. Odată prins în capcană, era mult mai greu să ieși din ea. Precizarea că nu vei citi decât numai cărți cu caracter religios și, în special, “Noul Testament” era pragul unde ei se poticneau pentru motivul că aceste cărți nu erau puse la dispoziție de către conducere, mai mult, aceasta ferindu-se să pronunțe expresia “reeducare”, care amintea de Pitești, Gherla, Canal, Târgu Ocna etc. Aceasta, pentru faptul că locurile mai sus citate și metodele erau binecunoscute de străinătate și nu voiau să le readucă în actualitate, ceea ce i-ar fi acuzat încă o dată în fața unei întregi omeniri.

Cu toată modestia însă i-aș întreba pe cei care se îndoiesc de poziția mea de atunci: ei au dat vreo declarație similară?

În timpul reeducărilor din Aiud, au rezistat numai cei care au fost hotărâți să moară iar numărul lor a fost de circa 1% din 11.000 deținuți politici în această temniță, în perioada 1960-1964.

Nu vreau să amintesc niciodată de reeducările din Pitești care au fost groaznice, unice în lume și în tot decursul istoriei. Îmi permit să fac totuși o comparație între Pitești și Aiud.

La Pitești, au fost martiri care nu au avut nici o porțiță de a se salva, de a evita acel groaznic iad prin care au trecut, la Aiud însă au fost martiri voluntari, pentru că toate porțile de a ieși din acea grea situație le erau deschise.

Cei care au rezistat reeducărilor din Aiud au ocupat tranșee părăsite de înaintașii lor, unde au rămas luni, ani la rând. Toți acești voluntari și luptători ai neamului au ocupat în același timp baricade de unde, în bezna în care națiunea română se zbătea, au ținut în brațe și au fluturat drapelul românesc.

Atât!

*

La prima condamnare, am părăsit Aiudul pe data de 23 ianuarie 1957, dar D.O. îmi fusese stabilit încă din 14 noiembrie 1956:

«Ministerul Afacerilor Interne
Decizia 6599

Conform hotărârii Consiliului de Miniștri nr. 337 din 11 martie 1954;

Ministerul Afacerilor Interne decide:

Art.1: Se fixează domiciliul obligatoriu pe termen de 12 luni, în com. Răchitoasa, raionul Fetești, regiunea Constanța, numitului CARAZA GRIGORE, născut la 1.II. 1929, în comuna Călugăreni-Neamț, fiul lui Vasile și al Ioanei, de profesie învățător, cu ultimul domiciliu în com. Călugăreni, regiunea Bacău.

Art.2: Serviciul «C» din Ministerul Afacerilor Interne și Direcția Generală a Miliției - Direcția Evidenței Populației, sunt autorizate să aducă la îndeplinire dispozițiile prezentei decizii.

Data în București la 14 noiembrie 1956.

Locțiitor al Ministrului Afacerilor Interne

General maior
Tănase Evghenie"

Din adresa de mai jos, reiese că șeful secției raionale Fetești, lt. maj. Ion Nicolau, nu este de acord cu ridicarea restricțiilor domiciliare și propune prelungirea D.O. cu încă 24 luni.

M.A.I. DIR. REG. Constanța
Secția Raională Fetești
nr. 38.528
25 septembrie 1957

STRICT SECRET
S.C. nr.1078

Către M.A.I. DIR. REG. Constanța
Biroul «C»

La ord. dv. C.11/60022 din data de 9 septembrie 1957, prin care cereți avizul în legătură cu ridicarea restricțiilor numitului Caraza Grigore, raportăm:

Cel în cauză a fost arestat la data de 18.II.1950 și condamnat la 8 ani închisoare corecțională pentru reorganizarea elementelor legionare, cât și pentru întocmirea și răspândirea de manifeste, până la arestare a deținut funcția de comisar legionar, reorganizând câteva grupe și prin alte localități.

După eliberarea sa din închisoare, în cursul anului 1956, i s-a fixat D.O. în comuna Răchitoasa unde este și în prezent, de la stabilirea domiciliului în comuna sus menționată cel în cauză a avut și are și în prezent legături numai cu elemente legionare ce au deținut funcții de răspundere în organizația legionară, fiind cunoscut și cu unele manifestări dușmănoase, în prezent este încadrat informativ.

Aiud însângerat

Față de trecutul lui, cât și de cele stabilite în prezent, nu suntem de acord cu ridicarea restricțiilor domiciliare celui în cauză și propunem a i se prelungi D.O. cu încă 24 de luni, până în anul 1959.

Șeful secției raionale
Lt. Maj. Nicolau Ion

Lucrător operativ
Lt. Maj. Bujoreanu Gheorghe

După care, firește, Alexandru Nicolschi propune iar Alexandru Drăghici ordonă:

Ministerul Afacerilor Interne   STRICT SECRET
7 august 1958

REFERAT

Cuprinzând date asupra numitului CARAZA GRIGORE

CARAZA GRIGORE este născut la 1.II. 1929, în satul Călugăreni, com. Poiana, rai. Ceahlău, reg. Bacău, fiul lui VASILE și IOANA, de profesie învățător, fost conducător legionar, în prezent cu D.O. în com. Răchitoasa, raionul Fetești, reg. Constanța.

Din materialele ce le deținem asupra sa, rezultă că a desfășurat o intensă activitate legionară într-o organizație F.D.C. De asemenea, a reorganizat "Frățiile de Cruce" din fostul județ Neamț.

În martie 1949, a deținut funcția de comisar al organizației F.D.C., având însărcinarea de a organiza grupe locale prin diferite comune.

La 5 septembrie 1949, a fost arestat și condamnat la 8 ani închisoare corecțională.
La eliberarea din penitenciar, prin decizia M.A.I. nr. 6599 din 14.XI.1956, i s-a fixat D.O. pe 12 luni.

Cu decizia M.A.I. nr.7276, din 27.I.1958, i s-au prelungit restricțiile domiciliare cu 24 luni.
Față de cele arătate mai sus, Comisia

PROPUNE:

Să i se fixeze loc de muncă pe 24 luni.

MEMBRII COMISIEI:

- Loctiitor procuror general
General Maior, BUCȘAN Gh.

- Secretar general M.A.I.
General Maior, NICOLSCHI Alexandru

- Secretar general M.A.I.
Colonel, NEGREA V.

- Secretar comisie
Colonel, NEDELUCU M.

Grigore Caraza

EXTRAS

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

STRICT SECRET

ORDINUL

MINISTERULUI AFACERILOR INTERNE

AL

REPUBLICII POPULARE ROM+NE

Nr. 10030 din 26.VIII. 958

Pe baza Decretului Legii nr. 89/1958 și în conformitate cu H.C.M. nr. 282/1958 cu privire la fixarea locului de muncă condamnaților contrarevoluționari care și-au ispășit pedeapsa și a altor categorii de elemente dușmănoase regimului democrat - popular din Republica Populară Română;

Având în vedere materialele existente supra activității desfășurate de elementele menționate mai jos considerate deosebit de periculoase pentru securitatea statului;

ORDON:

se fixează loc de muncă pe termen pe termenle specificate în dreptul fiecăruia după cum urmează:

18. CARAZA GRIGORE

născut la 1.II.1929, în com. Poiana, reg. Bacău, fiul lui Vasile și Ioana, învățător, fost cu ultimul domiciliu în com. Răchitoasa, reg. Constanța, pe timp de 36 luni.

Serviciul «C» și direcția generală a penitenciarelor și coloniilor de muncă din Ministerul Afacerilor Interne, sunt autorizate să aducă la îndeplinire dispozițiile prezentului ordin.

MINISTRUL AFACERILOR INTERNE

G-ral colonel, Alexandru DRĂGHICI

(Sursă: CNSAS, Dosar I 2412)

Urmărit de S.I.E

În timpul urmăririlor avute atât în țară, cât și în străinătate, mi s-au dat mai multe nume conspirative - Neamțu, Carp, Băcăoanu, Crudu, Caraiman și Grișa.

Vreau să precizez că, atât în cele trei perioade de detenție, D.O. din Bărăgan, în cele două intervale de așa-zisă libertate, respectiv, august 1964 - martie 1970 și iulie 1977 - mai 1980, cât și în timpul exilului, mai 1980 - iulie 2001, am fost în permanență urmărit.

Dosarele aflate în arhiva CNSAS București îmi stau mărturie iar din ele am obținut, în mod legal, mai multe sute de copii pe care le am în arhiva personală iar textele redactate în acest volum respectă ortografia celor care le-au întocmit.

*

Aiud însângerat

Ministerul de Interne
Penitenciarul Aiud - Contrainformații
Strict secret

Exemplar nr -
din 06. nov. 1976
594/0055, pag. 27,

Notă de studiu
în dosarul de urmărire informativă «NEAMȚU»

Dosarul de urmărire informativă a fost deschis asupra deținutului CSS CARAZA GRIGORE, care a fost condamnat în anul 1950 pentru că a activat într-o organizație subversivă cu caracter legionar, iar pe timpul detenției - până în 1964 - a stat în detenție numai cu elemente legionare care l-au îndoctrinat în așa măsură, încât a refuzat să participe la activitățile cultural-educative menținându-se pe linia activității legionare și după grațierea sa, fapt ce i-a adus condamnarea actuală. Deși element relativ tânăr, CARAZA GRIGORE a continuat să se mențină și până în prezent pe aceeași poziție ... (cpt. Gheorghe Lazăr).

(CSS - contra securității statului)

(Sursă: CNSAS - DOSAR I 2.412, vol. 4, pag.1)

Cu precizarea că acest Gheorghe Lazăr era ofițer politic, adică securistul temniței Aiud.

Mai mult decât atât, Securitatea - care m-a urmărit și în străinătate - nu și-a încetat misiunea nici după 1989, când se spunea că în România nu mai este nici comunism și nici securitate. Dovada este raportul de mai jos, în care este specificată data deschiderii dosarului , 17.02.1983, precum și cea a închiderii - 07.1991. Orice alt comentariu ar fi de prisos.

C.N.S.A.S.
10.06.2003
SERVICIUL ARHIVĂ
U.M. X 609
Nr. a. 4/0045342 din _ .07.1991

STRICT SECRET
exemplar unic

APROB
indescifrabil

R A P O R T

cu propunere de închidere a acțiunii informative individuale «CARAIMAN».

Acțiunea informativă «CARAIMAN» a fost deschisă la 17.02.1983 în scopul exploatării operative a materialelor privind activitatea legionară desfășurată în S.U.A. de acesta.

În baza ordinului,

P R O P U N E M:

închiderea acțiunii informative individuale «CARAIMAN» nr.45342 și clasarea materialelor conform ordinelor în vigoare.

ȘEFUL UNITĂȚII,
indescifrabil

(Sursă: CNSAS - DOSAR S.I.E. 63)

Volumul lui Iuda

Gicu și Traian sunt două nume care mi-au fost dragi timp îndelungat. Poate nu ar trebui să vorbesc nimic de acești oameni, dar întotdeauna m-am situat de partea adevărului, știind că numai în felul acesta pot fi înlăturate greșelile, altfel s-ar perpetua continuu, ne-am amăgi unii pe alții, am necinsti valori și ne-am nimici propria-ne condiție umană.

Dacă evenimentele unui neam ar fi trecute cu vederea, poporul respectiv nu ar mai avea istorie, deci nici trecut, și, cu atât mai mult, nu ar mai putea năzui la viitor.

Cu Gicu, m-am eliberat în aceeași zi din Aiud, pe 23 ianuarie 1957, diferențiindu-ne doar faptul că el mergea în satul natal din județul Neamț, iar eu direct în D.O. în Bărăgan.

Au trecut anii și, fără nici o sentință, am executat încă o pedeapsă de 12 luni, prelungită ulterior cu încă 24, chiar dacă nu fusese inserată în nici o hotărâre a vreunei instanțe de judecată din România. Mai precis, era o silnicie pe care comuniștii retrograzi și imbecilii o făceau fără rușine căutând totuși să se ascundă în fața istoriei care, oricum, ar fi căutat adevărul.

A urmat o nouă înscenare și o altă condamnare de 23 ani muncă silnică, ajungând, în sfârșit, după 15 ani de ocnă grea, pe meleagurile natale care, în realitate, fuseseră înghițite de lacul de la Bicaz.

Stabilit în Piatra Neamț, m-am întâlnit într-o bună zi cu Gicu, între noi înfiripându-se o prietenie sinceră, în felul acesta vorbindu-i de multe ori despre necazurile care mă urmăreau ca o fatalitate. Și, ca un făcut, mi-am destăinuit deseori gândurile care mă frământau acestui om pe care îl consideram prieten și a cărui sinceritate nici nu mi-ar fi trecut prin minte să o pun la îndoială.

În 1970, am fost aruncat din nou în temniță de unde am revenit după alți 7 ani și patru luni de chinuri diabolice. Convins că viața nu-mi era garantată de nici o șansă în țară, am plecat în exil.

Gicu, pe care îl socoteam prieten și frate de suferință, mă «ajutase» pe lângă Securitatea din Piatra Neamț ca să ajung și a treia oară în temniță, realizând astfel 21 de ani de osândă grea. Sub numele conspirative de Mircea Vasilescu și Pietraru Ion, se ascundea un Iuda, un om odios: «prietenul» meu Gicu. Refuz să-i dau numele, gândindu-mă că singurul lui copil l-ar privi cu dispreț, făcându-i-se silă până și de numele de domnișoară pe care l-a purtat.

Sub cele două numere conspirative, Gicu a dat nici mai mult, nici mai puțin de 87 note informative despre mine, în decurs de 16 ani, adică în perioada 1964-1980. Chiar și dacă aceste note informative ar fi fost adevărate - pe care le-a dat fără nici o strângere de inimă, lipsit de conștiință, mă îndoiesc că ar fi constituit un motiv în fața Securității pentru a contribui la ultima mea condamnare.

Ce te-a făcut frate Gicule să recurgi la o asemenea infamie? Oare Piteștiul prin care ai trecut te-a deformat ca om și te-a aruncat în regnul patrupedelor? Or, nu știi, Gicule drag, că în viață totul se plătește? Nu eu! Niciodată nu-ți voi plăti, nu! Dumnezeu însă va avea de grijă să-ți răsplătească această diabolică vânzare cu vârf și îndesat. Eu, doar pentru a-mi putea explica mârșava-ți faptă, te întreb doar atât: cine-mi ești tu, Gicule drag?!!

Traian

Sub numele acestui împărat roman care a contribuit la plămădirea istorică a românilor de mai târziu, se ascunde încă o persoană care face parte din familia vânzătorilor de conștiință. Afirmând despre caracter că este superior inteligenței, Eminescu spunea printre altele că neamul românesc n-a dus niciodată lipsă de inteligență dar a dus lipsă de caractere. Despre «fratele» Traian, trebuie să precizez că se înscrie tocmai în ultima parte a afirmației lui Eminescu. Mă întreb însă de unde atâta lipsă de verticalitate? De unde atâta slugărnicie?

Prietenul nostru comun, Mihai, ne-a făcut cunoștință și s-a bucurat că vom rămânea buni amici, căci, în fond, eram cam de aceeași vârstă, apoi executase și el câțiva ani ca deținut politic la Târgșorul Nou și amândoi veneam de pe frumoasa vale a Bistriței. Ce dezamăgire însă!

Sub numele conspirativ de Nemțeanu și apoi de Stejaru, fratele Traian a dat în perioada 1966-1980, și chiar după, nu mai puțin de 67 de note informative despre mine, dar care conțineau între 3 și 13 pagini ministeriale. Deci, un adevărat volum, volumul lui Iuda.

Traian are nevastă tot de pe Valea Bistriței și mai are doi băieți frumoși și inteligenți cărora, desigur, aceste rânduri le vor cădea sub privire.

Dacă acești doi copii, care la ora actuală au la rândul lor copii, vor judeca în mod corect și fără părtinire, vor spune, probabil, pe drept cuvânt: «Cine mi-ai fost și cine-mi ești tu, mămă, tată?!!»

Acest Traian m-a urmat timp de circa 16 ani ca o umbră, ca o fatalitate. Dacă mergeam la Ghindăoani să-l văd pe părintele Dumitru Bejan - bunul meu prieten și camarad de Aiud, de D.O. și șef de lot, care păstora acel ținut, Traian era după mine. Îmi aduc aminte că odată ne-a prins ploaia și a trebuit să rămân la Ghindăoani. Cum părintele avea doar un pat liber și Traian a spus că rămâne cu mine orice ar fi, a fost nevoit să ne găsească o casă în vecini, unde să rămânem peste noapte. Dacă voiam să merg până la Mănăstirea Bistrița, mă însoțea și așa se întâmpla în orice situație, până când această «dragoste» mi s-a părut cam exagerată.

Așa stând lucrurile, am mers singur la Ghindăoani și i-am mărturisit îngrijorarea mea părintelui Bejan. Mi-a spus atunci că și el este sigur de faptul că Traian ascunde ceva, sfătuindu-mă să mă îndepărtez de el cu orice preț și nici în Ghindăoani să nu-l mai aduc vreodată. Din păcate, observația noastră era tardivă: până la acea oră, Traian ne încondeiase suficient pentru a cădea sub ancheta Securității.

*

Pe 21 ianuarie 1970, am fost ridicat de la serviciu și, după o anchetă severă care a durat până noaptea târziu, col. Ioan Popa, comandantul Securității din Piatra Neamț, a decis să fiu în continuare anchetat zilnic, dar în stare de libertate, în aceeași perioadă și părintele Bejan «beneficiind» de un regim similar cu al meu.

De la Consiliul Securității Statului București Direcția 13, s-a deplasat cpt. Rusu, special pentru a mă ancheta, ajutat de cpt. Pisaltu Ion de la Securitatea Piatra Neamț (Dosar I 2412, p. 383). Astfel, pe 31 martie 1970, eram înhățat de la serviciu de către cpt. Ionașcu Guiță, imediat reținut și apoi anchetat sub stare de arest. Când acest Guiță mi-a spus la sfârșitul anchetei să-mi pun martori apărători, deși știam că este o cursă, l-am numit pe Nicolae Popa din Piatra Neamț, camarad de Aiud, care a primit fără nici o reținere și cu orice risc să mă apere. Cred, și nu greșesc, că a fost prima și singura persoană care a primit să-mi facă acest serviciu, pentru care îi port o permanentă recunoștință.

Ionașcu Guiță însă mi-a comunicat că acel Traian va fi adus ca martor în proces. Am făcut poate o greșeală de tactică spunându-i anchetatorului că «efectul Traian» este nul, pentru că știam de câțiva ani că este un informator murdar. Argumentul a căzut ca o bombă asupra

lui Guiță, renunțând imediat la oficiile lui Traian și excluzându-l de pe lista potențialilor martori. Urmare a acestui fapt, nici în ancheta care a continuat până la completarea dosarului, numele lui Traian nu a mai fost amintit.

Peste ani, aveam să aflu că acest Guiță, mutat la Galați, a ajuns colonel iar apoi a fost avansat la gradul de general de către domnul Ion Iliescu înainte de a preda Președinția domnului Emil Constantinescu.

*

Din volumele dosarului meu de la CNSAS, am luat cunoștință printre altele de faptul că Traian era «rezident», ceea ce se tâlmăcește că era șeful mai multor informatori, în felul acesta controlându-l și pe Gicu.

Plin de zel și conștiință de trădător, Traian nu s-a oprit însă în mai 1980 când m-am exilat, ci a căutat cu orice ocazie ivită să mă «ajute» în continuare.

Astfel, în ziua de 23 decembrie 1986 - la 6 ani și jumătate după ce părăsisem țara, s-a întâlnit în fața Teatrului Tineretului cu o cunoștință comună, D.L., fost coleg de clasă la Școala Normală. După ce l-a întrebat pe acesta ce mai știe despre mine, a mers imediat la Securitate, adăugând încă o notă informativă.

(Sursă: CNSAS, Dosar SIE 63, pag. 72)

Cei doi «prietenii», Traian și Gicu, au însemnat pentru mine o condamnare de 10 ani muncă silnică. Informațiile lor - în cea mai mare parte mincinoase - au cântărit greu la condamnarea mea. Un aspect este foarte clar: fără declarațiile lor nu puteam fi trimis în judecată pentru că intervenția mea din martie 1969, de la Liceul «Petru Rareș», unde am demonstrat existența lui Dumnezeu pe cale rațională, nu era un motiv de a ajunge în fața tribunalului, cu atât mai mult cu cât Constituția României garanta și respecta, totodată, libertatea cultului.

„Mat. T.O.”

Securitatea viola orice domiciliu unde avea interesul să o facă pentru a descoperi anumite obiecte sau documente care să-l incrimineze pe cel vizat. În timpul dominației comuniste, în toată țara erau 56 de încuietori tip. Cum Securitatea din fiecare județ deținea, firește, prototipul acestor chei, se înțelege că putea pătrunde oricând în locuința și intimitatea oricărui cetățean.

Microfoanele purtau însemnele Mat.T.O. (material tehnico-operativ) și erau instalate în locuințe, fără ca oamenii să știe că sunt ascultați și înregistrați de «moartea» care stătea la pândă.

În felul acesta, Consiliul Securității Statului București, Direcția I cu nr. 114292, din 28.03.1968, a aprobat instalarea microfoanelor în locuința mea în urma unei adrese făcute de Securitatea din Piatra Neamț. Aprobarea a fost semnată de col. de securitate Gheorghe Crăciun, nimeni altul decât fostul comandant al închisorii Aiud.

Cpt. Asaftei avea o slăbiciune deosebită pentru «T.O.». Astfel, în «Nota de analiză» din 31.05.1979, 595/007, consemna: «Față de cele raportate, se impune ca în continuare să se acționeze pe linia intensificării urmăririi prin rețea și realizarea sarcinilor menționate în analiza anterioară. (...) Întrucât mijloacele T.O. de la domiciliul său nu funcționează corespunzător, împreună cu ofițerul specialist de la «T» vom pătrunde pentru verificarea lor. Având în vedere faptul că intenționează să-și schimbe domiciliul, se va ține legătura cu întreprinderea, pentru a cunoaște din timp schimbul și să luăm măsurile corespunzătoare».

Aiud însângerat

Din «Nota de analiză» din 4.12.1979, reiese că s-a dat o dispoziție în sensul scoaterii acestor microfoane din locuința mea înainte de a pleca în SUA, misiunea fiind executată de cpt. Vasile Asaftei.

(Sursă: CNSAS, Dosar I 2412, volumul 5, pag. 8)

Mai mult, în «Raport», din 13.06.1980, Asaftei aprecia că atitudinea mea față de orânduirea socialistă ar putea fi temperată «... prin folosirea chitanței din care va rezulta că a primit bani de la M.I. Având în vedere că la data de 12.05.1980, Caraza Grigore a primit viza de intrare în SUA, propun să se treacă la realizarea combinației raportate mai sus, prin intermediul tov. lt.col. Berilă Vasile, șeful Compartimentului Pașapoarte. Propun de asemenea să i se acorde suma de 500 lei iar în chitanță să fie menționată suma numai în cifre, pentru ca ulterior să fie modificată eventual în 5.000 lei.»

(Sursă: CNSAS, dosar I 2412, vol. 3, pag. 14)

În acest caz, se impune o corecție: pe 13.06.1980, eram deja în SUA.

Vă mai amintiți, domnule căpitan Asaftei?

*

După ce m-am întors din exil, dl. Asaftei a căutat să se laude câtorva cunoștințe de ale mele, foști deținuți politici, că dumnealui m-a scos din Aiud și m-a adus în Piatra Neamț. După cum se observă, domnul Asaftei a încercat să demonstreze că era mai mare chiar decât generalul Vasile Ionel și, oricum, la egal cu Nicolae Ceaușescu.

Dacă, între timp, domnul căpitan nu a renunțat cumva la punctul lui de vedere atât de original, se impun următoarele întrebări: de ce după 21 iulie 1977, dată când s-au eliberat toți deținuții politici în urma decretului de grațiere din 18 iulie, eu am mai rămas încă 24 de ore de unul singur în Zarca? De ce pe 22 iulie, când am fost scos din închisoare, la poartă mă aștepta subofițerul de securitate Caia, care m-a însoțit până în Piatra Neamț, predându-mă apoi mult «îndrăgitei» Securității pe 23 iulie 1977?

În 11 volume din cele 20 și care totalizează 1961 file, în proporție covârșitoare sunt referirile la anchetele din Piatra Neamț, notele informative primite de la informatorii Securității și rapoartele ofițerilor de securitate către superiorii lor.

Toate rapoartele lui Asaftei, precum și notele informative primite și sugestiile pe care le-a dat încep cu: «Legionarul cutare...»

- Dumneavoastră, domnule Asaftei, ați adăugat la starea civilă a tuturor celor care v-au căzut sub secure adjectivul “legionar”. De ce nu ați adăugat și altele, de exemplu “fascistul cutare”, “nazistul”, “falangistul” sau chiar “comunistul” dacă existau oameni și cu această ultimă convingere? Ați făcut-o că v-au fost atât de dragi legionarii sau poate pentru a-i afunda și mai mult?

Caut să menționez că am remarcat în scrisul dumneavoastră o «caligrafie», o «ortografie» și, în special, o construcție a frazei cu totul deosebite care de multe ori mă făceau să pufnesc în răs. Greșesc oare?

Atunci, în perioada iulie 1977 - mai 1980, aveți gradul de căpitan. În 2001, când m-am repatriat, am aflat că aveți gradul de colonel. Poate pentru “meritele” mai sus inserate? Și nu m-ar mira deloc dacă veți fi avansat general post mortem, exact din aceleași considerente!

*

Pe 28.10.1969, lt. col. Aurel Mihalcea a dispus efectuarea unei percheziții secrete în casa subsemnatului.

Grigore Caraza

Pe 27.02.1970, colonelul Ioan Popa, șeful Securității din Piatra Neamț, a dispus percheziționarea locuinței personale, precizând: «Aceasta se va face de cpt. Rusu Ion, Direcția 13 Consiliul Securității Statului București, ajutat de căpitanul Pisaltu Ion, Onu Dumitru, cpt. Brădeanu, cpt. Ghineț, cpt. Guiță Ionașcu».

(Sursă: CNSAS, Dosar I 2412, vol. 2, fila 32)

*

Sub sigla «Strict secret», firește, exemplar unic, informatorul «Negoiță» din Borca, la 04.04.1985, transmitea următoarea

Notă informativă

Sursa relatează că în luna februarie 1985 a primit o scrisoare de la numitul Caraza Grigore din New York. Țin să menționez că această scrisoare, față de altele, arată că sus-numitul o duce mai greu. Scrie mai puțin, nu pune vederi în scrisoare ca altădată. Nu-i scrie și mamei o scrisoare separată, ci îi răspunde în aceeași scrisoare. Spune chiar undeva că este deosebit de ocupat și de strâmtorat. Se vede de altfel și dorul după locurile natale, după oamenii cunoscuți de pe meleagurile noastre.

Eu o să caut niște ilustrate frumoase și o să-i scriu în așa fel încât să-i trezesc nostalgia după locurile natale. Nu am avut timp să-i răspund până în prezent. Sunt ocupat până peste cap cu fel de fel de activități și treburi.

Nota a fost primită de mr. Ilie D., iar în josul paginii apare o adnotare olografă: «Col. Mihalcea – «Este ceiace am dorit».

Cu «Negoiță» am copilărit și am fost buni prieteni până când am fost aruncat în temniță. Chiar dacă Securitatea, la un moment dat i-a apreciat activitatea ca fiind «inertă» motivată de starea precară a sănătății, după refacere a fost suficient de prolific.

(Sursă: CNSAS, Dosar I 2412, Notă în copie la element RD031/1032, pag. 58)

*

Nu voi enumera și alți informatori care au fost destui în cazul meu, dar vreau să mai amintesc doar un singur nume: Constantin Caia, pe numele de informator «Colea». Acest cetățean mi-a fost coleg de clasă și de bancă la Liceul «Petru Rareș» din Piatra Neamț, când eu îmi completam studiile la curs seral.

Notă informativă

Sursa: «Colea», orele 10.20

Casă

21.05.1969

Primită de cpt. Pisaltu Ioan

Sursa vă informează că în orașul Piatra Neamț a cunoscut de cca 1 an pe numitul Caraza Grigore care în prezent este elev la cursurile serale liceu 1 cl. XI. (...) În luna februarie 1969 în clasa unde învață, a contrazis pe profesorul de biologie asupra teoriei apariției vieții pe pământ și originea acesteia, susținând existența unei puteri supranaturale.

(Sursă: CNSAS, Dosar I - 2412, pag. 117, 118, 119)

Aiud însângerat

*

Dintre ofițerii de securitate care s-au mai ocupat special de mine în această perioadă, îl voi aminti pe căpitanul Ion Pisaltu. Acest Ion Pisaltu, securist, în afara faptului că era întrebuințat pentru a ține locul ofițerilor care mă anchetau, își făcuse un obicei de a mă împunge sau a mârâi la mine. Era persoana care lua legătura cu cei doi informatori, Traian și Gicu, aspect pe care l-am regăsit în informația dată de Traian pe 15 noiembrie 1965. Apare frecvent în toate volumele Dosarului I 2412, cu misiunea de a lua notele informative și a da directive informatorilor săi.

Reîntors în patrie, l-am întâlnit în câteva rânduri pe acest securist, ultima dată în luna august 2003, însoțit de un tânăr, în apropierea locuinței mele. L-am oprit și l-am întrebat dacă el este cpt. Pisaltu. S-a apropiat de mine și întinzându-mi mâna mi-a zis:

- Da, eu sunt!

După ce l-am lăsat câteva clipe cu mâna întinsă, i-am zis:

- Cu dumneata nu voi da niciodată mâna, domnule Pisaltu!

Și-a retras brațul ca opărit, iar pe fața tânărului care îl însoțea am observat un zâmbet în care am citit parcă o oarecare satisfacție. Mă întreb, cine o fi fost oare tânărul?

*

„În sfârșit am reușit să găsesc unele lucrări care cred că te interesează în același grad ca și pe mine și am făcut o copie și pentru dumneata: lista zbirilor de la Interne în cele patru decenii - 2 pagini, lista comitetului reeducării din Aiud - 8 pagini. De fapt, sunt două volume groase și mari, având dimensiuni de (45/40 cm), iar în interior se găsesc capitolele și numele anexate. Coperta este făcută în filigran - ca o Evanghelie - și pe ea se află scris și reliefat tot ceea ce e prezentat în materialul respectiv. Restul nu mai este nevoie să comentez fiindcă pe mulți i-ai cunoscut acolo“.

Citatul face parte dintr-o scrisoare primită de la Paris, de la un ilustru prieten, plecat din țară cu mult timp înaintea mea și care a avut o funcție înaltă, fiind un vrednic urmaș al lui Iuliu Maniu. În plus, în aceeași scrisoare, mai adaugă: «Consemnez și Organigrama Direcției Securității capitalei în perioada 1948-1950 (11 pagini)».

De adăugat că această organigramă include 321 de nume ale securiștilor care au dezlănțuit teroarea în România, începând cu lt. col. Tudor Sepeanu, director, și terminând cu Ion Zaharia, funcț. op. De remarcat este faptul că doar 12 din cei 321 sunt cu studii medii sau superioare, respectiv, 7 studenți, 1 medic, 1 avocat, 2 piloți, 1 ofițer, iar ceilalți sunt, prin excelență, muncitori!

Din aceeași sursă, ca Anexă la nr. 85.044 din 17.01.1992, este și lista miniștrilor de Interne, miniștrilor secretari de stat, prim-adjuncților sau adjuncților ministrului de Interne ori secretarilor de stat din perioada martie 1945 - decembrie 1989. Astfel, lista începe cu Virgil Stănescu și continuă cu Teohari Georgescu, Alexandru Drăghici, Emil Bobu, Gheorghe Pintilie, Tudor Postelnicu, Alexandru Nicolski, Mihai Pacepa, Nicolae Pleșiță, Vasile Moise, terminându-se cu Iulian Vlad care și-a încheiat activitatea pe 22 decembrie 1989.

În total, 44 persoane, autorii celor mai mari atrocități din țară, care au adus iadul în România, au determinat înregistrarea celei mai negre perioade din toată istoria neamului românesc. Din datele care se cunosc, neoficial însă - pentru că domnia dictaturii comuniste nu a dat niciodată la iveală adevărul în ceea ce privește deportările, arestările, întemnițările și asasinatele făcute - ele pot fi evaluate la circa 2.000.000 persoane arestate și anchetate, din care circa 500.000 exterminate în temnițe, colonii de muncă, în luptele din munți duse de Rezistența anticomunistă și în alte conjuncturi.

Acest material l-am expeditat în copie mai multor personalități din exil, SUA, Europa, America de Sud, care se îndoiau de reeducările din Aiud și rezultatul acestora. Chiar dacă faptele prezentate de mine se doreau, de către mai multe persoane, să rămână ascunse, se poate vedea că un adevăr nu poate fi tănuțit prea mult timp.

În concluzie, istoria, probabil, îl va consemna cu sau fără accepciunea noastră.

*

Impactul cu Dosarul I 2412 a fost destul de dur dacă este să țin cont de faptul că oameni pe care i-am considerat prieteni și care mi-au fost foarte apropiați au profitat de sinceritatea mea și mi-au vândut destăinuirile. Am înțeles presiunea exercitată asupra lor de către Securitate, dar la un moment dat ei înșiși și-au dat seama că pot atinge un nivel de trai mai bun decât al multora, din banii murdari pe care îi obțineau din notele informative.

În volumele din arhiva CNSAS, am descoperit multe nume pe care le bănuisem, dar și ale unor persoane care s-au dedublat cu pricepere de-a lungul anilor. În ceea ce privește delatiunea făcută de învățătorul Constantin Hrușcă, aceasta este confirmată de dosarul meu, nr. 50.171, vol. 2, fila 150, din arhiva CNSAS.

Este foarte interesantă reacția unora dintre vânzătorii vieții mele care au aflat că îmi voi scrie memoriile. Pentru unii s-a intervenit cu argumente în favoarea discreției, pentru alții în favoarea neștirbirii onoarei și statutului social căpătat în decursul anilor. Așa este cazul unui pietrean foarte cunoscut, doctor deținut în Aiudul anilor 1962-1964. Eram sfârșit de foame, aproape înghețat în celula de pedeapsă. Cu eforturi supraomenești, am reușit să mă ridic în picioare. Acest «slujitor» al lui Hipocrate, care mă cunoștea foarte bine, când am dat să-i vorbesc a izbit vizeta. Și dus a fost!

Au trecut de atunci 40 de ani și pe medicul deținut respectiv nu l-am mai întâlnit chiar dacă și el locuiește în Piatra Neamț, împreună cu soția care este de pe Valea Bistriței. Nu-i voi spune numele căci deja două persoane din familia deosebite, aflând că-mi scriu memoriile, s-au rugat cu mâinile împreunate să nu-i inserez și să nu-i stigmatizez numele. O fac din respect pentru persoanele respective și pentru cei doi frați ai soției dânsului care mi-au fost buni cunoscuți...

Părintele protosinghel Iustin Pârțu

În lungul șir de ani de osândă, în situații și locuri diferite, mai mulți preoți care m-au cunoscut mi-au propus ca după eliberarea din închisoare să urmez Teologia sau să mă călugăresc. Fiecăruia i-am răspuns cam în aceiași termeni: misiunea este prea mare și această obligație pe care mi-aș lua în fața societății și în fața lui Dumnezeu m-ar strivi. Îmi dau seama că nu pot să-mi iau această răspundere. Dacă aș deveni ostașul lui Dumnezeu, ar trebui să merg numai pe căile indicate de Iisus Hristos și păcătosul de mine mă tem să nu calc pe alături. Atunci, totul din mine s-ar dărâma și m-aș considera un om învins.

În vara anului trecut, la Mănăstirea Petru Vodă, după ce mi-am spus necazurile mele și păcatele, părintele protosinghel Iustin Pârțu mi-a zis:

- Grigore, uite ce-ți propun eu, vino aici la mănăstire și te fac călugăr. Vom fi împreună și la bine și la greu și te voi ajuta în orice situație să urmezi Cuvântul Domnului. Lumea și se va deschide și cerul pe care cu atâta dragoste îl privești îți va fi mereu deschis.

M-am întors cu ani în urmă și mi-am amintit de propunerea acelor preoți din închisoare, care îmi cereau același lucru.

- Nu pot, părinte Iustin, i-am răspuns, povara pe care mi-aș lua pe umeri m-ar doborî. Ca slujbaş al Domnului, nu pot înțelege să privesc în lături, ci numai înainte și numai în zări albastre...

Aiud însângerat

A zâmbit părintele și mi-a spus să mă mai gândesc și să trec pe la mănăstire cel puțin o dată pe lună. M-am ridicat de pe scaun cu părere de rău și, în urma acestui răspuns pe care i l-am dat, mă vedeam în poziția unui om mărunț, aflat în fața unui uriaș...

În decursul a numai 11 ani, începând cu 1992 și până la acea oră, iată realizările acestui sfânt în viață cu care împărțisem cândva celulele Aiudului: mănăstirile «Petru Vodă», Urecheni, Rădeni, Blaj, mănăstirea de maici «Petru Vodă» și Capela Aiud, de la Râpa Robilor. Urmează apoi școala de copii, azilul de bătrâne și un laborator de plante medicinale.

Am părăsit chilia părintelui care reușește zi de zi, timp de 18 și chiar 20 ore din cele 24 ale zilei, să primească enoriași din toată țara și să le ascultă nevoile, durerile și dezastrele vieții. Fiecărui în parte, în afară de o vorbă bună, un sfat, îi găsește o soluție, o cale de ieșire înspre lumină.

Am căutat să fac o comparație între persoana mea și a lui, și mi-am dat seama că o paralelă aproape nu poate exista pentru că deosebirile dintre noi sunt mari, în timp ce asemănările sunt puține...

Când am părăsit mănăstirea, mi-am întors privirile în urmă și am încercat sentimentul că, ajuns până în poarta raiului, am fost nevoit să mă întorc pe pământ...

Ultima sută de metri...

Mă hotărâsem să mă reîntorc în țară. La întrebarea pusă de mai mulți dintre prietenii și cunoștințele mele de ce fac acest lucru, răspunsul meu a fost că vreau să mor în țara mea. Nu am nimic, nici un fel de avere mobilă sau imobilă, dar toată Valea Bistriței, împrejurimile și Muntele Ceahlău, toată Moldova și toată țara constituie moșia mea.

Adeseori, un dor sfâșietor mă cuprindea de aceste locuri și de multe ori, fără să vreau, îmi aminteam versurile poetului Nichifor Crainic:

Și dragostea de neam
M-a făurit să-i cânt
Moșia-n care n-am
Doi pași pentru mormânt.

Ajuns însă în patrie, mi-am cumpărat un loc pentru mormânt în Cimitirul Valea Viei din Pietra Neamț și puțin timp după aceea îi scriam bunului și onorabilului meu prieten, scriitor și ziarist, Titus Pârvulescu:

„Acum, iubite prieten, nu mă mai pot prevala de versurile lui Crainic pe care vi le recitam atunci când bănuiați că mă întorc în țară, unde am lăsat, în afară de amintiri, doruri, și oarecari averi. Acum, sunt proprietarul unui loc de veci și nu mai pot să spun că, în propria-mi țară, nu am «Doi pași pentru mormânt!»”

Am reîntâlnit mai mulți camarazi de suferință și-am cunoscut pe alții care au suferit odată cu noi în temnițele comuniste. O dată pe săptămână, vineri seara, ne întâlneam la un restaurant pentru o mică agapă, nu ca să petrecem, ci de dragul de a ne revedea și de a ne spune durerea, de a ne împărtăși gândurile și de a ne reaminti de chinurile vieții pe care nu le-am meritat. Toți luptaserăm pentru o idee, contribuind la apărarea neamului nostru care era pe punctul de a deveni populație din poziția de popor.

Am fost la început șapte, în afară de alți doi invitați care veneau periodic, dar cu timpul a ieșit câte unul, pe rând, lăsând în urmă, în afară de un gol sufletesc, și un scaun liber... Cu sau fără motive întemeiate, justificându-se sau chiar fără să mai dea vreo explicație, s-au pierdut pe cale... Astăzi mai suntem doar doi, Aurel Popa și eu.

Mă întorc în trecut cu ochii minții și văd cum am străbătut în goană toți distanțe de maraton, apoi am alergat pe 10.000 de metri și iată-ne cărunți sau chiar de tot înălbiți, alții chiar șchiopătând, străbătând ultima sută de metri. Am tot respectul pentru camarazii mei de bună-credință și apreciez anii de osândă pe care i-au parcurs în slujba unui ideal. Unii au făcut Aiudul, Gherla, Piteștiul, Târgu Ocna, Canalul sau Bălțile Brăilei. Alții au lucrat în subteran la Baia Sprie, Cavnic sau Valea Nistrului. Din cei 10 ani de detenție pe care i-a executat, bunul meu prieten Aurel Popa a lucrat 4 ani la mina Valea Nistrului, unde, pe lângă faptul că era condamnat politic, mai era condamnat și la întunecimile adâncului, la aerul încărcat cu particule de plumb, cupru sau pirită și la pericolul ca în fiecare clipă să fie înghițit de măruntaiele pământului.

Doar eu și Aurel am mai rămas pe ultima sută de metri, ca într-o cursă din care nu avem voie să ieșim învinși, doar că deseori suntem încercați ba de plămâni, ba de ficat sau de o respirație greoaie din cauza unei bronșite cronice...

Dacă vom putea împreună atinge suta de metri și încă vom mai fi pe picioare, facem stânga împrejur, mergem la start și o luăm de la capăt, căci în spate va fi mereu tot o sută de metri... Dacă unul dintre noi va rămâne ultimul, este obligat să ocupe un loc la masa amintirilor noastre în fiecare vineri și să închine un pahar pentru cei rămași în urmă. Promit că, dacă voi supraviețui, voi face acest lucru săptămână de săptămână, până la sfârșitul vieții, fiind totodată și un protest pentru cei care au ieșit din rând.

*

Sunt atât de convins de drumul pe care l-am urmat și merg înainte cu orice risc, deși s-ar putea ca și după publicarea acestui volum să-mi atrag dușmani sau chiar să ajung într-un proces pentru că la ora asta conduce nu neamul românesc, oameni de bună-credință, ci eșalonul doi comunist.

Când mi s-a comunicat că am 9 dosare nu am fost mirat, pentru că într-o viață de temniță și 21 ani de exil se adună, dar când s-a ajuns la 20 și încă 2 de la Iași pe care nu le-am văzut, mi-am zis totuși că sunt prea multe. Din păcate, neamul românesc a fost condus de străini și doar în mică măsură de români adevărați ... Dacă mă gândesc la faptul că România este o insulă latină într-o mare de slavi, este tocmai pentru că Dumnezeu a păstrat această insulă pentru anumite merite pe care le-a avut. Pentru mine, neamul românesc nu înseamnă Dej, Ceaușescu sau chiar Iliescu de astăzi. Pentru mine, neamul românesc înseamnă Mircea, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul, Alexandru Ioan Cuza, înseamnă Mihai Eminescu, Nicolae Grigorescu, George Enescu, Mircea Eliade, înseamnă atâtea figuri celebre care au dat strălucire acestui popor așezându-l alături de popoarele de seamă ale Europei... Acesta este adevăratul neam românesc!

Pentru mine, România înseamnă frumusețea și gloria ei, înseamnă piatra de hotar a Europei între barbarie și civilizație, înseamnă munții și codrii nesfârșiți de brazi, văile și dealurile, bisericile și mănăstirile, înseamnă mormintele străbunilor noștri; înseamnă păsările care cântă pe ram, tot ce este bun, nu străinii veniți peste noi pentru a ne jefui și înrobi.

Eu, în neamul românesc, văd sublimul și nu partea urâtă care reprezintă bezna ignoranței și a păcatului. De aceea m-am întors, să răsar din nou pe frumoasele mele plaiuri, având deasupra capului meu aceeași stea care mi-a vegheat leagănul și mi-a hotărât traiectoria întregii mele vieți.

Bătălia nu o pot părăsi niciodată și vreau să mor pe această baricadă. Vreau să mor pe un vârf de munte și nu într-o văgăună - așa cum îi spuneam lui Mihai Lungeanu când eram foarte bolnav, așa vrea să mor putând privi cerul.

Același lucru îl vreau și astăzi: să pot privi cerul până la sfârșit, să pot privi munții, frumusețea lumii lăsate de Dumnezeu; să pot privi această coroană a Moldovei - Piatra Neamț. Sunt îndrăgostit profund de această țară, îmi vine să mângâi iarba sărutându-i fiecare fir care se înalță și să respir odată cu ea din seva acestui pământ.

Aiud însângerat

Probabil, mi-a rămas în ființă ceva din acele peisaje de asfințit, de răsărit, de vârfuri de Ceahlău, de murmur al Bistriței, de Culmea Stânișoarei, de mănăstirile noastre și, în sfârșit, de frumoasa Piatra Teiului, în apropierea căreia am văzut pentru prima dată lumina zilei...

Când eram mic, priveam soarele cum asfințea și plângeam...

Întodeauna am iubit verdele naturii, al ierbii, al florilor și azurul... Este cel mai înalt și mai frumos iar dincolo de el este muzica, liniștea, apoi Divinitatea în care se reazămă întreaga credință, speranță și încredere. Când nu ai încredere, e ca și cum ar fi capitulat o bună parte din tine, din speranță, din viitor... Căci mai presus de toate este a iubi, începând cu Divinitatea și terminând cu partenerul de viață. Este atât de nobil să iubești! Să iubești copiii, viața, lumea, natura, să iubești tot ce este frumos și înălțător, cum spunea Tudor Vianu, pentru că «Frumosul oprește clipa în loc!»

*

Mă întorc în timp și observ într-o viață de chin, într-o viață de întuneric, doar o rază subțire, o rază firavă care m-a condus și am ajuns până în clipa de față, încercându-mă sentimentul că am trăit sute de ani. Mă văd adesea călărind în apropierea lui Ștefan, la Lipnic alungând tătarii, la Podul Înalt și, în sfârșit, mă văd la Războieni, împotriva turcilor, încercând să-l opresc pe domnitorul nostru care călărea de unul singur înspre dușman, voind să moară.

Trăiesc mereu cu gândul c-am existat în mai multe vieți la rând...

Trăiesc cu gândul că am fost mereu în furtună, că am fost mereu de strajă, că mereu am păzit granițele țării și că veacuri la rând am luat parte la mii de bătălii și războaie, că am fost doborât, dar m-am ridicat și am plecat mai departe.

Și acum, de această dată, iată-mă către sfârșit de drum și mă întreb: oare am mai rămas dator cu ceva acestei triste și zbuciumate vieți?

«Ani grei îmi apasă tâmplele ninse
Viața mă strivi, dar nu mă-nvinse!»

Sfârșit

CUPRINS

Dedicație	2
Prefață - Preot Gheorghe CALCIU	3
Cuvântul autorului	5
Capitolul I	9
Capitolul II	20
Capitolul III	24
Capitolul IV	28
Capitolul V	41
Capitolul VI	54
Capitolul VII	57
Capitolul VIII	74
Capitolul IX	85
Capitolul X	96
Capitolul XI	104
Capitolul XII	107
Capitolul XIII	144
Capitolul XIV	152